

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ШПОТЯ Тетяна Василівна

УДК 378.091.12:[005.336.6+17.022.1](043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МЕТРИЧНОГО РЕНОМЕ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

011 – Освітні, педагогічні науки

01 – Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Т.В. Шпотя

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник: Титова Наталія Михайлівна,
доктор педагогічних наук, професор

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Шпотя Т.В. Формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» – Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, 2023.

Проведено дослідження теоретичних аспектів формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти, а саме: здійснено контент-аналіз національної метрики нормативного забезпечення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для професійної зайнятості; конкретизовано соціальний вимір міжнародної імплементації професійної підготовки для зайнятості майбутніх викладачів вищої освіти засобами аксіологічного аналізу соціометрії європеїзації вищої освіти з метою формування професійно-метричного реноме викладачів.

Обґрунтовано та запропоновано методичні аспекти формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у підходах, принципах та методах пізнання й організації освітнього процесу підготовки педагогічної еліти. Здійснено матричний аналіз теоретичних і методичних аспектів абрису професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. Обґрунтовано, спроектовано структуру і зміст моделі та методики організації формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. Встановлено ефективність методики організації та моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти з кейсом науково-методичного забезпечення.

Підтверджено вірогідність експериментальних даних за критерієм Пірсона (χ^2). Під час формувально-моделюючого етапу педагогічного дослідження встановлено, що для $\alpha=0,05$ всі значення спостереження показника критерію χ^2 перевищують його критичне значення, а відповідно досягається достовірність 94%, що уможливорює твердження позитивної проєкції моделювання, що у

майбутніх викладачів вищої освіти експериментальної групи (в порівнянні з контрольною групою) досягнуто переваги нарощення високого (до 25,0%) та достатнього (до 13,6%) рівнів сформованості представницької компетентності формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти, що розширює горизонти майбутньої професійної та соціальної зайнятості і самозайнятості.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що уперше:

обґрунтовано теоретичні і методичні аспекти формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; розроблено і обґрунтовано модель формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; структуру і зміст представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; критеріальний апарат дослідження сформованості представницької компетентності за рівнями низької, достатньої та високої презентабельності та когнітивним базовим, інформаційно-технологічним та професійно-метричним (іміджевим) показниками для досягнення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; обґрунтовано організаційно-управлінські та організаційно-педагогічні умови – сприятливе психолого-педагогічне середовище, методологічний та інформаційно-технологічний сервіс, спеціально-організаційні процедури адміністрування забезпечення процесу формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти;

здійснено аксіологічний аналіз соціального виміру європеїзації вищої освіти для модернізації професійної підготовки і забезпечення зайнятості майбутніх викладачів вищої освіти; контент-аналіз національних вимог забезпечення відповідності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для професійної зайнятості ;

сформульовано у авторському трактуванні дефініції «професійно-метричне реноме викладача вищої освіти», «представницька компетентність професійно-метричного реноме викладача вищої освіти», «процес формування професійно-

метричного реноме викладача вищої освіти», «соціокультурна ідентичність індивідуума», «особистісна ідентифікація соціального виміру», «соціальні диспозиції», «самосвідомість», «зацікавленість та особистісні інтереси соціалізації», «соціальна ціленаправленість», «система особистісних взаємин соціальної метрики», «самооцінювання», «особистісні якості, потреби, активність, взаємини та ціннісні орієнтації», «соціальна якість», «ціннісні орієнтації соціального виміру».

удосконалено методикау організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у цілісній єдності структурно-організаційних компонентів галузей знань освіта/педагогіка для спеціальності 015 «Професійна освіта (Цифрові технології)» як: спосіб системного управління і організації професійної підготовки; методологічний базис набуття представницької компетентності; системний методико-організаційний супровід (форми, методи, засоби); кейс забезпечення соціометричного змісту і оцінювання професійної підготовки з дотриманням умов організаційно-управлінської та організаційно-педагогічної семантики для ефективної реалізації моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти;

подальшого розвитку набули методологічні аспекти забезпечення якості формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для задоволення соціальних запитів.

Ключові слова: професійно-метричне реноме, майбутні викладачі, заклади вищої освіти.

ANNOTATION

Shpotia T.V. Forming professional reputation metrics of future higher education faculty members. – Qualifying research paper, manuscript copyright.

Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 011 “Education, pedagogical sciences” – Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, 2023.

We have explored theoretical aspects of forming professional reputation metrics of future higher education faculty members, in particular: conducted a content-based analysis of the national metrics for normative provisions of professional reputation metrics of future higher education faculty members for professional employment; concretized the social dimension in international implementation of professional training for employment of future higher education faculty members with the means of axiological analysis of sociometry in Europeanisation of higher education with the purpose of forming professional reputation metrics of faculty members.

Methodical aspects of forming professional reputation metrics of future higher education faculty members have been substantiated and suggested in approaches, principles and methods of cognition and organization of educational process for training the teaching elite. Matrix analysis of theoretical and methodical aspects has been conducted on the outline of professional reputation metrics of future higher education faculty members. Structure and contents of the model and methodology to organize formation of representative competence of professional reputation metrics of future higher education faculty members have been substantiated and designed. Effectiveness of the methodology to organize and the model to form representative competence of professional reputation metrics of future higher education faculty members have been established, with a case of scientific and methodological support.

Reliability of the experimental data has been verified by the Pearson criterion (χ^2). During the formation and modeling stage of the pedagogical research, it has been established that for $\alpha=0.05$ all values of the criterion χ^2 exceed its critical value, therefore the veracity of 94% is achieved, which enables us to state a positive projection of such modeling: future higher education faculty members in the experimental group (as compared to the reference group) have achieved an advantage in accretion of high

(of 25,0%) and sufficient (of 13,6 %) level of representative competence of professional reputation metrics of future higher education faculty members, which widens the boundaries for their future professional and social employment and self-employment.

The scientific novelty of the obtained results consists in it being the first time when:

theoretical and methodical aspects of forming professional reputation metrics of future higher education faculty members were substantiated; a model of forming representative competence of professional reputation metrics of future higher education faculty members was developed and substantiated; the structure and contents of representative competence of professional reputation metrics of future higher education faculty members; the criteria system for exploring the degree of representative competence by levels of low, sufficient and high presentability as well as by cognitive basic, informational-technological and professional-metric (image) criteria to achieve high quality of professional reputation metrics of future higher education faculty members; organizational-managerial and organizational-pedagogical conditions were substantiated – favourable psychological and pedagogical environment, methodological and informational-technological service, specific organizational procedures for administration of the process of forming professional reputation metrics of future higher education faculty members;

the axiological analysis of the social dimension in Europeanisation of higher education to modernize professional training and ensure employment of future higher education faculty members was conducted; the content-based analysis of national requirements for compliance of professional reputation metrics of future higher education faculty members with professional employment was performed;

the following definitions have been formulated, in the author's interpretation: "professional reputation metrics of a higher education faculty member," "representative competence of a higher education faculty member's professional reputation metrics," "process of forming a higher education faculty member's professional reputation metrics," "socio-cultural identity of an individual," "Personal identification of social dimension," "social dispositions," "self-awareness," "concern and personal interests of

socialization,” “social purposefulness,” “system of personal relationships in a social metrics,” “self-evaluation,” “personal qualities, needs, activity, relations and value orientations,” “social quality,” “value orientations in the social dimension.”

the methodology to organize formation of future higher education faculty members’ professional reputation metrics in the unity of structural and organization components in education/pedagogics for specialty 015 “Vocational education (Digital technologies)” was enhanced as: a way of systemic management and organization of professional training; a methodological basis to acquire representative competence; a systemic methodological and organizational support (forms, methods, means); a case of providing sociometric contents and assessment of professional training with observing conditions of organizational, managerial and pedagogical semantics for effective implementation of the model of forming representative competence of professional reputation metrics of higher education faculty members;

further developments have been pursued in methodological aspects of ensuring the quality of forming representative competence of professional reputation metrics of future higher education teaching staff to satisfy social demands.

Key words: professional reputation metrics, future teaching staff, institutions of higher education.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

Монографії

1. **Шпотя Т.** Теоретико-методичний аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців засобами медіатехнологій. *Методологія неперервної освіти та наукового дослідження*: колективна монографія/ за ред. Н.М. Рідей, Е.В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. С. 219-232.

Статті в наукових фахових виданнях України

2. **Шпотя Т.В.** Актуалізація формування професійного іміджу майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами медіатехнологій. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 9(14). Серія «Педагогіка» С. 495-503.

3. **Шпотя Т.В.** Портфельний аналіз модерних напрямів методологічного сервісу наукометрії для вищої освіти. *Наука і техніка сьогодні. Серія "Освітні, педагогічні науки"* / за ред. І.М. Сопілко. Київ 2023. Вип. №8(22). С. 435-449.

4. **Шпотя Т.В.** Структура і зміст процесу формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково- педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): збірник наукових праць* / за ред. О. В. Тимошенка. 2023. Вип. 10 (170). С.102-107.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях

5. **Shpotia T.** Means of informational and technological service for instructors' professional reputation metrics = Засоби інформаційно-технологічного сервісу професійно-метричного реноме викладачів. Frankfurt. TK Meganom LLC. *Paradigm of knowledge*. 2023. № 2(56). р. 87-101 doi: 10.26886/2520-7474.2(56)2023.6

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. **Кравець Т.** Використання тренінгів як засіб розвитку комунікативної компетентності фахівців у сфері ресторанного господарства. *Збірник матеріалів звітно-наукової конференції студентів «Освіта та наука - 2016»*. 11-15 квітня

2016 р. Київ, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. 2016. С. 393-394.

7. **Шпотя Т., Яшанов С.М.** E-learning (електронне навчання) у фаховій підготовці майбутнього вчителя : організаційно технологічні основи. *Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених з міжнародною участю «Новітні інформаційні технології в освіті і науці»*. 27 квітня 2021 р., м. Переяслав. С 159-163.

8. **Шпотя Т.** Використання медіатехнологій в організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Нова модель інформаційного образу бібліотеки: зміна традиційного сприйняття її призначення та функцій : матеріали III науково-практичної інтернет-конференції*. 21 жовтня 2021 р., м. Ужгород. С. 203-208.

9. **Шпотя Т.** Вплив медіатехнологій на організацію освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Збірка матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інформаційна діяльність: історія, сьогодення, майбутнє»*. 30 червня 2022 р., м. Київ. С. 121-124.

10. Рідей Н.М., Титова Н.М., Петровська О.В., Павлів О.В., **Шпотя Т.В.** Глобальні виклики загроз якості й безпеки життя у соціокультурному вимірі освіти. *Збірка матеріалів міжнародної науково-практичної конференції за участю молодих науковців «Галузеві проблеми екологічної безпеки – 2021»*. Харків, 27 жовтня 2021р. С.157-161.

11. **Шпотя Т.** Формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. *Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції «Vin Smart Eco»*. Вип. №3(36). 18–20 травня, 2023, м. Вінниця. С.340-343.

12. **Шпотя Т.В.** Інформаційно-технологічне забезпечення професійно-метричного реноме викладачів ЗВО. *«Концептуальні, методологічні та практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики»*: матеріали доповідей та виступів учасників Міжнародної-науково

практичної конференції. м. Київ, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 11 травня 2023 року. С. 107-114.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

13. **Шпотя Т.** Методика навчання ресторанної справи майбутніх фахівців індустрії гостинності. *Наукові записки: збірник наукових статей. Серія: Педагогічні науки.* Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018. Випуск СХХХІХ (139). С. 257-264.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ.....	2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	13
ВСТУП.....	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО- МЕТРИЧНОГО РЕНОМЕ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	22
1.1 Аналіз національної метрики нормативного забезпечення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для професійної зайнятості	22
1.2 Аксіологічний аналіз соціального виміру європеїзації вищої освіти для формування професійно-метричного реноме викладачів	55
<i>Висновки до першого розділу.....</i>	106
<i>Список використаних літератури до першого розділу.....</i>	110
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО- МЕТРИЧНОГО РЕНОМЕ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	123
2.1 Підходи, принципи та методи пізнання й організації освітнього процесу підготовки майбутніх викладачів вищої освіти.....	123
2.2. Матричний аналіз теоретичних і методичних аспектів абрису професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти.....	159
<i>Висновки до другого розділу.....</i>	201
<i>Список використаних літератури до другого розділу.....</i>	205
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ТА ПРОЕКТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	

ПРОФЕСІЙНО-МЕТРИЧНОГО РЕНОМЕ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ВЕРИФІКАЦІЯ.....	215
3.1 Обґрунтування, розроблення структури та змісту моделі формування представницької компететності професійно- метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти	215
3.2 Встановлення ефективності методики організації та моделі формування представницької компететності професійно- метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти з кейсом науково-методичного забезпечення.....	232
<i>Висновки до третього розділу.....</i>	258
<i>Список використаних літератури до другого розділу.....</i>	265
ВИСНОВКИ.....	266
ДОДАТКИ.....	273

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти

МОН України – Міністерство освіти і науки України

СВО – стандарт вищої освіти

ДНК – Дезоксирибонуклеїнова кислота

ЗМІ – засоби масової інформації

ДЕК – державна екзаменаційна комісія

ЄС – Європейський Союз

ЄКТС – Європейська кредитно трансферна-накопичувальна система

КМУ – Кабінет Міністрів України

УДУ імені Михайла Драгоманова – Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ОЕСР – Організації економічного співробітництва та розвитку

Scopus – бібліографічний та реферативний ресурс даних, а також інструментарій для моніторингу кількості цитованості статей, які були розміщені в наукових виданнях

Web of Science – платформа, де розташовані бази даних наукових праць та патентів

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність педагогічного дослідження полягає у необхідності нарощення методологічного потенціалу сучасних напрямів наукометрії, соціометрії, кваліметрії та методології практики оцінювання з метою забезпечення формування представницької компетентності майбутнього викладача вищої освіти для досягнення професійно-метричного реноме у майбутній професійній та суспільній діяльності з пролонгованою зайнятістю й задоволення якості та безпеки життєдіяльності соціокультурних форм сфери освіти, науки й інноватики. Актуалізовано передумови і шляхи формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на підходах і принципах Порядку денного на XXI століття, Болонського процесу, Концепціях «освіти впродовж життя», «Освіти для сталого розвитку», «Демократичної освіти майбутнього», таких як людино- та студентоцентризм, природоцентризм задля миротворення й безпеки нинішніх і прийдешніх поколінь.

Наукова проблема формування професійно-метричної репутації та образу, позиції та дислокації, статусу та реноме викладачів закладу вищої освіти (далі – ЗВО) актуалізується у зв'язку зі встановленням відповідності його кваліфікаційного рівня, характеристики та ступеня сучасним вимогам правового та технічного регулювання (процедур ліцензування, акредитації, стандартизації та сертифікації) кваліметрії (контролю, моніторингу, аудиту, паспортизації об'єктів у системі управління якістю в сфері освіти, науки й інноватики, суб'єктів та суб'єкт-суб'єктних відносин в сфері якості й безпеки життєдіяльності, професійної діяльності й розвитку на принципах людино- та природоцентризму, академічної етики та доброчесності), енвайронметрії (екологічного контролю та нагляду, моніторингу, управління, моделювання та прогнозування стану й розвитку природних та антропогенно змінених систем – соціальноекологічних, соціальних, біосоціальних урбосфери, техносфери, агросфери, біосфери та геосфер), соціометрії (структури міжособових взаємин, діагностики та класифікації тенденцій та закономірностей соціальних процесів та явищ;

соціального моніторингу різночинних категорій груп, їх зв'язків у ієрархії соціуму; ідентифікація соціальних ролей, проєктування персональних і групових соціограм, соціальних інтересів вподобань та антипатій), наукометрії (оцінювання та експертизи продуктивності наукової діяльності та її інформаційних результатів; інфометрія наукової комунікації; академічний контроль видавцями та дослідними установами, статистика структури науково-дослідних робіт, динаміка, інтенсивність та векторизація процесів дослідження, ідентифікація наукових посилянь та цитувань, інформатизація та цифровізація наукових надбань, їх архівування та бібліографія; формування потенціалу наукових доробків наукознавства – бібліометрії, кіберметрії, вебометрії, альтметрії, політикометрії, медіаметрії) у процесі самоосвіти та самоменеджменту, здобуття кваліфікацій, перекваліфікації, підвищення кваліфікацій, набуття дотичних та перехресних кваліфікацій із підтвердженням компетентностей та спроможності пролонгованої зайнятості упродовж життя.

У наукових доробках розкрито проблемні питання: кваліметрії основних суб'єктів освітнього процесу (А.Топузьян та Н. Маркосян); емпіричної соціометрії для надання взаємодопомоги у навчальних групах та застосування інструментів соціометрії соціальними працівниками та супервізорами (С. Джакомуччі), соціальної психології соціометрії як шкали діагностики взаємин та групових стосунків для студентів та дослідників (Л. Суфьяне); електронної соціометрії для консультивання (Р. Ш. Аніта, С. Дерта); презентації соціометричної репутації особи в колективах однолітків, на прикладі занедбаних дітей (П.Р. Кулавіак, Ю.Уілберт).

Системні дослідження наукометрії здійснювали учені у різних галузях науки і знань: статистичні методи аналізу наукометричного потенціалу педагогічних університетів за останнє десятиліття застосовували К. Акбаш, Н. Пасічник, Р. Ріжняк; експертне оцінювання наукометричного потенціалу установи – Т. Вакалюк, О. Спирін, І. Мінтій, С. Іванова та інші; дослідження стратегій кіберметричного представлення ЗВО проведено Г. Й. Аннум.

Відповідно до світового рейтингу ВебOMETRICS (з англ. – Webometrics) з ініціативи Кіберметрікслаб (з англ. – Cybermetrics Lab) за ключовими контентами рейтингових агентств «Відкритість, прозорість та довершеність» (з англ. – Visibility, Transparency and Excellence) запропоновано триаду стратегем – впровадження систем проблемного навчання (з англ. – Problem-based Learning, PBL), сприяння розбудові мережевих електронних форм навчання, стимулювання розбудови інституційних репозитаріїв зі забезпеченням відкритого доступу до академічних активів та практично-корисного обміну новітніми науковими, технологічними та культурпросвітницькими знаннями, накопиченими фундаторами та послідовниками академічних шкіл ЗВО.

До плеяди вітчизняних учених, які здійснювали дослідження потенціалу педагогічної та/або професійної майстерності майбутніх викладачів вищої освіти, формування їх професійного іміджу відносимо наукові школи Є.Барбіної, О.Бобрицької, Н. Гузій, І.Зязюна, В.Ковальчука, О. Матвієнко, С.Сисоєвої, Н.Рідей.

Методологічні аспекти формування професійного іміджу майбутніх викладачів вищої освіти вважаємо за доцільне розкривати на засадах транспарентного підходу представлення їх професійно-метричного реноме. Формування наукового профілю майбутнього викладача вищої освіти за допомогою онлайн-ідентифікаторів (як-то ORCID, Google Scholar, Publons, Scopus та інших) сприятиме дотриманню академічної доброчесності та етиці взаємовідносин за вимогами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на засадах транспарентності реалізує науково-професійний, академічно-професійний, інтелектуально-професійний імідж викладача, що в свою чергу дає можливість позитивно вплинути на розвиток академічного потенціалу здобувачів освіти.

Аналіз досліджень вказує на наявність вагомих *суперечностей*, які обумовлюють проблему дослідження між :

– національною метрикою нормативного забезпечення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для професійної зайнятості та міжнародними рамками кваліфікацій і технічного регулювання модернізації сфери освіти, науки й інноватики в умовах європеїзації освітньої аксіології;

– соціальним виміром європеїзації вищої освіти для формування професійно-метричного реноме викладачів та традиційними системами професійної підготовки без необхідного сучасного методологічного та інформаційно-технологічного забезпечення відповідності вимогам ліцензування та акредитації;

– соціальними потребами до формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти та чинним кадровим забезпеченням професійно-зайнятих викладачів вищої освіти, відсутністю авторських курсів і впровадження методик фундаторів академічних шкіл і напрямів неометрій.

Виявлені об'єктивні суперечності зумовили вибір теми наукового дослідження: **«Формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до теми Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики у межах виконання тем НДР «Теорія і технологія навчання у системі професійної освіти» (ДР № 0115U000552, 2015–2017 рр.); «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (ДР № 0117U004914, 2016–2019 рр.) та «Освітня політика якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку України» (ДР № 0122U000046, 2022-2024 рр.). Тему дисертації затверджено вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 4 від 27 грудня 2018 р.).

Мета дослідження: забезпечення соціального виміру застосування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі **завдання дослідження:**

1. Здійснити контент-аналіз національної метрики нормативного забезпечення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для професійної зайнятості.

2. Конкретизувати соціальний вимір міжнародної імплементації професійної підготовки для зайнятості майбутніх викладачів вищої освіти на принципах європейської освітньої аксіології.

3. Обґрунтувати та систематизувати тезаурус дослідження процесу формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у ході портфельного аналізу.

4. Розробити критеріальний апарат сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за рівнями презентабельності, обґрунтувати організаційно-управлінські та організаційно-педагогічні умови забезпечення процесу формування.

5. Обґрунтувати методiku організації та спроектувати модель формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти й здійснити перевірку їх ефективності.

Об'єкт дослідження – процес формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти в умовах соціального виміру.

Предмет дослідження – модель формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти.

Методи дослідження: Для вирішення поставлених завдань, досягнення мети було використано методи дослідження, а саме *системного аналізу* – контент, аксіологічного, портфельного, системного та логічного пошуку; *організації освітнього процесу* – функціональні, державного та інституційного регулювання,

за видами діяльності; спеціальні – правового та технічного регулювання, наказу, примусу, переконання; спеціально-орієнтовані – виховні, стимулювання та позитивного моделювання завдяки демократизації управління; *статистичні*.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *уперше*:

обґрунтовано теоретичні і методичні аспекти формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; *розроблено і обґрунтовано* модель формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; структуру і зміст представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; критеріальний апарат дослідження сформованості представницької компетентності за рівнями низької, достатньої та високої презентабельності та когнітивним базовим, інформаційно-технологічним та професійно-метричним (іміджевим) показниками для досягнення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; *обґрунтовано* організаційно-управлінські та організаційно-педагогічні умови – сприятливе психолого-педагогічне середовище, методологічний та інформаційно-технологічний сервіс, спеціально-організаційні процедури адміністрування забезпечення процесу формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти;

здійснено аксіологічний аналіз соціального виміру європеїзації вищої освіти для модернізації професійної підготовки і забезпечення зайнятості майбутніх викладачів вищої освіти; контент-аналіз національних вимог забезпечення відповідності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для професійної зайнятості ;

сформульовано у авторському трактуванні дефініції «професійно-метричне реноме викладача вищої освіти», «представницька компетентність професійно-метричного реноме викладача вищої освіти», «процес формування професійно-метричного реноме викладача вищої освіти», «соціокультурна ідентичність індивідуума», «особистісна ідентифікація соціального виміру», «соціальні диспозиції», «самосвідомість», «зацікавленість та особистісні інтереси

соціалізації», «соціальна ціленаправленість», «система особистісних взаємин соціальної метрики», «самооцінювання», «особистісні якості, потреби, активність, взаємини та ціннісні орієнтації», «соціальна якість», «ціннісні орієнтації соціального виміру».

удосконалено методику організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у цілісній єдності структурно-організаційних компонентів галузей знань освіта/педагогіка для спеціальності 015 «Професійна освіта (Цифрові технології)» як: спосіб системного управління і організації професійної підготовки; методологічний базис набуття представницької компетентності; системний методико-організаційний супровід (форми, методи, засоби); кейс забезпечення соціометричного змісту і оцінювання професійної підготовки з дотриманням умов організаційно-управлінської та організаційно-педагогічної семантики для ефективної реалізації моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти;

подальшого розвитку набули методологічні аспекти забезпечення якості формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для задоволення соціальних запитів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що : впроваджено модель формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; розроблено методику організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти та кейс науково-методичного забезпечення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти з освітньо-змістовними модулями «Бібліометрія, інформетрія (кіберметрія)» – інформетрія, бібліометрія, медіаметрія, кіберметрія, «Наукометрія для наукознавства та кваліметрія» (метрика Болонського процесу), «Спеціальна метрія та соціометрія психолого-педагогічних досліджень (енвайрометрія)» для галузі знань 01 «освіта/Педагогіка» спеціальності 015 «Професійна освіта (Цифрові технології)» другого (магістрського) рівня вищої освіти. Теоретичні та методичні матеріали дослідження, науково-методичного та

інформаційно-технологічного супроводу можуть бути практично корисними для розлогого спектру спеціальностей професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (акт впровадження № 134 від 06.09.2023 р.), Криворізький національний університет (довідка впровадження № 01/10-06/23 від 06.10.2023 р.), Університету імені Григорія Сковороди Переяслав (довідка впровадження № 687 від 18.10.2023 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка впровадження №1139/01 від 22.09.2023 р.).

Особистий внесок дисертанта. Результати дослідження, які представлено в дисертації, автором отримано особисто. У публікаціях: [6] –актуалізовано роль електронного навчання у фаховій підготовці майбутнього вчителя і виокремлено його організаційно-технологічні основи; [9] – здійснено контен-аналіз глобальних викликів загроз якості й безпеки життя у соціокультурному вимірі освіти.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи представлено у доповідях на конференціях, фестивалях, форумах –

міжнародних: V Міжнародна науково-практична конференція пам'яті член-кореспондента НАПН України В.К. Сидоренка «Актуальні питання графічної підготовки : теорія, практика та шляхи розвитку» (2018, м. Київ), IV Міжнародна науково-практична конференція «Концептуальні, методологічні та практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики» (2023, м. Київ), III Міжнародна науково-практична конференція «Vin Smart Eco» (2023, м. Вінниця) ;

всеукраїнських: «Морозівські читання» (2020, м. Київ), III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція молодих вчених з міжнародною участю «Новітні інформаційні технології в освіті і науці» (2021, м. Переяслав), III науково-практична інтернет-конференція «Нова модель інформаційного образу бібліотеки: зміна традиційного сприйняття її призначення та функцій» (2021, м.

Ужгород), II Всеукраїнська науково-практична конференція «Інформаційна діяльність: історія, сьогодення, майбутнє» (2021, 2022, 2023, м. Київ).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 13 наукових працях, серед них підрозділ в колективній монографії, 3 статті у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки, стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні, 7 тез і матеріалів доповідей апробаційного характеру та публікація, яка додатково відображає наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 295 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЯКОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МЕТРИЧНОГО РЕНОМЕ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1 Аналіз національної метрики професійної зайнятості майбутніх викладачів вищої освіти

Актуальність формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти полягає у необхідності задоволення соціального попиту на забезпечення ефективності традиційних та модернізованих систем неперервної освіти впродовж життя з пролонгованою зайнятістю (або самозайнятістю) на засадах якості й безпеки соціокультурних форм закладів вищої освіти (далі – ЗВО). Як зазначено у робочих документах Панєвропейського конгресу з глобальної освіти, організованого Центром Північ-Південь Ради Європи (2022 р.) у розділі «Глобальна освіта як трансформаційний підхід до освіти» для покращення її стану у аспектах інклюзії, контекстуалізації та якості освіти для майбутнього виокремлено питання технологізації, стійкості і якості демократії, які у перспективі і надалі набуватимуть ваги. Соціометричне та наукометричне представлення майбутнього викладача вищої освіти в першу чергу у професійних середовищах, а також у соціально-побутовому, громадському тощо, відіграє роль у суспільних перетвореннях в глобальному вимірі соціально-турбулентного світу. Визначну роль професійно-метричне реноме викладача вищої освіти відіграє в умовах глобальних геополітичних та екологічних викликів, особливо під час воєнного стану.

Державний уряд України та міжнародні агенції вважають вищу освіту важливим механізмом для досягнення цілей сталого розвитку та післявоєнної розбудови країни. У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022 р.) однією з проблем вищої освіти визнається «зниження престижу викладацької діяльності, зокрема через неконкурентоспроможні умови, оплату праці та високий рівень бюрократизації професійної діяльності» [86, с. 12], тому серед очікуваних результатів модернізації діяльності закладів вищої освіти (далі –

ЗВО) визначають «створення умов для праці, можливостей особистісного та професійного розвитку, включення до суспільних процесів, що забезпечують високу привабливість академічної кар'єри» [86, с. 24], надання можливостей для професійного зростання науковців, викладачів та науково-педагогічних фахівців, включно з програмами постдокторальних студій та програмами підвищення цифрових навичок, отже, професійний розвиток викладача стає вирішальним чинником для економічного зростання та соціальної стабільності держави. Професорсько-викладацький склад ЗВО відіграє важливу роль у забезпеченні якості освіти та науки завдяки визнанням міжнародною науковою спільнотою публікаціям, кількістю викладачів зі ступенем кандидата та доктора наук, вченим званням доцента та професора.

У період воєнного стану процес підготовки та розвитку людських ресурсів у ЗВО стає вирішальним чинником для успіху проведення соціально-економічних реформ. Щоб задовольнити зростаючий попит на спеціалістів для післявоєнної відбудови країни уряд приділяє увагу розвитку сфери освіти, науки й інноватики за напрямом стандартизації якості, етики, професійної самосвідомості та педагогічної кваліфікації працівників, що відповідатиме зростаючим потребам у модернізації світового та національного ринку праці, економіки, глобалізації інформатизаційних та комунікаційних процесів. Тому підготовка контингенту кваліфікованих науково-педагогічних працівників – це обґрунтовані та ефективні інвестиції для досягнення європейських та міжнародних освітніх стандартів.

У розділі проаналізовано національну метрику професійної зайнятості майбутніх викладачів вищої освіти, вимоги до професійної освіти та професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників України на основі нормативно-правових документів та наукових доробків. Розглянуто тенденції ускладнення вимог до набуття професійних компетентностей майбутніми викладачами, необхідності впровадження безперервного процесу удосконалення науково-педагогічних і педагогічних працівників в умовах інтеграції європейських та світових стандартів якості в освітній простір вітчизняних ЗВО. Інноваційні форми професійного розвитку майбутніх викладачів визначаються

суспільним запитом та вимогами глобалізаційних тенденцій у вищій освіті. Отримані результати сприятимуть здійсненню якісного аналізу програм формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів закладів вищої освіти. Рівень науково-педагогічного потенціалу майбутніх викладачів вищої освіти, паралельно з розвитком професійних компетентностей, презентується через статті в міжнародних виданнях, які входять до наукометричних баз даних «Web of Science» або «Scopus», як одного із чинників світової інтеграції. Професійному розвитку викладачів закладів вищої освіти сприяє розуміння європейських та міжнародних тенденцій та стратегій модернізації вищої освіти, навчання управлінню якістю, самомотивація до наукової діяльності, розуміння тенденцій економіки знань, побудова академічного середовища, співробітництво з вітчизняною та міжнародною спільнотами в сфері наукових досліджень.

Конкретизовано змістову сутність професійної освіти та професійного розвитку педагогів та викладачів завдяки обґрунтованим системам моніторингу та коучингу в наукових працях Т. Борової, яка актуалізує алгоритмізацію управлінських процедур у аспектах поетапної профадаптації, становлення, самоменеджменту та розвитку суб'єктів управління [8]; О. Жабенко трактує систему професіоналізації, становлення та фахового розвитку через здобуття відповідних ступенів вищої освіти, учених звань, які відповідають законодавчо визначеним вимогам, а також підвищення кваліфікації та академічної мобільності, формування портфоліо здобутків викладача [26]; Г. Кравченко вважає управління професійним розвитком представників академічної спільноти як систему організації співробітництва та корпоративної комунікації структурних підрозділів освітньої установи задля досягнення поставленої мети необхідно удосконалювати [38]. Механізми на базі забезпечення удосконалення системи управління якістю професійного розвитку процесного підходу неперервної самоосвіти та самоменеджменту науково-педагогічних та педагогічних працівників для функціоналу професійної компетентності розглядає М. Морозова; до основного засобу системного впливу на фаховий розвиток професійної пролонгованої зайнятості та кар'єрного сходження автор відносить формування ефективних

умов управління, організацію контрольно-аналітичної діяльності, забезпечення науково-методичного супроводу, мінімізацію впливу зовнішніх чинників [43].

Теоретичний аналіз літературних джерел щодо проблеми дослідження свідчить про деяку невідповідність необхідних методологічних обґрунтувань у сфері професійного розвитку педагогів і вчителів відповідно до сучасних вимог правового та технічного регулювання. Аналіз національної метрики професійної зайнятості майбутніх викладачів закладів вищої освіти також є предметом дослідження вітчизняних науковців С. Вітвицької, Е. Соколової, Л. Хоружої, І. Ярмоли тощо. Дослідженню проблем системи управління якістю професійним розвитком учасників освітнього процесу в системі вищої освіти також розкрито М. Кириченко, В. Сидоренко, В. Коньковим, у наукових доробках яких зазначено, що професійний розвиток – це багаторівневий, ціленаправлений процес формування компетентного спеціаліста, що охоплює етапи самореалізації та самовдосконалення, що реалізуються під час професійної діяльності [33]. Здійснення аналізу основних нормативних документів дає змогу сформулювати систему заходів організації професійного розвитку та професійної освіти педагогічних та науково-педагогічних фахівців ЗВО.

Проте тенденції змін щодо вимог змісту професійного розвитку викладачів вищої освіти українськими науковцями досліджено недостатньо, тому теоретичного обґрунтування потребують питання модернізації форм і методів професійної зайнятості викладачів; виявлення особливостей змін у практиці професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників та нормативно-правовій базі; розроблення стратегічних напрямів безперервного професійного вдосконалення всіх учасників освітнього процесу на основі моделювання та прогнозування удосконалення механізмів управління професійною підготовкою та розвитком.

В Україні нормативно-правові засади професійної освіти та розвиток педагогічних та науково-педагогічних працівників регламентують Закони України: «Про вищу освіту» (2014 р.) [27], «Про освіту» (2017 р.) [29], «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.) [28], «Про професійний розвиток

працівників» (2012 р.) [31], Методичні рекомендації для професійного розвитку науково-педагогічних працівників (наказ МОН України, 04 грудня 2020 р., № 1504) [41], Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (постанова КМУ, 21 серпня 2019 р., № 800 зі змінами 27 січня 2019 р., № 1133) [57], Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (наказ МОН України, 11 липня 2019, № 977) [52], поради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо впровадження системи внутрішнього контролю якості, а також стандартів і настанов щодо гарантії якості у Європейському просторі вищої освіти [79].

Засади, принципи організації, види та форми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти визначено статтею 59 Закону України «Про освіту» (2017 р.) [29], статтею 60 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) [27], Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (постанова КМУ, 21 серпня 2019 р., № 800) [57]. Згідно з аналізом нормативних та правових документів, а саме: Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), статті 53 частини 2: «педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи в закладах вищої освіти проводять навчальну, методичну та організаційну діяльність» [27]; статті 53 частини 1: «науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи в закладах вищої освіти проводять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність» [27]. У статті 1 частині 25 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.) визначено, що науково-педагогічний працівник – це «вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня» [28], згідно із трудовою угодою (контрактом) у ЗВО або науковій установі здійснює наукову або науково-педагогічну роботу і має потрібну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або звання, яка підтверджена результатами атестації у випадках, передбачених законом. Зміст системоутворюючого поняття «професійний розвиток педагогічних та науково-педагогічних працівників»

визначається статтею 59 частиною 1 Закону України «Про освіту» (2017 р.): «постійна самоосвіта, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання» [29]. Освітні установи, в яких працюють педагогічні та науково-педагогічні фахівці, мусять мотивувати працівників до професійного зростання та підвищення кваліфікації.

Відповідно до пункту 3 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (далі – Порядок) [57], основною метою підвищення кваліфікації цієї категорії працівників є забезпечення їхнього професійного розвитку відповідно до національної політики якості в галузі освіти [57]; у пункті 6 встановлено форми підвищення кваліфікації: інституційна (денна, вечірня, заочна, дистанційна, мережева), дуальна, виконання обов'язків на виробництві або на робочому місці, а також їхні види: освітні програми підвищення кваліфікації, включно з участю в семінарах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах; пункт 26 виокремлює діяльність, що зараховується як підвищення кваліфікації: академічна мобільність, наукові стажування, неперервна освіта, здобуття наукових ступенів та вищої освіти; згідно з пунктом 27, участь у програмах академічної мобільності, регулюється Законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Порядком реалізації права на академічну мобільність (постанова КМУ, 12 серпня 2015 р., № 579) [64], набуває визнання як підвищення кваліфікації на підставі рішень педагогічних або вчених рад; пункт 30 акцентує на тому, що отримання вищої освіти різних рівнів або здобуття наукового звання, зокрема за новою спеціальністю, розглядається як підвищення кваліфікації для педагогічних та науково-педагогічних фахівців [57].

Стажування як окрема форма післядипломної освіти відповідно до статті 18 частини 6 Закону України «Про освіту» (2017 р.) передбачає «набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань» [29] також може бути зараховано як підвищення кваліфікації згідно зі статтею 34 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.), відповідно до рішення вченої (наукової, науково-технічної,

технічної) ради наукової установи або ЗВО, наукове стажування може розглядатись як підвищення кваліфікації [28].

У Положенні про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників Українського державного університету імені Михайла Драгоманова від 30 березня 2023 року [52] стратегічною ціллю підвищення кваліфікації визначено покращення умінь, навичок, компетентностей педагогічних та науково-педагогічних фахівців для професійного зростання в межах державних стандартів у сфері освіти, науки й інноватики з метою забезпечення високої якості навчання. Педагогічні та науково-педагогічні фахівці зобов'язані регулярно покращувати професійні уміння, навички, компетентності, що сприятиме внутрішньому контролю якості освіти в Університеті. Педагогічні та науково-педагогічні фахівці мають можливість вдосконалювати власні навички застосовуючи різні методики за напрямками професійної зайнятості. Методами вдосконалення професійних навичок служать: інституційна (денна, вечірня, заочна, дистанційна, мережева), дуальна, під час роботи, практика на виробництві, самонавчання, самоменеджмент та інші. Методи можуть комбінуватися [52].

Основними напрямками підвищення кваліфікації є:

- навчання за програмами вдосконалення навичок, такими як: семінари, практикуми, тренінги, вебінари, майстер-класи тощо;
- професійне стажування.

Деякі активності педагогічних та науково-педагогічних фахівців (участь у програмах академічної мобільності, наукове стажування, самонавчання, отримання наукового ступеня або вищої освіти) можуть розглядатися як удосконалення професійних компетентностей відповідно до законодавства. Педагогічні та науково-педагогічні фахівці самостійно визначають конкретні методи, напрями, джерела та установи, які надають послуги з підвищення кваліфікації.

Педагогічні та науково-педагогічні фахівці можуть удосконалювати власні навички як в Україні, так і за її межами (крім країн, які визнані Верховною Радою

України як агресори або окупанти). Педагогічні та науково-педагогічні фахівці можуть удосконалювати навички в межах національної, міжнародної та проєктної діяльності, програм академічної мобільності, міжнародного партнерства, двосторонніх (багатосторонніх) угод або з власної ініціативи. Педагогічні та науково-педагогічні фахівці Університету мають право поліпшувати компетентності безпосередньо в Університеті згідно з чинним законодавством. Таке вдосконалення навичок, здобуття додаткових та перехресних кваліфікацій або перекваліфікація не потребує додаткового визнання науковою радою Університету [52].

Установа, яка спроможна надавати послуги з підвищення кваліфікації, може бути навчальним закладом або науковою організацією, а також інші юридичні або фізичні особи, уповноважені для такої діяльності. Такі установи можуть організовувати процес підвищення кваліфікації, перекваліфікації, стажування, також курсової підготовки на своїй території, на місці роботи педагогічних фахівців або дистанційно, залежно від угоди чи відповідної програми.

Процедуру присвоєння вченого звання в Україні регламентують: стаття 54 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) [27], Постанова КМУ «Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту» [19], Порядок затвердження рішень про присвоєння вчених звань (постанова КМУ, 19 вересня 2015 р., № 656 [56], Порядок присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам (наказ МОН України, 14 січня 2016 р., № 13) [60], наказ МОН України «Про внесення змін до Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам» (17 березня 2021 р., № 322) [70].

Згідно зі статтею 54 Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) [27] в Україні присвоюються такі вчені звання: старший дослідник; доцент; професор. Вчені звання професора та доцента надаються тим фахівцям, які професійно займаються науково-педагогічною або мистецькою діяльністю. Звання старшого дослідника присвоюється тим, хто професійно займається науковою або науково-технічною діяльністю. Вчене звання професора, доцента, старшого дослідника присвоює вчена рада ЗВО або наукової установи, а затверджує атестаційна

колегія центрального органу виконавчої влади у сфері освіти й науки відповідно до порядку, що встановлений КМУ. Форми державних документів про присвоєння вченого звання затверджуються КМУ [27].

Порядок затвердження рішень про присвоєння вчених звань (постанова КМУ, 19 вересня 2015 р., № 656) [56] визначає: механізми затвердження атестаційною колегією МОН України рішень про присвоєння вчених звань викладачам ЗВО та наукових установ; коло професійної діяльності педагогічних та науково-педагогічних фахівців, митців та дослідників; роль вчених рад, атестаційної колегії МОН України та її Голови, Міністра освіти і науки України. У пункті 8 Порядку [56] встановлено критерії присвоєння вченого звання професора співробітникам ЗВО та науково-дослідних установ, які відповідають таким вимогам: наявність наукового ступеню, вченого звання доцента або старшого дослідника/старшого наукового співробітника; досвід роботи на науково-педагогічних або наукових посадах за параметрами, затвердженими МОН України; наявність сертифіката згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (не нижче рівня B2) або кваліфікаційних документів, що підтверджують рівень знання іноземної мови (за винятком осіб з інвалідністю I групи); наявність підтвердження міжнародного досвіду кандидата, який претендує на звання (за винятком осіб з інвалідністю I групи); публікації наукових робіт у виданнях, що є частиною міжнародних наукометричних реєстрів, рекомендованих МОН України, у відповідній кількості, встановленої МОН України; наявність документів, що підтверджують підготовку докторів філософії (кандидатів наук) згідно із нормами, встановленими МОН України [56].

У пункті 9 Порядку [56] визначено умови надання вченого звання доцента, що присвоюється педагогічним та науково-педагогічним співробітників ЗВО, які мають: науковий ступінь; досвід роботи на науково-педагогічних або наукових посадах згідно з вимогами, встановленими МОН України; сертифікат згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної підготовки (не нижче рівня B2) або відповідними документами, що засвідчують рівень володіння іноземною мовою (за винятком осіб з інвалідністю I групи); документи, що демонструють

міжнародний досвід кандидата, який претендує на вчене звання (за винятком осіб з інвалідністю I групи); науковими роботами, опублікованими у виданнях, що є в списку міжнародних наукометричних реєстрів, рекомендованих МОН України, та в кількості, затвердженій МОН України [56]. У пункті 11 Порядку [23] розкрито форми роботи атестаційної колегії МОН України, зазначено, що протокол рішення затверджується наказом МОН України та оприлюднюється на офіційному веб-сайті МОН України. Порядок [56] також регламентує процедури скасування рішення вченої ради, апеляції із залученням фахівців відповідної галузі знань, створення апеляційної комісії.

Порядок присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам (наказ МОН України, 14 січня 2016, № 13 [56] (зі змінами від 17 березня 2021, № 322) у своїх базових положеннях окреслює процедуру присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним фахівцям вченими радами ЗВО або вченими (науково-технічні) радами наукових установ. У документі встановлені ключові критерії для оцінювання наукової та педагогічної активності працівників ЗВО (наукових установ), а також механізм позбавлення вчених звань [60].

Відповідно до Порядку [60], ключові вимоги до наукової та науково-педагогічної діяльності кандидатів на присвоєння вчених звань включають такі умови: наявність наукового ступеня, досвід роботи на відповідних наукових та/або науково-педагогічних посадах, визначених МОН України; володіння іноземною мовою на рівні не нижче B2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій до мовної освіти, або наявність документів, що підтверджують знання іноземної мови (наприклад, диплом магістратури за спеціальностями: 014 «Середня освіта» (Англійська /німецька /французька /іспанська мова та зарубіжна література); 035 «Філологія» Філологія германські мови та літератури (переклад включно), або мінімум 10 наукових публікацій на англійській мові у виданнях, індексованих у базах «Scopus» або «Web of Science»; документи, що свідчать про міжнародний досвід, зокрема, навчання, стажування, робота за кордоном у навчальних та наукових установах країн, що входить до Організації економічного

співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) або ЄС; публікації науково-методичного та наукового характеру у вітчизняних та міжнародних рецензованих виданнях, що індексуються в наукометричних базах «Scopus» або «Web of Science»; викладання дисциплін державною мовою або мовою країни-члена ОЕСР на високому методичному рівні, підтверженому висновком кафедри ЗВО. Отже, ці критерії забезпечують досить високий рівень вимог до кандидатів, які претендують на отримання вченого звання доцента або професора [60].

Відповідно до Порядку [60], атестаційні матеріали розглядаються вченими радами ЗВО, включно з закладами післядипломної освіти, а також наукових установ. Процедура розгляду включає аналіз висновку кафедри чи відповідного структурного підрозділу наукової установи, в якій працює кандидат. Ключовим моментом у цьому висновку повинно бути підтвердження дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності. Атестаційна справа складається з переліку документів, зразки яких додаються до Порядку [27]: супровідний лист; копія першої сторінки паспорта; рішення вченої (науково-технічної) ради щодо присвоєння вченого; копій відповідних дипломів; протокол засідання лічильної комісії; список навчально-методичних праць; копія сертифіката, про рівень володіння іноземною мовою; довідка з основного місця роботи; довідка про науково-педагогічну діяльність. Оформлення та видавання атестатів відбувається після затвердження атестаційною колегією МОН України рішень вчених рад. Атестаційна колегія МОН України розглядає питання позбавлення вченого звання на основі відповідного рішення, надісланого від вченої ради ЗВО або наукової установи. Відповідно до діючого законодавства України, колегія затверджує рішення про позбавлення вченого звання [60].

МОН України у 2023 році прагне відмовитися від затвердження Атестаційною колегією МОН України вчених звань доцента, старшого дослідника, професора, поклавши ці функції на вчені ради університетів та наукових установ, та зазначаючи, що вчене звання повинно відповідати посаді науково-педагогічного працівника і присвоюватися закладом освіти, у якому він працює. Отже, у Верховній Раді України 10 серпня 2023 р. було зареєстровано

проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо дебіюрократизації діяльності центрального органу виконавчої влади у сфері освіти й науки, № 9601 [67].

Державні вчені звання доцента та професора мають велику вагу та є традиційним етапом у кар'єрному зростанні вітчизняних науково-педагогічних кадрів. Вчені звання необхідні для зайняття керівних посад у ЗВО, гарантують викладачам і науковцям доплату в розмірі 25 % посадового окладу (за звання доцента або старшого дослідника) або 33 % (за звання професора). Але необхідно висвітлити ключові проблеми, пов'язані з нормативно-правовим регулюванням вимог до здобувачів, які ускладнюються та змінюються кожні 3-5 років. Наприклад, для здобуття вченого звання доцента до 2008 року педагогічні та науково-педагогічні фахівці подали навчально-методичні та наукові праці, видані після захисту кандидатської дисертації, що включали дві наукові статті та два навчально-методичних посібника; у період із 2008 до 2015 років після захисту кандидатської дисертації необхідно було представити навчально-методичні посібники та не менше п'яти наукових робіт у фахових журналах України або провідних наукових виданнях інших країн; починаючи з 2016 року вимоги визначали вже наявність двох статей у журналах, що індексуються в наукометричних базах «Scopus» або «Web of Science». Отже, зміни до вимог одержання вченого звання в різні роки призводить до питань щодо співставності атестатів, які свідчать про різну сукупність професійних здобутків, але держава та працедавці оцінюють ці документи однаково.

Також деякі вимоги одержання вченого звання були проблемними, наприклад, з грудня 2008 р. до липня 2010 р. доктори наук мусили підготувати трьох кандидатів наук, незалежно від того чи готувала кафедра аспірантів. У цей же період вимоги до здобувачів вченого звання доцента передбачали авторство (співавторство) у підготовці підручників (навчальних посібників) з грифом МОН України, що призвело до масового порушення академічної доброчесності та плагіату.

Педагогічні та науково-педагогічні фахівці вітчизняних закладів вищої освіти впродовж своєї професійної кар'єри можуть здобувати два вчених звання: доцент (у науковому інституті – старший дослідник згідно з Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.) [27]; до того це звання мало назву – старший науковий співробітник); професор. Система одержання двох вчених звань функціонує паралельно із системою здобуття двох наукових ступенів (кандидат наук/доктор філософії та доктор наук) та характеризує сходинки академічної кар'єри викладача ЗВО. Вчене звання доцента або професора згідно з Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.) [60], необхідне для зайняття певних посад, таких як: ректор, декан факультету, завідувач кафедри, для того, щоб очолити вчену раду закладу освіти. Але чинне законодавство не містить визначення понять «вчене звання», «старший дослідник», «доцент», «професор».

Впровадження нових вимог завжди має на меті заохочення молодих науковців та викладачів до підвищення рівня професійної підготовки, презентації української науки в міжнародній спільноті, поглиблення міжнародної мобільності.

Метою проведення конкурсу науково-технічних (експериментальних) розроблень за державним замовленням МОН України згідно зі статтями 42, 48, 57, 58 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [28] є розвиток пріоритетних напрямів науки і техніки, зазначених у статті 3 пунктах 2-6 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [30]. Основні пріоритети включають інформаційні технології, енергетику, раціональне використання природних ресурсів, медичні науки та розроблення нових матеріалів. Умови проведення конкурсу базуються на низці нормативних документів, включаючи: Порядок проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету, затвердженого постановою КМУ від 12 вересня 2018 р., № 739 [63], та Положення про проведення Міністерством освіти і науки України конкурсного відбору науково-технічних (експериментальних) розробок за державним замовленням, затвердженого наказом МОН України від 09 лютого

2017 р., № 192 [55]. Вибір проєктів відбувається на основі їхньої актуальності, відповідності державним пріоритетам, підтримки з боку державних установ та провідних науковців.

Відповідно до наказу МОН України від 11 вересня 2023 р., № 1113 «Про проведення у 2023 році конкурсного відбору фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок» [78], конкурс проєктів наукових досліджень для ЗВО та наукових установ, що належать до управління МОН України, проводиться згідно з Положенням про проведення конкурсного відбору проєктів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок від 04 жовтня 2022 р., № 885 [54]. Процедура враховує пріоритетні напрями, визначені Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (2001 р.) [30], Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 09 травня 2023 р., № 463 [48]; пріоритетної тематики при проведенні конкурсів фундаментальних досліджень, прикладних та науково-технічних розробок у 2023 році, що затверджено наказом МОН України від 07 вересня 2023 р., № 1104 [75]; наказом МОН України від 13 жовтня 2022 р., № 914 «Деякі питання проведення конкурсного відбору експертів з експертизи проєктів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що подаються для участі в конкурсах, які проводитиме Міністерство освіти і науки України, та звітів про їх виконання» [18]. Додатково, проєкти оцінюються за відповідністю пріоритетній тематиці та тематичним напрямам експертизи, визначеними відповідними наказами МОН.

Під час підготовки проєктів на конкурсний відбір та їхнє подання до директорату науки та інновацій необхідно врахувати фінансування проєкту за рік: до 800 тис. грн для теоретичних робіт, до 1200 тис. грн для експериментальних (20 % з яких на матеріали/послуги). Розрахунки мають бути аргументованими, з урахуванням індексу інфляції на 2025-2026 рр.

«Експериментальна робота» передбачає емпіричне дослідження з додатковими витратами на матеріали чи послуги. «Теоретична робота» не потребує додаткових матеріалів чи послуг. Капітальні видатки в проєктах не передбачаються. Проєкти оформлюються через Систему. Один вчений може керувати однією роботою, а виконавці можуть брати участь у двох проєктах. На конкурс можуть подаватися тільки проєкти, які розпочалися у попередні роки та триватимуть у 2024–2025 рр.

Під час підготовки проєктів для конкурсу необхідно враховувати рекомендації щодо якісного та об'єктивного вивчення поданих проєктів. Керівник і відповідальний виконавець мають працювати в організації, від якої подається проєкт. Бюджетні кошти спрямовуються на підтримку учених, що працюють в Україні. Проєкти, що не відповідають вимогам, відхиляються. Бюджет проєкту має бути однаковим у всіх документах. У заявці обираєте одну секцію і до двох піднапрямів. Інформація про виконання наукових договорів з оплатою подається за формою з бухгалтерії. Розподіл проєктів між експертами в Системі відбувається автоматично й анонімно. Експерти мусять уникати конфлікту інтересів під час експертизи відповідно до законодавства.

Також відбулися зміни щодо присудження наукового ступеня доктора філософії, що були затверджені КМУ 12 січня 2022 р., № 44 [74] відповідно до яких, аспіранти матимуть право захищати дисертаційні дослідження в разових спеціалізованих вчених радах, науковий ступінь їм, відповідно, може присуджувати ЗВО або наукова установа, в якій відбувається процедура, а не МОН України. Таке рішення більш відповідає освітнім традиціям країн ЄС. Разові спеціалізовані вчені ради створюються для кожного аспіранта, члени ради шляхом відкритого голосування вирішують, чи отримує кандидат науковий ступінь. Робота членів спецрад оплачується державою за тих, хто навчався за бюджетні кошти, у випадку контрактників — оплата частково закладена в кошти за навчання.

Такий підхід був започаткований у 2014 році, коли був прийнятий Закон України «Про вищу освіту», та вперше введено науковий ступінь доктора

філософії, що прирівнювався до ступеня кандидата наук. Перші спроби захисту аспірантів за новим алгоритмом було запроваджено в 2019 р. в якості експерименту, але така процедура захисту дисертаційних досліджень і присвоєння наукового ступеня доктора філософії стала черговим етапом ефективного реформування системи присудження наукових ступенів в Україні.

В Україні підготовка здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук здійснюється відповідно Законів України: «Про вищу освіту» (2014 р.) [27], «Про освіту» (2017 р.) [29], «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.) [28], а також: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (постанова КМУ, 23 березня 2016 р., № 261) [58], Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова КМУ, 12 січня 2022 р., № 44) [61], Вимог до оформлення дисертації (наказ МОН України, 12 січня 2017 р., № 40) [13].

Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.) [28] у статті 1 містить визначення основних термінів, а саме: «2) аспірант – вчений, який проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження у рамках підготовки в аспірантурі у ЗВО/науковій установі для здобуття ступеня доктора філософії» [28]; «7) докторант – вчений, який проходить підготовку в докторантурі наукової установи (закладу вищої освіти) для здобуття наукового ступеня доктора наук» тощо [28].

У третьому розділі Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.) [28] розкриваються державні гарантії соціально-правового статусу вчених, наукових працівників, зокрема, у статті 27 зазначається, що основними формами підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації є аспірантура, ад'юнктура та докторантура; у статті 28 акцентовано на тому, що вчені здобувають право на отримання наукових ступенів доктора філософії та доктора наук відповідно до закону, а також на присвоєння вчених звань, таких як: старший дослідник, доцент, професор; ця ж стаття описує механізм присудження

ступеня доктора наук – рівень, який надається на основі вже наявного ступеня доктора філософії (або кандидата наук) та свідчить про здатність фахівця розробляти, впроваджувати дослідницькі методології, розробляти новаторські наукові праці, досягати результатів, які вирішують ключові теоретичні та практичні завдання, мають національний та міжнародний вплив. До того ж отримані результати мають бути опубліковані в наукових періодичних виданнях [28].

Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) (постанова КМУ, 23 березня 2016 р., № 261) [58] регулюється процес навчання здобувачів на освітньо-науковому й науковому етапах із метою отримання вказаних ступенів. Особи, що прагнуть здобути ступінь доктора філософії, можуть здобувати знання в аспірантурі (ад'юнктурі) ЗВО та наукових установ за очними (денними, вечірніми) або заочними програмами; за межами аспірантури, якщо вони активно займаються науковою, науково-технічною або науково-педагогічною роботою за своїм основним місцем роботи. Щодо підготовки здобувачів ступеня доктора наук, то вони можуть навчатися в докторантурі ЗВО (наукової установи) на очній (денній) формі або готувати свої наукові дослідження до захисту самостійно [58]. Навчання за освітньо-науковими програмами аспірантури та докторантури фінансується, як за рахунок держави, так і місцевого бюджету, юридичних або фізичних осіб на умовах договору. У пункті 4 розкрито процедуру ліцензування освітньої інституції на третьому циклі вищої освіти за відповідною спеціальністю; пункт 5 містить вимоги до науково-методичного забезпечення та організації діяльності аспірантури та докторантури; здійснюється координація функціонування структурних підрозділів, які забезпечують цільову підготовку здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук, вимоги до відділу аспірантури та докторантури.

Згідно з пунктом 6, для вступу до аспірантури та докторантури передбачені конкурсні умови, які регулюються Порядком [58], а також умовами вступу на навчання до ЗВО. Тривалість навчання для отримання ступеня доктора філософії

в аспірантурі — чотири роки, для здобуття ступеня доктора наук у докторантурі — два роки. У Порядку [58] міститься інформація щодо змісту навчання, який передбачає виконання, як наукової програми закладу освіти, так і проведення власного наукового дослідження, важливою складовою освітньо-наукової програми аспірантури є публікація наукових статей. Аспіранти та докторанти проводять наукові дослідження відповідно до індивідуального плану, погодженого з науковим керівником або консультантом, затвердженим вченою радою ЗВО, який містить зміст, дати виконання, об'єм досліджень, строк захисту дисертації. Підготовка в аспірантурі та докторантурі мусить завершитися висновком керівника або консультанта про наукову новизну, теоретичні та практичні доробки дисертаційного дослідження.

Також у Порядку [58] визначено права та обов'язки аспірантів (ад'юнктів) і докторантів, у пункті 14 наголошено, що аспіранти (ад'юнкти) та докторанти користуються правами, які надаються здобувачам вищої освіти згідно із Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.) [27]. Для того, щоб ефективно провести наукові дослідження, аспірантам (ад'юнктам) та докторантам гарантовано право на:

- доступ до всіх форм відкритої наукової інформації, яка доступна у ЗВО, бібліотеках та державних архівах країни;
- отримання методичних консультацій та наукових порад щодо питань дослідження від наукового керівника, а для аспірантів (ад'юнктів) — також можливість чіткого розмежування обов'язків між науковими керівниками, якщо їх двоє;
- безпечне середовище для наукових експериментів та відповідно обладнане робоче місце для наукової діяльності;
- можливість академічної мобільності, що здійснюється відповідно до Порядку реалізації права на академічну мобільність (постанова КМУ, 12 серпня 2015 р., № 579) [64];
- академічну та соціальну відпустку згідно з діючим законодавством;

- можливість займатися трудовою активністю у вільний від навчання час, як передбачено законом [58].

Водночас відповідно до пункту 15 Порядку [58] аспіранти (ад'юнкти) та докторанти мають виконувати обов'язки, встановлені для здобувачів вищої освіти Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.) [27]. Для забезпечення якісного проведення наукової роботи, вони також мусять:

- додержуватися академічних стандартів доброчесності, етичних принципів і правил поведінки відповідно до вимог своєї наукової спеціальності, встановлених ЗВО;

- реалізовувати індивідуальний план наукових досліджень і регулярно інформувати про його виконання на зборах відповідної кафедри, відділення, лабораторії чи іншої структурної одиниці ЗВО;

- представляти свої наукові результати у формі дисертації (для аспірантів і ад'юнктів) чи у формі дисертації, опублікованої монографії або низки статей, які були розміщені в національних та міжнародних рецензованих професійних виданнях (для докторантів) спеціалізованій вченій раді [58].

Порядок [58] та умови вступу до аспірантури (ад'юнктури), окрім конкурсних умов, містять перелік документів, необхідних для вступу: заяву; копію диплома; у разі потреби документ від медико-соціальної експертизи; опис процедури вступного іспиту зі спеціальності та з іноземної. У пункті 24 розкрито вимоги до наукового керівника, його обов'язків: здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією, консультування щодо змісту й методології дослідження, контролю виконання індивідуального плану аспіранта тощо. Наукове керівництво забезпечує доктор наук, який паралельно здійснює керівництво чи консультування до п'яти здобувачів, включно з майбутніми докторами наук.

Процес підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в аспірантурі здійснюється відповідно до пункту 27 Порядку [58] за освітньо-науковою програмою аспірантури ЗВО та включає від чотирьох компонентів програми, які

передбачають здобуття навичок, умінь, компетентностей згідно з Національною рамкою кваліфікацій [47]:

- здобуття поглиблених знань зі спеціальності, відповідно до якої проводиться дослідження: вивчення концепцій, проблем, стану розроблення відповідних наукових знань, засвоєння наукової термінології;

- засвоєння загальнонаукових компетентностей, формування наукового світогляду, етики та загального культурного кругозору;

- набуття навичок дослідника, умінь презентувати результати власного наукового дослідження, застосовувати сучасні інформаційних технологій, проводити навчальні заняття, управляти науковими проектами;

- здобуття мовних компетентностей для представлення результатів власної наукової роботи іноземною мовою, розуміння іншомовних наукових текстів із відповідної спеціальності.

Для досягнення високого рівня академічної доброчесності в пункті 29 Порядку [58] наголошено, що для виконання наукової частини освітньо-наукової програми здобувач мусить провести власне наукове дослідження; дисертація має бути самостійним дослідженням, актуальним та оригінальним, оприлюдненим у відповідних публікаціях. Відповідно до пункту 30, процедура атестації доробків здобувачів ступеня доктора філософії проводиться постійною або разовою спеціалізованою вченою радою на основі відкритого захисту наукових результатів у вигляді дисертації. Готовність дисертації аспіранта (ад'юнкта) до публічного захисту встановлюється науковим керівником (або спільним рішенням обох керівників у випадку їхньої наявності) [58].

У Положенні «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова» від 11 травня 2023 р. [50] зауважується, що обов'язковою є перевірка бакалаврських та магістерських робіт студентів Університету на присутність або відсутність плагіату перед допуском до захисту; дисертації під час представлення матеріалів для затвердження спеціалізованою радою, редакційним відділом чи кафедрою; монографії, підручники, навчальні матеріали та інші роботи з авторським текстом, які потребують рекомендації

Вченої ради факультету для публікації; текст статей, тез доповідей, які надійшли до редакційних комітетів наукових видань або до організаційних комітетів наукових, науково-технічних та науково-методичних заходів. Положення про академічну доброчесність спрямовано на забезпечення та підтримання принципів академічної доброчесності; шанобливого ставлення до авторства: визнання та відсилання до робіт інших авторів, використаних під час підготовки наукових робіт, курсових, дипломних робіт тощо; самостійність дослідження: неприпустимість плагіату, фальсифікації, вигадування фактів; відкритість та прозорість дослідницької діяльності: доступність результатів досліджень для академічної спільноти; відповідальність за порушення принципів, викладених у цьому Положенні, які розглядаються спеціалізованою комісією та можуть мати дисциплінарні наслідки [50].

На основі рішення Вченої ради кожного факультету та пропозиції декана, ректор видає наказ про створення комісії з академічної етики на факультеті. До її складу входять науково-педагогічні працівники відповідного факультету та представники студентського самоврядування. Зі свого складу комісія обирає голову та секретаря, вони не можуть бути представниками однієї кафедри. Засновуючись на аналізі автоматизованого пошуку можливих запозичень тексту (за допомогою програм, з якими Університет має договір про співпрацю), комісія вирішує, чи присутній плагіат у роботах [50].

Якщо текст не містить плагіату, комісія надає відповідну довідку, яку підписують голова та секретар. Цей документ обов'язково додається до роботи. У ситуації, коли в бакалаврській або магістерській роботі виявлено плагіат, робота не допускається до захисту, а студент може бути відрахований з Університету. Студент має можливість переписати та знову захистити свою роботу після поновлення. Відповідальність за плагіат у роботах несуть автори, наукові керівники та керівники відповідних кафедр. Якщо автор не згоден із висновками комісії з питань академічної етики щодо наявності плагіату, він має право подати апеляційний запит протягом трьох днів після виявлення плагіату [50].

На основі пропозицій декана факультету ректор видає наказ про утворення апеляційного органу, який складається з викладачів факультету. Цей орган включає: голову, секретаря та інших членів, їхня загальна кількість не перевищує 5 осіб. Голова комісії має зібрати комісію на засідання протягом тижня після отримання наказу. Інформація про дату та час засідання передається заявнику не пізніше двох робочих днів. У випадку відсутності заявника, питання розглядається без нього. Комісія, на основі обговорення, формує свої висновки, які підписуються всіма її учасниками. Висновки зберігаються впродовж п'яти років.

Щодо питання попередження плагіату, необхідно взяти такі заходи:

- розроблення та поширення методичних настанов, що визначають вимоги до правильного цитування;
- введення дисциплін з академічної доброчесності, акцентуючи увагу на незалежному підході до створення письмових робіт, правильному цитуванні та уникненню плагіату;
- постійні консультації від відділу інтелектуальної власності університету з питань пов'язаних із використанням інтелектуальних ресурсів.

Науковим керівникам та консультантам необхідно ознайомлювати молодих дослідників із цими вимогами, активно контролювати та запобігати випадкам плагіату в наукових роботах. Відповідальність за ознайомлення науково-педагогічного персоналу та інших співробітників із цими нормами покладається на завідувачів кафедр.

Дотримання академічної доброчесності є обов'язковим для всіх учасників академічного процесу, включно зі студентами, викладачами, науковцями та іншими співробітниками установи.

Розроблено пропозиції для оптимізації роботи комісії з академічної етики:

1. Конкретизовано потребу установи в розробці рішень щодо структурно-організаційного та структурно-функціонального розташування органів управління на різних рівнях підготовки для підвищення ефективності взаємодії у вирішенні

питань академічної етики та формуванні специфічних управлінських методів, рекомендацій та норм.

2. Зазначено необхідність диференціації повноважень, зокрема: регламентація академічної етики під час обговорення дисертацій та наукових розроблень (через службу вченого секретаря та відділи аспірантури); делегування прав переглядати наукові матеріали (через науково-дослідницький та редакційний відділи); та дотримання академічної етики в роботах студентської категорії (через комітети факультетів).

3. Акцентовано роль юридичного департаменту в забезпеченні відповідності всім правовим нормам, що слугує захисту прав учасників освітнього процесу та допомагає уникнути юридичних розбіжностей та конфліктів інтересів.

4. Основним інструментом цифрового управління є запуск інформаційного репозитарію в академічній бібліотеці, оскільки перевірка наукових текстів має виконуватися оперативно, базуючись на конкретних даних репозитарію.

5. Визначено необхідність підготовки спеціалістів, які працюють у сфері академічної етики, до використання програм детекції плагіату, гарантуючи правильність отриманих результатів. Це забезпечується організацією спеціалізованих семінарів та курсів.

6. Виділено, що доцільним є пониження робочого навантаження на членів комісії та спеціалізованих відділів, які будуть брати на себе значну частину техніко-методичних завдань, і планується надання матеріальних стимулів.

7. Підкреслено важливість аналізу графіків підготовки для всіх рівнів навчання, щоб скласти чіткі робочі плани для відділів та комісій.

8. Уточнено, що обмеження в часі для перевірки бакалаврських та магістерських робіт у короткий проміжок часу (два тижні) може бути проблематичним, навіть якщо залучити всіх членів комісії та забезпечити їх програмними засобами. А ведення протоколів перевірок є окремим трудомістким процесом.

9. Для процесу перевірки запропоновано метод вибіркового аналізу бакалаврських та магістерських робіт, оскільки ресурси для технічного

підтримання та матеріальних витрат ще не встановлені й вимагають додаткового вивчення та тестування.

10. Рекомендовано, щоб попереднє вивчення робіт відбувалось у режимі конфіденційності, водночас результати перевірок мають бути обговорені на спеціалізованих кафедрах та факультетських радах за участі представників студентського самоврядування.

В Україні здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії може здійснюватися поза аспірантурою (ад'юнктурою), це стосується осіб, які професійно провадять наукову діяльність за основним місцем роботи. Такі здобувачі можуть прикріпитися строком до п'яти років до ЗВО, та в разі успішного освоєння певної освітньо-наукової програми та навчального плану аспірантури допускаються до захист дисертації. Підготовка здобувачів ступеня доктора наук у докторантурі передбачає відповідно до пункту 37 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) [58] передбачає, що завершуючи наукові дослідження та оформляючи результати для підготовки матеріалів до публікації перед захистом на здобуття наукового ступеня доктора, докторант має звернутися до спеціалізованої вченої ради з результатами своєї наукової діяльності у формі дисертації, опублікованої монографії чи наукового звіту на основі низки статей, які були розміщені в національних та міжнародних рецензованих спеціалізованих виданнях, список яких затверджений МОН України [58].

У пункті 40 Порядку [58] представлено процедуру вступу до докторантури, відповідно до якої вступник мусить подати відповідному структурному підрозділу ЗВО план дослідницької роботи, письмову характеристику як рекомендацію науково-дослідницької діяльності, подану доктором профільних наук, за якою здобувач прагне освоїти освітньо-наукову програму зі згодою стати науковим керівником; диплом кандидата наук або доктора філософії.

У Вимогах до оформлення дисертації (наказ МОН України, 12 січня 2017 р., № 40) [13] встановлюється формат та вимоги до оформлення дисертації для

отримання наукового ступеня доктора наук або доктора філософії (кандидата наук), що пишеться на державній мові як спеціально створена наукова робота у вигляді рукопису, зшитого у твердій чи м'якій обкладинці, а також у електронному варіанті. За бажанням автора дисертація може бути перекладена на англійську або іншу мову, що відповідає тематиці дослідження, з подальшим представленням цього перекладу в спеціалізовану вчену раду [13].

Структура дисертації мусить мати відповідні структурні елементи: титульний аркуш; анотацію; зміст; перелік умовних позначень; основну з експериментом частину викладення матеріалу; список джерел; додатки. Вимоги до структурних елементів мають зразки представлені в додатках; анотація подається державною та англійською мовами з додаванням ключових слів, що відображають тематику дослідження; після ключових слів наводиться список публікацій здобувача. У вступі подається загальна характеристика роботи: обґрунтування теми; мета й завдання, предмет та об'єкт дослідження; методи дослідження; наукова новизна; особистий внесок здобувача; апробація матеріалів дослідження; структура та обсяг дисертації.

У розділах дослідження розкривається зміст наукових доробок здобувача наукового ступеня, посилання на власні праці та публікації інших авторів. Розділи дисертації поділяються на підрозділи, пункти, підпункти, які нумеруються арабськими цифрами. У висновках зазначаються важливі наукові та практичні результати дослідження, вказуються проблеми, для вирішення яких можна використати результати дисертації, напрями продовження наукового пошуку.

Постановою КМУ від 17 листопада 2021 р., № 1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів» [17] затверджено: Порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук [62], вимоги до присудження та відкликання наукового звання доктора наук; встановлено, що процес оцінювання кандидатів, що претендують на наукові звання кандидата та доктора наук, якщо їхня підготовка розпочалася до 1 вересня 2016 р., відбувається в спеціалізованих наукових радах, сформованих відповідно до затвердженого цією постановою Порядку [62], і здобується наукове звання відповідно до

нормативних актів, які були дійсними до чинності Закону України від 1 липня 2014 р. № 1556–VII «Про вищу освіту», диплом кандидата та доктора наук видається МОН України.

Основні висновки докторської дисертації мають бути представлені в наукових працях. До видань, що відображають ключові висновки докторської дисертації у відповідній галузі науки, належать: статті у вчених журналах, які входять до списку наукових видань України; статті в зарубіжних наукових журналах згідно з напрямом дисертації; монографії або їхні розділи.

Обов'язковою є публікація висновків докторської дисертації в наукових журналах, що індексуються у «Web of Science» або «Scopus». Цей критерій не застосовується до осіб, робота яких стосується державної таємниці. Критерії до публікації результатів докторської дисертації встановлює МОН України. Список фахових наукових видань України затверджується в порядку, визначеному МОН України.

Видання, що відображають наукові результати дисертації, включають патенти, підручники, навчальні посібники, стандарти, об'єкти промислової власності, програмні продукти, які проходили новітню експертизу; публікації історичних джерел, статті в наукових збірниках, рукописи робіт, збережені в науково-технічних установах тощо. Важливо представити результати докторської дисертації на наукових конференціях, симпозіумах і подібних заходах.

Відповідно до Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова КМУ, 12 січня 2022 р., № 44) [61] присудження ступеня доктора філософії здійснюється згідно з вимогами: опанування здобувачем сучасних наукових знань та компетентностей у відповідних галузях наук та знань, визначених стандартом вищої освіти та згідно зі галузями професійної зайнятості освітньо-наукового рівня зі спеціальності, здійснення наукового дослідження (теоретичного, методологічного, експериментального), у вигляді дисертації, та представлення актуальних наукових результатів (добробків, продуктів, публікацій) у виданнях,

що належать до першого – третього квантилів (Q1-Q3) (класифікації Journal Citation Reports, SCImago Journal and Country Rank) [61].

Процес допуску до захисту включає такі етапи: аналіз наукової новизни, теоретичної та практичної важливості результатів дисертації, проведення публічного представлення та оприлюднення наукових висновків дисертації здобувачем, а також її розгляд на засіданні відповідного підрозділу установи, який відповідає за реалізацію конкретної освітньо-наукової програми або навчання здобувача. Результати цього розгляду та проведення презентації зводяться у висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження, який підтверджується підписом керівника структурного підрозділу установи [61].

За умови позитивного висновку здобувач може звернутися до вченої ради ЗВО, у якому він навчався з письмовою заявою про утворення разової ради; вчена рада не пізніше двох місяців утворює разову раду в складі – голови, двох рецензентів, двох опонентів, про що видається відповідний наказ.

Під час оцінювання захисних положень дисертації та наукового доробку здобувача, його робіт і апробацій, зарахованих за темою дослідження, до 45 календарних днів з моменту представлення інформації про формування разової ради кожен з учасників подає рецензію, а офіційні опоненти – відгуки, які рецензування визнають результати оцінювання наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача, а саме новизни дослідження теоретичних, методичних, експериментальних даних здійснених здобувачем досліджень, їхньої наукової обґрунтованості, рівня якості поставлених завдань та оволодіння ним методологією наукового пізнання [61].

Установа гарантує створення відповідних умов для разової ради, щоб перевірити дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності. Відкритий захист дисертації відбувається під час засідання разової ради, яка є компетентною, якщо в ній бере участь весь склад ради. Кожний учасник разової ради відкрито оголошує свою думку щодо присудження чи не присудження наукового ступеня доктора філософії. Рішення ради формується через відкрите

голосування: щодо присудження докторського ступеня, якщо «за» проголосували не менше чотирьох учасників ради. Згідно з рішенням разової ради про присудження наукового ступеня, установа через 15-30 днів після захисту видає здобувачу диплом доктора філософії та додаток європейського зразка до нього [61]. У Порядку [61] також деталізовано процес скасування рішення разової ради про присудження докторського ступеня Національним агентством через недотримання правил захисту або виявлення академічного плагіату, вигадкування або спотворення даних.

Наказом МОН України від 23 вересня 2019 р., № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» [77] визначено, що: основні висновки дисертації (виконаної як рукопис, монографія, наукова доповідь) для отримання наукового ступеня доктора наук мають бути представлені принаймні у 20 наукових роботах, які ілюструють ключові аспекти дисертації. такі наукові роботи включають: статті в наукових журналах, які входять до списку наукових спеціалізованих видань України; статті в міжнародних наукових журналах із теми дисертації; принаймні три статті до 01 вересня 2022 року, а із цієї дати – принаймні п'ять статей на тему дисертації, опублікованих принаймні у двох різних журналах категорії «А» списку наукових спеціалізованих видань України, або в міжнародних журналах, що індексуються в базах «Web of Science» або «Scopus»; до двох патентів, що пройшли перевірку; до двох монографій або їхніх розділів; один навчальний посібник (для дисертацій із педагогіки). Стаття в журналі Q1 або Q2 еквівалентна трьом роботам, у Q3 – двом; мінімум публікацій, які демонструють ключові висновки дисертації, має бути десять. Якщо є не менше десяти публікацій у журналах Q1 або Q2, захист може проходити у форматі наукової доповіді (під науковою доповіддю розуміється дисертація, оформлена згідно з нормами, затвердженими МОН України. Основні висновки дисертації для здобуття наукового ступеня кандидата наук мають бути представлені в не менше ніж трьох наукових роботах, до таких публікацій входять: принаймні одна стаття в міжнародних наукових журналах країн ОЕСР та/або ЄС за темою дисертації; статті в журналах, включених до списку наукових

спеціалізованих видань України (замість однієї статті може бути монографія або її розділ); публікація в журналі категорій Q1- Q3 еквівалентна двом статтям [77].

Постановою КМУ від 19 травня 2023 р., № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» [68] затверджено, що Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) буде містити пункт 2 постанови в такій редакції: «2. Установити, що підготовка кандидатів та докторів наук, розпочата до 1 вересня 2016 р., здійснюється закладами вищої освіти та науковими установами відповідно до законодавства, що діяло до набрання чинності Законом України від 1 липня 2014 р. № 1556–VII «Про вищу освіту» [68].

Під час аналізу Правил прийому на навчання до аспірантури у 2023 році в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова [66] встановлено, що вступ здійснюється відповідно до «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (постанова КМУ, 23 березня 2016 р., № 261 (зі змінами)) [58]. Кандидати зі ступенем магістра або спеціаліста можуть подавати документи. Іноземці приймаються за договорами з університетом. Вступники подають документи, включно з рефератом за обраною тематикою. Перелік вступних іспитів включає: іспит зі спеціальності, іноземну мову на рівні B2 та філософію. Також зі міжнародним сертифікатом з англійської чи німецької мови (наприклад, TOEFL, TestDaF) звільняються від вступного іспиту з мови. Усі вступні іспити оцінюються предметними комісіями університету. Вступні іспити до аспірантури проводяться комісіями на основі рекомендацій Вченої ради. Вступники з інших спеціальностей можуть мати додаткові випробування, затверджені Приймальною комісією. Підготовка іноземців здійснюється за міжнародними договорами, академічною мобільністю або кошти фізичних осіб. Вступники мають надсилати на електронну адресу відділу аспірантури скановані документи, освітні та наукові матеріали, а також військово-облікові документи (для чоловіків) [66].

Вступ до докторантури УДУ імені Михайла Драгоманова [65] базується на конкурсній основі, згідно з вимогами Постанови КМУ № 261 від 23 березня 2016 р. [58], Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році затвердженого наказом МОН України від 27 квітня 2022 р., № 392 (зі змінами) [59], якими визначаються порядок, перелік, строки подання документів до ЗВО для підготовки в докторантурі. Вступники мають мати ступінь доктора філософії, наукові досягнення та опубліковані статті. Особи, які здобули ступінь за кордоном, мають пройти визнання своєї кваліфікації в Україні. Серед необхідних документів подаються: заява, план дисертації, наукова доповідь, список наукових робіт, копії диплому та інших досягнень, а також рекомендації з місця роботи чи вченої установи.

Вступник також має надати кафедрі Університету детальне обґрунтування мети наукової роботи не менше як за два місяці до вступу. Конкурсна комісія впродовж місяця оцінює наукові доробки всіх вступників. На основі рекомендацій кафедри, Вчена рада Університету визначає, кого приймати в докторантуру. Рішення остаточно затверджується наказом ректора. Після зарахування кожному докторанту призначається науковий консультант [65].

Проаналізовані в дослідженні аспекти кар'єрного зростання викладача відіграють важливу роль під час проходження конкурсу для заміщення вакантних посад. Наприклад, Положення про порядок проведення конкурсного відбору для заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів) в УДУ імені Михайла Драгоманова [53] встановлює процедуру конкурсу на вакантні посади науково-педагогічних працівників та умови укладання контрактів, що базується на низці законів України, включно з нормативними актами, розробленими відповідно до Законів України: «Про освіту» (2017 р.) [29], «Про вищу освіту» (2014 р.) [27], «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.) [28], законодавства про працю, наказу Міністерства освіти і науки України від 05 жовтня 2015 р., № 1005 «Про затвердження Рекомендацій щодо проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових

договорів (контрактів)» [76], Статуту Університету тощо. Для організації конкурсного відбору створюється комісія, рішення якої приймається більшістю голосів її членів. Положення Університету визначає конкурсний порядок заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників на основі прозорості та об'єктивності. Процес включає: видання наказу ректора, публікацію оголошення, перевірку документів конкурсною комісією, обговорення кандидатури відповідними підрозділами, укладення контракту та прийняття на роботу. Кандидати мусять відповідати освітнім стандартам та мати відповідні досягнення за останні 5 років. Конкурсні обговорення можуть проводитися онлайн, з можливістю анонімного голосування через спеціалізовані програмні застосунки [53].

Структуруємо умовиводи у триаспектному феномені про: різночинність вимог національної метрики, що гальмує процес визнання, мобільність, професійний розвиток; зміщення центру тяжіння метрики до контрольних-ревізійних функцій нагляду, що створює бар'єри у продукуванні дієвих способів і процедур акредитації, ліцензування та брендування ЗВО; розширення перспектив зрозумілого сприйняття академічних активів та релевантності освіти у процедурах міжнародного визнання, порівнюваності й зрозумілості змісту, періодів, кваліфікацій та наукових, інноваційних здобутків фахівців.

Встановлено, що національна метрика, яка відображає вимоги до освітніх стандартів, досліджень, кваліфікацій та інших аспектів наукової та професійної діяльності, є важливою складовою сфери освіти, науки й інноватики та сталого розвитку будь-якої країни. Проте, часто виникає проблема різночинності цих вимог, що стає перешкодою на шляху міжнародної співпраці, визнання здобутків освіти, мобільності та професійного розвитку фахівців. Доведено, що різночинність вимог національної метрики може мати різні причини. Зокрема, це може бути викликано історичним розвитком, культурними особливостями, різними педагогічними підходами або впливом політичної ситуації. Така різночинність часто призводить до браку єдності в критеріях оцінювання, що так само стає перешкодою для міжнародного визнання кваліфікацій, досліджень або

програм. Крім того, така неконсистентність вимог може гальмувати процес мобільності науковців та фахівців. Це стосується як академічної мобільності (обмін досвідом, участь у міжнародних програмах, стажування), так і професійної мобільності (можливість працювати за кордоном, здобувати міжнародні сертифікати тощо). Різноманітність вимог також ускладнює професійний розвиток фахівців. Якщо вимоги до певних знань та навичок в одній країні відрізняються від міжнародних стандартів, фахівці можуть зіткнутися з проблемами під час спроб здобути міжнародну освіту або працевлаштуватися за кордоном. З огляду на вищезазначене, для подолання цієї проблеми необхідно розробити системний підхід до уніфікації національних вимог, їхньої адаптації до міжнародних стандартів та постійної реформи метрики, щоб відповідати сучасним трендам освіти та науки.

Національна метрика, яка визначає діяльність у сферах освіти, науки та інноватики, тяжіє до системи нагляду та контролю. Замість того, щоб стимулювати розвиток і дослідницькі ініціативи, така метрика частіше є оцінювачем, не пропонуючи водночас ефективних механізмів для досягнення встановлених стандартів і вимог. Проблема полягає в тому, що сучасний світ постійно змінюється, і сфери освіти, науки та інновацій потребують гнучкості та адаптації. Отже, актуалізація проблеми полягає в необхідності перегляду національної метрики у такий спосіб, щоб вона була не лише контрольною-наглядовою функцією, а й інструментом підтримання та розвитку професійної діяльності.

Розроблення, обґрунтування та апробація нових методичних засобів забезпечення форм професійної метрики стане відповіддю на виклики сучасності. Такі методики мають бути спрямовані на забезпечення підтримання представників сфери освіти, науки та інноватики, зосереджуючись на їхньому професійному розвитку, взаємодії та адаптації до змін. Важливо підкреслити, що нові методичні засоби мусять враховувати особливості кожного учасника освітнього процесу, його потреби та можливості, а також бути відкритими для інновацій та змін. Тільки така метрика може відображати дійсний стан речей,

стимулювати розвиток та сприяти реалізації потенціалу представників сфери освіти, науки та інноватики.

Уточнено умови, за яких здобутки фахівця можна впроваджувати на міжнародному рівні, можлива їхня повноцінна інтеграція у світову спільноту. Зрозумілість є іншим ключовим аспектом міжнародного визнання. Незалежно від того, наскільки високими є наукові або інноваційні досягнення, вони мусять бути представлені у такий спосіб, щоб інші спільноти, культури або країни могли їх правильно інтерпретувати та застосовувати. Це особливо важливо в контексті наукових публікацій, освітніх програм та інноваційних продуктів. У підсумку, міжнародне визнання, порівнюваність і зрозумілість навчання, наукових та інноваційних здобутків фахівців є вирішальними для глобальної інтеграції та співпраці. Щоб досягти цього, потрібен спільний зусилля в усіх сферах – від урядових органів до академічних установ і приватного сектору – для створення ефективних механізмів взаємного визнання і співпраці на міжнародному рівні.

1.2 Ціннісні орієнтації соціального виміру європеїзації для формування професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти

Соціальний аналіз генезису нарощення креаційного потенціалу Болонського процесу свідчить про гармонізацію вищої освіти України до європейських вимог, що враховує продукування впровадження та апробацію інноваційних здобутків для сфери освіти, науки й інноватики з метою забезпечення формування професійної метрики іміджу, статусу та конкурентоздатності майбутніх і діючих викладачів (педагогів) в умовах сучасних парадигм освіти та зайнятості впродовж життя та освіти майбутнього на засадах демократизації, людино та природоцентризму. *Метою педагогічної розвідки було встановлення змісту та структури ціннісних орієнтації соціального виміру європеїзації для формування професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти в Україні. До завдань віднесено виокремлення класифікаційних ознак транскордонних процесів інтеграції за формами імплементації України та встановлення їх ролі у розбудові*

європейського простору вищої освіти та науки на засадах сталості у забезпеченні якості й безпеки життєдіяльності майбутніх і діючих викладачів вищої освіти.

Релевантність педагогічної розвідки встановлено у виокремлених структурних компонентах з розкриттям змістового наповнення у авторському трактуванні понять: «соціокультурна ідентичність індивідуума», «особистісна ідентифікація соціального виміру», «соціальні диспозиції», «самосвідомість», «зацікавленість та особистісні інтереси соціалізації», «соціальна ціленаправленість», «система особистісних взаємин соціальної метрики», «самооцінювання», «особистісні якості, потреби, активність, взаємини та ціннісні орієнтації», «соціальна якість», «ціннісні орієнтації соціального виміру».

Формування потенціалу особистісної самоідентифікації як психологічного процесу набуття суб'єктом усталених якостей, присвоєння атрибутів інших суб'єктів/об'єктів як взірців, а також повноцінна або часткова асиміляція (перетворення) еталонного аналогу для адаптації самостановлення, самосприйняття власної унікальності взаємопов'язаної когерентно у єдності просторово-часового виміру – забезпечує *соціокультурну ідентичність індивідуума*.

Базисом соціокультурної ідентичності є усталена складна система культурно-симіотичних характеристик, які усвідомлені у процесі соціально-культурної самоідентифікації особи. Мультидисциплінарність соціокультурної ідентифікації як феномену зумовила розвиток багатогранних і суперечливих досліджень у галузях науки та знань. У філософському контексті поняття «ідентичність» та «ідентифікація» є тотожним (з лат. *identicus* – аналогічний, *facio* – роблю); процес визначення ідентичності вважають ідентифікацією, оскільки вона виражає емоційно-ціннісний бік ціннісної орієнтації особи, соціальної групи та соціуму, в цілому.

У розлоговому тлумаченні поняття «ідентичність» вважають відчуття та усвідомлення особою власної приналежності до соціальної групи або спільноти; стиль і спосіб взаємовпливу індивідууму і оточуючого середовища у соціальному контексті; один із чинників умотивування особистої та колективної поведінки (як

родинної, так і професійно-групової) згідно суспільно-політичних, соціально-економічних і безпекових орієнтацій у динамічній трансформації світової глобалізації. Ідентичність поділяють на індивідуальну та колективну завдяки усвідомленню незалежності за суб'єктною моно- або поліприналежністю її носіїв (мають часову і просторову прив'язку, згідно яких варіюються масштабність і дольова участь багаточисельних ідентичностей, у обсязі та за вагою). Соціокультурна ідентичність є невід'ємною від соціальних груп, їх категорій та спільнот різного семантичного призначення, від комунікацій та взаємодії людей у них, в тому числі від міжособистих взаємин персоналій приналежних до різних угруповань та соціальних об'єднань, і тому ідентичність є продуктом і категорією соціальною; окрема група або об'єднання, також окрема особистість не існують поза культурою як цивілізаційним потенціалом накопиченої спадщини наукових знань, цінностей, настанов, норм і стандартів, якими керується людство в процесі життєдіяльності та співіснування [14].

Як висновок, соціально-філософський феномен продукування ідентичності визначає *соціокультурну ідентичність* як більш складне утворення, яке охоплює взаємини особистісної, культурної та соціальної рясності компонентів. Методика ідентифікації та критерії оцінювання соціокультурної ідентичності визначаються функціонально для кожної галузі науки та знань. Для встановлення тотожності між суб'єктами співвідносять їх концепції, стратегії та критерії у процесі самоідентифікації окремих індивідуумів, соціальних груп та інституцій у ході самоаналізу (для природничих і гуманітарних наук важливим є визначення взаємовпливу та співзалежності ідентифікації та самоідентифікації у геосистемах, екосистемах і соціальних системах). В якості психоемоційного та соціального самовиміру індивідуального або групового ототожнення з іншими людьми, колективами або аналогами та зразками розглядається ідентифікація у психології та соціології. Увів поняття «ідентичності» та «ідентифікації» З. Фрейд, завдяки якому у соціально-філософській та соціально-психологічній літературі поняття набули розлогого змісту у контексті імітування або наслідування поведінки або емоційної єдності з об'єктом та асиміляції з ним. Змістове тлумачення

ідентичності Е. Гіденс [0] вбачав у семантичних рисах характеру індивідууму або колективу, яким притаманна символічно-знакова підпорядкованість у соціумі (на зразок – ім'я людини або її приналежність до нації «українець»).

Зі суспільно-політичної точки зору пануючих теорій превалюють підходи розгляду ідентичності: перший передбачає, що самоусвідомлення індивідууму та його відчуття соціальної приналежності є усталеним явищем, яке обумовлено об'єктивними критеріями спільної родової спадщини та наслідування родоводу та біосоціальними ознаками його характеристики – *примордіальний*; другий ґрунтується на концепції та теоріях соціального конструктивізму, згідно яких формування ідентичності залежить від семантики політичного вибору та притаманних характеристик, а також піддається сумніву умовивід, що ідентичність є нативною та базується на усталених об'єктивних критеріях – *альтернативний*; їх застосовують у перспективі суспільно-політичного та цивілізаційно-історичного розвитку у дискурсах щодо класів, рас, етнічностей. Переважна більшість науковців вважає термін «ідентичність» статичним і за часту вживає поняття «ідентифікації», яке більш відображає динаміку та процесність формування соціокультурної ідентичності.

Встановлено, що в цілому певна людина або спільнота є системним носієм складного комплексу соціокультурної ідентичності, які у єдності обумовлюють їх місце й ціннісну орієнтацію в архітектоніці соціуму, а також конкретні норми поведінкової мотивації. Суб'єкт набуває соціально-значимого комплексу суспільних цінностей семіотики та спадщини традицій у процесі соціокультурної ідентифікації у визначених складових ідентичності, а саме: ідентифікація за статтю як очевидна і основна категорія гендерності; ідентифікація за територіальною приналежністю як категорія політекономії географії (територіальна місцева та регіональна); ідентифікація за соціально-економічними критеріями та ознаками як категорія класовості; ідентифікація належності до певної віри, конфесії як релігійна категорія; ідентифікація за колективними характеристиками у спільнотах за мовним, культурним, релігійним, історичним походженням як категорія генезису цивілізаційної пам'яті та історичної долі. На

основі вищезазначеного філософське бачення соціального поділу є умовним, інколи розмитим, оскільки гендерна, територіальна та класова ідентичність є малоресурсними у ціннісних орієнтаціях емоційної привабливості, а панівною всеохоплюючою вважаємо національну ідентичність у глибокій переконаності та дотриманні постулатів віри. Значну роль соціокультурна ідентифікація відіграє у складних та кризових етапах цивілізаційного розвитку. Свідомість людини у складних та критичних ситуаціях архітектонічно вибудовує ієрархію ціннісних орієнтацій у сенсі лояльності та в залежності від інтересів спільнот і об'єднань, коли особистість співставляє індивідуальну позицію у субординаційно- або координаційно-визначальних мотиваціях власної поведінки. Наукова проблематика соціокультурної ідентичності представлено у вітчизняній соціально-філософській та політичній літературі – В.Трощинський [15, 21], К.Галушко [22], В.Євтух [23, 24, 25], О.Картунов [32] та інші.

Розкрито, що архітектоніка ієрархії *особистісних потреб* семантично орієнтовано підпорядкованість індивідуальних запитів у регламентованому порядку від нисхідного до висхідного рівнів субординації; ієрархія потреб сприйнята академічною спільнотою упорядковується у ознаках фізіологічного благополуччя та безпеки, стану любові та шанобливого ставлення і самоактуалізації (самоадекватності) за теорією психолога А. Маслоу [91]; вищий рівень потреб взаємозалежний від попереднього задоволення потреб, які знаходяться на вищому рівні; у соціології прийнятним вважають надбудову вітально-вегетативних, гендерно-сексуальних, індивідуально соціально-побутових та апріорі емпіричних за генетикою, методологічних, ідентифікаційно-діагностичних, корекційних і самоадекватних потреб, вимог, запитів індивідууму.

Компелювано, що *особистісна ідентифікація соціального виміру*, власне ототожнення індивідууму як особистості з усталеною етнічної, національно-відповідальної, територіально-географічної, релігійної, мовленнєвої адекватизації та субкультурної аналогізації, так і у процесі колективного сприйняття й групового визначення у акмеологічних предикатах (з лат. *praedicatorum* –

«сказане») – «Я –українець», «Я – педагог», «Я – викладач», «Я – педагог», також «Ми – українці», «Ми – учені/академічна спільнота», «Ми – драгомановці», «Ми – православні східного обряду».

Відомо, що вперше започаткував термін «особистісної ідентифікації» З. Фройд при вивченні формування у дітей усвідомлення власного «Я», супер-Его (або над-Я). У дослідженнях процесу опанування дитиною суспільно-превалюючих стандартів і вимог поведінки особистості з гендерним самовизначенням статевої приналежності (чоловіка, жінки) та усвідомленим сприйняттям норм поведінки дорослих [89].

Системні процеси особистої ідентифікації соціального виміру індивідууму сприяють емерджентності соціокультурних форм як складних соціальних систем, які забезпечують взаємовплив, взаємозв'язки та взаємкореляцію суб'єктів у ідеях, гіпотезах, відчуттях прихильності (симпатії) чи несприйняття (відрази, антипатії) в певному колективі або групі, адекватизації сприйняття суб'єктом усталених норм, регламентів і настанов при долученні в соціальну групу, колектив, спільноту або інституційну установу (організацію) зі самостановленням (інтеграцією) індивідууму як особистості у процесі аналогізації, власного Я-усвідомлення у процесі взаємодії з іншими суб'єктами та внутрішньогрупового впливу колективних взаємовідносин.

Конкретизовано, що особистісна ідентичність соціального виміру це не лише індивідуальний вияв і водночас результат, соціальна ознака притаманних якостей особистості сформованих у підсумку емоційно-інтелектуальної самоадекватизації, усвідомленого ототожнення індивіда серед інших осіб, соціальних спільнот або прийнятних взірців, аналогів, еталонів; виявлена у процесі добору (вибору) та особисто узгодженого відгуку (реакції) на динаміку інформаційних даних щодо взірці як цілісної єдності соціальної та персональної аналогізації у міжособистих взаєминах з іншими людьми та суспільними групами; обумовлена індивідуальними внутрішньо притаманними властивостями і водночас зовнішніми впливами соціального середовища, які у процесі

трансформації будь-якої компоненти спонукають до змін ідентичності, а саме її орієнтованості та інтенсивності особливо під дією соціальних чинників.

Об'єднання *соціальної диспозиції* особистості забезпечує функціонування архітектоніки у алгоритмізованій ієрархії системи цінностей, цілей ціннісних орієнтацій, цільового спрямування інтересів і вподобань індивідууму, соціалізації особистих установок, поведінкової орієнтації та мотивації у видах діяльності, яка здійснюється особисто у соціальному середовищі: може бути суспільно- або індивідуально орієнтованою. Притаманну особистості певну поведінку та прихильність індивідууму до виду поведінки узгодженої за соціальними умовами середовища і спроможність адекватно реагувати на них виражену у вчинках визначено як особистісну диспозицію.

Еталонні взірці, ідеали, переконання, принципи вищого рівня переважно усталені як індикаторні константи, які представлені у гомеостазі стилістики буття особи, її соціальних, культурних, психологічних, релігійних, політичних, наративів (персональних настанов), орієнтації й мотивації реалізації діяльності. Нижчого рівня особистісні диспозиції, обумовлені вищими, їм притаманна відносна самовизначеність, яка забезпечує індивідуальну орієнтацію, адаптацію, становлення та розвиток особистості у динамічних умовах життєдіяльності.

Поняття «особистісна диспозиція» у теорії Г. Олпорт [90] тлумачив як прогрес прагнення індивіда (постійне й пролонговане) до самостановлення та самореалізації власне онтологічного соціального потенціалу для самоактуалізації, адекватизації та неминучої зумовленості у певних реакцій, відгуків, трансформацій та динаміку соціальних умов. Соціальні *особистісні якості* є цілісною єдністю соціально-психологічних властивостей та характеристик індивідууму, які взаємообумовлені та взаємопов'язані за типами соціовзаємодії у визначених історико-ретроспективних соціальних умовах і ситуаціях з іншими особами та соціальними групами; якості ідентифікуються лише при особистій взаємодії у визначених соціальних обставинах і ситуаціях, діагностуються у певних вчинках, діях, справах та оцінках як результат особистісної діяльності, а не самоспостереження чи самопочуття; ідентифікація особистості як видатної у

всі історичні епохи залежить від видів соціальнозначущої діяльності завдяки унікальним, видатним соціальним якостям, які виражені у титанічній креаційній (з лат. – creatio, миротворення) діяльності, у значущості та ефективності її результатів.

Комплекс індивідуальних, соціальних якостей систематизує їх множину, де системоутворюючим началом є *самосвідомість*, яка уособлює виокремлення особистістю власного «Я» із навколишнього середовища, в першу чергу соціуму, власне відчуття себе як суб'єкта психофізичних станів, соціальних прагнень, устремління, очікувань у діях; усвідомлення власного «Я» на противагу іншим, яке невід'ємно пов'язано з іншими; має вираз в індивідуальному сприйнятті та розуміння власного ототожнення в майбутньому, сучасному і минулому, які нерозривно природовідповідно пов'язані як тріада особистісних модусів буття і чим забезпечують соціальний прогрес, збагачення та зацікавленість до особистості у соціумі. У процесах пізнання індивідууму самосвідомість реалізується у форму усвідомлення і співвідношення явища свідомості як акту до власного «Я», яке на думку психолога К. Роджерса [95] трактується як динамічний зміст особистості, який має вплив на умотивованість його поведінки; тріадність компонентів самосвідомості полягає у власному пізнанні свого «Я», інтелектуально-емоційного співвідношення індивідууму, а також спроможності саморегулювання; ступінь самосвідомості індивідууму є найобґрунтованішими у прогнозі у її поведінкової мотивації у заданих умовах та конкретних ситуаціях, що обумовлено нерозривним єдністю самосвідомості та ступенем співсхожості власного «Я» (який «Я» є нині, яким би «Я» прагнув бути з особистим «Я»).

Самооцінювання також є важливим компонентом особистісних соціальних якостей як власна оцінка індивідууму у можливостях, здатностях рекогнітуванні місця у суспільстві та серед інших людей; найвагоміша функція самооцінювання – це спроможність регуляції особистісної поведінки (усукупнений досвід, комплекс вчинків і провин, навколишнє середовище у процесі життєдіяльності усукупнюються в разі якщо особа намагається відповісти на питання: «Які характеристики у мого «Я», який же «Я»?»; мужність прагнення відповісти на

запитання має не кожний індивідуум, а саме власного сприйняття «Який же «Я» насправді, і як вирізняюся від бажання здаватися кращим для інших»). Вирішення актуальної індивідуальної задачі у прагненні, яким потрібно бути та між удаваністю здаватися відповідним; самооцінювання може і має забезпечити самокорекцію особистісних вчинків серед подолання сумнівів і внутрішніх конфліктів з власним «Я», та поряд з цим в разі подолання самоконфліктів особистість з гордістю виражає результативність дій («зроблено мною», в разі неподолання власних сумнівів з прикрістю констатувати «невже це зроблено мною», та далі «що я наробив і для чого я це зробив»); процес самооцінювання уособлює прогрес від «Я»-реального до взірця еталонного, ідеального.

Значимою є особиста *активність*, тобто спроможність індивідууму енергійно здійснювати соціально вагомі дії, які виявляються у міжособистому спілкуванні та спільних або окремих діях, які ідентифікуються у творчих справах, зосередження активності та її концентрація вважається зверх норми у здійсненні будь-яких дій, які є обов'язково унормованими та соціально регламентовані у суспільстві або колективі та походить від розуміння особистості власного обов'язку та покликання у місії суспільно-корисних справ за для історичного прогресу цивілізації безпеки та якості життя. Вагомою соціальною ознакою особистісних якостей людини є її *зацікавленість* та особистісні *інтереси соціалізації*, які є постійною константою заохочувальних мотивів механізму пізнання і суспільної діяльності індивідууму, яка спонукає його до фундаментального ознайомлення з новітніми теоріями, науковими фактами, подіями у заданій сфері справ або дій щодо перетворення дійсності згідно власних потреб, устремлінь та уявлень; за часту індивідуум заохочений у справах, які займають його інтереси та з вмотивованим уникненням від небажаних інтересів та прагнень.

Однією з суттєвих особистісних якостей є *соціальна ціленаправленість* або спрямування, яка є сукупністю усталених мотивів, які орієнтовані на особистісну діяльність, незалежно від соціальних ситуацій та проблем, в яких знаходиться індивідуум; особисті вчинки людини, як суб'єкта суспільної діяльності переважно

направлені на досягнення визначеної мети (в разі, коли цілі носять принципово особистісний характер – вони визначають індивідуальну активність певного спрямування, навіть в разі якщо соціальна ситуація створює перешкоди їх досягненню і коли приходить впливати на ситуація і усувати перешкоди досягненню цілей); особистісна направленість нерозривно взаємопов'язана з переконаннями та усталеними наративами, коли переконання уособлюють соціально-політичні та персонально-психологічні потреби в межах уяви, принципів та ідей, що суттєво визначають ставлення людини до реальної дійсності і спонукають її до вчинків згідно ідеальних взірців, переконань та поглядів, координуючих принципів і світоглядності (розрізняють моральні, науково-теоретичні, релігійні, суспільно-політичні, традиційно-обрядові, історичні переконання); настанови є соціальною ознакою особистості, які виражають його готовність до соціальної активності і дій у певній сфері системної діяльності, які цілеспрямовані на досягнення суспільної цілі, що потребує концентрації основних прагнень і реалізації енергетичних особистісних потенціалів.

Система особистісних взаємин соціальної метрики є сукупністю полігранних зв'язків, які сформовані у взаємодії особистості з іншими індивідуумами або колективами і спільнотами у процесі суспільно-політичної, соціоекономічної, соціокультурної, екологічної, релігійної та професійної діяльності та розвитку у реалізації власних соціальних ролей, реноме та статусу.

Класифікаційні ознаки особистісних взаємин розрізняють за М. Вебером [11], а саме: у становленні одного індивідуума до іншого, сприйняття індивідуумами емпіричного змісту (як припущення), притаманність взаємоспіввідносності у міжособистій поведінці задіяних сторін (дружба, кохання, повага, можуть бути сприйняте одним індивідуумом і мати негативні (протилежні) бачення у інших), носять фрагментарний або довготривалий характер, мають динамічний зміст (на зразок солідарності або протистояння) в разі конфлікту інтересів, зміст міжособистісних взаємин довготривалої перспективи описується наративами (у принципах, настановах, нормах

поведінки), зміст взаємообумовлений міжособистісними взаємодіями індивідумів.

Особистісні взаємини виникають та розвиваються у міжособистісній соціокультурній взаємодії спільних цінностей або спонукають до виникнення неоцінностей, а саме притаманним властивостям спільних дій, надання послуг, сформованих позицій, спроможних задовольняти визначені потреби особистості.

Встановлено, що класифікують особистісні взаємини на основі виокремлених за типами та у видах зв'язків:

- за об'єктом особистісних відносин – суспільно-політичні, соціокультурні, соціоекономічні, релігійні, побутові, безпекові, екологічні;
- за семантикою міжособистісних взаємин – співпраці та співробітництва, взаємоповаги та взаємодопомоги, конкуренції та суперництва, конфлікту інтересів, субординаційно-координаційної взаємодії;
- за суб'єкт-суб'єктними зв'язками – персональні, інтерособистіні, емотивні, емоційно-чуттєві, душевних хвилювань, емотивні ментальні, рефлексивні, вольові, екстернально-інтернальні, верифікаційні, логічно-аналітичні, офіційні та неофіційні;
- за соціальним змістом і субординацією – бюрократичні, патерналістські, партнерські, рівноправ'я і нерівності, панування та підпорядкованості.

Соціокультурна роль особистісних взаємин обумовлена ставленням індивідуму до іншої людини як особистості, що позиціонує індивідум як гідну Людину (морально зрілу, свідому і соціально активну у суспільстві).

Установки і особистісні спрямування реалізуються у *ціннісних орієнтаціях соціального виміру*, які є сукупністю комплексу соціальних цінностей, які уособлюють цілі життя і основних засобів досягнення його якості й безпеки та є основних засобом і одночасно функцією регулювання соціальної поведінки людини; ціннісні орієнтації (вони виконують роль опорних реперів у прийнятті важливих особистих рішень; розрізняють цільові, що виражають найбажаніші цілі та ідеальні взірці, сенсожиттєві орієнтири здоров'я, свободи і волі, творчості та

прагнення щастя, а також інструментальні, які фіксують схвальні в суспільстві або соціальному колективі засоби та інструменти досягнення цілей професійної підготовки самоосвіти та самоменеджменту, релевантності та вдачі) виражають прихильність особистості до сприйняття усталених умов життя і реальної дійсності, в тому числі до визначеної поведінкової мотивації у довгостроковій перспективі.

Соціальна якість, яка є виявом та водночас результатом свідомого та психоемоційного самоототоження, адекватності індивідууму з іншими особами або соціальною спільнотою і ідеального взірця у ході добору і внутрішнього узгодження інформаційних даних та руху їх потоків щодо власної персони, так і цілісної єдності соціальної і особистісної, які у комплексі взаємодіють з іншими особами та соціальними групами трактуються як ідентичність. Ідентичність є виявом і результатом адекватної ідентифікації у процесі ототожнення власного «Я» з конкретною суспільно-політичною, територіально-географічною, етнічною, національною, мовленнєвою, релігійною і психо-емоційною спільнотою; у сукупності характеризують соціальну структуру особистості, в якій кожний компонент знаходиться в цілісній взаємодії з іншими (тому семантика світогляду і ціннісних орієнтацій не реалізується без самосвідомості), а отже функціонування світогляду та ціннісних орієнтацій особистості не можливо без самосвідомості.

Особистісні ціннісні орієнтації є усукупненням соціальних цінностей складових компонентів мультимодусної орієнтації індивідуума у процесах взаємодії з іншими особами і їх спільнотами у взаємозалежності з персональним життєвим досвідом, які виявляються в якості цілей життєдіяльності і в основних засобах та механізмах їх досягнення і здійснюють регулюючу функцію упорядкування соціальної поведінки особи; виявляється у прихильності особи до певного сприйняття умов і стилю життя і суспільної діяльності, а також притаманні поведінки в довгостроковій перспективі; їх роль полягає у опорних реперах щодо прийняття індивідуально значимих рішень; виокремлюють цільові особистісні орієнтації, які виражають ціннісні ідеали, взірці, цілі та завдання сенсу життєвих орієнтирів – здоров'я, волі та особистої свободи, благополуччя та

щастя, а також інструментальні, які забезпечують суспільно-схвальні засоби досягнення цілей, в тому числі колективні щодо професійної підготовки, самоосвіти та самоменеджменту у саморозвитку; ідентифікуються в егонаративах Людини, у сенсі значенні виявах інтересу, запитах і потребах, очікуваннях і сподіваннях, життєдіяльнісних позиціях, які відносяться до якісно значущих компонентних складових, що забезпечують динамічну спроможну соціальну модель особистості.

Для вирішення системних завдань щодо ідентифікації характерних ознак транскордонної синергії Болонського процесу та європеїзації сфери освіти, науки й інноватики для забезпечення сталого розвитку України, здійснено історико-ретроспективний аналіз міжнародних інтеграційних ухвал.

Наприкінці ХХ століття відзначено практичні вияви інноваційного розвитку європеїзації, нарощення потенціалу сучасних наукових знань для поліпшення конкурентоздатності різночинних представників категорій здобувачів освіти, дослідників, допоміжного персоналу, адміністраторів та керівників, а також пересічних громадян з метою забезпечення відповідної якості і безпеки життєдіяльності під час здобуття освіти, наукових досліджень, соціально-побутової діяльності в рамках стратегії освіти впродовж життя та пролонгованої зайнятості. Завдяки Маастригському договору було започатковано укладання Білої книги «Формування конкурентоздатності й зайнятості». Освіту та забезпечення професійного розвитку конкурентоздатних фахівців визначено стратегічною метою соціально-економічної та політики пролонгованої зайнятості на шляху запобігання безробіттю (1994 р.). А у наступному виданні «Викладання та навчання для формування суспільства, яке навчається» виокремлено першочергові завдання: модернізація освітніх систем для набуття сучасних наукових знань впродовж життя; посилення футуристичної ролі сфери освіти; сприяння формуванню перспективних напрямів наукового пізнання для забезпечення релевантності у вигляді новітніх знань; синергізм освітньої та економічної сфер для синхронізації зусиль підготовки згідно потреб кон'юктури ринків професійної зайнятості умов партисипатії соціальних потреб вкладених

інвестицій у розбудову інтегрованої системи економіки сфери освіти; забезпечення мультимовних знань у випускників закладів загальної середньої освіти (шкіл) для усунення і запобігання гальмуванню транскордонної мобільності (1995 р.).

Актуалізація науково-дослідного потенціалу для забезпечення впровадження перспективних результатів наукового пізнання в підготовку та професійний розвиток фахівців і пересічних громадян спонукала до укладення Зеленої книги «Освіта – навчання – наука: перешкоди для транснаціональної мобільності», в якій визначено правничі, соціальні, політико-економічні, філологічні проблеми та проблеми практики, які перешкоджають транскордонній мобільності здобувачів освіти, курсової підготовки, перепідготовки та професійному розвитку для інтернаціоналізації європейської освіти (1996 р.).

Укладання основних форм документопорядження транскордонних інтеграційних намірів з моменту започаткування Болонського процесу здійснено у формах – декларативних (декларація), погодницьких (комюніке) офіційних повідомлень (згоди), договірних (конвенція) поліугод, дискурсивних (форум) платформ одно- або мультитематичних обговорень.

Болонський поступ має витоки зі Лісабонської конвенції (1997 р.) щодо забезпечення транспарентності та синергії у надійних методиках і критеріях для системного оцінювання визнання здобутих кваліфікацій. Встановлено, що це уможливило визнання релевантних результатів опанованих програм вищої освіти як соціокультурні та академічні здобутки особистості та соціуму. Виокремлено поліманітність вищої освіти Європи, яка віддзеркалює соціокультурні, політико-економічні, теологічні та філософські особливості та вартує шанобливого ставлення до академічного потенціалу закладів освіти.

Джерельний базис Болонського процесу має походження від Сорбонської декларації міністрів Сполученого Королівства, Федеративної Республіки Німеччини, Французької Республіки, Італійської Республіки, яка, окрім універсалізації будови та гармонізації архітектоніки вищої освіти Європи, визначила європейські об'єднання як систему консолідації економічних стратегій

Європи знань як зони європейської вищої освіти з метою усунення перешкод мобільності в освітній системі та визначення абрисів зиску навчання впродовж життя позадержавними межами, транскордонної порівнюваності для професійної зайнятості та кар'єри та встановлення метрики перезарахування та визнання здобутих знань у двоступеневому і післяступневих циклах. Лабільність та портативність навчання унормовано кредитами при організації семестрів та розширення можливостей навчання в європейських університетах у прийнятних для здобувача освіти період впродовж життя (1998 р.). На конференція ЮНЕСКО окреслено право вільного доступу до уніфікованих освітніх програм у іншомовних траєкторіях застосування цифрових технологій. Встановлено, що для післяступеневого циклу здобувачі мають можливості освоїти магістерські та наступні докторські програми з правом зміни напрямку підготовки, а також наголошено на посиленні ролі наукової та індивідуальної роботи.

Визначено системні підходи до організації вищої освіти як-то – рівноправність справедливого доступу, посилення можливостей для жіноцтва, пропагування сучасних наукових знань через наукові проекти у галузях природничих і соціально-гуманітарних наук, мистецтва та культурології, дотримання соціального замовлення на підготовку кадрів у сфері вищої освіти, транскордонне співробітництво професійної зайнятості, підприємництва в сфері освіти та науки, системне аналізування, прогнозування та моделювання потреб ринків праці у суспільстві; модернізація традиційних форм вищої освіти в державних та приватних ЗВО при наданні партисипативних активів для академічно достойних та спроможних. До неодивергентного бачення віднесено інноваційні підходи критичного та креаційного світогляду у новаторстві парадигми транспарентності для представників різночинних категорій освіти; цілісна єдність сучасних наукових знань та техніки, рівність (гендерна, національна, расова, релігійна, вікова), правовий захист здобувачів освіти та включення до програм складових, що відповідають потребам захисту прав людини, підприємництва, інноваційних методів навчання та метрики релевантності знань. Актуалізовано роль учасників академічної спільноти як

дійових осіб та необхідність підвищення їх кваліфікації та залучення до наукового пошуку в установах освіти та за межами, також зацентовано на потребі удосконалення підготовки учителів шкіл та шанобливого ставлення до здобувачів освіти як новаторів і перетворювачів освітніх систем і формування освітньої політики у закладах освіти.

Співпраця зі студентським самоврядуванням викладачів має забезпечити залучення диверсифікованих категорій зацікавлених у здобутті освіти та у професійному розвитку. Визначено пріоритетність критеріального апарату для оцінювання якості освіти та наукових досліджень, необхідність стипендіального, кадрового та матеріально-технічного забезпечення для удосконалення систем управління якістю в сфері освіти й науки. Квалітологічна метрика в сфері управління освітою передбачає, поряд з самоаналізом, зовнішнє оцінювання, в тому числі з міжнародною експертизою і оприлюдненням даних. А усі представники академічної спільноти зі студентством включно мають залучатися до інституційного оцінювання. Національні установи з оцінювання якості мають мати власні підходи і критерії та відповідати метриці якості при компаративному аналізі міжнародно узгоджених норм якості в закладах освіти та науки.

Визначено, що категорія якості вищої освіти є спільним знаменником при встановленні транскордонного статусу національних систем щодо мобільності знань, студентів, дослідників і викладачів у міжнародних проєктах, завдяки мережевій організації та забезпеченні професійного розвитку у майбутньому усіх учасників освітнього процесу на локальному, національному, регіональному та трансконтинентальному рівнях.

Визначено місію інформаційно-комунікаційних мереж і технології для забезпечення змістового наповнення освітнього процесу, впровадження новаторських методів навчання, гарантувати доступ до освітніх програм і наукових проєктів і підвищити статус викладачів на основі дискурсів щодо продукування знань та їх сприйняття завдяки транскордонній співпраці у сфері управління якістю освіти. Критеріальний апарат системи управління якістю в сфері освіти у декларації визначено у складових : розроблення, впровадження та

апробації освітніх технологій викладання, професійної підготовки фахівців, наукових пошуків для гарантування рівноправного доступу до сучасних наукових знань; застосування новітніх форм організації освітнього процесу (мережевої, дистанційної, змішаної), які передбачають міжінституційну взаємодію освітніх систем і відповідають соціальному замовленню; формування мереж консорціумів освітньо-наукових конгломератів з врахуванням унікальної самобутності автономних установ; усунення та запобігання нерівності завдяки інформаційно-телекомунікаційного забезпечення між партнерами національного, регіонального та транскордонного рівнів; формування системоутворюючих осередків в освітніх і наукових цілях для забезпечення цільового призначення закладів освіти та їх сталого функціонування; транскордонне співробітництво з урахуванням стратегічних цілей національних та загальних пріоритетів у забезпеченні технологіями, здійснення контролю якості освіти завдяки технологічному сервісу.

Зауважено на необхідності розроблення програм реформування програм управління й фінансовими дотаціями сфери освіти, завдяки впровадженню стратегій планування системної аналітики у політиці співробітництва інституцій з органами державного регулювання; модернізації вищої освіти для забезпечення соціального замовлення на професійній компетенції майбутніх фахівців; розроблення метрики визначення ефективності менеджменту для удосконалення механізмів адміністрування, фінансування освітніх систем, забезпечення автономії закладів освіти у структурно-логічному ланцюгу соціум-держава-вища освіта-здобувач освіти у спільних зусиллях керівників та студентів соціально відповідальних та цілеспрямованих у досягненні цілей гармонізації управління; забезпечення представництва усіх категорій академічної спільноти в органах управління в закладах освіти; партнерство з країнами, які розвиваються. Пріоритетами професійних компетентностей у партнерстві Болонського процесу встановлено принципи – співробітництво вищої освіти між інституційми для подолання глобальних екологічних і соціальних проблем; полікультурне партнерство, взаємовизнання, яке ґрунтується на мультимовності та трансфері сучасних наукових знань у сфері освіти та науки; підтримка вищої освіти в

осередках конфліктів та стихійного лиха; транскордонна ратифікація та імплементація нормативно-правового забезпечення у питаннях визнання кваліфікацій, ступенів і результатів навчання, студентська мобільність державного, міжнародного та регіонального рівнів; міжнародне регулювання партнерства зі залученням політиків, суспільних діячів та керівництва вищою освітою з урахуванням представництва студентства, педагогів, науковців, адміністративного і допоміжного персоналу. Європеїзація вищої освіти носить неперервний пролонгований характер, а її унікальність забезпечується транскордонною конкурентоспроможністю та ефективністю задоволення у культурних перевагах та цінностях, які є життєво визначальними для переважної більшості країн.

Джерельні витоки Болонського процесу активовані за участі 21 учасниці країн-партнерів при укладенні Болонської декларації, завдяки чому конкретизовано стратегічні цілі вищої освіти, а відповідно і сформовано усталені моделі систем прийнятних і порівнюваних академічних ступенів. Узгоджено критерії ефективності освітніх систем, які базуються на навчальному (студентському) та післядипломному циклах здобуття кваліфікації, а також впровадження кредитної системи перезарахування і накопичення кредитів ЄКТС, що спонукало до покращення мобільності здобувачів освіти, викладачів, науковців та адміністраторів і забезпечило запобігання та усуненню бар'єрів у європейській співпраці формування якості вищої освіти та її відповідності європейській метриці. Досягнення Болонського процесу зафіксовано у Празькому комюніке(2001 р.), в якому конкретизовано вектори та актуалізовано пріоритети системних дій поступу для європеїзації вищої освіти, формування єдиного простору, долучення до процесу країн Європи з метою розбудови ЄС. Представники відомств окреслили основні шляхи для врахування позитивних переваг національних законодавств та їх освітніх систем, необхідності застосування практично-корисного досвіду розроблених інструментаріїв для уніфікації архітектури європейського простору вищої освіти через добір навчальних дисциплін програм, наукових ступенів з метою досягнення бажаної

ефективності у здобутті компетентностей і кваліфікацій при підтримці концепції навчання впродовж життя, академічної мобільності, дотриманні і наслідування демократичних цінностей професійної зайнятості в європейському регіоні. Визначено структурні компоненти перспективного розвитку як-то: освіта впродовж життя для розбудови економіки суспільства сучасних наукових знань засобами технологій, забезпечення рівноправного доступу до потенційних активів якості життя; шанобливого ставлення до партнерів у розбудові архітектури європейської зони вищої освіти з врахуванням інтересів студентства як ініціаторів формування якості і змісту освіти; підтримка привабливих перспектив розбудови Європи знань для зацікавлених і достойних в здобутті освіти з Європи та інших регіонів; розбудова абрисів кваліфікаційних рамок з узгодженням показників якості в сфері освіти і науки, забезпечення процедур відповідності (акредитації, сертифікації) та цифровізації для розвитку транснаціональних освітніх систем; довготривале міжурядове партнерство для конструктивного діалогу мовної культурної різноманітності університетів, закладів освіти, студентського самоврядування і освітніх національних систем.

Стратегічними цілями концепції європейського простору вищої освіти є задоволення суспільних запитів щодо привабливості і конкурентоздатності вищої освіти Європи, а саме розбудова європейської мережі інформаційних центрів в регіоні Європи та представництв національних інформаційних мереж в ЄС для узгодження прийнятних і порівнюваних ступенів для визнання здобутих кваліфікацій; усталення двоциклової системи вищої освіти у національному та зовнішніх університетах з лабільними траєкторіями освітніх програм з врахуванням особливостей в освітньому процесі кон'юктури ринків праці; застосування кредитів ЄКТС для перезарахувань і обліку в додатках до дипломів, опанованих кваліфікацій для професійної зайнятості; гармонізація партнерства у формуванні якості через позитивні практики закладів освіти, універсалізація процедур відповідності, сертифікації та експертного оцінювання у співпраці з європейською мережею забезпечення якості освіти та національних агентств, які не є її членами; спонукання до впровадження європейського виміру як підходу до

модернізації освітніх систем, популяризація європейської освітньої аксіології в освітніх дисциплінах і програмах; доукомплектування з європейським змістовим наповненням модулів професіоналізації з метою перспективного працевлаштування майбутніх фахівців в європейському регіоні.

Визнано здобутки та пріоритети у розбудові Європейського простору вищої освіти на міжнародній конференції та оприлюднено Берлінське комюніке (2003р.) : соціальна направленість Болонського процесу на покращення якості у параметрах соціальної взаємодії національного та регіонального рівнів, подолання гендерної нерівності в просторі Європи знань, як соціально відповідального механізму європеїзації вищої освіти; цілісна єдність синергії вищої освіти й центрів наукового дослідництва в країнах співдружності; мультимовленева спадщина аксіологічних цінностей культури та історичних надбань для сприяння соціально-економічній розбудові у співпраці з європейськими партнерами та реалізації політики педагогічної інноватики в інших регіонах.

Визнання здобутків схвалено у трендах звіту європейської асоціації університету, ЗВО, органів студентського самоврядування країн-партнерів європейського об'єднання, робочих груп ЄС, Латинської Америки та Карибського регіону, а саме зацентровано на потребі перспективного поступу у забезпеченні ефективності систем управління якістю двоциклової освіти та уніфікація визнання періодів навчання і наукових ступенів; зауважено на необхідності розроблення критеріального апарату і змістового наповнення методології управління якістю освіти для кожного закладу відповідно щодо вимог інституційної акредитації згідно утверджених національних критеріїв якості.

Виокремлено перспективні завдання (до 2005р.) для удосконалення національних систем управління якістю в сфері освіти – конкретизація обов'язків структурних підрозділів закладів освіти для оцінювання якості освітніх програм при безпосередній участі здобувачів освіти, обґрунтування та апробації систем визнання, інтеграція зусиль мережевої структури міжнародного партнерства. Встановлено, що європейське агентство оцінювання якості спільно з партнерами національними спілками студентів ЄС, асоціацією закладів освіти узгодили

стандарти щодо акредитації і сертифікації та процедури управління якістю з врахуванням експертизи двоциклової системи освіти задля компаративістики кваліфікацій національних освітніх систем і виробленні уніфікованих рамок кваліфікації в європейському регіоні. Ставлення до циклів освіти та здобутті ступенів поступово трансформувалося у забезпеченні доступу під час навчання за першим циклом до другого, а пролонгування навчання за другим циклом уможливило перспективи переходу до докторського ступеня. Поліпшилося ставлення до академічної мобільності усіх учасників освітнього процесу як до вирішальної умови формування європейського простору вищої освіти і забезпечення доступу для переміщення в освітніх наукових соціальних та культурних програмах ЄС (з грантовою підтримкою та національним фінансуванням). Зауважено на визначній ролі ЄКТС у транскордонних освітніх програмах, ратифіковано Лісабонську конвенцію з визнання та ухвалено необхідність надання університетам міжнародного додатка до диплома (оприлюдненого на найпоширеніших мовах Європи) для забезпечення професійної зайнятості. Проголошено принцип студентоцентризму як:

- дієвий засіб рівноправного партнерства в управлінні якістю вищої освіти та механізм формування відповідності до соціальних стандартів і забезпечення комфортних умов здобуття освіти і запобіганні соціально-економічній нерівності;

- спосіб активізації для започаткування спецкурсів та окремих змістовних модулів, а також освітніх програм за проблематикою європейської освітньої аксіології за участю студентства, в тому числі розроблення узгоджених навчальних планів і програм для ступенів і рівнів, які консолідують спільні інтереси, матеріально-ресурсні матеріали та надбання культурно-історичних, академічних спадщин закладів освіти європейського регіону;

- уможливлення мультимовної освіти в університетах рідної країни та за її межами, розкриття вияву потенціалу студентського самоврядування, мовної спроможності та конкурентоздатності у забезпеченні професійної зайнятості, а

для студентів країн, що розвиваються, розроблення спеціально орієнтованих програм на популяризацію європейського простору вищої освіти.

Основною метою вищої освіти проголошено навчання впродовж життя, яка стала стратегією національних політик країн-партнерів у формуванні академічних якостей і цінностей сфери освіти, науки й інноватики, синергія систем вищої освіти і наукового дослідництва визначено як базис суспільства сучасних наукових знань. У ході історико-ретроспективного аналізу з'ясовано, що в академічній сфері сформувалося усталене бачення щодо необхідності залучення системи наукового пізнання до складових компонентів модернізації вищої освіти європейського регіону і долученні до двоциклової системи програм здобуття докторського ступеня та переходу від дво- до трьох-циклової системи освіти в Європі знань.

Актуалізовано мультидисциплінарність наукових досліджень для технологічної соціальної та історико-культурної галузей наук і знань згідно соціальних запитів формування якості і конкурентоздатності вищої освіти, зауважено на необхідності поглиблення міжінституційної співпраці для підготовки науковців і забезпеченні докторських програм з врахуванням академічної мобільності усіх дослідників, особливо молодих. Проголошено звернення до національних урядів для активізації сприяння формуванню наукових осередків дослідницької, проєктно-конструкторської, інформаційно-технологічної, експертно-аналітичної та випробувальної видів діяльності. Сформовано абриси стратегічних цілей (до 2010 р.) у аналізуванні релевантності Болонського процесу для визначення достовірності оприлюднених здобутків у звітах і корекції процесу згідно пріоритетів у гарантуванні якості двоциклової системи, визнанні періодів кваліфікації, забезпеченні доступу до інформаційних даних практики для здійснення специфічних досліджень (інституційно сформована наукова група дослідження Болонського процесу) сфери вищої освіти на шляху формування єдиного простору європейської освіти і науки. У підсумках було ухвалено порядок залучення нових членів країн-учасниць до Болонського процесу і сформовано календарний план для наступної роботи.

Контент-аналіз документального супроводу міжнародної конференції з вищої освіти (Берген, 2005р.) засвідчив про суттєвий поступ Болонського процесу на інституційному та національних рівнях його впровадження з основних питань, щодо якості освіти, організації ступеневої системи та визнання її релевантності з оприлюдненням міжнародно зрозумілих дипломів і додатків [44].

Встановлено перешкоди у забезпеченні принципу наступності ступеневої системи, а саме гальмування працевлаштування бакалаврів в органах державного управління. Актуалізовано роль законодавчого та державного реформування для модернізації підготовки, уніфікації навчальних планів і програм на основі педагогічної інноватики, залучення представників соціальних різночинних категорій, транскордонних інституцій, бізнесу та підприємництва. До спільної рамки кваліфікацій європейського простору вищої освіти долучено національні кваліфікації за ступенями у компетенціях і кредитах навчальних здобутків. Встановлено, що загальний термін гармонізації міжнародних рамок кваліфікацій триватиме до представлення доповіді (2010 р.) зі об'єднання в одну мережу кваліфікацій систем освіти впродовж життя з врахуванням поєднання зусиль принципів неперервності і наступності підсистем загальної і професійної освіти згідно розроблених методичних рекомендацій щодо їх взаємоузгодження. Україна підтвердила свій статус країни-партнера Болонського процесу для визнання її системи вищої освіти як складової Європейського простору освіти і науки.

Встановлено, що до 2005 р. сформовано європейський реєстр агентств забезпечення та управління якості освіти, який усукупнив принципи і процедури оцінювання національних ступенів, здобутки впровадження європейських стандартів спільно у співпраці національних союзів студентського самоврядування. Лісабонську конвенцію ратифіковано переважною більшістю країн-партнерів. Бергенське комюніке підтвердило пролонгування підтримки і визнання релевантності попереднього циклу навчання (неформального та інформального), стимулювання здобуття паралельних дипломів і ступенів у двох і більше університетах-партнерах з визнанням транскордонних кваліфікацій. У документі зауважено, що модернізація освітніх систем і удосконалення процедур

управління якістю підготовки не мають створювати перешкоди у перспективних напрямках наукового пошуку та запровадження інноваційних технологій. Особливого значення повинні набути наукові розвідки орієнтовані на підготовку науковців у сфері квалітології для покращення конкурентоздатності європейського регіону. Поступово усвідомлено переважною більшістю університетів країн-партнерів соціальні запити раціональної архітектури галузей науки і знань та потребу у долученні докторського рівня у структуру кваліфікацій на основі дослідницьких компетенцій у освітніх програмах підготовки науковців (до 4 р.). Освітні програми для докторів в освітніх і наукових установах зорієнтовано на міжгалузеву підготовку (за галузями науки і знань) для забезпечення попиту професійних середовищ на основі компетенцій майбутніх докторів не лише як здобувачів освіти, а й як дослідників (доповідь щодо принципів організації докторської підготовки сформовано у 2007 р.). Новизною міжнародної співпраці визнано поняття «соціальне благополуччя» як запорука конкурентоздатності і привабливості Європи знань, яка очікує і вітає не лише державне фінансування, а й економічне сприяння студентам соціально несприятливих регіонів. Доручено усім зацікавленим учасникам Болонського партнерства розробити процедури профорієнтації та надання консультативно-дорадчих послуг зі забезпечення доступу до якісної освіти усіх категорій майбутніх здобувачів.

Постала необхідність консолідації зусиль щодо уникнення запобігання та усунення гальмівних чинників перспектив академічної та соціальної мобільності завдяки уникненню візових перешкод та оформлення дозвільних регламентів щодо професійної зайнятості та здійснення академічного обміну на основі грантової підтримки банківських позик та соціального страхування учасників освітнього процесу в умовах європеїзації. Академічна співпраця з партнерами інших регіонів потребувало визначення пріоритетів щодо привабливості континентів та регіонів світу, які зацікавлені у нарощенні потенціалу якості «освіти для усіх та без меж». Спільний європейський простір конкретизував позицію щодо партнерства у поєднанні зусиль зі системами освіти регіонального

типу для нарощення активів академічної мобільності шляхом між організаційної співпраці, усталеному порозумінню на базисі шанобливого ставлення та поваги до досвіду та новаторських ідей країн-партнерів регіональної взаємодії. Делеговано повноваження для робочого активу у визначенні стратегії міжнародної консолідації у питаннях моніторингу якості та метрики оцінювання за єдиними критеріями ступеневої системи у формуванні якості з метою визнання релевантності. Прогрес полягав у формуванні принципів управління якістю в національних системах освіти, визначенні та узгодженні зрозумілих кваліфікацій для уможливлення паралельного і подвійного здобуття дипломів за умов визнання попередньої освіти, освоєння мобільних траєкторій навчання, в тому числі для здобувачів докторського ступеня. Уповноважений робочий орган згідно критеріального апарату управління якістю навчання виробив стратегію системного аналізу академічної мобільності з врахуванням стану матеріальної спроможності здобувачів для різних країн та регіонів. Здобутком модернізації національних систем вищої школи є вироблення методик оцінювання готовності суспільства та методик прогнозування для сталого розвитку європейського регіону шляхом формування базису установ, які сприяють співробітництву «інтегрованої програми (2007-2009рр.) на шляху до європейського простору вищої освіти». Кропітка праця більше 50-ти країн партнерів забезпечила ухвалу робочої програми як плану функціональної співпраці, яка знайшла своє відображення в основних тезах Лондонського комюніке (майже 20 програмних семінарів, координація групи супроводу Болонського процесу, робочих колективів, експертної мережі підтримки студентства та асоціацій з гарантування якості вищої освіти). Міжнародна конференція міністрів освіти європейського регіону (2007 р.) встановила абрис формування європейського простору вищої освіти як цілісного комплексу автономних інституцій, національних систем вищої освіти, університетів, країн-партнерів у мультикультурній різноманітності рівних спроможностей на принципах демократії зі сприяння академічної мобільності та зайнятості на підґрунті академічної свободи та волевиявлення у визнанні привабливості та конкурентоздатності Європи.

На конференції «До зони європейського простору» оприлюднено стратегічну мету програми його розбудови, яку розроблено з врахуванням мультикультурної спадщини, визнання автономності та рівноправності, академічного волевиявлення вільних закладів освіти, що реалізують принципи демократії і сприяють академічній і соціальній мобільності для всіх учасників освітнього процесу задля нарощення потенціалу спроможності професійної зайнятості і забезпечення привабливих переваг конкурентоспроможної Європи. Для групи координації Болонського процесу виокремлено функціональну мету – наукового дослідництва характерних складових та розроблення методичних рекомендацій з методології сприяння здобуттю освіти впродовж життя і забезпечення координаційної підтримки Болонського поступу (до 2009 р.). Визначено завдання, а саме : вивчення досвіду щодо визнання попередньої освіти, забезпечення відповідності якості неформальної освіти; формування репозитарію інформаційно-довідкових джерел, цілеспрямованого національних систем кваліфікацій на гарантування соціального благополуччя та комфортних умов для освіти і зайнятості впродовж життя; стратегія прогресу визнання кваліфікацій для зайнятості та контроль за підготовкою і оприлюдненням аналітичних висновків груп підпорядкування.

Основними концептами Лондонського комюніке у інтегрованій робочій програмі на шляху до Європейського простору визначено :

– *гарантування якості вищої освіти* зі щорічною організацією форумів щодо обміну практично-корисним досвідом зі забезпечення та покращення якості освіти (за участю європейського агентства якості асоціації університетів та освітніх інституцій, національних спілок студентів – група E-4), оприлюднення інформаційних даних щодо ефективності роботи реєстру зі забезпечення та управління якістю та його зовнішнього оцінювання (кожні два роки), а також розгляд реєстром агенцій з якості освіти заявок кандидатів до настановчої асамблеї (2010р.) щодо членства у Болонському процесі; визначено, що європейські стандарти та рекомендації щодо процедур їх впровадження сприяли нарощенню потенціалу якості вищої освіти Європи, а діяльність реєстру

забезпечено міжнародними стандартами як платформи встановлення відповідності і визнання в акредитаційних і ліцензійних процедурах, також зауважено, що незалежний реєстр функціонує на принципах добровільного долучення, знаходиться на самобюджетуванні і регулюється національними органами нагляду і контролю; форуми зі забезпечення якості сприяли усвідомленню необхідності європейських стандартів, виявленню індикаторів гальмівних бар'єрів та розробленню спеціального інструментарію для оцінки ефективності застосуванню систем управління якістю освіти, в тому числі і на докторському ступені освоєння інноваційних програм і фінансових дотацій для науки і дослідників (Мюнхенський та Римський європейські форуми зі забезпечення якості 2006-2007рр.).

– *Стратегія політики соціального виміру* актуалізована в соціальній цілісності рівноправ'я достойних для удосконалення рівнів компетентностей та нарощення інтелектуального потенціалу усіх людей демократичного суспільства; визначено завдання задоволенню попиту здобувачів освіти різночинних категорій країн-партнерів в освітніх послугах програм і сервісів на усіх ступенях і циклах навчання та доступу до систем вищої освіти, а також необхідність консолідації національних дій та конструктивних планів оцінювання ефективності стратегічної політики соціального виміру європеїзації (інформаційні дані моніторингу за 2007-2009рр. стали базисом розроблення загальноєвропейської стратегії політики соціального виміру та сприяли заохоченню щодо інформаційного обміну з практично-корисних практик національних програм і планів дій); стратегічні напрями політики соціального виміру носять глобальний характер щодо поінформування про доступність вищої освіти у європейському просторі, забезпечення її конкурентоздатності, а також партнерської співпраці щодо удосконалення процедур визнання, а основні контенти – це вдосконалення, модернізація інформаційних мереж з впровадженням web-сайту та інформаційного довідника секретаріату для реалізації стратегії в європейському регіоні; європейські і державні інформаційні мережі з координації визнання здійснили оцінювання кваліфікацій за національною та європейською метрикою.

– *Глобальний вимір європейської вищої освіти* для розвитку та ефективного прогресу стратегічної політики щодо удосконалення інформатизації та цифровізації архітектури модернізованої системи освіти, забезпечення визнання та конкурентоздатності, привабливих активів у європейському просторі вищої освіти; для досягнення стратегічних цілей сформульовано завдання щодо підготовки аналітичних висновків методом системного аналізу становлення якості трансформації завдяки мобільності соціальних і правових гарантій у нарощенні якості засобами європейської стандартизації, сертифікації та методичного супроводу, надання інформаційно-довідникової підтримки та оприлюднення інформаційних даних завдяки інтенсивній розбудові мереж і web-сервісів, ефективність досягнення виконання завдань, результатів яких підтверджено процедурами експертного оцінювання кваліфікацій, програм.

– *Формування базису інформаційних даних* щодо соціальної рівності і забезпечення доступу до активів академічної мобільності, поінформованості для опанування ступенів на рівнях та у циклах вищої освіти й уможливлення працевлаштування координуються європейськими комісіями у співпраці Євростудент та Євростат, що забезпечило обґрунтування та застосування критеріального апарату індикації порівнюваних показників встановлення продуктивності поступу у завданнях академічної мобільності та соціального виміру правового захисту і матеріального забезпечення, а саме моніторингу та параметрального оцінювання мобільності соціального захисту і вільного доступу до збільшення масштабів зайнятості у професійних середовищах функціонального призначення згідно кон'юктури ринку праці, застосування методичних інструментів зрозумілості у вигляді міжнародного додатку до диплому кваліфікацій. Керівною групою Болонського процесу досягнуто мети щодо прийняття і застосування компаративних показників у взаємодії згідно вироблених критеріїв комісій Євростудента та Євростат з системним аналізом інформаційних даних поетапних трансформацій за десятиліття для визначення перспектив Болонського процесу у вимірах соціального благополуччя та глобальної європеїзації освітньої аксіології. Робочим органом щодо збору,

систематизації та специфікації інформаційних даних досягнуто корпоративної мети інвентаризації та формування інформаційного банкінгу для аналітичного звіту за рахунок даних національних висновків і звітів функціональних груп зі забезпечення якості, застосування критеріального апарату аналізу мобільності в соціальному та глобальному вимірах завдяки синергії інтеграційних і міжнародних зібрань.

Глобалізація та інтенсивний технологічний розвиток вимагають від вищої освіти європейських країн шукати нові можливості для залучення студентів, створювати нові підходи до освітніх практик. Орієнтовані на студентів (суб'єктів освітнього простору) методи навчання та академічна мобільності сприятимуть опануванню компетенцій, які відповідатимуть вимогам вакансій на ринку праці та розвитку громадянського суспільства.

Для подолання глобальних соціальних та фінансових криз, забезпечення стабільного розвитку суспільства, європейська вища освіта прагне стати інноваційною, поєднуючи навчання з науковою діяльністю, що сприятиме культурному прогресу та залученню державних і приватних інвесторів.

Розбудова Європейського простору вищої освіти передбачає зростання відповідальності закладів освіти перед державою та суспільством, реалізацію потреб різних соціальних груп у відповідних уміннях, навичках та компетентностях. Водночас важливим є забезпечення освітніх інституцій ресурсами, необхідними для підготовки студентів до професійної діяльності, активного громадського життя, створення сучасної бази знань, яка буде постійно оновлюватися завдяки науковій та інноваційній діяльності.

Удосконалення системи вищої освіти, вектори освітньої політики завжди пов'язані з традиційними європейськими цінностями та пріоритетами: автономією освітніх закладів; академічною свободою; соціальними гарантіями; студентським самоврядуванням.

Розвиток Європейського простору вищої освіти визначається тривалою співпрацею між урядами, ЗВО, студентами, адміністраціями, роботодавцями та громадськими активістами. Розповсюдження настанов та принципів Болонського

процесу сприяє узгодженню та уніфікації систем вищої освіти, що забезпечує сучасні умови навчання, академічної мобільності студентів, залучає здобувачів та науковців із різних країн світу до співпраці.

Реформування вищої освіти здійснюється через впровадження триступеневої структури та здобуття міжциклових проміжних національних кваліфікацій; створення Європейського реєстру агенцій із забезпечення якості вищої освіти (з англ. – the European Association for Quality Assurance in Higher Education, далі – ENQA); введення національних структур кваліфікацій на основі результатів навчання та обсягу навчального навантаження; досягнення прозорості процедури визнання додатків до дипломів завдяки Європейській кредитно-трансферній накопичувальній системи (ЄКТС).

Аналізуючи сучасний стан розвитку вищої освіти, зазначено, що не всі завдання Болонської декларації було досягнуто, їхня актуальність і повна реалізація на рівні європейських країн, у національному освітньому просторі та деяких ЗВО залишається пріоритетною та вимагає консолідації зусиль держави, суспільства, бізнесу.

Одним із ключових пріоритетів вищої освіти в умовах цивілізаційних криз стає навчання заради майбутнього. Виклики сучасності (пандемії, воєнні конфлікти, маргіналізація, міграція) вимагають від вищої освіти постійного удосконалення забезпечення якості. Різноманіття систем вищої освіти та освітніх політик, навчання та наукова діяльність для підвищення рівня соціокультурного буття, становлять нові завдання перед студентами, адміністрацією ЗВО.

Соціальний вимір освіти вимагає рівноправності доступу до освітніх ресурсів та можливість завершення навчання. Соціальні групи здобувачів вищої освіти в Європі мають відображати різноманітність верств населення, зокрема тих спільнот, які не мають достатнього представництва, вища освіта має забезпечувати соціальні гарантії рівноправності доступу до навчання та комфортні умови для його завершення. Представники країн-учасниць Болонського процесу нині встановлюють критерії для оцінювання доступності представникам вразливих верств населення вступу до ЗВО.

Навчання впродовж життя (пожиттєве навчання) – вимога суспільства до системи вищої освіти, що розширить можливості для залучення широких верств населення до нових знань, набуття актуальних умінь та навичок для майбутнього працевлаштування, кар'єрного зростання.

Пожиттєве навчання передбачає отримання нових кваліфікацій у гнучких освітньо-професійних програмах, таких як курси часткової зайнятості або навчання на робочому місці, що базуються на інноваційних методах навчання та допоможуть засвоїти необхідні для особистісного розвитку навички та компетентності. Хартія європейських університетів із пожиттєвого навчання (Болонья, 1988 р.) [12], впроваджена Європейською асоціацією університетів (EUA), на шляху реалізації зазначеної політики вимагає активного співробітництва між урядом, ЗВО, студентством, роботодавцями та науково-педагогічними фахівцями. Подальший розвиток ідей пожиттєвого навчання можливий за умов визнання результатів попередніх періодів здобуття знань, умінь, навичок та компетенцій, набутих під час формальної, неформальної або позаформальної освіти. Ефективність державної політики у сфері розвитку пожиттєвого навчання має забезпечуватися відповідними органами державного управління та ЗВО. Було поставлено завдання до 2012 року затвердити національні структури кваліфікацій відповідні Європейській системі кваліфікацій ЄПВО для пожиттєвого навчання, а проміжні національні кваліфікації вважати такими, що сприяють забезпеченню доступу до вищої освіти.

Забезпечення потреб сучасного ринку праці ЗВО мають надавати здобувачам найсучасніші професійно-орієнтовані знання, уміння, навички та компетентності. Початкові кваліфікації робітників можливо поновити завдяки партнерській співпраці між ЗВО, студентами, урядом та бізнесом. ЗВО у взаємодії з урядовими організаціями та роботодавцями мають сприяти розширенню доступності якісної освіти, професійній орієнтації під час практичної підготовки, подальшого працевлаштування студентів і випускників для кар'єрного зростання. Важливим чинником впровадження пожиттєвого навчання є активне підтримання навчальних і стажистських програм безпосередньо на робочому місці.

Педагогічні та науково-педагогічні фахівці у взаємодії зі стейкхолдерами відіграють важливу роль в удосконаленні змісту освітніх програм із метою досягнення таких результатів, які відповідають вимогам сучасного ринку праці.

Для досягнення зазначених цілей необхідні нові підходи до навчання й викладання, створення організаційних структур та розроблення навчальних програм для трициклової вищої освіти, характерною рисою якої стане студентоцентризм. Результатом впровадження Європейських стандартів та настанов забезпечення якості вищої освіти стане підвищення рівня майстерності викладання, удосконалення навчальних програм на всіх рівнях здобуття освіти.

Актуальним завданням Європейського простору вищої освіти є органічне поєднання навчання, наукової діяльності та інновацій. Стимулюючи розвиток інноваційного та креативного мислення, вища освіта на всіх рівнях має спиратися на сучасні досягнення економіки та культури. Навчальні програми, які зосереджені на прикладних науках, сприятимуть поширенню інновацій, опануванню здобувачами дослідницьких компетентностей. Програми підготовки докторів філософії мають бути міжгалузевими та міждисциплінарними, створюючи комфортні умови для якісних наукових досліджень у конкретних наукових сферах. Урядові організації, ЗВО, наукові установи мають мотивувати здобувачів освіти до професійної реалізації в дослідницькій діяльності.

Значення міжнародної співпраці відіграє важливу роль у привабливості вищої освіти, забезпеченні сталого та гармонійного розвитку країни, інтернаціоналізації діяльності молодих науковців. Спільні з європейськими ЗВО дослідницькі проекти підсилять привабливість та відкритість європейської освіти. Конкуренція в дослідженнях, інноваціях має доповнюватися партнерством із країнами різних регіонів світу, діалогом у галузі освіти. Таким прикладом є організація Болонських форумів, які заохочують представників усіх країн до співпраці.

Транснаціональна освіта охоплює Європейські стандарти та настанови забезпечення якості освіти, відповідно до Настанов ЮНЕСКО/ОЕСР із

забезпечення якості в транскордонній вищій освіті, які впроваджуються в рамках Європейського простору вищої освіти.

Рівень якості освітніх програм, наукових досліджень, а також академічна й культурна інтернаціоналізація європейської вищої освіти залежать від мобільності студентства, молодих науковців та представників усіх структурних підрозділів ЗВО. Відкритість та демократичність поглядів дають можливість університетській спільноті спілкуватися з представниками інших культур, розвивати взаєморозуміння, розширювати перспективи особистісного зростання та працевлаштування. Поширення багатомовних традицій Європейського простору вищої освіти підштовхує до розвитку мовного плюралізму, стимулює співпрацю та конкуренцію між ЗВО, що є важливою ознакою інтернаціоналізації освітнього простору. Всі національні уряди мають активізувати зусилля щодо підвищення рівня мобільності, забезпечення якості освіти через міжнародну співпрацю. Принаймні 20 відсотків здобувачів освіти, працівників ЗВО та наукових установ мають пройти стажування за кордоном.

Задля реалізації ідей міжнародної мобільності необхідно провести реформи, впровадити фінансову підтримку, забезпечити умови для визнання дипломів, спростити процедури візового режиму. Доступ до наукових грантів, визнання результатів навчання та відкрита інформаційна політика, а також гнучкі навчальні програми є важливими умовами мобільності, що розширить можливості для участі різних груп студентів у міжнародній співпраці.

Залучення висококваліфікованих наукових та науково-педагогічних фахівців до роботи в університетах вимагає створення комфортних умови праці та кар'єрного зростання, а також прозорості процедури працевлаштування. Умовами для реалізації академічної мобільності науково-педагогічних фахівців, молодих дослідників та адміністрації ЗВО має стати доступ до соціального забезпечення, що дозволяє переносити пенсійний стаж, спрощені вимоги до працевлаштування, моніторинг досягнень для визначення подальших напрямів дослідницької діяльності, збору та аналіз даних.

Висунуто декілька ініціатив, що досліджують процеси конкретизації та прозорості інформації про ЗВО Європейського простору вищої освіти. Отже, важливим є створення механізмів ідентифікації та порівняння можливостей ЗВО забезпечувати якість освітнього процесу, визнання дипломів та термінів навчання, що базуються на порівнянні даних, адекватних індикаторах, які дозволяють оцінити різні характеристики діяльності ЗВО та їхні навчальні програми.

Автономія ЗВО дає можливість реалізовувати власні ініціативи для задоволення соціальних потреб та демонструвати відкритість та прозорість діяльності широкій громадськості. Важливим є також державне та громадське фінансування для стабільного та інноваційного розвитку ЗВО, забезпечення рівних умов доступу до навчання представників різних верств населення, що також потребує пошуку нових джерела фінансування.

Цілі організаційної структури Болонського процесу передбачають співпрацю академічної спільноти, уряду та громадських об'єднань країн-членів Європейського Союзу, а також тих, які не є учасниками цієї політичної організації. Група супроводу Болонського процесу (з англ. – the BOLOGNA FOLLOW-UP GROUP, BFUG) активно співпрацює з громадськими активістами, політичними діячами та експертами в різних галузях, таких як наукова діяльність, міграція, соціальне забезпечення та працевлаштування. Для впровадження пріоритетів, зазначених у Комюніке, і рекомендацій, підготовлених до міністерської конференції, група супроводу Болонського процесу розробила план дій, який дозволяє інтегрувати результати в майбутні проєкти.

Завдання групи супроводу Болонського процесу: визначення індикаторів для спостереження та оцінювання рівня мобільності, соціальної відповідальності вищої освіти; моніторингу розвитку на основі механізмів прозорості; створення підструктур для інформування, популяризації ідей Європейського простору вищої освіти; аналізі національних заходів із визнання дипломів та термінів навчання.

Процес підготовки звітів щодо впровадження Болонського процесу буде здійснюватися відповідно до спільної координації, щоб покращити методологію, яка базується на емпіричних даних та сприятиме співпраці між Євростатом,

Євростудентом, мережею Евридики в зборі даних. Звітна документація щодо розвитку Болонського процесу буде готуватися під наглядом групи супроводу та стане основою для підготовки загального звіту для міністерської конференції.

Подальший розвиток європейського виміру забезпечення якості освіти, включно із зовнішнім оцінюванням Європейського реєстру агенції забезпечення якості освіти, Європейської асоціації університетів, Європейської асоціації забезпечення якості вищої освіти, Європейської асоціації інституцій вищої освіти та Європейського студентського союзу (Група Е4) сприятиме продовженню співпраці.

Зустріч міністрів, які представляють галузь вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу, ініціювала прийняття Будапештсько-Віденської декларації у 2010 році [9], в якій офіційно було проголошено створення Європейського простору вищої освіти для підтримки науково-педагогічних фахівців та здобувачів освіти. Студенти здобули право скористатися перевагами академічної мобільності з визнанням кваліфікацій та обирати оптимальний шлях для навчання. Співпраця з державними установами, ЗВО, здобувачами освіти, науково-педагогічними фахівцями, роботодавцями, агенціями забезпечення якості освіти, міжнародними організаціями та європейськими інституціями дала можливість країнам-учасницям активно розбудовувати Європейський простір вищої освіти, що базується на довірі, співпраці, повазі до різноманітності культур, мов і систем вищої освіти.

Під час зустрічі міністрів країн-учасниць Болонського процесу був проведений Другий організаційний форум політики Болонського процесу, в якому взяли участь представники 47 країн, вісім консультативних членів, представники третіх країн та низка неурядових організацій. Питання для обговорення включали аналіз проблем забезпечення балансу між співпрацею і конкуренцією в міжнародному вимірі вищої освіти.

Учасники визнали, що важливо встановити контакти та комунікації між усіма учасниками освітнього процесу, призначити відповідальних осіб від кожної країни, сформуванню мережу для обміну інформацією та координації дій, включно

з підготовкою наступного Болонського форуму, підтримувати та розвивати глобальний діалог між студентством різних країн.

Не всі цілі Болонського процесу виконані належним чином, виникла потреба внести корективи в роботу на європейському, національному та особливо на рівні діяльності певних ЗВО. Реформування Європейського простору вищої освіти має базуватися на діалозі та співпраці науково-педагогічних працівників ЗВО та студентського самоврядування. Наголошено на забезпеченні академічних свобод, автономності та соціальній відповідальності ЗВО, що складають основні принципи Європейського простору вищої освіти. Принципи відіграють важливу роль у підтриманні демократичних ініціатив та сприяють громадській активності. Співпраця ЗВО науково-педагогічних фахівців, студентського самоврядування, стейкхолдерів, урядових організацій забезпечує можливість здобувачам освіти та педагогам реалізовувати академічну мобільність, удосконалювати методи навчання і викладання у ЗВО, підвищувати показники працевлаштування випускників, забезпечувати якісну освіту для широких верств населення.

Діяльність Європейського простору вищої освіти залежить від зацікавленості академічної спільноти, до складу якої належать керівники закладів, науково-педагогічні фахівці, адміністрація та студентство. Створення для студентів комфортних умов для отримання якісних знань, опанування навичок і компетентностей, є необхідною умовою для їхнього особистісного розвитку та громадської активності. Учасники Болонського процесу мають сприяти створенню стимулюючого та мотивуючого освітнього середовища, що допомагає навчанню, орієнтує на ідеї студентоцентризму, а цього можна досягти завдяки співпраці всіх зацікавлених сторін.

Економічні та політичні кризи не мають впливати на рівень відповідальності ЗВО перед суспільством, вища освіта мусить залишатися засобом забезпечення інноваціями для соціально-економічного розвитку суспільства, орієнтованого на знання, гарантувати рівні можливості для здобуття якісної освіти представникам усіх соціальних груп, особливо вразливих.

Відповідальність за формування Європейського простору вищої освіти, покладена на міністрів, що впливають на розробку та впровадження нових методів роботи: взаємне навчання, академічна мобільність, співпраця в інформаційному полі, впровадження пріоритетних напрямів діяльності на національному та інституційному рівнях, спільно з європейськими дослідниками.

Засідання III-го Форуму політики Болонського процесу, під назвою «Болонський процес: створення і підключення національних, регіональних і глобальних просторів вищої освіти» (Бухарест, Румунія, 2012 р.), визначило такі пріоритети освітньої: державна відповідальність за вищу освіту; академічна мобільність; поєднання глобального й регіонального підходів до підвищення якості вищої освіти; визнання результатів навчання.

Співробітництво на міжнародному рівні в галузі вищої освіти відіграє значущу роль у розвитку та підтриманні об'єднаного, сталого та відкритого суспільства, де вища освіта є ключовим чинником для розвитку демократії, захисту прав людини і сталого зростання світової економіки після криз. Затверджена угода після III Форуму політики Болонського процесу спрямована на створення й об'єднання національних, регіональних і міжнародних платформ розвитку вищої освіти.

Відповідальність держави перед вищою освітою в рамках національного та регіонального контексту включає в себе виділення інвестицій та фінансування для підтримання адекватного рівня функціонування ЗВО, що передбачає створення відповідної нормативно-правової бази та сприятливого політичного середовища для розширення автономії ЗВО. Важливою є активна участь академічної спільноти, включно зі студентами, науково-педагогічними фахівцями, співробітниками різних структурних підрозділів і керівництвом, у процесах управління й розвитку ЗВО для своєчасної реакції на зміни в економічній сфері; створення відкритого й гнучкий шляху для громадян різних соціальних груп, які можуть отримувати доступ до вищої освіти та успішно навчатися.

Глобалізація академічної мобільності, включно зі стимулами та бар'єрами, збалансованим розподілом і дисбалансом, стає все більш важливою для

забезпечення професійної перспективи; формування активної громадянської позиції; засвоєння необхідного комплексу знань, навичок і компетенцій для ефективної реакції на національні, регіональні та глобальні виклики; впровадження принципів відкритості та прозорості в системі освіти та збалансованої мобільності на національному та міжнародному рівнях; активізації наукового обміну між регіонами й створення інноваційної мережі.

Продовжується діяльність щодо подолання бар'єрів для забезпечення мобільності між освітніми платформами, такими як недостатня прозорість кваліфікацій, фінансові обмеження для студентів, питання академічного та професійного визнання, адміністративні перешкоди.

Затверджено умови для підтримання фінансування та сприяння академічній мобільності як чинників, що сприяють сталому розвитку суспільства та спонукають ЗВО використовувати можливості мобільності та співпраці, запропоновані програмами ЄС для стимулювання удосконалення спільних програм і проєктів.

Міжнародні та регіональні підходи до підвищення якості вищої освіти приділяють особливу увагу забезпеченню якості як інструменту підсилення потенціалу ЗВО, підвищенню рівня прозорості та довіри. Підтримано ініціативу щодо укладання міжнародної конвенції з питань якості за участю урядів Фландрії та Європейської комісії у 2011 році, яка ґрунтується на сучасних підходах до забезпечення якості, вирішення різними регіонами та країнами-партнерами спільних проблем.

Підкреслено важливість прискореної розробки та застосування надійних та функціональних систем контролю якості та зміцнення співпраці між країнами, визнання ключової ролі кваліфікаційних рамок та забезпечення якості реалізації процесу їх визнання.

Реформа галузі вищої освіти сприятиме працевлаштуванню випускників ЗВО; оцінюванню результатів навчання; розробці спільної бази даних для обміну досвідом; впровадженню нормативно-законодавчих актів, що регулюють визнання та підтвердження змісту та терміну попереднього навчання.

Наголошено, що важливо розширювати можливості працевлаштування випускників та обмін результатами зібраних даних про вакансії на ринку праці для поширення досвіду різних регіонів.

Зміст Концепції Форуму політики Болонського процесу постійно доповнюється та вдосконалюється, зокрема, за допомогою максимізації його потенціалу для політичного діалогу, оцінюванні роботи Форуму політики Болонського процесу всіма учасниками задля підвищення загального розуміння цілей і принципів Європейського простору вищої освіти та стимулювання активного обміну думками між ЄПВО та представниками інших регіонів світу. Такий обмін сприятиме підтриманню та розвитку наявних ініціатив щодо інтернаціоналізації вищої освіти.

Регіональний обмін та взаємне навчання мусять підсилити зобов'язання, прийняті на Форумі політики Болонського процесу, щодо залучення науково-педагогічних фахівців та представників академічних об'єднань до довгострокового обміну досвідом. Співпраця має бути спрямованою на конкретні заходи співпраці з країнами та регіонами, які висловили зацікавленість у співпраці, підтверджують свою підтримку глобальному діалогу між студентами та науково-педагогічними фахівцями. Болонська група з контролю реалізації процесу співпрацює з представниками, призначеними кожною країною, включно з учасниками Форуму Болонського процесу, для детального вивчення можливостей Форуму та встановлення зв'язків між країнами, що приймають в ньому участь.

Четвертий Форум політики Болонського процесу, який проводився у Вірменії в 2015 році, об'єднав міністрів із 27 країн, об'єднавши представників із різними політичними, культурними та академічними традиціями, але готовими співпрацювати на засадах відкритого діалогу, спільних цілей та зобов'язань у реалізації заходів щодо розвитку ЄПВО [45]. Принципи, на яких базувалася співпраця, включають відповідальність перед вищою освітою, академічну свободу, розширену автономію ЗВО та дотримання академічної доброчесності. Фінансування проекту здійснюється державами-учасниками для погодження

структури освітніх рівнів, забезпечення взаєморозуміння принципів та процесу гарантування якості, визначення інструментів реалізації поставлених цілей.

Переваги здобуті завдяки впровадженню реформ у рамках Болонського процесу включають визнання кваліфікацій та термінів навчання, підвищення академічної мобільності здобувачів і випускників у межах ЄПВО, створення навчальних програм здобуття знань, навичок та компетенцій для подальшого навчання, інтеграцію ЗВО до міжнародної співпраці та залучення науково-педагогічних фахівців до спільних проєктів, глобалізацію міжнародного діалогу ЄПВО з різними регіонами світу для модернізації та інтеграції національних систем вищої освіти.

Перешкодами для інтеграції визнано: бюрократизація процесів впровадження структурних реформ, протидія удосконаленню національних систем вищої освіти, відсторонення академічної спільноти від доступу до потенціалу ЄПВО, створення штучних перешкод щодо імплементації структурних реформ та співпраці.

Виклики та проблеми розвитку ЄПВО пов'язані з фінансовими та соціальними кризами: зростанням рівня безробіття, маргіналізацією молоді, демографічними та міграційними проблеми, внутрішніми конфліктами та радикалізацією поглядів. Зростання рівня взаєморозуміння можливо досягти за допомогою підвищення академічної мобільності студентства та науково-педагогічних фахівців, розвитку сучасних технологій, що позитивно вплине на економіку, сприятиме трансформації вищої освіти та науки.

Подолання проблем і викликів залежить від максимального використання можливостей співпраці та обміну досвідом, сприяння діалогу з партнерами ЄПВО.

Візія взаємодії в галузі вищої освіти визначила пріоритети до 2020 року, включаючи розвиток ЄПВО задля гарантування довіри до систем освіти країн-учасниць, визнання кваліфікацій, обміну студентів і випускників у межах ЄПВО, підтримання інклюзивної освіти, демократичних цінностей і правах людини, надання рекомендацій щодо працевлаштування в ЄС.

Вектори розвитку ЄПВО включають: удосконалення заходів щодо захисту прав студентів та академічної спільноти, визначають цінність академічних свобод; гарантують участь студентського самоврядування в управлінні автономією ЗВО; поширюють ініціативи, спрямовані на підвищення ролі ЗВО в міжкультурному діалозі, розвитку критичного мислення, вихованні політичної та релігійної толерантності, дотримання гендерної рівності, демократичних принципів, формуванню інклюзивного суспільства.

Місія ЄПВО – покращення якості навчання та викладання через заохочення, підтримку ЗВО та науково-педагогічних фахівців у розробленні, впровадженні та поширенні педагогічних інновацій та розбудови студентоцентрованих освітніх середовищ, впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання та викладання, щоб досягти позитивних результатів у формуванні креативного, інноваційного мислення та стимулювати підприємницьку діяльність.

Впровадження сучасних освітніх програм здійснюється для опанування навичками реалізації особистісних потреб, амбіцій за допомогою прозорого освітнього процесу з використанням інноваційних методів викладання, оцінювання результатів навчання, що потребує залучення студентів до участі в розробленні ОПП з метою забезпечення належного рівня якості освіти.

Метою ЄПВО є також спрощення можливостей працевлаштування для випускників відповідно до динаміки вакансій ринку праці, що досягається завдяки оперативній реакції на потреби в нових спеціальностях. Отже, випускники мають опанувати компетентності, які відповідатимуть вимогам ринку праці, розвивати нові навички для підвищення можливостей працевлаштування. Досягнення зазначеної мети передбачає організацію таких заходів: підвищення рівня комунікаційної взаємодії між різними напрямками освіти; забезпечення соціального захисту та гендерної рівності; спрощення доступу до міжнародної академічної мобільності для студентів із вразливих соціальних груп та переміщених з територій, де відбуваються збройні конфлікти.

Забезпечення успішної консолідації ЄПВО, досягнення цілей реалізується через структурне реформування системи вищої освіти, що ґрунтується на поширенні кредитно-трансферної системи, принципів і стандартів забезпечення якості освіти, популяризації програм подвійних дипломів, академічній мобільності та спільних наукових проєктів. Реформування ЄПВО включає:

1. Впровадження ефективних заходів до визнання та перезарахування кредитів, освітніх кваліфікацій та результатів навчання в інших країнах для досягнення певних академічних і професійних цілей.

2. Проведення та синхронізацію реформ, виконання зобов'язань урядовцями, академічною спільнотою, стейкхолдерами, громадськими організаціями.

3. Впровадження механізмів аналізу та оцінювання результатів реформування.

4. Обмін досвідом і діалог зацікавлених учасників для забезпечення допомоги країнам-учасницям, які відчують перешкоди щодо імплементації реформ.

Методи діяльності ЄПВО спрямовані на швидке реагування на виклики за допомогою спрощення та оптимізації управління та організації діяльності Болонської робочої групи (BFUG); залучення експертів та консультантів до процесів управління вищої освіти для розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо подолання перешкод у випадку невиконання зобов'язань країнами-партнерами. Франції була визначена країною для проведення наступного зібрання у 2018 році. Було узгоджено кроки щодо реалізації політики IV Форуму Болонського процесу за активною участі представників усіх країн та експертів програми ЄПВО. Міжнародні політико-управлінські заходи стосуються покращення стандартів і рекомендацій для забезпечення якості ЄПВО; впровадження європейських принципів для забезпечення якості спільних програм.

Встановлено, що міжнародні інтеграційні заходи-зобов'язання включають:

1. Удосконалення та впровадження коротко циклових кваліфікацій в національні освітні системи згідно Європейських стандартів та рекомендацій з визнання кваліфікацій.

2. Забезпечення доступу випускників першого циклу навчання до працевлаштування в державному секторі на підставі кваліфікацій вищої освіти, спираючись на критерії компетентнісного підходу та підтримку стейкхолдерів.

3. Популяризацію інформації про кар'єрні можливості випускників, адаптацію навчальних програм до потреб ринку праці, доступ до самоуправління ЗВО абітурієнтам, їхнім батькам, громадським організаціям.

4. Забезпечення відповідності Лісабонській Конвенції з Визнання шляхом перегляду національного законодавства та подання звітності до Болонського секретаріату до кінця 2016 року в співпраці з національними інформаційними центрами з питань академічного визнання.

5. Усунення перешкод визнанню попередньої освіти для забезпечення доступу до програм вищої школи та надання кваліфікацій на підставі попереднього навчання, підтримання діяльності ЗВО щодо механізмів визнання попередньої освіти.

6. Вдосконалення систем кваліфікацій для визнання попередньої освіти.

7. Формування волонтерської групи для підтримання професійного визнання.

8. Стимулювання академічної мобільності науково-педагогічних фахівців.

9. Доступ та просування портативності грантів та проєктного фінансування з урахуванням рекомендацій робочої групи з мобільності та інтернаціоналізації.

8. Впровадження ідеї інклюзії в організацію діяльності ЗВО на засадах стратегій соціального виміру ЄПВО.

9. Автоматичне визнання кваліфікацій здобутих в інших країн на рівні національних кваліфікацій ЄПВО.

10. Використання ЗВО баз даних Європейського реєстру забезпечення якості вищої освіти з урахуванням національних особливостей у сфері прийняття організаційних та управлінських рішень.

Наприкінці ХХ століття світова академічна спільнота визначила розвиток системи освіти впродовж життя в Європі як пріоритетний та актуальний для економіки та соціальної політики, що передбачає рівний доступ до вищої освіти, гендерний баланс, підтримку інноваційних досліджень в гуманітарних і прикладних науках, моніторинг вакансій на ринку праці, впровадження навчальних програм, що задовольнятимуть суспільні потреби та сприятимуть подоланню безробіття.

Вільний доступ до вищої освіти в Європі, багатокультурної наукової спадщини, розширить межі для здобуття знань впродовж життя, завдяки визнанню кваліфікацій, міжнародній академічній мобільності та зростанню конкурентноспроможності на ринку праці, згідно з Лісабонською конвенцією.

Уніфікація та спрощення організаційних структур європейської вищої освіти дають можливість у Сорбонській конвенції визнати ЄС як об'єднання, що вирішує не тільки економічні питання, але й формує Європейський простір вищої освіти. Наукова та самостійної діяльність здобувачів освіти була визнана стимулюючим фактором для здобуття досвіду під час навчання; академічна спільнота: науково-педагогічні фахівці, адміністрація, здобувачі стають активними учасниками організації діяльності ЗВО.

Запропоновано рекомендації для впровадження оцінювання критеріїв якості освіти, навчальних програм та наукових досліджень, самооцінку та зовнішнє експертне оцінювання ЗВО та наукових установ, міжнародної академічної мобільності, підвищення кваліфікації, використання інформаційних мереж та інформаційно-комунікаційних технологій, методів викладання та рівня інтеграції ЗВО.

Відзначається важливість ефективного управління та фінансування вищої освіти, планування кроків щодо розширення автономії ЗВО, регуляторних функцій державного управління, стратегічного планування, оцінювання ефективності діяльності, соціальної відповідальності керівництва закладу освіти, рівня співпраці з усіма зацікавленими сторонами для подолання соціальних

викликів та криз, забезпечення міжнародного співробітництва, культурного та мовного різноманіття.

Запропоновані рекомендації в Заяві європейських міністрів освіти в Болоньї в 1999 році, спрямовані на розвиток європейського суспільства через формування та зростання інтелектуального, науково-технічного, соціально-культурного потенціалу, створення відповідного простору – «Європи знань». Європейська вища освіта стала основою для розвитку академічної мобільності, працевлаштування випускників, підкреслено роль ЗВО у соціальному та економічному розвитку та формуванні європейського культурного простору.

Болонська декларація визначає мету розвитку вищої освіти, її рівні, пропонує впровадження ECTS, формує систему наукових ступенів, підтримує мобільність та міжнародну співпрацю для забезпечення якості процесів глобалізації в сфері науки та освіти.

У Празькому комюніке від 2001 року підсумовуються успіхи та окреслюються пріоритети формування Європейського простору вищої освіти, варіанти розширення Європейського Союзу. Акцентовано увагу на використанні національного законодавства та систем освіти країн-партнерів для розроблення механізмів регулювання ЄПВО, визначення складових навчальних курсів, програм, наукових ступенів, кваліфікацій та компетентностей, мобільності, працевлаштування та популяризації європейських цінностей.

Зазначений документ визначає основні тенденції розвитку ЄПВО: навчання впродовж життя; суспільно-економічне значення інноваційних знань та технологій; покращення якості життя; партнерство академічної спільноти; привабливість європейської освіти; розширення кваліфікаційних рамок; акредитація та забезпечення якості освіти; транснаціональний діалог для уніфікації систем вищої освіти.

Діяльність Болонського процесу була підтримана на Берлінській конференції міністрів вищої освіти Європи у 2003 році представниками європейської асоціації університетів, національними студентськими об'єднаннями, представниками робочих груп ЄС та інших регіонів світу.

Розроблено конкретні напрями подальшого розвитку Болонського процесу: спрямованість на соціальні проблеми, оцінювання результатів, стандарти гендерною рівності; об'єднання освіти та науки, співпраці та використання спільних академічних, культурних, мовних та історичних ресурсів; сприяння економічному зростанню суспільства через розвиток освіти та науки в ЄС; розширення співпраці з іншими регіонами світу; підвищення ефективності професійної діяльності на всіх рівнях; забезпечення якості двоциклової системи.

Особливу увагу приділено завданням розроблення національних систем забезпечення якості до 2005 року, оцінювання програм підготовки здобувачів освіти, розробленню процедур встановлення відповідності, організації мереж міжнародної співпраці, доступу першим і другим циклам підготовки для отримання докторського ступеня. Умовами створення відкритого Європейського простору вищої освіти було визнано академічну мобільність та кредитно-трансферну систему, ратифіковано конвенцію про взаємне визнання дипломів і домовленості про введення додатку до диплому, написаного на одній із мов ЄС. Студентство визнано рівноправним партнером в системі управління ЗВО.

Основним завданням вищої освіти стає забезпечення умов для навчання впродовж життя як основи державної політики в галузі освіти країн-партнерів, а наукові дослідження визнані джерелом економічного добробуту та соціальної стабільності.

На Бергенській конференції міністрів освіти країн-партнерів у 2005 році було враховано побажання національних студентських спільнот щодо кроків об'єднання в межах Болонського процесу, встановлених робочою групою Європейських асоціацій університетів, щодо спільних заходів для забезпечення якості освіти, уніфікації системи ступенів, визнання дипломів та строків навчання, уніфікації нормативно-правових засад освітнього процесу. Визначено наступність ступенів у рамках двоциклової системи, за якою навчається більшість здобувачів, спрощується процедура працевлаштування випускників ЗВО.

Визначено роль ЗВО, всіх учасників освітнього процесу (стейкхолдерів, представників бізнес, різних соціальних груп та об'єднань). Було затверджено

європейські рамки кваліфікацій трьох рівнів, включно з проміжними національними, які розробляються з метою їхньої порівнюваності та узгодженості прийнятим впродовж 2007-2010 років для формування засад освіти впродовж життя.

Україна офіційно приєдналася до Болонського процесу та прийняла завдяки міжнародним угодам стандарти й принципи забезпечення якості, що враховують загальноєвропейську базу даних агентств забезпечення якості, оцінювання національних рівнів, зобов'язалась розробити та запровадити механізми співпраці з Європейськими асоціаціями та об'єднаннями ЗВО.

Ратифіковано конвенцію щодо визнання ступенів та термінів навчання, підкреслено важливість закріплення цих норм на рівні державного законодавства. Затверджено комюніке щодо впровадження стратегії неперервної освіти, включно з неформальною освітою, за допомогою розроблення загальноєвропейських та національних систем кваліфікацій. Також було актуалізовано взаємодію між галузями освіти та науки, зазначено потребу в підготовці науковців і включення докторського ступеня до європейської системи кваліфікацій. Докторські кваліфікації, що спиралися на міждисциплінарні дослідження, було включено до Європейської системи кваліфікацій, а Європейська асоціація інститутів розробила принципи формування відповідних програм. Людиноцентричний вимір освітнього процесу було визначено ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможності та благополуччя ЄПВО, підтримки мобільності академічних спільнот.

Під час конференції міністрів освіти в Лондоні у 2007 році було схвалено комюніке спільного поступу під назвою «До зони ЄПВО», ініціатива академічного об'єднання автономних ЗВО для забезпечення належного рівня академічної мобільності студентів, їхнього майбутнього працевлаштування на засадах демократичних свобод, з урахуванням конкурентоздатності ринку праці Європи. Робоча група Болонського процесу проводила дослідження в період з 2007 року по 2009 рік з метою вивчення різних практик навчання впродовж життя, аналізу процесу визнання попередньо здобутої освіти та кваліфікації,

якості неформального навчання, розроблених довідкових ресурсів та соціальних гарантій в національних системах освіти. Увагу було приділено забезпеченню якості освіти, організації діяльності ЗВО, стандартизації; ENQA розглядала заявки кандидатів для оцінювання до 2010 року, та створила реєстр організацій із забезпечення якості, а також розробила євростандарти щодо її регулювання.

Освітній форум у Лондоні, присвячений забезпеченню якості освіти, підкреслив важливість інтегративних функцій євростандартів та визначив перешкоди щодо їхнього впровадження, зауважуючи на необхідності розроблення інструментів оцінювання їхньої ефективності, впровадження докторського ступеня в трициклову систему освіти впродовж життя та розвитку дослідницької діяльності.

Для забезпечення навчання студентів за сучасними програмами на всіх циклах підготовки, відзначається важливість розроблення національної політики у сфері соціального благополуччя, рівного доступу та академічних свобод, компетентнісного підходу та можливостей самовдосконалення.

Координаційна група у 2009 році оприлюднила звіт щодо ефективності діяльності ЄПВО, проаналізувавши стратегії його формування на інституційному, національному та загальноєвропейському рівнях. Сучасні інформаційні мережі з визнання сприяли проведенню оцінювання кваліфікацій, які були присвоєні за межами ЄС, а також єврокваліфікації в різних регіонах світу. Співпраця Єврокомісії Євростат разом з організацією Євростудент дозволила розробити індикатори та критерії оцінювання ефективності академічної мобільності та соціальних гарантій, доступності освіти та працевлаштування на основі здобутих кваліфікацій. Окрім взаємодії між національним та глобальним освітніми просторами, діяльність багатьох функціональних груп та об'єднань направлена на виконання конкретних повноважень, включно з інформаційними мережами та змістовними документами технічного регулювання, такі як стандарти, довідники та настанови, що дозволяють розробляти спільні рішення та рекомендації для подальшої співпраці в новому освітньому просторі.

Перший організаційний Болонський форум в Льовені і Лувен-ла-Ньові у 2009 році був присвячений аналізу підсумків досягнень Болонського процесу в розвитку Європейського простору вищої освіти, на ньому було визнано ключову роль вищої освіти в розвитку цивілізаційних перспектив, обумовлених можливостями неперервної підготовки всіх соціальних груп.

Доступність навчання та працевлаштування впродовж життя сприяє загальному розвитку знань в ЄС, студентоцентризм набуває особливої уваги, сучасні методи навчання та мобільність учасників освітнього процесу визначаються провідними факторами модернізації вищої освіти та її інтеграції з науково-дослідницькою діяльністю на рівня ЗВО, національних освітніх систем та міжнародної співпраці. Зазначені процеси сприяють гармонізації Європейського простору вищої освіти та науки, розробленню інноваційних підходів у навчанні. Враховуючи досягнення Євросоюзу агенцій забезпечення з якості вищої освіти, національних організацій кваліфікацій, система підтвердження результатів навчання через ЄКТС визнана ефективною та наголошено на подальшому її розвитку та популяризації.

Основним орієнтиром доступності вищої освіти залишається соціальний вимір рівності можливостей для вступу до ЗВО, можливість завершення освіти та гарантії прав на освіту для представників усіх соціальних груп. Завдяки зацікавленості та відповідальності держави перед громадськістю, навчання впродовж життя розширює межі залучення здобувачів до освітнього процесу та науково-дослідницької діяльності, сприяє здобуттю нових кваліфікацій на основі сучасних компетенцій та з урахуванням визнання попереднього досвіду.

Період до 2012 року відзначився діяльністю урядів, ЗВО, академічних спільнот в напрямку розроблення та узгодження європейської системи кваліфікацій на основі національних проміжних рівнів, доступу до освіти та її сертифікації. Зазначені зміни сприяли модернізації навчальних програм трициклової вищої освіти, орієнтованих на професійну підготовку студентів.

Співпраця між ЗВО, науковими установами в Європейському освітньому просторі сприяє поширенню ідей креативності, інноваційності,

міждисциплінарним дослідженням, підготовці науково-педагогічних фахівців, що опанували дослідницькі компетентності та стимулює зацікавленість молодих дослідників у співпраці з управлінськими органами вищої освіти.

Відкритість до партнерства та співпраці з іншими країнами світу - принципи про які говорили під час Болонських форумів, разом із впровадженням європейських стандартів та настанов сприятимуть мобільності студентської спільноти, науково-педагогічних фахівців та керівників ЗВО; лінгвістичній, культурній та академічній інтернаціоналізації; підвищенню якості навчальних і наукових програм. Сформульовані завдання до 2020 року передбачали участь 20 відсотків здобувачів у міжнародному стажуванні, визнання результатів їхнього навчання.

Заходи щодо розроблення прозорих процедур міжнародного працевлаштування, спрощення умов для кар'єрного зростання, соціального забезпечення, пенсійних відрахувань, удосконалення законодавчої бази, забезпечують комфортні умови для праці науково-педагогічним фахівцям у ЗВО. Моніторинг даних щодо якості освітньої політики та забезпечення доступу громадськості до інформації про діяльність ЗВО закладає основи демократичної розбудови суспільства. Робоча група Болонського процесу до 2012 року створювала план дій на основі міжнародного досвіду для вдосконалення методології оцінювання ефективності в співпраці з Євростатом та Євростудентом тощо для спільного звітування під час наступної конференції.

Починаючи з 2010 року системи вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу почали об'єднуватися в єдину систему вищої освіти Європейського простору, гаранта сталого розвитку європейської спільноти. Відповідно до аналітичних звітів Trends та «Болонья очима студентів», робоча група Болонського процесу разом з експертами позитивно оцінила розвиток вищої освіти в період з 1999 року по 2010 рік та ініціює подальшу співпрацю в галузях освіти та науки.

На конференції міністрів освіти у 2010 році ухвалено Будапештсько-Віденську декларацію, в якій було офіційно визнано створення Європейського

простору вищої освіти - простору співпраці, взаємоповаги, культурного розмаїття мов, національних систем освіти для подальшої міжнародної співпраці.

Другий форум Болонського процесу із залученням представників країн-партнерів, експертів, громадських об'єднань та делегацій країн інших регіонів світу мав за мету проведення спільного діалогу щодо аналізу очікувань суспільства від системи вищої освіти та ЗВО; збереження балансу між співпрацею та конкуренцією; координації спільних дій та розвитку мереж обміну інформацією; посилення глобального освітнього діалогу серед представників студентства.

Принципи ЄПВО: академічна свобода, розширена автономія ЗВО, які відіграють ключову роль у забезпеченні миру в демократичному суспільстві, модернізація систем вищої освіти, реформування структури вищої освіти, забезпечення якості освітнього процесу, визнання; академічна мобільність, забезпечення соціальних гарантій всіх представників академічної спільноти, студентоцентризм на європейському, національному та інституційному рівнях.

Учасники Болонського процесу взяли на себе зобов'язання сприяти створенню комфортних умов для навчання та саморозвитку, відповідно до принципів, програм глобальної співпраці ЗВО, удосконаленню ресурсної бази закладів освіти за підтримки уряду.

Вища освіта є інноваційним та динамічним фактором суспільного розвитку, що ґрунтується на знаннях та соціальних гарантіях, які забезпечують рівні можливості для отримання якісної освіти. Посадовці висловили своє бажання співпрацювати з Європейським дослідницьким простором для реалізації глобальних принципів та напрямів діяльності на всіх рівнях управління вищою освітою.

На Третньому форумі Болонського процесу, який відбувся в Бухаресті у 2012 році для залучення національних, регіональних та глобальних партнерів для розбудови модернізованої системи вищої освіти, визначено наступні пріоритети: відповідальність держав щодо реформування вищої освіти; мобільність академічних спільнот; підвищення якості вищої освіти на міжнародному та

регіональному рівнях; визнання кваліфікацій і результатів навчання для розширення можливостей працевлаштування. Об'єднання національного, регіонального та глобального рівнів має на меті міжнародну підтримку сталого розвитку суспільства, визнання провідної ролі вищої освіти в забезпеченні демократії та прав людини, економічного зростання, подолання криз. Відповідальність держави перед освітою передбачає фінансову підтримку та інвестиції для розвитку ЗВО, правове сприяння розширенню автономії ЗВО, забезпечення участі в управлінні розвитком освіти представників академічної спільноти, створення умов для навчання представників уразливих верств населення. Фінансові та адміністративні бар'єри, відсутність механізмів визнання кваліфікацій визнані перешкодами для академічної мобільності потребують вирішення питань балансу, спрямовані на забезпечення прозорості системи освіти й налагодження рівноваги між внутрішньою та зовнішньою мобільністю, включно з трансфером наукових інновацій, для навчання та працевлаштування відповідно до національних, регіональних і глобальних потреб.

Зустрічі Азія-Європа призвели до визнання конвенцій Азії та Тихого океану в ЄС, поряд із Лісабонською та Тихоокеанською, що сприяють забезпеченню високого рівня міжнародної якості вищої освіти та фінансову підтримку програм ЄС, а також спільне розроблення навчальних програм. Підтримано міжнародну конвенцію забезпечення якості за допомогою співпраці між урядами Фландрії та Єврокомісії (2011 р.), яка визнає різноманітність підходів до забезпечення якості в різних регіонах світу, і спонукає до створення єдиної платформи, яка забезпечує формування системи контролю якості, визнання кваліфікацій, результатів міжнародної мобільності.

Однією з місій вищої освіти в контексті економічної співпраці є забезпечення умов для довготривалого працевлаштування випускників. Особлива увага приділяється вивченню позитивного досвіду визнання кваліфікацій та працевлаштування, обміну даними, створенню єдиної інформаційної бази для подальшого поширення цього досвіду в інших країнах. Діалог між делегаціями різних країн дозволяє оцінити результати впровадження Болонського процесу,

визначити нові завдання, популяризувати цілі й принципи ЄПВО, обмінятися досвідом з представниками інших регіонів, підтримати, узгодити нові міжнародні, ініціативи. Співпраця допоможе новим зацікавленим регіонам і країнам приєднатися до глобального діалогу між науково-педагогічними фахівцями та студентами.

На Четвертому форумі Болонського процесу, що відбувся у 2015 році у Єревані, міністри акцентували увагу на основних принципах ЄПВО, відзначили успіхи в реалізації реформ та труднощі впровадження структурних змін у певних країнах, а також проаналізували проблеми та можливі шляхи їхнього вирішення: для поліпшення якості освіти, що є головною метою ЄПВО, були визначені такі завдання до 2020 року: впровадження та удосконалення використання цифрових інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі; узгодження процесів навчання, викладання та наукових досліджень; впровадження інноваційних підходів для стимулювання та мотивації здобувачів; залучення студентів до розроблення навчальних програм і планів для підвищення якості надання освітніх послуг.

Зокрема одним із ключових завдань ЄПВО було визначено покращення можливостей працевлаштування випускників через гарантування набуття необхідних професійних компетентностей. Отже, поширення ЄПВО досягається за умов структурного реформування, включно з визнанням кредитів, кваліфікацій та результатів попереднього навчання, ефективної співпраці урядів у синхронізації реформ, впровадження адекватних механізмів оцінювання, а також сприяння обміну досвідом між країнами, окремими ЗВО.

Встановлено, що стратегічні, міжнародні, інтеграційні зібрання й угоди переорієнтували стратегії освіти впродовж життя при забезпеченні глобальної освіти, науки й інноватики та стратегію освіти майбутнього на засадах демократичної культури, а в умовах України креаційного забезпечення Формули Миру засобами модернізації професійної освіти та розвитку і формування професійно-метричного реноме викладача вищої освіти.

Висновки до першого розділу

Встановлено, що національна метрика, яка відображає вимоги до освітніх стандартів, досліджень, кваліфікацій та інших аспектів наукової та професійної діяльності, є важливою складовою сфери освіти, науки й інноватики та сталого розвитку будь-якої країни. Уточнено, що зачасту виникає проблема різночинності вимог національної метрики, що стає перешкодою на шляху міжнародної співпраці, визнання здобутків освіти, академічної мобільності та професійного розвитку фахівців. Доведено, що різночинність вимог національної метрики може мати різні причини, а саме може бути викликно історичним розвитком, культурними особливостями, різними педагогічними підходами або впливом політичної ситуації, що призводить до неповноцінності метрики оцінювання у зв'язку з відсутністю критеріальної єдності апарату, і як наслідок стає перешкодою для міжнародного визнання кваліфікацій, результатів досліджень або релевантності освітніх програм.

Визначено, що національна метрика тяжіє до нагляду й контролю і не пропонує механізми забезпечення відповідності вимогам. Виокремлено, актуалізовано педагогічну проблематику необхідності розроблення, обґрунтування та апробації методичних засобів забезпечення форм професійної метрики для представників сфери освіти, науки та інноватики.

Розкрито, що міжнародне визнання фахівців є важливим аспектом у глобалізованому світі, де мобільність, обмін знанням і співпраця відіграють ключову роль. Конкретизовано, що визнання наукових, інноваційних здобутків і навчання забезпечує можливість для інтеграції в міжнародну академічну та професійну спільноту, а порівнюваність навчання та здобутків є основою для міжнародного визнання. Актуалізовано необхідність створення єдиної системи вимірювання та оцінювання якості освіти, дослідництва, завдяки гармонізації освітніх стандартів, наукового пізнання та стратегій інноваційного розвитку ЗВО.

Встановлено ціннісні орієнтації особистісної та соціокультурної ідентичності філософського бачення європейської освітньої аксіології. Здійснено завдяки системному аналізу ціннісних орієнтацій особистісної та соціальної

ідентичності філософського бачення європейської освітньої аксіології встановлено, що конкретно-наукова методологія соціологічних досліджень виражає систему метрики превалюючих панівних принципів теоретичних концепцій, методик, методів і засобів технічного регулювання, що об'єднує комплекс теоретико-методологічного базису і визначальну архітектоніку абрису соціологічної галузі наук і знань унормованої засобами регуляторів системного аналізу якості досліджень за рівнями: *вищий* – фундаментально-філософських основ соціологічного пізнання; *достатній* – підходи, принципи, методики, методи загально-наукового міждисциплінарно-фундаментального пізнання; *конкретно-визначальний (галузевий)* – усування параметрального оцінювання в методах і процедурах метрії у методиках теоретичного і прикладного дослідження.

Виокремлено ціннісні орієнтації особистісної та соціокультурної ідентичності європейської освітньої аксіології, а саме: формування потенціалу особистісної самоідентифікації як психологічного процесу набуття суб'єктом усталених якостей, присвоєння атрибутів інших суб'єктів/об'єктів як взірців, а також повноцінна або часткова асиміляція (перетворення) еталонного аналогу для адаптації самостановлення, самосприйняття власної унікальності взаємопов'язаної когерентно у єдності просторово-часового виміру – забезпечує *соціокультурну ідентичність індивідуума*; соціально-філософський феномен продукування ідентичності визначає *соціокультурну ідентичність* як більш складне утворення, яке охоплює взаємини особистісної, культурної та соціальної рясності її компонентів; *особистісні ціннісні орієнтації ідентичності* є усуванням соціальних цінностей складових компонентів мультимодусної орієнтації індивідуума (майбутнього і діючого викладача, педагога) у процесах взаємодії з іншими особами і їх спільнотами у взаємозалежності з персональним життєвим досвідом, які виявляються в якості цілей життєдіяльності та в основних засобах і механізмах їх досягнення, здійснюють регулюючу функцію упорядкування соціальної поведінки особи; виявляється у прихильності особи до певного сприйняття умов, стилю життя і суспільної діяльності, а також

притаманні поведінці в довгостроковій перспективі; їх роль полягає у базових основах щодо прийняття індивідуально значимих рішень; виокремлюють цільові особистісні орієнтації, які виражають ціннісні ідеали, взірці, цілі та завдання сенсу життєвих орієнтирів – здоров'я, волі та особистої свободи, благополуччя та щастя, а також інструментальні, які забезпечують суспільно-схвальні засоби досягнення цілей, в тому числі колективні щодо професійної підготовки, самоосвіти та самоменеджменту у саморозвитку; ідентифікуються в егонаративах Людини, у значенні (сенсі) виявах інтересу, запитах і потребах, очікуваннях і сподіваннях, життєдіяльнісних позиціях, які відносяться до якісно значущих компонентних складових, що забезпечують динамічно спроможну соціальну модель особистості майбутнього і діючого викладача.

Здійснено дослідження перспектив вияву європейської освітньої аксіології у соціальному вимірі. Процедуру методології організації міждисциплінарного пошуку представлено у компонентах синергії комплексу методичного забезпечення, а саме методів : вивчення логіки простору (проекування абрисів у контурах аксіологічно можливого, визначення масштабів дисперсії у конкретних показниках і параметрах для відбору критеріїв встановлення релевантності прогнозу, встановлення дисперсії множини значень у співвідношеннях їх позиції, крос-культурний та історико-графічний аналіз з діагностики змін конкретних показників, застосування психоаналізу для встановлення валентності коливань соціальних і моральних стандартів, включення груп спеціальних економічних, екологічних методів науко- і соціометрії); дослідження причинно-наслідкових зв'язків (вивчення джерел походження причинно-чинникових факторів просторових змін ціннісних потенціалів, історіо-генезисний аналіз аксіологічних трансформацій та їх вагової вартості у суспільному розвитку, психологічні та спеціально-експериментальні методи для визначення взаємин між причинно-наслідковими перемінними параметрів і трансформаційними змінами цінностей , комп'ютерне моделювання балансів рівноваги цінностей); експертизи або оцінювання завдяки колективному інтелектуальному заключенню/ організація міждисциплінарних груп дослідників, практиків, експертів для системного

прогнозування та картування метрики аксіологічного простору можливостей і встановлення чинників зміни цінностей застосування евристичних і прогнозних, конвергентного штурму зі продукування ідей, агрегацій і умовиводів судження для підготовки спільного висновку.

Список використаної літератури до першого розділу:

- 1 Берлінське комюніке конференції Європейських Міністрів освіти «Створення зони вищої освіти Європи» [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал] URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/berlinske-komyunike.html> (дата звернення: 09.03.2023).
- 2 Болонський процес у фактах і документах (Сорбона – Болонья – Саламанка – Прага - Берлін)/Упоряд.: Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я. та ін. Київ, Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. Гнатюка, 2003. 52 с.
- 3 Болонський процес: нормативно-правові документи / уклад.: З. І. Тимошенко, І. Г. Оніщенко, А. М. Грехов, Ю. І. Палеха. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. 102 с.
- 4 Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи /укл. В. П. Бех, Ю.Л. Маліновський: за ред. академіка В.П. Андрущенка. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. 221 с.
- 5 Болонський процес: цикли, ступені, кредити / порядники Клименко Б. В., Товажнянський Л. Л., Сокол Є. І. Харків, 2004. 142 с.
- 6 Болонський процес: Документи / З. І. Тимошенко та ін. Київ: Вид-во Європейського ун-ту, 2004. 169 с.
- 7 Болонський процес: Нормативно-правові документи / Європейський ун-т; уклад. З. І. Тимошенко та ін. Київ: Вид-во Європейського ун-ту, 2004. 101 с.
- 8 Борова Т. А. Сучасні технології управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2012. № 37. С. 118-122.
- 9 Будапештсько-Віденська Декларація про створення Європейського простору вищої освіти. [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. URL: <http://www.eu-edu.org/> (дата звернення: 09.03.2023).
- 10 Бухарестське комюніке [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. URL: <http://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/buxarestske-komyunike.html> (дата звернення: 09.03.2023).

- 11 Вебер М. Про деякі категорії соціології розуміння. *Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика* / перекл. з німецької, післямова та коментарій О. Погорілого. Київ, 1998. С. 104-156.
- 12 Велика хартія університетів [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. URL: <http://euroosvita.net/?category=17&id=1049>(дата звернення: 09.03.2023).
- 13 Вимоги до оформлення дисертації: наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 №40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 14 Гіденс Е. Соціологія. переклад з англ. В.Шовкун, А.Олійник; наук. ред. пер. О.Іващенко. Київ: Основи, 1999. 726 с.
- 15 Державна політика в соціогуманітарній сфері: підручник/ за загальною ред. В.А.Скуратівського, В.П. Трощинського. Київ: НАДУ. 2010. 283с.
- 16 Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету міністрів України від 21.08.2019 р. №800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
- 17 Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів: Постанова Кабінету міністрів України від 17.10.2021 р. № 1197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-2021-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 20.05.2023).
- 18 Деякі питання проведення конкурсного відбору експертів з експертизи проєктів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що подаються для участі у конкурсах, які проводитиме Міністерство освіти і науки України, та звітів про їх виконання: наказ Міністерства освіти і науки від 13.10.2022 р. № 914. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/635/653/80a/63565380a94f0476999125.pdf> (Дата звернення: 20.05.2023).

- 19 Деякі питання професійного розвитку науково-педагогічних працівників: наказ Міністерства освіти і науки від 04.12.2020 р. №1504. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5fd/8e5/df0/5fd8e5df039fc332033916.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
- 20 Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 21 Енциклопедичний словник з державного управління/ за ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П.Сурміна. Київ: НАДУ. 2010. 820с.
- 22 Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник/ В.Б.Євтух, В.П.Трощинський, К.Ю. Галушко та інші. Київ: Вид-во УАННП «Фенікс». 2003. 179с.
- 23 Євтух В. Б. Етнічність у транснаціональному соціальному просторі: дизайн дослідницького проекту. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2013, № 1. С. 3-26.
- 24 Євтух В. Б. Етносоціологія: довідник. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 205 с.
- 25 Євтух В. Б. Іммігранти – нові етнічності в українському соціальному просторі. Етносоціологічний та епістемологічний дискурс у науковому просторі. Київ : Інтерсервіс, 2013. С. 9-38.
- 26 Жабенко О. В. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників університетів України: особливості організації оцінювання. *Молодий вчений*. № 8 (72). С. 234-240.
- 27 Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
- 28 Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата

- звернення: 12.05.2023).
- 29 Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 27.05.2023).
 - 30 Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. № 2623-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text> (дата звернення: 22.05.2023).
 - 31 Закон України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 р. № 4312-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (дата звернення: 17.04.2023).
 - 32 Картунов О.В. Практика формування інформаційного суспільства: досвід ФРН. *Політологічний вісник: збірник наукових праць*. Київ, 2012. Вип. 61. С. 155-166.
 - 33 Кириченко М. О. Інноваційні підходи до професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівних кадрів освіти у відкритому суспільстві. *Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 28 жовтня. 2016 р. Київ. С. 16-30.
 - 34 Комюніке зустрічі Європейських Міністрів освіти «До зони європейської вищої освіти» [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал] URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/prazke-komyunike.html> (дата звернення: 09.03.2023).
 - 35 Комюніке конференції Європейських Міністрів освіти «Загальноєвропейський простір освіти – досягнення мети» [Електронний ресурс]: *Верховна рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576#Text (дата звернення: 09.03.2023).
 - 36 Комюніке конференції Європейських Міністрів, відповідальних за вищу освіту «Болонський процес 2020 - Простір європейської вищої освіти у

- новому десятиріччі» [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/bolon/10.pdf> (дата звернення: 09.03.2023).
- 37 Комюніке конференції Європейських Міністрів, відповідальних за сферу вищої освіти «На шляху до Європейського простору вищої освіти: відповіді на виклики глобалізації» [Електронний ресурс]: *Лондонське комюніке*. URL: <https://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/londonske-komyunike.html> (дата звернення: 09.03.2023).
- 38 Кравченко Г. Ю. Управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників в умовах кафедральної системи інститутів післядипломної педагогічної освіти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Вип. 15. С. 139-144.
- 39 Лісабонська конвенція [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. URL: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=5 (дата звернення: 09.03.2023).
- 40 Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 (в редакції від 24.03.2021 р. №365). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2021-%D0%BF#n12> (дата звернення: 09.05.2023).
- 41 Методичні рекомендації для професійного розвитку науково-педагогічних працівників: наказ Міністерства освіти і науки від 04.12. 2020 р. №1504. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5fd/8e5/df0/5fd8e5df039fc332033>
- 42 Методологія неперервної освіти та наукового дослідження: монографія; за ред. Н.М. Рідей, Е.В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. 463 с.
- 43 Морозова М. Е. Способи удосконалення управління кар'єрним зростанням за допомогою професійного розвитку науково-педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти. *Вісник післядипломної освіти*. 2012. № 6 (19). С. 34-39.
- 44 Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія / за заг. редакцією Рідей Н.М., Сергієнко В.П. Вид-

- во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 641 с.
- 45 Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія / за заг. редакцією Рідей Н.М., Сергієнко В.П. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 641 с.
- 46 Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія / за заг. редакцією Рідей Н.М., Сергієнко В.П. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 641 с.
- 47 Національна рамка кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 (в редакції від 25.06.2020 р. №519). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
- 48 Перелік пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.05.2023 р. № 463. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/942-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.09.2023).
- 49 Петренко Л. М. Стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. 13(42). С. 170-184.
- 50 Положення «Про академічну доброчесність в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова» від 11.05.2023 р. URL: <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-udu> (дата звернення: 29.05.2023).
- 51 Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки від 11.07.2019 р. № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 52 Положення про підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників Українського державного університету імені

- Михайла Драгоманова від 30.03.2023 р. URL: <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-i-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-udu-imeni-mykhaila-drahomanova> (дата звернення: 10.05.2023).
- 53 Положення про порядок проведення конкурсного відбору для заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів) в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова від 2023р. URL: <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-poriadok-provedennia-konkursnoho-vidboru-dlia-zamishchennia-vakantnykh-posad-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-ta-ukladannia-z-nymy-trudovykh-dohovoriv-kontraktiv-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova> (дата звернення: 10.05.2023).
- 54 Положення про проведення конкурсного відбору проєктів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок виконавцями яких є заклади вищої освіти та наукові установи, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України: наказ Міністерства освіти і науки від 04.10.2022 № 885. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1238-22#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 55 Положення про проведення Міністерством освіти і науки України конкурсного відбору науково-технічних (експериментальних) розробок за державним замовленням: наказ Міністерства освіти і науки від 09.02.2017 р. № 192. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0339-17#Text> (дата звернення: 12.05.2023).
- 56 Порядок затвердження рішень про присвоєння вчених звань: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2015 р. №656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2015-%D0%BF#n17> (дата звернення: 19.04.2023).
- 57 Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних

- працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.09.2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#n10> (дата звернення: 20.05.2023).
- 58 Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
- 59 Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році: наказ Міністерства освіти і науки від 27.04.2022 р. № 392 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-22#Text> (дата звернення: 12.05.2023).
- 60 Порядок присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам: наказ Міністерства освіти і науки від 14.01.2016 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16#Text> (дата звернення: 19.05.2023).
- 61 Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.05.2023).
- 62 Порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2021 р. № 1197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
- 63 Порядок проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2018 р. № 739. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення:

- 23.05.2023).
- 64 Порядок реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.05.2023).
- 65 Правила прийому на навчання в докторантурі у 2023 році. Київ: Український державний університеті імені Михайла Драгоманова, 2023. URL: https://udu.edu.ua/images/data_file/viddil_aspirant/Doctorantura/Pravula_do_doktoranturu_2023.pdf (дата звернення: 25.05.2023).
- 66 Правила прийому на навчання до аспірантури у 2023 році. Київ: Український державний університеті імені Михайла Драгоманова, 2023. URL: <https://udu.edu.ua/nauka/aspirantura/osvitni-prohramy-phd-3> (дата звернення: 25.05.2023).
- 67 Про внесення змін до деяких законів України щодо дебіюрократизації діяльності центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки: Проект Закону України від 10.08.2023 р. № 9601. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=76579 (дата звернення: 17.08.2023).
- 68 Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 р. № 502. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
- 69 Про внесення змін до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 р. № 1133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1133-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.05.2023).
- 70 Про внесення змін до Порядку присвоєння вчених звань науковим і

- науково-педагогічним працівникам: наказ Міністерства освіти і науки від 17.03.2021 р. № 322. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0646-21#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 71 Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ: наказ Міністерства освіти і науки від 26.09.2005 р. № 557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 72 Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
- 73 Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам: наказ Міністерства освіти і науки від 14.01.2016 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 74 Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
- 75 Про затвердження пріоритетної тематики при проведенні конкурсів фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок у 2023 році: наказ Міністерства освіти і науки від 07.09.2023 № 1104. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/Konkurs.vidbir.proektiv.nauk.robit-molodykh.vchenykh-2023/2023/09/21/Nakaz.MON.vid-07.09.2023-1104.pdf> (дата звернення: 19.09.2023).

- 76 Про затвердження Рекомендацій щодо проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів): наказ Міністерства освіти і науки від 05.10.2015 р. № 1005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1005729-15#Text> (дата звернення: 21.05.2023).
- 77 Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук: наказ Міністерства освіти і науки від 23.09.2019 р. № 1220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-19#Text> (дата звернення: 19.03.2023).
- 78 Про проведення у 2023 році конкурсного відбору фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок: наказ Міністерства освіти і науки від 11. 09. 2023 р. № 1113. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/Konkurs.vidbory.naukovykh.nauk-tekhn.robit.ta.projektiv/2023/12.09.2023/Nakaz-MON-vid-11.09.2023-1113-1.pdf> (дата звернення: 20.09.2023).
- 79 Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти стосовно запровадження внутрішньої системи забезпечення якості: рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти протокол від 26.06.2019 р. № 6. URL: naqa.gov.ua/2019/07/рекомендації-національного-агентств/ (дата звернення: 20.05.2023).
- 80 Рідей Н. М. Міжнародні інтеграційні процеси розбудови Європейського простору вищої освіти: передумови формування і етапи утворення. *Вісник НУБіП України*. Київ: Вид-во НУБіП України. 2010. Т. 2. С. 21-40.
- 81 Рідей Н. М., Рибалко Ю. В., Хітренко Т. Ф. Європейський простір вищої освіти в новому десятилітті: передумови і напрямки розвитку в Україні. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. Київ, 2010. С. 440-453.
- 82 Рідей Н.М. Аксиологія освітньої політики якості й безпеки соціокультурних

- форм ЗВО для сталого розвитку. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції «Vin Smart Eco». Вип. №3(36). 18–20 травня, 2023, м. Вінниця. С.320-325.
- 83 Сиченко В. В., Рибкіна С. О., Соколова Е. Т. Сучасні тенденції розвитку організаційних структур у системі управління закладами вищої освіти. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2018. №4 (27). С. 63-68.
- 84 Соколова Е.Т. Управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників у системі вищої освіти. *Modern Economics*. 2021. № 25(2021). С. 136-141. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-21](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-21).
- 85 Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. URL: <http://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczen> (дата звернення: 09.03.2023).
- 86 Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 09.05.2023).
- 87 Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки: аналітичні матеріали; у 2-х частинах / за заг. ред. О. Ярошенко. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. Ч. 1. 131 с.
- 88 Форуми із забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. URL: <http://www.enqa.eu/index.php/events-2/upcoming-events/> (дата звернення: 09.03.2023).
- 89 Фрейд З. Вступ до психоаналізу. Нові висновки. Вид-во: Навчальна книга - Богдан. 2021. 552 с.
- 90 Allport GW. Personality: a Psychological Interpretation. New York: Holt, Rinehart & Winston; 1937. 588 p.
- 91 Maslow A. H. Theory of Human Motivation. *Psychological Review*. 1943, Vol.

- 50 № 4, pp. 370–396.
- 92 Ridei N., Tytova N. The methodology for life quality and safety policy of sociocultural forms for sustainable development of Ukraine. *Paradigm of knowledge*. 2022. №4(54). pp. 41-61.
- 93 Ridei N., Tytova N., Kanova L., Slonovska O., Panchenko L. Educational policy of life quality of social and cultural forms of the educational organization throughout life. *Amazonia Investiga*. 2022. №11(56), pp.73-81.
- 94 Ridei N., Pavlenko D., Plakhotnik O., Gorokhova T., Popova A. Concept of forming the company innovation strategy. *Academy of Strategic Management Journal*. 2019, 18 (Special Issue 1). p. 1-6.
- 95 Rogers C. *On Becoming a Person: A Therapists View of Psychotherapy*. Boston, 1961. 480 p.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МЕТРИЧНОГО РЕНОМЕ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1 Підходи, принципи та методи пізнання й організації освітнього процесу підготовки майбутніх викладачів вищої освіти

Встановлено, що професійна підготовка майбутніх викладачів вищої освіти традиційно базувалася на засвоєнні теоретичних знань без розуміння їхньої практичної цінності, що призводило до недостатнього рівня опанування практичними навичками, уміннями та компетентностями, серйозних проблем адаптації в професійному середовищі. Сучасні підходи наукового пізнання до професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти акцентують увагу на системності, синергетичності, неодивергентності, цільовому та аксіологічному спрямуванні підготовки наукових та науково-педагогічних фахівців.

Наукові дослідження та публікації з проблем впровадження системного підходу до організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти вказують на його актуальне практичне значення. Вивчення системного підходу започаткував видатний науковець Л. Берталанфі, з часом його ідеї були покладено в основу як досліджень природних систем, так й організаційно-управлінських механізмів (А. Файоль, Ф. Друкер, М. Мескон), що розкривали їхні загальні принципи, цілі, конфлікти тощо. Методологія системного підходу приваблює науковців універсальністю застосування до аналізу понять і категорій, законів розвитку, організаційних, структурних та функціональних складових [6].

Система, як універсальне наукове поняття (з давньогрецької означає сполучення) це множина елементів, які взаємопов'язані між собою, відокремлені від навколишнього середовища, але при цьому активно взаємодіють з ним. Отже, в філософському значенні система визначається як цілісна структура, що складається із взаємопов'язаних елементів, властивості яких формують її загальні характеристики. Систему описують як цілісну структуру підсистем і елементів,

що виконують специфічні функції, взаємодіють між собою та зовнішнім середовищем. Універсальність систем дає змогу аналізувати їх як:

- цілісний об'єкт, що об'єднує причинно-наслідкові взаємозв'язки;
- структуру, що має внутрішні властивості, відмінні від її складових;
- динамічний комплекс, що перебуває у постійному розвитку;
- сукупність, що має більшу цінність, ніж проста сума її частин.

Системний підхід щодо організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти дає змогу визначити характерні риси, які впливають на підвищення ефективності управління освітнім процесом з урахуванням ризиків воєнного стану та проблем післявоєнної відбудови держави. Встановлено, що така система організації освітнього процесу має бути гнучкою, здатною швидко адаптуватися до змін і відповідати сучасним суспільним викликам, а особлива увага має приділятися аналізу та оцінюванню системи організації освітнього процесу під час її стратегічного планування, моделювання та прогнозування. Системний підхід до організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти передбачає не тільки теоретико-емпіричні дослідження, але й практикорієнтовані науково-методичні рекомендації щодо впровадження наукових принципів до організаційних процесів.

Отже, наголошено, що важливою є інтеграція наукових підходів, принципів і методів для ефективної організації освітнього процесу. Значення досліджень складних систем зростає, оскільки вони дають змогу проаналізувати організаційні процеси та їх взаємозв'язок у різних сферах життєдіяльності: освітньо-науковій, соціальній, економічній, управлінській, політичній тощо [44]. Поняття системи організації освітнього процесу дає змогу визначити її структуру та методи управління; цикли життєдіяльності та принципи розроблення ефективних організаційних стратегій та програм.

Відповідно до системного підходу, головна мета освіти полягає не лише в набутті знань, але й у розвитку професійних навичок, умінь та компетентностей, які будуть корисні в майбутній освітньо-науковій діяльності. Цих цілей можна

досягти завдяки стажуванню, підвищенню кваліфікації, роботі в науково-дослідних групах, участі в наукових проєктах тощо. Для професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти необхідно забезпечити відповідні організаційно-управлінські та організаційно-педагогічні умови, що сприятимуть розвитку наукових навичок та дослідницького потенціалу особливості, удосконалювати освітні, освітньо-наукові програми для майбутніх науковців та викладачів, поглиблюючи відповідні спеціалізації. Такий підхід дає змогу конкретизувати професійні інтереси та зосередитися на розвитку професійних компетентностей майбутніх викладачів вищої освіти.

Цифровізація усіх сфер суспільного життя та глобалізаційні процеси в суспільстві висувають вимоги перед майбутніми викладачами вищої освіти, окрім сформованих наукових спеціалізованих знань, швидкої адаптації до інформаційно-технологічних інновацій у професійній діяльності. Підвищення рівня інформаційної культури та знання іноземних мов перетворилися на основні компетентності, які кожен фахівець має постійно удосконалювати. Зазначені навички стали ключовими для взаємодії у міжнародному академічному полі, доступу до глобальних баз наукових знань. Аналіз організації освітнього процесу в межах системного підходу сприятиме інтеграції фундаментальних та прикладних наук у сфері організації освітньо-наукових систем [37].

Організація сучасного освітнього процесу характеризується взаємозалежністю та складністю проблем, що вимагають синергетичного підходу до їхнього розуміння та вирішення. Такий підхід має об'єднувати знання з різних наукових галузей, тому не втрачає своєї актуальності завдяки формуванню у майбутніх викладачів вищої освіти здатності бачити весь широкий спектр науково-педагогічних проблем, аналізувати їх з різних точок зору та знаходити комплексні рішення. Синергетичний підхід сприяє розвитку критичного мислення, гнучкості розуму та здатності до міждисциплінарності, міжгалузевості в межах обраної спеціальності, що визначається ключовим елементом сучасної освіти та відповідає викликам глобалізованого суспільства. Такий підхід до організації освітнього процесу сприятиме інтеграції України у

світовий освітньо-науковий простір, підвищить її конкурентоспроможність та інноваційність.

Сучасна організація освітнього процесу має прагнути до вирішення декількох ключових завдань: ефективної адаптації до глобалізаційних процесів у науці та освіті; опанування компетентностей міжкультурної взаємодії; підвищення рівня інформаційної культури учасників освітнього процесу; розвитку критичного мислення, аналізу інформації та швидкого реагування на соціально-економічні виклики; неперервної освіти та самоосвіти (вдосконалення навичок, засвоєння інноваційних технологій, методів і підходів).

Синергетичний підхід зарекомендував себе як універсальний засіб вирішення складних наукових проблем. Синергетика, соціосинергетика змінили науковий світогляд та ускладнили ідеї традиційного раціоналізму, детермінізму, механіцизму та антропоцентризму. У концепціях раціоналізму та антропоцентризму, що суттєво впливали на сферу освіти, особистість, як центральна постать, прагнула контролювати природу та її ресурси. У традиційній картині світу всі процеси вважалися прогнозованими, а еволюція розглядалася як лінійний процес. Синергетика відкрила цілісність та гармонію природи та людини, що на думку К. Маєр-Абіха, вказує нові вектори розвитку освіти та культури.

Методологічні принципи синергетичного підходу в освіті структуровано з урахуванням двох головних особливостей освіти: як організаційної системи (включаючи стратегічне планування, правові аспекти тощо); як неперервного процесу навчання і розвитку особистості. Основною характерною рисою такого підходу є неперервність удосконалення організації освітнього процесу.

Особливістю синергетичного підходу є міждисциплінарність та орієнтація на сталий розвиток, комплексне вивчення проблеми організації освітнього процесу, багатовекторність і складність, інтеграція знань для формування цілісного світогляду, розуміння ролі освіти в інноваційних процесах [15].

Синергетичний принцип у науково-педагогічній підготовці втілюється завдяки міжгалузевій та міждисциплінарній інтеграції та взаємодії як у межах

одного закладу освіти, так і міжуніверситетській співпраці: мобільність науково-педагогічних фахівців, створення міждисциплінарних дослідницьких груп, розроблення освітніх, освітньо-наукових програм, створення спільних освітніх центрів.

Отже, сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти мають враховувати в структурі організації освітнього процесу підходи, принципи, методи наукового пізнання та педагогічної практики, що дають змогу опанувати професійні компетентності для самостійного вдосконалення, майбутньої аналітичної, управлінської, наукової діяльності.

Методологічна основа цільового підходу до організаційної діяльності в освітній сфері ґрунтується на засадах цілепокладання, що передбачає декомпозицію основної мети на конкретні завдання, прогнози, конструктивне формування «дерева цілей», а також можливість його експертного оцінювання за різними параметрами. Цільовий підхід до організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти орієнтований на досягнення конкретних результатів засобами впровадження завдання як окремого об'єкта організаційних дій з чіткою ціллю [55].

Цільовий підхід сприяє реалізації ідей керівництва ЗВО, акцентуючи увагу на оцінюванні ефективності діяльності за досягнутими результатами, спираючись на системний аналіз та принципи SMART. Цільова організація системи освіти має включати розподіл мети на чіткі завдання, які обґрунтовуються з методологічної позиції, прогнозування результатів і можливість для експертів оцінити їх за визначеними критеріями.

Мета цільового підходу – досягнення синхронізованого виконання завдань з високою результативністю; чітка конкретизація завдань; мотивація та стимулювання виконавців; чітке визначення корпоративних цінностей команди виконавців. Зміст професійної діяльності майбутніх викладачів вищої освіти складається з системи особистісних норм та цінностей, прав та обов'язків, що закріплені в державному законодавстві та офіційних документах ЗВО. Організаційна система прагне досягти своєї кінцевої мети, що є основою будь-

якої структури, тому ефективний розвиток має включати політику розширення встановлених цілей. Отже, відповідно до діяльності керівництва ЗВО, реалізується послідовність плану організації освітнього процесу: тимчасовий, довготривалий, стратегічний. Цілі коригуються під час обговорення з керівними посадовцями всіх рівнів та напрямів діяльності з метою забезпечення ресурсами для їх реалізації. Ключовим чинником виступає координаційна взаємодія між структурними підрозділами ЗВО з метою досягнення зазначених цілей, а також її контроль і аналіз ефективності виконання завдань. Але відсутність мотивації у виконавців (тиск, спонукання, відсутність заохочень) призведуть до непродуктивної діяльності.

Організація освітнього процесу, професійного навчання, підвищення кваліфікації має акцентувати сучасні наукові підходи, враховувати ідеї маркетингу, системного аналізу, прогнозування, моделювання, встановлення відповідності до посади, активно залучати громадськість.

Неодивергентний підхід до організації освітнього процесу вимагає розвитку здатності до нестандартного мислення задля формування шляху до успіху та кар'єрного зростання в ЗВО, що можливо лише у співпраці з педагогом-ментором, завдяки спільним науковим дослідженням та опанування умінь, навичок, компетентностей самовдосконалення, самореалізації, які сприятимуть якості та безпеці життя в період тривалої професійної діяльності у сфері освіти. Такий підхід в освітньо-дослідницькій діяльності майбутнього викладача вищої освіти націлений на засвоєння методологічних засад наукового пізнання та методів навчання під час професійної підготовки, самовдосконалення та самоосвіти. Основна увага приділяється опануванню під контролем ментора методів ефективної професійної діяльності, що розширить можливості для особистісного та професійного зростання (майбутнього працевлаштування, освітніх та науково-дослідницьких результатів, дозвіллевих активностей), їх взаємодії, адаптації та вдосконалення. Головна мета цього підходу полягає у структурованому напрямі мотивації та самомотивації (критичний аналіз потреб,

інтересів, вимог, стимулів, якості та безпеки життя), а також у реалізації професійній діяльності [55].

Встановлено, що аксіологічний підхід формує систему етичних цінностей особистості, встановлює головні та вторинні пріоритети, до яких вона прагне. Аксіологія, як наука, зосереджена на вивченні цінностей, включає в себе концепції та методи різних гуманітарних дисциплін. Цінності керують діями кожної людини, але вони можуть змінюватися відповідно до стадій розвитку, етапів етногенезу та життєвих обставин. У період високої пасіонарності особистість умотивована відчуттям долі, прагнучи «бути на відповідному місці». Такі люди здатні жертвувати заради ідеалів. Проте зі спадом пасіонарності цінності стають більш центрованими навколо індивіду: бути собою, байдужість до інших.

Встановлено, що тривалий час аксіологічні питання були інтегровано в філософські дискусії, але із виокремленням педагогіки, теології, етики та естетики, аксіологічні питання почали розглядатися в межах цих напрямів, не втрачаючи при цьому своєї філософської сутності. Німецький філософ І. Кант мав значущий вплив на розвиток аксіології, концентруючись на Людині як центрі своєї філософії, ініціюючи нову еру її розуміння. У аксіологічній концепції І. Канта основоположним є принцип обов'язку, який відділяє Людину від інших істот і веде її до вищого блага, що має значення лише у людському контексті [30].

За дослідженнями І. Канта цінності сприймалися як благо, але в подальшому вони почали розглядатися більш широко, набуваючи нових значень в межах наук, що їх вивчали [30]. Аксіологія здобула визнання як окремий потужний науковий напрям у другій половині XIX ст. Зокрема, В. Віндельбанд розглядав філософію як науку про універсальні цінності, приписуючи реалізації цих цінностей в діяльності як основну життєву мету особистості. З часом аксіологія зміцнює свою позицію як окрема філософська дисципліна, цінність визначається як характеристика об'єкта або явища, що має важливість у культурних, соціальних або індивідуальних межах та закладається системою виховання та освіти.

Основною метою вищої освіти в контексті сталого розвитку є виховання особистості, спрямованої на соціальні та екологічні цінності. У зв'язку з цим, при розробці національної стратегії в межах Стратегії Європейська Економічна Комісія ООН з освіти для сталого розвитку, особливого значення набуває аксіологічний підхід, який вимагає переосмислення та перебудови ціннісної структури суспільства, а також аналізу взаємозв'язків між цінностями особистості, суспільства та держави. Для організації освітнього процесу та втілення загальноєвропейських ідей необхідно пам'ятати про ключову роль методології, яка має в собі основу нової системи цінностей, акцентуючи увагу на аксіологічному підході.

Аксіологізація процесу організації освітньої діяльності не лише насичує його ціннісними та смисловими категоріями, але й вносить глибокий контент, дозволяючи розглядати освітні ідеї через призму ціннісних орієнтацій та стратегії сталого розвитку. Освіта, спрямована на сталий розвиток, має об'єднати економічні, соціальні та екологічні аспекти в єдиний освітній процес. Її завданням є формування особистісної та соціальної поведінки, спрямованої на збереження та відновлення природного середовища.

Встановлено, що професійні компетентності майбутніх викладачів вищої освіти повинні включати в себе цілісний набір цінностей, знань та вмінь, які, зокрема, відображають здатність передбачити та забезпечити ціннісні потреби особистості та суспільства в цілому. Аксіологічний підхід слід розглядати як фундамент для підготовки висококваліфікованих фахівців в системі вищої освіти, орієнтованої на сталий розвиток.

Організація професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти має бути зосереджена на проведенні аналізу, діагностики, моніторингу та контролю змісту дисциплін, кола наукових інтересів, що дозволить спрямувати організаційні завдання на визначення стратегічних та оперативних цілей, дій, сценаріїв, планів та освітніх, освітньо-наукових програм для стійкого розвитку, що відображають функціональність і реакцію організаційної системи на звичайні та кризові умови [24]. У такому контексті аксіологічна спрямованість освіти

спрямовується на формування навичок, умінь, компетентностей для ефективної самоосвіти, самовдосконалення, розуміння психологічних засад педагогіки; синхронізацію особистісного професійного розвитку з пріоритетами системи освіти для розв'язання соціальних проблем, коригування планів задля досягнення найбільш ефективних результатів.

Включення аксіологічного підходу до організації освітнього процесу, визначить аксіологічний стимул як важливий елемент системи мотивації, розширить зацікавленість у науково-дослідницькій діяльності, збагатить освітній процес новими методиками, такими як рольові ігри, експертні дискусії, тематичні обговорення тощо.

Погоджуючись з висновками В. Кременя [36] щодо аксіологічної сутності викликів, які стоять перед сучасною освітньою системою, запропонований підхід допоможе вирішити ключові проблеми щодо уникнення зміщення фокусу освіти та науки на позицію ринку послуг, коли знання розглядаються як комерційний ресурс; виключно комерційне використання результатів наукових робіт призведе до зменшення фундаментальних досліджень на користь прикладних. Як зауважує С. Сисоева, зосереджуючись виключно на фінансовому забезпеченні, вища освіта втрачає свій історичний авторитет у світі фундаментальних досліджень [62].

Принципи організації освітнього процесу відіграють ключову роль у цивілізаційному розвитку, наприклад, у принципах розбудови системи навчання за рекомендаціями Болонського процесу, в межах якого акцентується увага на важливості неперервної освіти, врахуванні потреб у знаннях різних категорій населення, визначається потреба в неперервності формування світогляду, розвитку свідомості та етики. Неперервна освіта включає всі етапи навчання та пізнання від основних знань до формування наукової та професійної культури. На рівні організації освітнього процесу в ЗВО необхідно впровадити цілісну стратегію неперервної освіти та розвитку майбутніх викладачів вищої освіти з урахуванням соціальних та етичних аспектів навчання. При формуванні складових освітнього процесу необхідно удосконалити навчально-методичне,

наукове, інформаційне та матеріальне обладнання (включаючи освітні, освітньо-наукові програми, підручники) для підвищення рівня інформаційної культури здобувачів різних вікових категорій.

Впровадження принципу неперервності в освіту сприятиме формуванню і розширенню можливостей особистості на всіх етапах її життєдіяльності, включаючи періоди максимальної активності та старість. Концептуальні засади неперервності можна знайти у філософії таких мислителів, як Арістотель, Сократ, Платон і Я.А. Коменський (з особливим акцентом на постійне духовне зростання особистості). Соціально-економічні трансформації XIX ст. активізували застосування принципу неперервності як ключового в соціальній політиці.

Дослідники-фундатори концепції неперервної освіти, такі як В. Андрущенко [2], І. Зязюн [28], В. Кремень [36] вважають, що постійний розвиток професійних здібностей є ключовим для реалізації освітніх потреб особистості. Неперервна професійна освіта спрямована на комплексний розвиток людини, допомагає адаптуватися до змін та ризиків сучасного світу, сприяє професійному та культурному розвитку.

Наскрізні принципи організації освітнього процесу включають комунікаційні, діловодні, інформаційно-аналітичні вміння, а також навички прийняття оптимальних рішень, що підтримують і підсилюють основні управлінські компетентності: підвищення ефективності управління навчанням в умовах цивілізаційних викликів та ризиків, ретельне планування, стимулювання, координацію та контрольню-оцінюючу діяльність, системний та упорядкований характер освітнього процесу в ЗВО, ефективну структуру всіх елементів навчальної діяльності викладача.

Принцип ступеневості організації освітнього процесу передбачає аналітичний огляд освітніх, освітньо-професійних програм, державних стандартів, законодавчих актів щодо формування умов для поетапного засвоєння компетентностей в різних навчальних модулях протягом навчання на різних освітніх ступенях. Розробка єдиної європейської кваліфікаційної рамки на засадах Болонського процесу передбачає педагогічний супровід на кожному етапі

освітньої траєкторії здобувача вищої освіти. Ступенева структура організації освітнього процесу гарантує послідовний перехід від базового до більш спеціалізованих рівнів з акцентом на формуванні наукової культури. Основну увагу приділено розробці стандартів, які забезпечують мобільність навчання, гарантії якості та ступеневість організації освіти. Професійна спрямованість навчання акцентує увагу на можливостях для неформального освітнього зростання та кар'єрного розвитку на основі методичних підходів, національних стандартів і наукових методик в контексті навчання бакалаврів та магістрів.

Зауважимо, що компетентності не можна точно виміряти у традиційних шкалах, адже рівень їх засвоєння може відрізнятись. Компетентності розвиваються ступенево через різні навчальні курси та можуть удосконалюватися протягом різних етапів освіти. Ступеневий підхід до вищої освіти передбачає послідовний перехід від базової до вищих освітніх рівнів з акцентом на формуванні наукової свідомості завдяки різним видам освітньої та наукової діяльності. У науковому просторі робиться наголос на трицикловій системі ступенів освіти, що зосереджена на результативності навчання, його модернізації та забезпеченні мобільності, соціальних гарантіях, стандартизації якості освіти та інтеграції освітніх програм у загальноєвропейський освітній простір.

Принципи організації освітнього механізму для підготовки педагогічних кадрів є багатоаспектним, тривалим процесом, який вимагає неперервного вдосконалення та системності, що включають методи і форми роботи спрямовані на адаптацію до загальноєвропейських вимог.

Системна оцінка та послідовність є вирішальними в прийнятті рішень щодо врахування інтересів держави та ЗВО, відповідно принципу системності, кожен аспект освітнього процесу має власні цілі, методики та діагностику результатів, як визначено в нормативних документах МОН України.

Інтеграція модернізованої національної освітньої системи в глобальний науково-освітній контекст є ключовою складовою державної стратегії в галузі освіти. Основними напрямками цієї політики є: переосмислення освітньої системи, базуючись на принципах «людиноцентризму»; увага до «студентоцентрованого

навчання», як зазначено в Берлінському комюніке (2003 р.); впровадження навчальних курсів для забезпечення якості освіти завдяки комбінації внутрішнього та зовнішнього контролю; розширення мобільності для студентів, адміністраторів; співпраця між освітніми та науковими установами, а також встановлення конкретних цілей.

Бергенське комюніке (2005 р.) звертає увагу на важливість визнання кваліфікацій, співпраці між країнами з метою покращення якості освіти, створенні європейського реєстру забезпечення якості, а також соціальній підтримці студентської мобільності, стандартизації підходів до управління якістю. Приєднання України до загальноєвропейського освітнього простору вимагає включення до принципів організації освітнього процесу «людино-» та «студентоцентризму» як умови для підтримки соціального та економічного розвитку на основі академічної свободи, відповідальності та орієнтованої на здобувача освіти.

Студентоцентрований підхід у контексті професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти підкреслює важливість глобальної модернізації освітнього процесу, що передбачає розвиток методологій транскордонної освітньої політики, необхідності створення умов для академічної мобільності, визнання кваліфікацій та освітніх, освітньо-наукових програм. Отже, освітній процес має зосереджуватися на інноваційних підходах до навчання, використовувати сучасні технології для підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до ефективного виконання професійних обов'язків.

Студентоцентроване освітнє середовище, забезпечене програмними продуктами та технічним устаткуванням, створює основу для адаптації мультимодальних підходів, послідовного зв'язку теорії та практики, взаємодії між ЗВО та студентами. Отже, забезпечується ефективне впровадження методів дистанційного навчання.

Традиційно організовуючи освітній процес ЗВО розробляє та впроваджує освітню політику, спираючись на найкращий світовий педагогічний досвід, що включає впровадження студентоцентрованого навчання, реалізацію концепції

«Core-Major-Minor», гарантовану академічну свободу та активне поширення знань, новаторський підхід до навчання, відповідно до суспільних потреб, спрямованих на сталий розвиток та подолання криз воєнного стану.

Організація освітнього процесу на основі принципу людиноцентризму, впровадження компетентнісного підходу та створення нормативно-правової бази для гармонізації освіти і науки, інтеграція у світовий науковий простір є ключовими напрямками державної політики. Принципи «людиноцентризму» та «студентоцентризму» – важливі складові системи компетентностей, що сприятимуть формуванню об'єктивних вимог до професійної діяльності майбутніх викладачів вищої освіти.

Методи організації освітнього процесу – це впорядковані кроки, за допомогою яких регулюються процеси професійної підготовки та розвитку викладачів вищої освіти, впровадження яких позитивно вплине на роботу ЗВО, ефективність діяльності педагогічних та науково-педагогічних фахівців. Зазначені методи пов'язані з практикою застосування державного регулювання, інституційного самоврядування ЗВО відповідно до державних інтересів та суспільної користі, спрямовані на забезпечення виконання завдань та функцій управління освітньою сферою, враховують механізми взаємодії між різними сторонами державного регулювання освітнього процесу та виконання професійних обов'язків керівним складом закладу освіти. У структурі освітнього процесу функціональним та спеціальним методам відводиться ключова роль, яка сприяє досягненню організації оптимальних умов для професійної підготовки та удосконалення майбутніх викладачів вищої освіти. Функціональні методи дозволяють з'ясувати питання співставлення завдань державного регулювання з інституційними потребами ЗВО залежно від їх видів діяльності під час прийняття та впровадження організаційно-управлінських рішень. Спеціальні методи поділяються на: безпосереднього та опосередкованого впливу (прямої та непрямой дії) відповідно правового та технічного регулювання, примусу, наказу, переконання, в тому числі спеціально-орієнтовані (демократизації управління, виховання, стимулювання та позитивного моделювання). Наприклад, метод

правового регулювання дає змогу державі, освітнім інституціям впливати на процес навчання, розподіляючи права та обов'язки його учасникам, а також встановлюючи межі їхньої діяльності відповідно до законодавства.

Методи переконання застосовуються у галузі управління організацією освітнього процесу, оскільки вони спираються на авторитет та традиції закладу освіти з метою створення сприятливого соціального середовища та використання переконливих аргументів, які посилюють мотивацію педагогічних та науково-педагогічних фахівців до виконання своїх обов'язків. Метод примушення використовується, коли виникає ризик для професійних інтересів або відбуваються порушення законодавства. Зазначено, що ці методи використовуються комплексно для досягнення ефективних результатів.

Методи організації освітнього процесу застосовуються для виконання конкретних завдань у сферах адміністративної, економічної, соціально-політичної, морально-етичної та науково-аналітичної діяльності закладів освіти. Вони зосереджені на прямому впливі, встановленні правил і норм для виконання певних завдань та покладанні конкретних обов'язків на учасників освітнього процесу. Наприклад, економічні методи орієнтовані на використання різних засобів впливу для стимулювання та мотивації працівників. Отже, зазначені методи відіграють ключову роль у формуванні професійної поведінки учасників освітнього процесу та сприяють підвищенню ефективності виконання посадових обов'язків.

Метод контент-аналізу (з англ. – content, означає зміст) – це стандартизована за формою процедура для глибокого всебічного кількісного та якісного вивчення текстової або графічної інформації. Застосування методу зосереджено на аналізі змісту явищ та процесів (комунікацій), представлених у різноманітних документах, з метою інтерпретації, оцінювання та передбачення подальших дій. Поняття «документ» охоплює не лише офіційні тексти, а й усі форми писемного або усного спілкування.

Щодо історичного аспекту, метод контент-аналізу відноситься до одних з перших наукових методик дослідження текстової інформації. У XVIII столітті в

Швеції було здійснено аналіз збірки з 90 церковних гімнів, щоб перевірити їх відповідність релігійним догматам. Американський науковець Г. Лассуел став відомим завдяки розробці унікальної методики контент-аналізу для вивчення матеріалів пропаганди під час Другої світової війни. Ще одним відомим прикладом застосування цього методу є «Стенфордський план», який було розроблено для аналізу міжнародної кризи 1914 року. У межах цього плану, на основі аналізу документів, якими обмінювалися конфліктуючі сторони, команда зі Стенфорда розробила модель інформаційної поведінки країн під час кризової ситуації.

Метод контент-аналізу був запроваджений у науковому середовищі США у 30-х роках ХХ століття. Довгий час ця методика була інструментом для вивчення текстів засобів масової комунікації, виявлення розбіжності в інтерпретаціях однієї події різними засобами масової інформації.

У сучасних реаліях метод контент-аналізу активно використовується у численних дисциплінах: від політології та соціології до державного адміністрування, психології, антропології та історії. Експерти вважають його методом, що дає змогу «читати між рядками» на науковому рівні.

До об'єктів, які досліджуються завдяки контент-аналізу, відносять:

- нормативно-правові акти;
- промови політиків;
- програмні документи політичних партій;
- публічні виступи медійних осіб;
- літературні твори;
- статті;
- рекламні оголошення;
- телепередачі;
- кінофільми та відео;
- фотодокументи;
- слогани та гасла;

- арт-проекти;
- витвори мистецтва;
- документи суспільного та особистого характеру;
- соціологічні опитування;
- анкетні дані тощо.

Метод контент-аналізу реалізується у п'яти етапах:

1. На першому етапі визначаються мета, об'єкт дослідження, розробляється система категорійного апарату, а також визначаються якісні та кількісні одиниці аналізу.

2. На другому етапі розробляється інструкція для кодування інформації, яка спрямована на виокремлення конкретних індикаторів для обраних дослідницьких категорій.

3. На третьому етапі відбувається кодування великого набору об'єктів, які досліджуються, а також квантифікація – перетворення усіх проаналізованих текстів у цифрову форму.

4. На четвертому етапі проводиться статистичний аналіз зібраних даних, який може бути здійснений вручну або за допомогою комп'ютерних засобів. Зазвичай застосовуються методи, такі як процентний розподіл, частотний аналіз, кореляційні показники та інші.

5. На п'ятому етапі здійснюється інтерпретація отриманих результатів на основі проведеного аналізу і теоретичних основ дослідження. Результати представляються за допомогою візуальних засобів, таких як графіки та діаграми.

Щодо типології контент-аналізу, виділяють наступні його види:

- якісний та кількісний;
- спрямований і неспрямований;
- фронтальний і рейдовий;
- пошуковий та контрольний;
- прямий та непрямий.

Метод контент-аналізу, як інструмент наукового дослідження, має ряд переваг, зокрема:

- здатність забезпечити незалежність дослідження від особистого впливу дослідника;
- строгість методологічного підходу; виявлення глибоких закономірностей проаналізованих об'єктів;
- висока надійність результатів; можливість вивчення явищ в контексті історичної динаміки [2].

Метод «Фокус груп» – це метод глибокого групового опитування, який входить до категорії якісних дослідницьких методів. Цей метод зародився у соціології в реакції на критику кількісних та структурних підходів, беручи за основу практику соціально-психологічних та експериментальних досліджень.

Однією з перших робіт, що освітлює метод «Фокус груп», є дослідження Р. Мертона, М. Фиске та П. Кендалла під назвою «Фокусоване інтерв'ю», де була розглянута практика використання фокусних груп для аналізу пропагандистських матеріалів під час Другої світової війни. Хоча перші спроби Р. Мертона та його команди були першопроходцями в застосуванні цього методу, для розробки повноцінної теорії та термінології цього методу потрібно було більше досвіду. Після завершення війни в США, на тлі переходу від воєнної до ринкової економіки, зростає популярність масових маркетингових досліджень, де активно використовувались фокусні групи [25].

Повноцінне використання методу «Фокус груп» сталося в кінці 40-х – на початку 50-х років. Т. Новак був одним з перших, хто застосував цей метод у дослідженні ринкової сфери, а згодом метод «Фокус груп» знайшов своє застосування у найрізноманітніших сферах людської діяльності.

Одним із ключових застосувань методу «Фокус груп» є управлінська діяльність. Завдання, які цей метод допомагає розв'язувати, включають підготовку та обґрунтування управлінських рішень, оцінювання реакцій на них, взаємодію з колективом, а також кризове управління. Метод «Фокус груп» також виявився ефективним у процесі розробки стратегій для формування іміджу політичних

структур, вивчення механізмів сприйняття різними соціальними групами політичних кампаній, що передбачають взаємодію з виборцями.

Метод «Фокус груп» використовується для розробки та перевірки ефективності соціальних технологій, які орієнтовані на соціально-психологічні процеси. Є ряд причин, завдяки яким цей метод став таким популярним:

1. По-перше, метод може зануритися в глибини душі особистості, забезпечуючи доступ до інформації про цінності, погляди, мотивації та орієнтації людей, відображаючи есенцію конкретної особи;

2. По-друге, отримана інформація, будучи індивідуальною, може бути узагальнена для ширшої спільноти;

3. По-третє, метод «Фокус груп» є відносно економічним, потребує менших вкладень у порівнянні з багатьма іншими соціологічними методами, особливо порівняно з масовими опитуваннями.

Додатково, цей метод дає змогу швидко досягати наукових цілей. Проте, він має й свої обмеження, із яких найбільш критичним є вимога до дослідника мати глибокі знання з психології, вміння спілкуватися та здатність до групової динаміки.

Основна концепція методу «Фокус груп» відтворює думку, що через інтерв'ю в організованій групі можна зрозуміти загальний настрій мас, корисний для аналізу потрібних досліднику процесів.

Принципи та правила методу поєднуються в три групи:

- принципи та правила формування фокус-груп;
- основні аспекти координації їх діяльності;
- принципи наукової роботи дослідника, який працює з цим методом.

У першій групі важливу роль відіграє принцип моделювання, відповідно до якого сформована група служить моделлю суспільної системи або її сегмента. Ця група представляє собою особливий тип невеликої команди, учасники якої репрезентують певну соціальну групу. З цього випливають наступні критерії створення фокус-групи: її розмір не повинен перевищувати 8-10 осіб, щоб кожен міг активно долучитися до обговорення; вибір учасників проводиться відповідно

до квотної системи та вони не мають бути взаємно знайомі; перед дискусією їм не слід повідомляти про тему і ключові питання; для надійності результатів рекомендована кількість фокус-груп у дослідженні варіюється від двох до восьми; кожен член групи має бути самим собою, так і представником певної соціальної групи, відчуваючи відповідальність за думку цієї групи.

Друга група принципів зосереджена на організації фокус-групи, яка включає створення довірливої атмосфери серед учасників, концентрацію уваги, поглиблене обговорення, управління діалогом, активізацію учасників та сприяння груповій взаємодії.

Призначення третьої групи принципів – підтримка дослідницької частини. Вона включає гіпотези, які формулюються та перевіряються дослідником, а також принципи уточнення, аналізу, систематизації, запису даних та формування теорій.

Метод «Фокус груп» – це багатоаспектний комплекс, поліфункціональна система, що містить ряд елементів. Основними виконавцями організаційного та наукового процесів є модератор і його асистент.

Вказана група представляє собою зразок реального чи потенційного соціального об'єднання. Ця група є ціллю для інформаційного та психологічного впливу модератора, а також слугує джерелом даних. Взаємодія, що відбувається між модератором та учасниками групи, передбачає, у першу чергу, заходи впливу на групу, які виходять з припущення, що підлягає перевірці. Ці дії відомі як гіпотетичний стимул. Відгук на цей стимул реєструється модератором, на основі якого робиться аргументований висновок. Такий підхід відповідає природі експериментального пізнання.

Пізнавальна діяльність методу «Фокус груп» включає ряд послідовних етапів: висунання гіпотези – формування гіпотетичного імпульсу – уточнення реакцій – формування фактів – уточнення і фокусування незрозумілого – висунання нової гіпотези – формування нового гіпотетичного імпульсу, до моменту, коли буде ліквідована зона незрозумілого.

Метод «Фокус груп» представляє ітеративний дослідницький підхід. В основі якого лежать інтегровані методи дослідження: спостереження,

вимірювання, порівняння, аналіз, синтез тощо. Він має спільні риси з методами групової динаміки, «мозкової атаки», є різновидом дослідницької дискусії і є однією з форм наукової дискусії.

З організаційної точки зору, метод «Фокус груп» є груповою дискусією, якою керує модератор разом із своїм помічником. Діалог учасників документується за допомогою аудіо- чи відеообладнання. Процес проведення фокус-групи включає декілька ключових стадій. Зокрема, перед початком роботи, заздалегідь, зазвичай за 15-30 хвилин до обговорення, перевіряється готовність техніки та умов роботи, а також проводиться коротка попередня бесіда з учасниками дискусії. Далі, протягом 5-10 хвилин, проходить вступна частина, для забезпечення дружньої атмосфери. Після того, як учасники розташувалися на своїх місцях, модератор здійснює вступне звернення, інформуючи їх про мету зустрічі. Зазвичай, таке звернення включає в себе: визначення модератора, представлення його компанії, ознайомлення з присутніми, визначення ролі модератора та права учасників відкрито ділитися своїми думками. Середня тривалість такого виступу – приблизно 40 секунд.

Ключовим моментом є «розбивання льоду» або «розігрів групи». За 10-15 хвилин знімається стрес серед учасників, і починається відкрита дискусія, після чого переходять до головної частини обговорення, де модератор спрямовує й концентрує дискусію на обраній проблемі. Специфіка роботи модератора полягає в розумінні, що фокус-група представляє систему ролей, де учасники виконують різні функції:

- лідера думок, союзника модератора;
- стриманого співучасника;
- соромливого.

Додаткові складності виникають також тому, що декілька учасників можуть брати на себе деструктивні ролі, такі як –суперника модератора, місіонера, опонента, коментатора або жартівника.

Керування груповою взаємодією включає:

- по-перше, регулювання участі в діалозі, а саме забезпечення активної участі кожного члена групи, стимулювання менш активних та обмеження дуже активних;
- по-друге, підтримка конструктивного лідерства, але без дозволу йому домінувати в обговоренні;
- по-третє, протидія деструктивній поведінці;
- по-четверте, активне слухання як ключ до ефективного керування обговоренням, що потребує інноваційного підходу в ставленні до формулювання та перевірки гіпотез;
- по-п'яте, фокусування обговорення, що передбачає не тільки зосередженість учасників на обговорюваній проблемі, але й її детальний аналіз та всестороннє розуміння;
- по-шосте, концентрування обговорення, що означає підвищення ефективності, щільності дискусії та якості діалогу, акцентування на стислості, чіткості, прискіпливості висловлювань та активізації тематики;
- по-сьоме, забезпечення взаємодії всередині групи, яка підсилює синергетичний ефект і сприяє отриманню нових знань.

Після завершення обговорення модератор висловлює подяку кожному учаснику за активність, вказуючи на наявність іншої фокус-групи в сусідньому приміщенні, із якою змістом обговорення ділитися не слід, а також уточнює деталі щодо винагороди за участь у проєкті.

Метод «Фокус груп» включає ряд ключових етапів:

1. По-перше, це етап планування дослідження, де визначаються основні цілі, завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також основна проблема, над якою працюватимуть. Тут також розробляються вимоги до інформації, встановлюються межі дослідження та деталізується перелік питань для обговорення. Далі вираховуються оптимальна кількість груп, їх склад, а також формується анкета для відбору респондентів. Наступним кроком є створення тематичного списку

питань для групового інтерв'ю. Етап завершується розробкою чіткого графіку дослідження, включаючи визначення строків і бюджету проєкту.

2. По-друге, наукові рефлексії модератора під час дискусії мають ключове значення.

3. По-третє, систематичний аналіз отриманих висновків, що стає завершальним етапом дослідницької роботи. Цей процес включає: детальний огляд та класифікацію зібраної інформації; взаємозв'язок між зібраними даними, науковою концепцією та вимогами замовника; визначення ключових категорій та формування наукової термінології; структуризація інформації та рефлексія над нею; поєднання концепційних рамок, встановлення зв'язків між ними та побудова цілісної системи; об'єднання зібраних даних у групи.

Робота завершується створенням докладного звіту про результати дослідження, що включає огляд, мету дослідження, методики, отримані висновки та рекомендації з приводу їх подальшого використання [6], [11].

Встановлено, що методи аналізу позиціонуємо як засоби вивчення об'єкта, явища чи процесу шляхом розбиття його на окремі елементи та аналізу їх особливостей та взаємозв'язків. Серед поширених методів аналізу можна назвати такі:

- декомпозиція, тобто розчленування на складові частини систем, явищ, проблем;
- виявлення прямих та зворотних зв'язків між елементами об'єкта дослідження;
- класифікація, тобто розподіл множини на підмножини за встановленими критеріями;
- редукція, тобто зведення структури об'єкту до більш простої; оцінюючий метод, що передбачає системний підхід до вивчення характеристик об'єкта аналізу.
- формалізація, що означає представлення результатів мисленнєвої активності у вигляді чітких понять та аргументів; логічна послідовність, яка з'єднує різні ідеї в послідовність аргументів та висновків; використання

раціональних методів мислення, зокрема індуктивного (зі специфіки до загальності);

- дедукція (зі загального висновку до конкретних випадків);
- виведення норм (більш конкретних із більш загальних);
- встановлення взаємних відносин, кореляцій та взаємозв'язків між елементами системи дослідження;
- інтерполяція, обчислення проміжних показників, базуючись на послідовності логічних або статистичних даних;
- екстраполяція, прогнозування на основі аналізу поточних даних і розширення цих висновків на майбутнє;
- моделювання, систематизація досліджень за допомогою створення та вивчення різноманітних моделей, включаючи структурні моделі, які показують відносини між частинами об'єкту, та функціональні моделі, що відображають діяльність об'єкта в цілому;
- імітація, експериментування на базі моделей для визначення майбутніх тенденцій та змін;
- побудова «дерева цілей», розробка ієрархічної структури цілей, представляючи головні та додаткові аспекти, а також схеми прийняття рішень, яка ілюструє складний процес вибору дій;
- експертиза, яка полягає у систематичному вивченні думок і рекомендацій спеціалістів щодо конкретного питання чи проблеми;
- визначення та розподіл пріоритетів, що визначає порядок і пріоритетність завдань з урахуванням їх значимості та ресурсних обмежень;
- евристика, прийоми творчого мислення, які зосереджуються на неконвенційних методах розв'язання проблем та знаходженні нових підходів;
- елімінування, що означає вилучення неважливих або несуттєвих аспектів із загального контексту аналізу;
- виділення релевантної інформації для прийняття рішень;

- забезпечення репрезентативності, представлення характеристик системи через її ключові компоненти або елементи;
- врахування чинників невизначеності та ризику, з урахуванням можливих відхилень від очікуваних результатів;
- врахування людського фактора [13], [15].

Встановлено, що методи експертних оцінок включають техніки оцінювання, які ґрунтуються на міркуваннях та висновках професіоналів у певній галузі, які здатні використовувати свої професійні знання, досвід та навіть інтуїцію для аналізу об'єкта експертного вивчення. Для забезпечення більшої об'єктивності й незалежності таких оцінок, не рідко звертаються до думки експертів зовнішніх організацій. Експертний аналіз може проводитися як на індивідуальному рівні, так і в команді спеціалістів.

Серед методів індивідуальних експертних оцінок виділяють методи анкетування, інтерв'ю та аналітичної експертизи. До методів колективних експертних оцінок відносять методи наукової комісії, «мозкові атаки» та метод «Дельфі». При застосуванні експертних оцінок приймається теза, що колективний погляд групи експертів є більш стабільним порівняно із думкою одного спеціаліста. Під час організації експертних оцінок вважається, що реальний показник досліджуваної величини міститься у межах оцінок, даної групою експертів, і що загальний висновок команди має високу достовірність. Цінною вважається думка, яка охоплює весь спектр поставлених завдань.

Методи експертних оцінок можна класифікувати на дві категорії. Перша категорія включає завдання, для яких є достатній інформаційний фон, при цьому механізми опитування та аналізу базуються на принципі «доброго вимірника». Друга категорія стосується питань, де знань недостатньо для повної впевненості в правдивості висунутих гіпотез, тому основний акцент робиться на якісному аналізі. Недоречне використання технік «доброго вимірника» може привести до серйозних відхилень.

Під час організації експертизи можна виділити ключові етапи, такі як: визначення цілей експертизи та розробка методики опитування; створення

команди експертів; проведення опитування, його аналіз та інтерпретація отриманих даних.

Методи експертних оцінок засновані на концепції репрезентативної теорії вимірювання, застосування таких методів є корисним у наступних процесах:

- «структурування складних проблем;
- визначення найбільш перспективних напрямів діяльності, оцінки їх важливості;
- розробки та вибору варіантів вирішення проблем;
- визначення витрат ресурсів;
- обґрунтування прогнозів кількісних параметрів, технічних засобів, які можна буде використати в певні проміжки часу;
- оцінки можливості, необхідності та часу здійснення певних подій у майбутньому;
- кількісної оцінки об'єктів, коли прямий підрахунок надто громіздкий або неможливий» [25, с. 453].

Основні слабкі сторони методів експертних оцінок зумовлені їхньою інтуїтивною природою. Ці методи базуються на інтуїції і не є настільки точно визначені як формалізовані, і тому не завжди приводять до найкращого рішення.

У численних ситуаціях експертні оцінки та судження можуть бути неточними через особистісні чинники (кваліфікація експертів, їх фізичний стан, якість проведення експертизи та інше). Часто структура об'єкта експертизи формується на основі особистих суджень, досвіду конкретної групи спеціалістів, а не на дослідженні його внутрішньої організації. Проте, незважаючи на свою суб'єктивність, експертні методи дозволяють зробити процес прийняття рішень більш обґрунтованим, поєднуючи різні погляди. Вони також є менш трудомісткими і менш складними у порівнянні з формалізованими методами, що сприяло їх широкому застосуванню [16].

Конкретизовано, що методи логічного пошуку представляють собою складні техніки і підходи до розв'язання проблем, які відносяться до основних

характеристик прикладних об'єктів, серед яких можна відзначити: метод Бартіні; узагальнений евристичний алгоритм пошуку нових рішень; функціонально-вартісний аналіз; алгоритм вирішення винахідницьких завдань; теорія вирішення винахідницьких завдань.

Метод Бартіні – це попередник сучасних алгоритмічних технік, створений у 30-х роках ХХ століття ученим Р.Л.Бартіні. Основні концепції методу Бартіні полягають у створенні функціональної моделі проєкційної технічної системи і діалектичному підході до вирішення конфліктів. Р.Л.Бартіні радив починати проєктування із представлення рішення без обмежень, щодо матеріалів або енергетичних ресурсів. Таке мислення передбачає, що дизайнер повинен враховувати неіснуючі матеріали з потрібними характеристиками або необмежені джерела енергії. Основне завдання – визначити первинну мету системи та її ключові функції. Бартіні вважав, що найкраща частина літака – це та, яка лишається на землі під час польоту, проте її функції все одно виконуються. Після визначення основних функцій дизайнера слід аналізувати, які перешкоди є на шляху їх реалізації. Бартіні акцентував увагу на необхідності фокусування на ключових аспектах завдань, відкидаючи незначущі елементи.

Після встановлення основного контексту необхідно окреслити найбільш яскраве протиріччя «АБО-АБО», яка стає перешкодою для вирішення проблеми. Ключове вирішення цієї проблеми знаходиться у поєднанні цих суперечностей через підхід «І-І». У сучасній методології концепція Бартіні була реалізована у таких методах, як «алгоритм вирішення винахідницьких завдань», «узагальнений алгоритм пошуку нових технічних рішень», «комплексний метод пошуку нових технічних рішень» тощо.

Узагальнений евристичний алгоритм пошуку нових рішень було розроблено колективом науковців під керівництвом О.І. Половінкіна у 1976 році. Це послідовний набір дій, створений для обробки даних з метою прискорення процесу прийняття рішень. Цей підхід планувався як основа для створення повністю автоматизованого методу, але сучасна реалізація такої програми ще не була здійснена.

Схема узагальненого евристичного алгоритму пошуку нових рішень включає в себе сім етапів:

1. Попередня постановка завдання.
2. Вивчення й аналіз завдання.
3. Уточнення й деталізація постановки завдання.
4. Пошук технічних ідей і розв'язків і фізичних принципів дії.
5. Вибір найкращих технічних рішень.
6. Доопрацювання обраних технічних рішень.
7. Аналіз техніко-економічних показників, знайдених технічних рішень і оцінки перспектив їх впровадження.

Функціонально-вартісний аналіз – це техніка системного вивчення функцій об'єкта (продукту, процесу або структури) з метою оптимізації витрат при збереженні або покращенні його ефективності та вартості. Цей метод вважається перспективним у сфері економічного аналізу через його високу результативність. Згідно з практикою, застосування функціонально-вартісного аналізу може скоротити виробничі витрати приблизно на 20-25%.

Цей метод був введений у США в 1947 році командою інженерів з компанії «General Electric» під керівництвом Л. Майса і зараз широко використовується у багатьох країнах. Алгоритм розв'язання винахідницьких завдань ґрунтується на принципах розвитку технічних систем і включає програмний компонент, інформаційні ресурси та методики для керування психологічними аспектами, пов'язаними з розвитком творчого мислення. Теорія вирішення винахідницьких завдань – метод, який пропонує системний підхід до вирішення завдань у сфері винахідництва, акцентуючи на глибокому аналітичному міркуванні.

Г.С.Альтшуллер у 40-х роках ХХ століття вважався основоположником теорії вирішення винахідницьких завдань. Згідно з його дослідженнями, процес винаходу взаємодіє з технологічними змінами, які слідує визначеним законам. Ці об'єктивні закономірності впливають на створення нових інструментів незалежно від особистого ставлення до них. Потреба у створенні теорії вирішення

винахідницьких завдань виникла через необхідність оптимізації винахідницького процесу, мінімізуючи випадковість і непередбачуваність.

Однією з цілей теорії є покращення якості винаходів, зменшуючи психологічні бар'єри і стимулюючи креативність. З часом, ця теорія була адаптована для застосування у різних не технічних галузях, таких як політика, бізнес та управління, яка слугує для рішення винахідницьких проблем, прогнозування технічного прогресу, розвитку креативності особистості та команд.

Конкретизовано, що статистичні методи представляють собою набір специфічних технік дослідження, характерних для статистики, базуються на загальнофілософських (діалектичних логічних) та загальнонаукових методах (таких як порівняння, аналіз та синтез).

Специфіка статистичної методології зумовлена, з одного боку, необхідністю точного вимірювання та кількісної характеристики масових соціальних явищ, а з іншого - застосуванням загальних показників для опису об'єктивних статистичних тенденцій.

Щодо проведення статистичного дослідження, воно традиційно розбивається на три етапи. Початковий етап включає збір первинної статистичної інформації через фіксацію даних або опитування осіб. Наступний етап вимагає систематичної обробки даних: від індивідуальних характеристик до загальних показників, які можуть представлятися у вигляді абсолютних, відносних або середніх значень. Останнім етапом є глибокий аналіз зібраних даних, де розглядається їх варіабельність, динаміка та взаємозв'язок.

Мета дослідження об'єднує усі етапи, на кожному з яких використовуються відповідні методи для детального аналізу явищ дослідження. Масове статистичне спостереження слугить джерелом для статистичних узагальнень і опису об'єктивних тенденцій.

Сила переконання статистичних даних походить від того, що вони опираються не лише на ізольовані дані, але й на їхню загальність. Під час етапу узагальнення, елементи великого набору даних класифікують за різними критеріями. Після такого упорядкування отриману структуровану множину

називають статистичним рядом. В залежності від методу класифікації виділяють ряди розподілу та динамічні ряди. Ряд розподілу представляє результат групування елементів на основі їх стану протягом певного часового інтервалу, акцентуючи на особливостях та типах явищ. Динамічний ряд, натомість, зосереджується на трендах показників протягом часу, відображаючи зміни у масових процесах.

Методи статистичного дослідження включають техніки вивчення варіабельності, диференціації, стійкості, темпів та глибини розвитку, комплексні індекси, моделі регресії та інші. У процесі аналізу різних суспільних явищ, статистичний підхід адаптується до їх характерних рис: обсягу інформації, кількісної характеристики, об'єднання даних.

Додаткові можливості статистичних методів посилюються завдяки ефективному та логічному представленню результатів обробки інформації, а також вивченню виявлених тенденцій. При цьому основними інструментами для представлення даних є статистичні таблиці та діаграми.

Методи статистики мають багато спільного з математикою, хоча обидва підходи використовують аналогічні техніки обробки і аналізу даних, їх фокуси різняться. Математична статистика фокусується на абстрактних моделях масових явищ, тоді як соціальна статистика розглядає конкретні аспекти суспільних явищ в певних умовах.

Підготовка до використання статистичних методів у дослідженні передбачає зрозуміння сутності аналізованого явища та його ключових характеристик. Глибокий теоретичний розбір забезпечує повне розуміння природи і механізмів вивченого об'єкта, стаючи фундаментом для методологічних рішень.

Аналіз масових суспільних явищ та процесів є ключовою частиною системи управління економікою і державним управлінням. Головним чином завдяки статистиці реалізується принцип «зворотного зв'язку», де інформація передається від об'єкта до суб'єкта управління, включаючи керівництво підприємств, об'єднань та державних структур на різних рівнях. Відсутність надійної,

докладної та актуальної інформації робить неможливим прийняття відповідних управлінських рішень [20], [21], [23].

Встановлено, що портфельний аналіз – це інструментарій стратегічного управління, призначений для вивчення «комерційного портфеля» компанії та формування стратегічних варіантів на рівні корпорації. «Комерційний портфель» представляє собою комбінацію незалежних комерційних підрозділів, сфер діяльності або продуктів, характер яких значно виходить за межі простого сумування їх окремо. Основна ціль портфельного аналізу – це оцінка товарно-ринкових перспектив організації, аналіз взаємодії між її окремими ділянками діяльності. Результатом є визначення, які напрями діяльності компанії є оптимальними та як скласти ефективний їх портфель.

Процес портфельного аналізу включає такі етапи: визначення одиниць для аналізу, таких як незалежні комерційні підрозділи, сфери діяльності або продукти для позиціонування на матриці; встановлення параметрів комерційного портфеля, які відображають ринковий потенціал та потенціал підприємства відповідно до обраної методики аналізу; створення та дослідження поточного комерційного портфеля; динамічний аналіз матриць з метою оцінювання майбутнього портфеля та визначення найбільш перспективних об'єктів.

У портфельному аналізі використовуються специфічні методики, найбільш розповсюдженими з них є метод Бостонської консалтингової групи (далі – БКГ), методика «Дженерал Електрик» - «МакКінсі» та метод «Шелл» (далі – DPM). Під час створення матриці «зростання – ринкова частка» за методом БКГ враховуються два ключові критерії: темп зростання попиту як індикатор привабливості ринку і ринкова частка відносно головного конкурента для визначення конкурентної позиції компанії.

Визнають, що ці дві характеристики мають пріоритет і є достатніми для формування обґрунтованого рішення. Основними плюсами матриці «зростання – частка ринку», створеної БКГ, є використання об'єктивних показників атрактивності та конкурентних переваг, зниження впливу суб'єктивних оцінок, можливість комбінування різних напрямів діяльності, а також прийняття

виважених рішень з приводу стратегічних підходів на ринку та розподілу ресурсів між підрозділами. Проте, деякі методологічні аспекти моделі БКГ критикуються, зокрема підхід до визначення обсягів ринків, темпів їхнього росту, частки ринку, яку контролює підприємство, та механізм перерозподілу прибутку з метою досягнення «ідеального» балансу портфеля.

Матриця «зростання – частка ринку», заснована на двох показниках, може не завжди надавати вірних прогнозів. Наприклад, коли американська електронна корпорація ІВМ (з англ. – International Business Machines Corporation) вводила на ринок Європи свою продукцію (персональний комп'ютер), її конкурентна позиція, за методом БКГ, вважалася слабкою (частка ринку була нульовою). Однак більшість експертів ринку, спираючись на авторитет даної компанії в ІТ-секторі і значного технічного досвіду та доступних ресурсів, високо оцінили її потенційні можливості на ринку.

Для більш точного аналізу комерційного портфеля часто використовують метод «Дженерал Електрик» - «МакКінсі», що базується на оцінюванні привабливості ринку та конкурентних здатностей компанії на даному ринку. Ця модель була представлена в 1970-х і упродовж наступного десятиліття вона залишалася однією з найбільш популярних моделей для аналізу стратегічних орієнтирів бізнесу.

Аналіз бізнес-портфеля є важливим елементом стратегічного оцінювання. З урахуванням того, що багато компаній мають розгалужену діяльність, такий аналіз дає змогу узгоджувати діяльність всіх їх структурних підрозділів, а також враховувати такі ключові аспекти як ризик, грошові потоки та введення нових або виведення актуальних напрямів діяльності. Мета полягає в тому, щоб визначити взаємозв'язки між різними ділянками бізнесу, де сукупний портфель має більше значення для компанії, ніж окремі його складові.

Системний аналіз – це підхід до дослідження, який базується на розгляді об'єктів як складних систем і включає в себе вивчення компонентів системних об'єктів, їх взаємозв'язків та характеристик. Головна ціль – створити модель об'єкта для аналізу його роботи та взаємодії з різними чинниками. Системний

аналіз досліджує такі основні аспекти, як склад системи, її структуру та організацію. Він розглядає типологію та чисельність елементів, ієрархічні відносини, прямі та обернені зв'язки, а також часові та просторові характеристики системи.

Діяльність системи (мета та її складові, характер діяльності, різні функціональні аспекти, реакція у випадках нестабільності чи кризи, спосіб виконання, координація внутрішніх та зовнішніх завдань, питання оптимізації діяльності та переосмислення завдань). Місце системи у контексті оточення (межі системи, особливості навколишнього середовища, відкритість системи, її рівноважний стан та адаптивні властивості, механізми взаємодії із зовнішнім середовищем, реакція на зміни умов. Еволюція системи (основна місія, ключові чинники, які формують систему, життєвий цикл системи, джерела та напрями її еволюції, внутрішні процеси, об'єднання та розділення частин, динаміка розвитку, невизначеність та порядок, консолідація, критичні моменти, відновлення, міжфазові переходи, непередбачуваність, нововведення та переосмислення у системі. Прийняття системного аналізу обумовлено досвідом вивчення об'єктів, зокрема як управлінських систем.

Основи сучасного соціального управління відображають фундаментальні положення та норми, які визначають характеристики нинішнього соціального управління. До цих принципів відноситься принцип самоорганізації, що спрямований на вивчення складних і малодосліджених об'єктів та процесів. Цей принцип акцентує увагу на самостійній адаптації соціальних систем для досягнення балансу і гармонійного функціонування. Сутність самоорганізації полягає у здатності організацій адаптуватися до змін, реагуючи на різноманітні зовнішні стимули для ефективного досягнення своїх цілей. Через важливість відстеження й регулювання процесів управління виникає принцип зворотного зв'язку. Цей механізм дає змогу аналізувати ситуації та коригувати дії для досягнення бажаних результатів. Такий підхід часто асоціюється із принципом контролю. Щоб досягти найкращих результатів із мінімальними ресурсами, застосовується принцип ресурсозбереження. У сучасних умовах, коли природні

ресурси зменшуються, а чисельність населення збільшується, цей принцип набуває особливої актуальності. Принцип оптимальності управління фокусується на виборі найкращого рішення у конкретних умовах. У дійсності, це полягає у постійному пошуку і застосуванні нових методів і технологій для збільшення продуктивності управлінських процесів.

Принцип цілеспрямованості управління акцентує увагу на важливості визначення та дотримання цілей у процесі управлінської діяльності. Ефективність управління вимагає ясного формулювання цілей, до яких спрямовуються дії протягом певного періоду. Згідно з принципом наукової обґрунтованості, усі управлінські дії мають базуватися на науковому підґрунті, інтегруючи останні наукові досягнення в практику управлінської діяльності.

Додаткові принципи включають: прогнозованість, акцентує на важливості передбачення майбутніх сценаріїв розвитку для прийняття обґрунтованих рішень; глобальність, що вимагає врахування глобальних викликів і тенденцій; інтегрованість як спосіб поєднання різних ресурсів та інструментів; розвиток враховує специфіку переходу до постіндустріального суспільства; інноваційність як акцент на необхідності постійного вдосконалення; партнерство як засіб співпраці між різними секторами суспільства; прозорість, яка забезпечує доступність і прозорість інформації для громадян; сервісність, що спрямована на задоволення потреб споживача; адаптивність і гнучкість в управлінні; субсидіарність, що акцентує на розподілі владних повноважень між рівнями управління; та поліархічність, яка відображає прагнення до більш горизонтальних і демократичних форм управління.

Універсальні принципи управління – ключові та науково обґрунтовані постулати, дотримання яких критично необхідне для ефективності управління у різних його проявах. Серед цих основ важливе місце посідає принцип самоорганізації систем. Цей принцип стосується дослідження об'єктів і процесів, що є недостатньо дослідженими у реальному світі. Самоорганізація в соціальних системах полягає у зміні їх внутрішньої структури завдяки їх внутрішнім динамічним властивостям, що спрямовані на досягнення рівноваги та

оптимальної діяльності. Центральною ідеєю самоорганізації є здатність систем реагувати на різні зовнішні виклики таким чином, щоб досягти своїх цілей. Принцип самоорганізації доповнюється принципом координації у соціальних системах разом із принципом управління. Останній акцентує увагу на тому, що управлінська діяльність, відмінно від стандартного функціонування, спрямована переважно на вивчення та адаптацію нового досвіду. Якщо принцип управління фокусується на стратегії переходу об'єкта управління до нового стану, то принцип функціонування визначає правила, за якими об'єкт управління функціонує на кожному етапі свого існування.

У реальних умовах два основних принципи діють паралельно, доповнюючи та підсилюючи дію один одного, при цьому жоден із них окремо не гарантує прогресу системи. Особливо важливим у контексті управління є принцип зворотного зв'язку, який, на основі аналізу розвитку ситуації (через контрольну функцію), дозволяє внести корективи в управлінський процес, маючи на меті досягти заданих цілей. В контексті соціальних систем цей принцип також ідентифікується як принцип контролю. Однією з його ключових реалізацій є координація управлінських рішень. Альтернативний аспект цього принципу полягає в контролі над ключовими моментами, а саме над такими факторами, що є вирішальними для оцінки виконання планових завдань. Важливо розуміти, що контроль є доцільним лише у випадках, коли можливе коригування відхилень від плану. Принцип ресурсозбереження акцентує на підході, де рішення, зокрема у сфері управління, приймаються із найменшими можливими витратами доступних ресурсів (людського капіталу, інформації, фінансів, матеріалів, часу). Цей принцип стає все більш актуальним у контексті значущого зменшення природних ресурсів планети при одночасному зростанні чисельності населення. Протягом існування управління завжди ставився питання про його найбільшу ефективність або про вибір найкращого рішення. Це є сутність принципу оптимальності управління. У вимірах соціальних систем, оптимальне управління передбачає максимально ефективні та ресурсозберігаючі дії для досягнення бажаного результату, який виходить за рамки недостатньої або небажаної ефективності.

Тлумачення оптимального управління також обумовлене ідеєю найбільш бажаного, найкращого з усіх доступних способів управління. У реальних умовах застосування принципу оптимальності полягає у вивченні та використанні інноваційних методів, стратегій та управлінських інструментів із завданням знаходити та розробляти способи збільшення ефективності управлінських процесів. Принцип соціальної відповідальності передбачає добровільний відгук організацій на суспільні виклики, що виходить за рамки юридичних норм або навіть перевищує їх. Принцип цілеспрямованості акцентує на тому, що ключовою особливістю управлінської діяльності є його орієнтованість на конкретну мету, отже, всі дії в управлінні мають спрямованість на досягнення визначеного результату. Щоб ефективно дотримуватися цього принципу, важливим є ясне встановлення та розуміння цілей, до яких прагнуть у певний часовий проміжок. Принцип конкретизації цілей стосується уточнення та кращого розуміння проблем, що потребують рішення, зосереджуючись спочатку на найважливіших з них. Це спрямовано на досягнення найвищої продуктивності в конкретній області до переходу до більш загальних завдань. У реальних умовах цей принцип допомагає збільшити рівень професійної компетентності, отримати більше практичного досвіду в управлінні та шукати найефективніші методи та тактику прийняття рішень.

З цим принципом також асоціюють принцип відбору. За словами відомого американського дослідника Ч.Бернарда, ключовим є виділення тих фактів, які критично впливають на досягнення завдань організації, і відокремлення їх від тих, які не мають особливого значення для цілей. Для ефективності потрібно акцентувати увагу на стратегічних аспектах функціонування організацій. Стосовно принципу наукової обґрунтованості, державна адміністрація повинна опиратися на наукові принципи, активно використовуючи сучасні наукові знахідки в управлінській діяльності. Принцип відповідності завдань та інструментів їх вирішення вимагає застосування найбільш доречних, особливо з методологічної точки зору, підходів до різних управлінських завдань. Наприклад, важливо правильно підібрати підхід до різних типів проблем: добре визначених,

слабо визначених та неструктурованих. Стосовно принципу невизначеності, вирішення управлінських проблем у соціальних контекстах часто відбувається в умовах нестабільності, через обмеженість та невпевненість інформації, а також складність взаємодії різних соціальних впливів. Найбільше невизначеності є характерним для сфер соціокультурної, політичної та наукової діяльності.

У цілому науковий пошук у межах досліджено зосереджено на видах аналізу – контент-аналіз, портфельний аналіз, аксіологічний аналіз і частково SWOT-аналізу та методів моделювання і статистичного опрацювання експериментальних даних.

Встановлено, що метод портфельного аналізу забезпечує ефективність обґрунтування тезаурусу проблеми дослідження, узгодження понятійно-категоріального апарату міждисциплінарних тлумачень за галузями науки і знань та видами економічної у класифікації професійної діяльності. Сприяє визначенню пріоритетів у трактуваннях визначень, що дає змогу конкретизувати панівні тлумачення понять та запобігти ризикам недоцільного формулювання авторського бачення, оскільки забезпечує відповідність кваліфікаційним вимогам для майбутньої професійної діяльності викладача. Тактичні засади укомплектування раціонального портфелю тезаурусу – диверсифікованість ризиків, небезпек, загроз (адже хибне визначення професійних середовищ та відповідності майбутнього викладача кваліфікаційним вимогам працевлаштування у формалізованих видах економічної діяльності унеможлиблює майбутнє пенсійного забезпечення); системна диверсифікація портфелю понятійно-категоріального апарату у циклах неперервної освіти, професійному розвитку для соціальних гарантій пролонгованої зайнятості; об'єктність диверсифікації портфелю – у процесі формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти в умовах соціального виміру правових гарантій.

Контент-аналіз як метод параметрального дослідження надає можливість оцінити не лише кількісні, а і якісні показники одного й більше параметрів процесу формування професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти у

системі неперервної підготовки і професійного розвитку; сприяє кватуванню текстових контентів нормативно-правових документів, процедур технічного регулювання забезпечення освітнього процесу, інтерпретації його релевантності, соціо- та наукометрії професійно-метричних активів реноме викладача, а також об'єкта дослідження, процесу його формування; визначає вектори спрямованості освітнього контенту та літературних, інформаційних, довідкових джерел, в тому числі засобів масмедіа, соціальних мереж і наукометричних та інформаційно-телекомунікаційних платформ; дає змогу здійснити оцінювання кількісно щодо періодичності вживання окремих термінів або семіотики, які містить відповідний контент, так і якісний у фокусуванні визначних, неповторних умовиводів, висловлювань та заключень, мовленєвих модифікацій та риторичних інтонаційних акцентів з усвідомленням аксіології змістового наповнення нормативно-правового та інструктивного контенту.

SWOT-аналіз кваліфікаційних характеристик викладачів для забезпечення професійних спеціальних дисциплін різного цільового призначення галузей наук і знань для гармонізації національних рамок кваліфікації до міжнародних з встановленням вагової переваги сильних і слабких сторін освітніх, освітньо-професійних, освітньо-наукових проектів, програм і планів неперервної підготовки та професійного розвитку з метою досягнення порозуміння та визнання професійно-метричного реноме викладача на інституційному, регіональному та міжнародному рівнях глобального виміру освіти, науки й інноватики; сприяє стратегічному плануванню освітньої політики й безпеки соціокультурних форм ЗВО, діагностиці академічних активів, можливостей модернізації професійної підготовки у портативних програмах і траєкторіях релевантності змішаного та мережевого навчання соціального виміру та правового захисту мобільності викладача .

2.2 Матричний аналіз теоретичних і методичних аспектів абрису професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти

Актуальність формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти полягає у необхідності задоволення соціального попиту на забезпечення ефективності традиційних та модернізованих систем неперервної освіти впродовж життя з пролонгованою зайнятістю (або самозайнятістю) на засадах якості й безпеки соціокультурних форм ЗВО. Як зазначено у робочих документах Панєвропейського конгресу з глобальної освіти, організованого Центром Північ-Підень Ради Європи (2022 р.) в розділі «Глобальна освіта як трансформаційний підхід до освіти» для покращення її стану у аспектах інклюзії, контекстуалізації та якості освіти для майбутнього виокремлено питання технологізації, стійкості і якості демократії, які у перспективі і надалі набуватимуть ваги. Отже, соціометричне та наукометричне представлення майбутнього викладача вищої освіти в першу чергу у професійних середовищах, а також у соціально-побутовому, громадському тощо, відіграє роль у суспільних перетвореннях в глобальному вимірі соціально-турбулентного світу. Визначну роль професійно-метричне реноме викладача вищої освіти відіграє в умовах глобальних геополітичних та екологічних викликів, особливо під час воєнного стану.

Етимологія поняття «реноме» (з франц. – *renomée*) тлумачиться як слава, також має декілька значень – синонімічне (репутація, ім'я), гіперонімічне (ставлення, інформація), гіпонімічне (добре ім'я, дурна слава). У цілому передбачає усталене, переважно сприятливе судження про кого-небудь або про що-небудь.

Сучасна вища освіта в умовах турбулентних змін суспільства (пандемія, війна, міграція тощо) спрямована на формування інноваційного безпечного освітнього простору, формування глобального світогляду та критичного мислення здобувачів освіти. Вплив соціально-економічних чинників залежно диктують підходи, принципи, методи організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, а професійний імідж викладача вищої освіти формується потребами

суспільства, адже процес викладання має культурну, інтелектуальну, управлінську, мотиваційну складові і базується не лише на навичках, що потрібні для повсякденної діяльності, а й на запитах та очікуваннях суспільства щодо діяльності викладача вищої освіти. Очевидно – щойно змінюється суспільство, то змінюється й вимоги до діяльності викладача. Викладач вищої освіти тим чи іншим чином впливає на здобувачів освіти, тому важливо, аби його/її професійна компетентність була на достатньо високому рівні. Професійна підготовка та особисті якості викладача вищої освіти формують його/її професійний імідж, які має багатогранну структуру і зміст [73].

Поліаспектність проблеми професійної підготовки викладачів вищої освіти, а саме формування їх професійного іміджу в сучасних умовах розкрито в різних напрямках педагогічних досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури та наукових досліджень свідчить, що дане питання в освіті не нове.

Новітні погляди у контексті гносеолого-психологічного аналізу феномену іміджу сучасного педагога представлено у публікації ученої О.Матвієнко, яка зазначає, що «імідж у вузькому значенні – це винятково візуальна, зовнішня сторона суб'єкта, символічний образ, оформлюваний за допомогою деякої мови, що розуміється як у синтаксичному, так і в семантичному аспектах, та у широкому значенні припускає складний взаємозв'язок різнорідних явищ тілесної й духовної природи, які якісно розрізняються, як гармонійної сукупності внутрішніх і зовнішніх проявів людини» [41, с. 88].

Сучасні дослідження, зокрема Л.Серман у контекстуальному аналізі педагогічних умов формування професійного іміджу у майбутніх учителів іноземної мови поняття «імідж» є цілісним образом або образування, інтеграційним феноменом, комплексом «різнорідних чинників спадковості, середовища виховання, власної активності особистості, біогенних, соціогенних, психогенних елементів» [59, с. 35-36].

Дослідниця І.Бондаренко тлумачить «імідж» як узагальнений стереотипний образ конкретної особи, предмета чи явища, що виникає у масовій уяві. Імідж, на

думку авторки, складається з соціальних ролей, інтелектуальних здібностей, зовнішніх факторів, рис характеру тощо [10].

З вище окресленого стає зрозумілим, що імідж є універсальною категорією та складається з багатьох чинників. Імідж може бути персональним (коли йдеться про людину), корпоративним (організація, фірма), базованим на соціальній позиції (політик), професійним (лікар, юрист, викладач), пов'язаним з закладом освіти (середньої, професійної, вищої), предметом тощо.

Дослідник Т. Демчук тлумачить педагогічний імідж як образ викладача ЗВО, що перебуває у динаміці та має власний зміст. Йдеться про сукупність проявів особи у викладацькому процесі, що зумовлені результатами ходу навчання та характером [22]. Встановлено, що формування певного іміджу потребує застосування інструментарію, а саме: візуалізація; емоціоналізація; позиціонування; маніпуляція; міфологізація. Ці вищезгадані критерії допомагають створити схему комунікації та взаємодії викладача ЗВО та його/її здобувачів освіти [22].

Визначено, що поняття «імідж» асоціюється з сучасним світом, проте слід зауважити, що «іміджом», хоча й не використовуючи саме цей термін, опікувалися ще з давніх часів. Зокрема, у працях античних мислителів можна знайти чимало порад щодо формування «позитивного іміджу».

Так, наприклад, Аристотель акцентував на тому, аби Людина притримувалася помірності, щоб її належно сприймали. Сократ наголошував на важливості самопізнання, що сприяє побудові «позитивного іміджу». Платон вважав, що саме гармонія між зовнішніми рисами та внутрішніми є ключем до сприятливого образу людини [43]. Разом з тим, такі мислителі як Джон Локк, Жан-Жак Руссо та Дені Дідро висували власні педагогічні теорії, які висвітлювали дану проблематику дослідження. Зокрема, Джон Локк писав про важливість освітнього середовища у якому зростає дитина та ролі викладача як прикладу для наслідування. Французький просвітник Жан-Жак Руссо у своїй праці «Еміль, або про виховання» відводив важливу роль викладачу/вихователю у

житті дитини, з огляду на те, що вихователь повинен прагнути до вірцевості, самовдосконалення, саморозвитку тощо.

Щодо формування української педагогічної думки, то найдавніші твори, як-от: «Повчання Володимира Мономаха дітям», «Ізборник Святослава», «Бджола», «Златоуст» містили приписи не лише як варто виховувати та навчати молоде покоління, а й який має бути власне викладач, зокрема притримуватися моральних норм.

Поява дидактичної літератури таких авторів як Йов Борецький, Петро Могила, Мелетій Смотрицький акцентує увагу не лише на моральних якостях вихователя, а й на його високого рівня інтелектуальних здібностях. Григорій Сковорода був чи не найпершим в українській педагогіці, хто акцентував увагу саме на особистості вчителя. Мислитель наголошував на важливості морального авторитету педагога. Так само український філософ звертав увагу й на інтелектуальні здібності, які повинен мати вчитель. Зокрема, на думку Григорія Сковороди, педагог має встановити прямий зв'язок між тим, що він говорить та тим, що робить.

Розвиток комунікації, стрімкий процес індустріалізації, урбанізації та удосконалення технологій в різноманітних сферах життєдіяльності людства сприяли й змінам у процесі формування професійного іміджу викладачів. Власне сучасне розуміння поняття «імідж» виникає у 60-х рр. ХХ ст., завдяки американському економісту, соціологу та педагогу Кеннету Боулдінгу. У 1956 році вийшла його праця «Імідж», де автор власне окреслює імідж як систему, що стає головним чинником у процесі пізнання та опанування соціального світу [43].

Отже, імідж викладача вищої освіти за класичним підходом має такі складові: сформовані моральні якості; високоінтелектуальні здібності; здатність до самопізнання задля сприяння побудови «позитивного іміджу».

Варто зауважити, що ці чинники не втратили своєї актуальності й нині.

Людина, яка займається викладацькою діяльністю може несвідомо ототожнювати себе з професійною роллю, тобто йдеться про певне «злиття» з

нею. Викладач умовно переймає на себе певні риси, які властиві його професії, у результаті вони стають частиною його особистості – відбувається самоактуалізація.

Педагогічний та професійний імідж безумовно пов'язаний з авторитетом викладача вищої освіти, який поділяємо на складові: авторитет ролі та авторитет особистості. Наразі усе більш увагу звертають саме на авторитет особистості, зокрема йдеться про його/її індивідуальність, що має педагогічний та психотерапевтичний вплив насамперед на учнів.

Вважаємо за необхідне окреслити вербальну та невербальну складові професійного іміджу викладача вищої освіти, тобто про зовнішню складову професійного іміджу (голос, мовлення, слух, мовчання тощо). Щодо голосу, то вважаємо, що важливими є такі компоненти: тембр, висота, гучність, інтонація, темп мовлення, фразові та логічні наголоси тощо. Визначено, що вербальність є дуже важливою складовою у формуванні позитивного професійного іміджу викладача вищої освіти. Невербальні засоби спілкування викладача зі студентами та колегами: поза, жести, стиль пересування (хода), дотики, рукостискання, обійми.

Методологічні аспекти формування професійного іміджу майбутніх викладачів вищої освіти вважаємо за доцільне розкривати на засадах транспарентного підходу представлення професійно-метричного реноме. Формування наукового профілю майбутнього викладача вищої освіти за допомогою онлайн-ідентифікаторів (як-то ORCID, Google Scholar, Publons, Scopus та інших) сприятиме дотримання академічної доброчесності та етиці академічних взаємовідносин за вимогами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [34].

Формування професійного іміджу майбутніх викладачів вищої освіти на засадах транспарентності реалізує науково-професійний, академічно-професійний, інтелектуально-професійний потенціал викладача, що в свою чергу дає можливість позитивно вплинути на розвиток академічного потенціалу здобувачів освіти.

Системні дослідження наукометрії здійснювали учені у різних галузях науки і знань: статистичні методи аналізу наукометричного потенціалу педагогічних університетів за останнє десятиліття застосовували К. Акбаш, Н. Пасічник, Р. Ріжняк з метою діагностики гуманітарних, педагогічних та міждисциплінарних видань щодо нарощення інституційного h-індексу за профілями наукометричних баз даних Scopus та Web of Science [1]. Наукометричне оцінювання як академічну школу В. Бикова в сфері освіти, науки й інноватики розвивають послідовники [81] для застосування метрики показників встановлення ефективності педагогічних досліджень наукових установ і закладів освіти. Розробленням та застосуванням інформаційно-цифрових технологій для удосконалення методології оцінювання результатів досліджень та використання наукометричних параметрів методик у педагогічних дослідженнях, а також експертного оцінювання наукометричного потенціалу установи займалися Т. Вакалюк, О. Спірін, І. Мінтій, С. Іванова та інші [45, 12, 29].

Ключові чинники впливу на наукометричний статус ЗВО України згідно рейтингу видавничих активів викладачів вивчали К. Акбаш, Н. Пасічник, Р. Ріжняк [75] з метою встановлення ступеня впливу наукометричного потенціалу засобами аналізу (дисперсійного та регресійного) на продуктивність наукової діяльності (вплив кількості цитувань та опублікованих статей на науковця або викладача) та академічне реноме ЗВО (за профілем закладу та кількістю НПП); актуалізували важливість здійснення рейтингу ЗВО з використанням оперативних у пріоритеті з накопичувальними активами науково-дослідницької діяльності з врахуванням профілю семантики ЗВО через вагове ранжування коефіцієнтів (індикаторів чинників впливу). Дослідження стратегій кіберметричного представлення ЗВО проведено Г. Й. Аннум та встановлено, що за даними світового рейтингу Вебометрікс (з англ. – Webometrics) [54] з ініціативи Кіберметрікслаб (з англ. – Cybermetrics Lab) за ключовими контентами рейтингових агентств «Відкритість, прозорість та довершеність» (з англ. – Visibility, Transparency and Excellence) запропоновано триаду стратегем – впровадження систем проблемного навчання (з англ. – Problem-based Learning,

PBL), сприяння розбудові мережевих електронних форм навчання, стимулювання розбудови інституційних репозитаріїв зі забезпеченням відкритого доступу до академічних активів та практично-корисного обміну новітніми науковими, технологічними та культурпросвітницькими знаннями, накопиченими фундаторами та послідовниками академічних шкіл ЗВО [77].

Інтенсивний розвиток кваліметрії як науки про якість нині спонукає дослідників до вивчення нової галузі педагогічної кваліметрії та застосування її для метрики якості діяльності усіх учасників освітнього процесу. Обґрунтуванню та практичним рекомендаціям необхідності розроблення методики кваліметрії основних суб'єктів освітнього процесу присвячено напрацювання А.Топузян та Н. Маркосян [98]. Для ефективного здійснення моніторингу якості освіти та дослідництва в сфері вищої освіти учені О. Осередчук, Л. Ніколенко, С. Долиний, Н. Ордатій, Т. Ситник та інші акцентують на необхідності застосування інформаційно-технологічного забезпечення функціональної платформи розбудови системи моніторингу у циклічних етапах – спостереження, орієнтація, рішення та заходи в режимі реального часу й доступу до інформації для усіх рівнів ієрархії (з можливістю блокування та обмеження доступу).

Питанням емпіричної соціометрії для надання взаємодопомоги у навчальних групах та застосування інструментів соціометрії соціальними працівниками та супервізорами присвячено доробок С. Джакомуччі [84]. У сфері соціальної психології соціометрію як шкалу діагностики взаємин та групових стосунків для студентів та дослідників рекомендує Л. Суфьяне [97]. Розробками програм електронної соціометрії для консультування керівництва щодо встановлення структури соціальних стосунків у групі та соціального статусу кожного її представника займаються Р. Ш. Аніта, С. Дерта [76]. Удосконаленням і впровадженням новітніх методів презентації соціометричної репутації особи в колективах однолітків (на прикладі занедбаних дітей) займалися П.Р. Кулавіак, Ю.Уілберт [86].

Визначено, що метрія (з грец. – metron міра, metreo вимірюю) компонент складних слів у сфері вимірювань. Поняття наукометрії розглядають як галузь

науки та знань зі наукознавства щодо статистичного моніторингу архітектоніки й трансформації (напрямів/векторів та інтенсивності динаміки) баз і процесних ланцюгів інформації наукових досліджень та пізнання. Визначення трактування соціометрії полягає у теоретичному пізнанні та методиці дослідження (як теорія та методика) міжособистих внутрішньо-колективних та мікрогрупових взаємин у структурі соціальної ієрархії. Термін біометрія у генезі розуміння є усукупненням методів і засобів ідентифікації біологічних суб'єктів та людини, за часту за фізіологічними, генетичними або психо-поведінковими класифікаційними ознаками автоматичної метрики семантики.

Ефективність забезпечення формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої школи безпосередньо та опосередковано залежить від:

- інтенсивності розвитку методології наукометрії (з англ. – scientometrics) в розлоному трактуванні та у систематизації її складових і похідних конкретно-наукових галузей – інформетрії (з англ. – informetrie), бібліометрії (з англ. – bibliometrics), вебометрії (з англ. – webometrics), альметрії (з англ. – altmetrics);
- методології оцінювання критеріїв і засобів діагностики для виокремлення та конкретизації параметрів кожного виду вище заявлених метрій, а саме контролю та нагляду (моніторингу, аудиту, паспортизації);
- кваліметрії, метрології та технічного регулювання освітніх послуг і академічного сервісу (стандартизації, акредитації, ліцензування, сертифікації і маркування), а також дотримання академічної етики та доброчесності;
- експертного оцінювання стратегій освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО, управління якістю освітньо-наукових систем, публічного управління та адміністрування, громадського самоврядування та встановлення їх відповідності Стратегії сталого розвитку;
- раціоналізації суб'єкт-суб'єктних відносин у сфері освіти, науки й інноватики та гармонізації суб'єкт-об'єктної взаємодії зі складовими навколишнього середовища (природного, соціального, антропогенного);

➤ відповідності соціального виміру глобальної європеїзації простору освіти і науки для формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти вимогам соціальних стандартів та правового захисту усіх представників академічної спільноти (викладачів, здобувачів, адміністраторів, навчально-допоміжного персоналу та представників стейкхолдерів і громадського самоврядування), що регулюється оптимізацією параметрів соціометрії;

➤ адекватного сприйняття усіма учасниками освітньо-наукового процесу необхідності розвитку біометрії (ДНК та біометричної паспортизації; охорони, збереження та відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття, дотримання біоетики при проведенні наукових досліджень) та енвайрометрії (моніторингу прогнозування та моделювання стану та розвитку природних та антропогенно змінених екосистем та управління ними);

➤ соціальної та академічної мобільності майбутніх та діючих викладачів вищої школи з позитивно сприйнятним представленням у професійній, суспільній діяльності та особистому житті.

Історико-ретроспективні дослідження дефінітивного аналізування тезаурусу методології пізнання метрії сприяли конкретизації історичних генез щодо тлумачення понять – інформетрії, наукометрії, вебметрії, медіаметрії, кіберметрії, бібліометрії, альтметрії, соціометрії, кваліметрії, енвайрометрії, біометрії, політикометрії.

Фундаторів дефініцій та їх трактування у історичній ретроспективі представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Історико-ретроспективний аналіз дефінітивних компонентів
тезаурусу метрії**

Термін	Роки введення	Термін-визначення	Фундатори	Джерела та посилання
Вебометрія (Кіберметрія)	1997	аналіз потоків кіберінформації (усіх видів медіа-інформації) з використанням наукометричних, бібліометричних і	Т. Алмінді і П. Інверсен, англійські	[82], [57]

		інформаційних підходів. Область, що вивчає за допомогою бібліометричних методів властивості мережі Web, а також методологію дослідження World Wide Web	ученні	
Медіаметрія	1920-1980	практична діяльність з вивчення та збору чисельних та якісних даних медіаканалу та аудиторії, що проводиться з метою дослідження ефективності засобів масової інформації	США радіомовлення	[89]
Інфометрія	1979	вивчає математичні, статистичні методи і моделі та їхнє використання для кількісного аналізу структури і особливостей наукової інформації, закономірностей процесів наукової комунікації, включаючи виявлення самих цих закономірностей	Отто Накке, німецький професор	[89, 72, 53]
Бібліометрія	1969	використання математичних та статистичних методів вивчення потоків наукових документів (книг, періодичних видань, та ін.) з метою виявлення тенденцій розвитку предметних галузей, особливостей авторства і взаємного впливу публікацій	Алан Прічард, англійський учений	[93, 78]
Альтметрія	1926-1936	нетрадиційна бібліометрія, що використовується в якості доповнення чи альтернативи до більш традиційних метрик цитування таких як імпаکت-фактор, індекс Хірша, І10-індекс при оцінці наукових та науково-дослідних публікацій. Альтметрія є одним із засобів, що дозволяє спостерігати за тим, як «живуть» продукти інтелектуальної творчості	американський математик Альфред Лотка	[94]
Соціометрія	1889-1974	теорія вивчень міжособових відносин. Методика вивчення внутрішніх групових зв'язків та ієрархії в маленьких групах. Під соціометрією розуміють методи дослідження структури міжособистісних відносин в малій соціальній групі шляхом вивчення виборів, зроблених членами групи по тих чи інших соціометричних критеріях	Якоб Морено, австрійсько-американський психолог та соціолог	[18]

Енвайронметрія	Кінець XX століття	теорія дослідження екологічного контролю та нагляду, моніторингу, управління, моделювання та прогнозування стану й розвитку природних та антропогенно змінених систем : соціально-екологічних, соціальних, біосоціальних урбосфери, техносфери, агросфери, біосфери та геосфери	Вітчизняні вчені	[8]
Наукометрія	Середин а XX ст.	галузь наукознавства, що займається статистичними дослідженнями структури та динаміки масивів і потоків наукової інформації	Дерек Джон де Соллі Прайс британсько-американський історик науки	[53]
Кваліметрія	Кінець XIX - початок XX ст.	теорія вивчень контролю, моніторингу, аудиту, паспортизації об'єктів у системі управління якістю в сфері освіти , науки й інноватики , суб'єктів та суб'єкт-суб'єктних відносин в сфері якості й безпеки життєдіяльності, професійної діяльності й розвитку на принципах людино-та природоцентризму, академічної етики та доброчесності	учені Європи та США	[39]
Біометрія	1853-1914	сукупність автоматизованих методів і засобів ідентифікації людини, заснованих на її фізіологічній або поведінковій характеристиці.	Альфонс Бертиллон	[56, 56]
Політикометрія	Античні часи, стародавні Рим та Греція	розділ прикладної математики на стику політології та математики. Модулює політичну ситуацію в країні, використовує методи статистики, соціологію, методи екстрених оцінок, оцінок рейтингу політичних партій та аналізує їх чисельність	філософи та політологи античного часу	[3]

Нині визначення кваліфікаційних ознак складових наукометрії, інформетрії, вебо- та медіаметрії, бібліометрії та альтметрії розлого дискутується академічною спільнотою, адже особливості метричних досліджень не лише забезпечують кількісні виміри параметрів певних процедур документопорядження в системі освіти, науки й інноватики, а й забезпечує встановлення закономірностей розвитку предметно-об'єктних та суб'єкт-суб'єктних відносин у вищій школі. Документопорядження – розроблення, впровадження освітньої політики якості й

безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО (як систем професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти) є цілісною єдністю множини функціонально взаємоузгоджених процедур документообігу, яке інтенсивно модернізується в невизначених умовах турбулентного світу на даному етапі цивілізаційного розвитку.

Науково-метричні методики та засоби технічного регулювання інформетрії, бібліометрії, мережометрії, системного аналізу якості та інформаційної статистики є інструментами уніфікації накопичення, зберігання, систематизації і наслідування сучасних наукових знань. Завдяки, актуалізації ролі панівного бачення академічною спільнотою позиціонування метрій, забезпечується пролонгування цивілізаційного академічного потенціалу як унікальної системи штучного інтелекту, сховища, скарбниці людства, якій притаманна історико-ретроспективна архітектоніка та семантика, що на певних етапах розвитку характеризуються особливостями будови, мови виразу наукового тезаурусу та вокабуляру, проблемно-тематичним спрямуванням згідно цільового призначення, структури видавничої, бібліотечної та архівної справи, які з плином часу, окрім застарівання та нівелювання (спростування) наукових результатів інформаційних даних, напрацювали певні закономірності просторово-часового розповсюдження, систематизації та масштабування інформаційних процесів згідно соціального замовлення для системи освіти, науки й інноватики, так і соціальної системи зацікавлених представників – системних аналітиків, інформатиків, модераторів науково-дослідних напрямів освітніх та соціальних програм різної специфікації, не лише для нарощення потенціалу інформаційних банкінгів, а й моделювання контентом з метою ефективного управління сучасними галузями наук і знань.

Формалізація процедур документопорядження щодо визначення та представлення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти актуалізує та популяризує дослідження *семантики метрій у напрямках*:

➤ обліку, синергії, трактування та компаративістики складових документообігу;

➤ ідентифікації кількісних показників результатів дослідження у інтенсивності публікацій в транскордонному, регіональному та локальному рейтингу освітніх і наукових інституцій для встановлення і порівняння дослідницької продуктивності академічних спільнот;

➤ релевантного застосування результатів метричних досліджень при експертному оцінюванні та встановленні інтенсивності прогресу або занепаду у конкретних спрямуваннях галузей наук і знань.

Враховуючи збільшення потужностей джерельної бази інформаційних потоків можна прогнозувати оперативність здобуття необхідної інформації користувачами метричних систем і платформ, що свідчить про інтенсивність перспективного розвитку метричних досліджень. Фундатори наукових шкіл та керівники пріоритетних науково-дослідних проєктів висловлюють схвильованість щодо недостатньої кваліфікації уповноважених працівників агенцій контролю за встановленням професійної компетентності представників академічної спільноти, науковців, адміністраторів, викладачів і педагогів, а також нівелювання затрат на забезпечення відповідності вимогам процедур акредитації та ліцензування на право надання освітніх послуг та наукових сервісів, оскільки необхідно якісно розмежовувати відмінності галузей призначення та структурної архітектоніки тривалого напрацювання синергії цілісних метричних досліджень для впровадження в освітній процес підготовки педагогічної еліти.

Специфіка наукових досліджень дефінітивних компонентів тезаурусу метрії полягає у відсутності усталених розмежувань між поняттями інформетрії, наукометрії, бібліометрії, альметрії, вебо-, медіа- та кіберметрії, а також їх сфер поширення у галузях суспільної, персональної, професійної діяльності та безпеки життєдіяльності особи, різночинних категорій соціальних груп та академічних спільнот, безпеки сфери освіти і науки, екологічної, енергетичної, інформаційної, економічної безпеки, національної безпеки України. Дефінітивна калейдоскопічність нівелює сутнісну ідентичність метрій, які до нині тлумачаться у різних поняттях, хоча мають тотожні значення і навпаки – автентичний зміст оригінальних понять плутають або дублюють смисловими аналогами. Множину

конкретно-наукових метрій як педагогічну проблему формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти прагнемо ідентифікувати у дефінітивних компонентах тезаурусу методології фундаментально-філософської метрії.

Педагогічна розвідка як спроба уніфікації показників кількісно-критеріального оцінювання науково-дослідної, науково-технічної та проєктної діяльності сприятиме запобіганню невизначених стандартних ознак та уможливить їх класифікаційну систематизацію. Встановлено, що у методології кількісного аналізу документально-інформаційних процедур останніх десятиліть не в повній мірі напрацьовано настанови та методики критеріального апарату системного аналізу встановлення рівнів визначення ефективності науково-пошукової діяльності. Визначено, що модерні напрями кількісної наукометрії як бібліографічні інструменти наукознавства ще більше заплутали переконливі доведення відповідності у понятійно-категоріальному апараті вебо- та медіаметрії, кіберметрії, бібліометрії та інформетрії. Зачасту розмитість сфер охоплення вищезазначених видів метрій відноситься до відсутності обізнаності авторів термінології щодо фундаментально-філософської, загально- та конкретно-наукової методології пізнання та дослідництва, насамперед у аспектах конкретно-галузевих аспектах їх оцінювання, встановлення предмету та будови як окремих наукових напрямів, а також відсутності практичного досвіду діагностики класифікаційних ознак у цілісній єдності множини індикаторів, розмежування тенденцій і закономірностей при вивченні процесів і явищ як об'єктів дослідження системної методології теорії і методики професійної освіти та їх наукознавства.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «наукометрія (з англ. – Scientometrics) – галузь наукознавства, що охоплює статистичні дослідження структури та динаміки масивів і потоків наукової інформації» [14]. Виникнення наукометрії відбулося у ході інтенсифікації науково-технічного прогресу у другій половині ХХ століття після переорієнтування перспективних напрямів наукових досліджень, що

умотивувало учених та педагогів збільшити витрати часу та коштів на інформатизацію професійної діяльності.

Пріоритетним завданням наукометрії є встановлення публікаційної активності, динаміки та цитованості авторів наукових доробків учених, викладачів, громадських та політичних діячів, публіцистів. На думку М. Montazerian та В. Dorch – «кількість публікацій може розглядатися як міра видимості та популярності, вони, звичайно, не є ознаками інтелектуальної цінності або ж наукової якості» [87, с.3], тому у редакційній роботі «Якість та кількість оцінювання досліджень: вивчення вагомості показників» зауважили на необхідності наукометричного аналізу, який визначає «науковий прогрес, майбутні тенденції або виявлення прогалин у дослідженнях» [87, с.4].

Як правило наукова продуктивність у виданнях встановлюється завдяки експертному оцінюванню кількісних показників та якісних параметрів у експертних висновках досвідчених методологів, професіоналів та практиків (колективні та індивідуальні експертизи). Міжнародний досвід наукометрії досліджень ґрунтується на застосуванні наукометричних баз і платформ інформаційних даних. Кількісні параметри базуються на використанні опублікованих доробків та патентній справі: публікаційна активність, динаміка періодичності за індексом цитування, індекс Хірша автора, імпаکت-чинник часопису або видання, які презентують наукові результати, здобуття та ефективність виконання національних і міжнародних грантів, індивідуальних вітчизняних та закордонних стипендій, премій; залучення до міжнародного наукового дослідництва та освітніх програм, участь у редакційних колегіях, наукових часописів тощо. Загалом наукометрія як перспективний напрям наукового дослідництва вивчає когнітивні комунікації у галузях наук та знань у публікаційній активності наукових доробків за цитованістю авторів[53], в тому числі передбачає статистичний аналіз динаміки і архітектури інформаційних масивів, джерел і процесів наукового пізнання, має на меті сформувати об'єктивну картину стану та розвитку стратегічних напрямів галузей науки і знань, моніторинг актуальності потенціалу наукознавства, визначити

закономірності функціонування інформаційних процесів, встановлення масштабів охоплення наукових гіпотез і доведень, має власний тезаурус, який знаходиться в стані розвитку у інтерпретації складових метрії [7].

Нині *наукометрія* виокремлює *стратегічні напрями наукового пошуку* як – безпосередньо наукометричне дослідництво орієнтоване на напрацювання методологічного потенціалу (методик і методів діагностики складових наукометрії та її цілісності як системи встановлення академічного потенціалу інституцій, зокрема, та сфери освіти, науки й інноватики, загалом); інформаційно-технологічний інструмент дослідження конкретно-наукового наукознавства за галузями науки і знань (сервіс програмного забезпечення, комунікації зі споживачами послуг, розроблення та обміну ресурсами, проектування та моделювання мультимедійних, візуальних та відеоресурсів, відео-проектування та конструювання, метричні платформи організації навчання, інформаційного дослідництва, хмарної підтримки комунікації відеоконференцій, аудіооцифрування та редагування, корпоративного документообігу та урядування, креативного дизайну, корпоративної проектної діяльності, віртуальної роботи, організації платформи-мережевої асоціації інституцій сфери освіти, науки й інноватики та ІТ-бізнесу, ректурингу консалтингу та дорадництва для професійної зайнятості); засіб системного управління та адміністрування в сфері освіти, науки й інноватики та розроблення сталих стратегій освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО; перспективний напрям встановлення стану наукознавства та діагностики розвитку фундаментальної і прикладної науки, практики з експертним оцінювання тенденцій і закономірностей.

Нарощення потенціалу математичної мови галузей наук та знань, інтенсивність цифровізації та інформатизації сприяли розвитку моделювання та прогнозування як сучасних напрямів наукового дослідництва та організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти обізнаних щодо змісту та структури їх перспектив формування власного професійно-метричного реноме.

Актуальність методик моделювання та прогнозування сприяє імітуванню стану та розвитку систем різної семантики на рівнях організації та дає змогу встановити тенденції та закономірності їх трансформації у заданих параметрах та визначених умовах, що забезпечує розвиток науки та математизації її мови. Це відбувається у триаспектному феномені: дослідження наукометричних компонентів метрики наукознавства зі статистичним аналізом емпіричних складових даних; методологічне узагальнення та математична систематизація результатів наукометричних пошуків, цілеспрямованих на проектування структурно-функціональних і структурно-організаційних моделей функціонування та перспективного розвитку сучасних наукових знань; методики математичного моделювання інформаційно-технологічного розвитку галузей науки та знань уможливають застосування методів прогностики.

Наукометрія наукознавства нині прогнозується завдяки інформатизації науково-дослідного процесу та визначенню особливостей інформаційних ланцюгів накопичення розподілу класифікації та трансформації інформаційних наукових результатів та продуктів, що сприяє систематизації галузей наук і знань та статистичному аналізу змісту та якості публікаційних спроможностей авторів (дослідників, педагогів). У перспективі це забезпечує ефективність функціонування систем управління організації освітнього процесу та наукового дослідництва і зосередженні інституційної освітньої політики на перспективних стратегіях формування професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти, а також виконанні сучасних наукових пошуків. Науково-дослідна продуктивність нині є найбільш перспективним напрямом наукометрії наукознавства щодо встановлення життєспроможності генерованих ідей та гіпотез, їх верифікації на практиці та інформаційного сервісу як окремих методологічних напрямів наукового пізнання. Вище зазначене забезпечує –розроблення неомоделей форм презентації наукових результатів та продуктів, проектування та апробація інформаційно-технологічних систем та засобів акумуляції і трансформації наукових баз даних за галузями наук та знань, а також презентації новітніх технологічних форм та інновацій, дослідження архітектури інформаційного

сервісу, консалтингово-дорадчих служб, інституцій уповноважених з інформаційної та кібер безпеки щодо контролю і нагляду у сфері освіти, науки й інноватики .

Універсалізація міжнародних мультиматематичних платформ як сховищ інформаційних баз даних спонукало до дослідництва бібліографічних активів на міжнародному рівні, розвитку публікаційної статистики та встановленню кореляції між науково-дослідними роботами та їх результатами і продуктами також діагностиці взаємозв'язків між апробаціями, публікаціями, а відповідно і цитуваннями учених та нарощенню Індексу наукових посилань (з англ. – Science Citation Index). Застосування Індексу наукових посилань уможливорює –вивчення архітектоніки галузей науки і знань; історико-ретроспективну діагностику та семантику тенденцій науково-технічного прогресу; групування та класифікацію проблемно-тематичних видань за галузями наук і знань, експертного оцінювання наукового статусу, рівня та ефективності роботи часописів, їх впливу розвиток освіти, науки й інноватики; встановлення параметрів масштабування та популяризації журналів та видань на науково-метричних платформах, визначення індикативних чинників впливу та чинників оперативної реакції, індикаторів самоцитування, запозичення та схожості і моделювання текстів; оцінювання інтелектуального внеску фундаторів наукових шкіл та персонально учених щодо ефективності науково-технічної діяльності, рейтингу інституцій (національного та міжнародного рівня наукової продуктивності).

Педагогічна проблема метрії наукознавства покликана забезпечити методологічну основу вимірювання продуктивності науково-дослідної та науково-технічної діяльності, що потребує уточнення об'єктно-предметного категоріального апарату компонентів наукометричних досліджень та визначення поля методологічних орбіт наукометрії у наукознавстві. Застосування наукометричних методик, методів як засобів вивчення загально- та конкретно-наукових знань забезпечує сприятливі умови системного аналізу якості сучасних наукових знань, науково-дослідницької та науково-технічної продукції. Виокремлення сучасного наукового напрямку *інформетрії* сприяло інтенсивності

наукових розвідок щодо кількісного опису інформаційних масивів даних та інформаційних потоків у процесах і явищах дослідження предметів і об'єктів наукового пізнання.

Інформетрія нині описує, досліджує та вивчає математичні методи, статистичний аналіз, моделі та прогнози їх застосування для кількісної характеристики будови і семантики інформаційних наукових результатів, тенденцій і закономірностей, явищ наукового комунікування, а також вироблення і формулювання методологічних засад інформетрики. Інформетрія має на меті розроблення апробації та перевірки на практиці метрики досліджень науково-технічного інформаційного потенціалу, синергію інформаційних процесів у кількісному та параметральному описі для розроблення ефективних науково-технічних інформаційних механізмів та проектування засобів.

Витоки інформетрії з'явилися у німецьких джерелах у другій половині ХХ століття. У праці W. Pindlowa «Навколо інформетрії, бібліометрії та наукометрії» інформетрія у розлогу трактуванні передбачає застосування математичного апарату для системного аналізу, встановлення закономірностей, виведення законів інформаційної діяльності та тлумачення наукових інформаційних даних для прийняття виважених рішень апробації у практиці інформатизації [91].

Інституалізація інформетричних досліджень забезпечила у Королівській школі бібліотекознавства та інформатики (Данія) створення Центру інформетрії з метою дослідження інформаційних процесів завдяки методам інформаційної діагностики і бібліометрії (також через глобальну мережу Інтернет), що популяризує бібліометричну методологію через академічні спільноти та сприяє поширенню бібліометричного аналізу як методу дослідження суспільно-політичних, соціально-економічних, виробничих та інших взаємин у сферах впливу та господарювання.

Теоретичний аналіз спеціальної літератури дає змогу здійснити умовивід, що переважна більшість науковців вважають поняття «інформетрії» та «інфометрії» тотожними, хоча лінгвістично та за змістом схиляємося до наукової

аргументації провідних філологів та фахівців з унормування понятійно-категоріального апарату галузей наук і знань, що найбільш обґрунтованим, в отже і вартим для вжитку, є поняття інформетрії. Проте нижче наведемо бачення авторів щодо поняття інформетрії та інформетрики.

У праці «Математична теорія комунікації» С. Shannon зауважив, що інформетричний міждисциплінарний підхід для моделювання у наукознавстві застосовується для формулювання для умовиводів та ефективного оцінювання інформації та їх трактування в умовах обмеженої інформації за напрямками досліджень; він складає базис теорії складності, інформації, статистичного аналізу та методів логічних висновків, прикладних математики та інформатики, економетрики, аналізу прийняття рішень, а також моделювання та прогностики, філософії освіти й науки. Розглядав інформаційні показники як засоби обмеженого оптимізаційного прийняття рішень для недостатньо встановлених або недоцільно окреслених проблем в умовах неповноцінної інформаційної визначеності для віднайдення раціональних рішень; вважав, що інформаційні дані в якості показників доречні задля моделювання, прогностики та систематизації інформації, нарощення методологічних активів побудови теорії та розв'язання проблемно-тематичних завдань розлогого наукового спектру. Інформаційна архітектура у показниках застосовується для верифікації гіпотез продукування теоретичних засад чи-то причинно-наслідкових зв'язків як механізмів [96].

Нині більш доречно застосовувати дефініцію «інформетрія», оскільки її методологічний потенціал виокремлено як самостійний науковий напрям, перспективи його розвитку патрує Міжнародна наукова асоціація інформетрії (з англ. – International Society for Scientometrics and Informetrics). Міждисциплінарний статус інформетрії дає змогу використовувати в якості інструментів – методики, методи та засоби технічного регулювання різних галузей наук і знань, активно як наука застосовується у архівній, бібліотечній та патентній справах, а також утворює методологічний симбіоз з соціальними, політичними, педагогічними, природничо-гуманітарними, історичними науками

та галузями знань. Перспективи розвитку інформетрії пов'язують з управлінням складними системами в сфері освіти, наук й інноватики, в тому числі системного аналізу якості інформаційних даних для наукового та соціального комунікування, оцінювання ефективності освітньої та соціальної політики та розроблення алгоритмізованих моделей і прогнозів на службі національної безпеки у глобальному та соціальному вимірі.

Термінологічне поняття «*бібліометрія*» має витоки (з грец. – *biblion*) книга та (з грец. – *metron*) міра. Словник Оксфордського університету трактує як міждисциплінарну сферу бібліотекознавства взаємоузгоджену з математизацією та статистикою бібліографії, яка ґрунтується на статаналізі видань авторських та колективних доробків і публікацій.

Британський бібліотекар, дослідник алхімічних текстів А. Pritchard тлумачив «бібліометрію» як «застосування математичних і статистичних методів до книг та інших медіа комунікації», з метою «пролити світло на процеси письмової комунікації та характер і хід розвитку дисципліни»; дефінітивно оцінював поняття «статистичної бібліографії» як незграбний термін, що «не дуже є описовим, і його можна сплутати з самою статистикою або бібліографіями зі статистики» [95].

Нині бібліометрична галузь є платформою для функціонування та застосування кількісної метрики методик, документообігу в сфері наукової, науково-технічної, проектно-конструкторської, консалтингово-дорадчої діяльності з академічного сервісу; її виокремлюють як наукову дисципліну, яка забезпечує методику навчання науково-дослідного документопорядження як засіб вивчення документальних процедур кількісного аналізу послідовної джерельної бази інформації шляхом формалізації кількісних методів здобуття інформаційних даних щодо науково-дослідної продуктивності, ефективності, динаміки трансформації, архітектоніки, а також тенденцій закономірностей перспективного розвитку галузей наук та знань.

Британський інститут стандартизації (з англ. – *British Standard Institution*) закріплює поняття «бібліометрії» як «застосування математичних і статистичних

методів у вивченні закономірностей використання документів і публікаційних патернів» [83]. А британський філософ науки Е. Рѳдер вважав головним завданням для бібліометрії як галузі наукознавства є «продукування нової інформації – власне нових наукових знань та наукових відкриттів» [92].

Бібліометрика оцінювання охоплює бібліометрію, статистичний аналіз та експертизу оцінювання (колективну та індивідуальну) включає показники: публікаційна активність (у кількісному виразі), авторська цитованість видань, імпаکت-чинник наукових часописів, в яких представлено наукові доробки та публікації, які поліваріантно застосовуються для кваліметрії у якості критеріального апарату оцінювання результатів наукового пізнання.

Наглядова рада (США) Інтернет-комп'ютерного бібліотечного центру (з англ. – Online Computer Library Center, далі – OCLC, <https://www.oclc.org/en/about.html>) є некомерційною комп'ютерно-дослідницькою організацією бібліотечної справи, яка має на меті забезпечення соціального замовлення щодо транспарентності інформації та зменшення витрат на її отримання у глобальному вимірі для користувачів інформаційних послуг. Глобальна бібліотечна установа, що забезпечує сервіс технологічних послуг з питань стратегічних досліджень та перспективних програм для її членів з метою забезпечити доступ до корисної інформації у сфері освіти, науки й інноватики. Організація забезпечила платформу для прикладних досліджень та розбудови мережі спілок бібліотек, архівів, установ культурної та природної спадщини для сервісного обслуговування досліджень та навчання. Починаючи з другого десятиліття XXI століття Джон МакКолл директор партнерської співпраці OCLC, пропагував необхідність співробітництва та актуалізації ролі бібліотек у забезпеченні інтенсифікації науково-дослідної діяльності, а також експертного оцінювання інструментами бібліометрії.

Бібліометричний підхід у наукознавстві та едукології передбачає використання послідовних інформаційних джерел в якості вторинної інформації щодо презентації видань, які інвентаризовані у різноманітних платформах та базах даних, бібліотечних репозитаріях та реферативних каталогах з

бібліографією. Системний аналіз масивів інформаційних результатів у сфері освіти, науки й інноватики має пріоритетне значення для визначення стратегії розвитку галузей науки і знань та ідентифікації академічного потенціалу серед рейтингу інституцій та авторів. Об'єктами дослідження бібліометрії є видання та наукові доробки систематизовані у науковому та освітньому документоупорядженні та сегментовані за класифікаційними ознаками документообігу на рівнях публічного управління та адміністрування соціокультурними формами ЗВО у вищій освіті, за цільовим призначенням видів системної діяльності, групування авторів як професіоналів, експертів, методологів у галузі наук і знань (наукового пізнання, дослідництва, системного управління, конкретно-, загально- та фундаментально-філософської направленості, в тому числі методології практики, експертного оцінювання), проблемно-тематичної рубрикації часописів національного, регіонального і транскордонного масштабу.

Масштаб бібліометричних пошуків інтенсивно зростає завдяки залученню до інформаційних процесів бібліометричного аналізу бібліотек ЗВО та наукометричною агрегацією в бібліотечній справі. Мультидусність джерельної інформаційної бази передбачає первинну діагностику семантики наукового пошуку у контексті аналітичної оцінки та аналітико-синтетичної обробки, сегментації за ключовими джерелами інформаційних ресурсів для їх початкового та наступного позиціонування з метою оперативної координації та акумуляції в інформаційній мережі [5].

З метою нарощення методологічного потенціалу бібліометрії та бібліометричного аналізу розбудовано наукометричні платформи та бази даних інформаційних даних, які представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Систематизація наукових та пошукових систем інформаційних баз
даних за семантикою метрії**

Назва	Профіль	Опис	Вартість доступу	Послуги
<i>Мультидисциплінарні науки (наукознавство, наукометрія)</i>				
Academic Search	Багатопро-	Декілька версій: повна,	Передплата	EBSCO

Назва	Профіль	Опис	Вартість доступу	Послуги
	фільна	еліт, прем'єр та видання випусників		Publishing
AJOL	Багатопрофільна	Наукові журнали, видані в Африці	Безкоштовні реферати; повний текст - платний	African Journals Online
Airiti Inc	Багатопрофільна	Китай, Тайвань	Передплата	Airiti Inc
BASE: Bielefeld Academic Search Engine	Багатопрофільна	Німеччина, м. Більфельд	Безкоштовно	Університет Билефельда
Airiti Inc	Багатопрофільна	Китай, Тайвань	Передплата	Airiti Inc
Book Review Index Online	Книга відгуків		Передплата	Thomson Gale
Books In Print	Книги		Передплата	RR Бюкер
Google Scholar	Багатопрофільна		Безкоштовно	Google
Grantome	Багатопрофільна	Гранти бази даних з різних наук, що фінансують організації з усього світу	Безкоштовно	Grantome
CiNii	Багатопрофільна	База даних з 15 мільйонів статей на японській мові з 3600 журналів	Безкоштовні реферати; повний текст - передплата	Національний інститут інформатики
Index Copernicus	Багатопрофільна	Науковий журнал бази даних - IC Journal Master List- містить в даний час більше 2500 журналів з усього світу, в тому числі 700 журналах з Польщі	Безкоштовно	ICI
InformIT	Багато-профільна	Агрегатор бібліографічних баз даних і журналів	N/A	Видання RMIT
Ingenta-Connect	Багатопрофільна		Безкоштовний пошук, повний текст - передплата	Ingenta
Indian Citation Index	Багатопрофільна	Індійський Індекс цитування (CIC) є домом рефератів та цитування бази даних, з міждисциплінарним змістом об'єктивних знань з близько 1000 кращих індійських наукових журналах. Він забезпечує потужну пошукову систему для виконання пошуку та	Передплата	ICI

Назва	Профіль	Опис	Вартість доступу	Послуги
		оцінювання цілей, для дослідників, політиків, які приймають рішення, і т.д.		
Intute	Багатопрофільна	Обслуговує студентів, викладачів і дослідників у Сполученому Королівстві подальшого і вищої освіти, що пропонують широкий вибір навколо 300000 академічних сайтів, які були підібрані і описані темі фахівців. Більш не підтримується	Безкоштовно	Intute
JournalSeek	Багатопрофільна	Журнали відкритого доступу на іншій мові	Посилання на головну сторінку журналу та видавництва	JournalSeek
Science.gov	Багатопрофільна	Шлюз в державних інформаційних науках і науково-дослідних результатах. Science.gov забезпечує пошук, що зберігає 45 наукових баз даних і 200 мільйонів сторінок інформації науки за допомогою всього одного запиту, і є воротами в більш ніж 2000 наукових веб-сайтів	Безкоштовно	Science.gov
JSTOR	Багатопрофільна	Історичний	Передплата	JSTOR
JournalSeek	Багатопрофільна	Журнали відкритого доступу на іншій мові	Посилання на головну сторінку журналу та видавництва	JournalSeek
Jurn	Багатопрофільна	Журнали відкритого доступу, в першу чергу в галузі мистецтва і гуманітарних наук, але й висвітлення в науці, біомедичних, і економіки	Безкоштовно	Jurn
Directory of Open Access Journals	Журнали		Безкоштовно	Університет Лунда
Mendeley	Багатопрофільна	Дослідження Каталогів Mendeley - бази даних науково-дослідних	Безкоштовно	Mendeley

Назва	Профіль	Опис	Вартість доступу	Послуги
		документів. Дослідники завантажили майже 100 млн. документів в каталог з додаткові внески, що приходять безпосередньо з репозиторіїв, що підлягають як Pubmed Центральної та Arxiv.org		
OAIster	Багатопрофільна		Безкоштовно	OCLC
Pubget	Багатопрофільна		Передплата	Pubget
Questia: Бібліотека Online Research	Багатопрофільна (історичний)		Передплата	Questia
SafetyLit	Багатопрофільна	Цитати та реферати журнальних статей і доповідей дослідників, що працюють в більш ніж 35 різних професійних сферах (архітектура - зоології), що стосується попередження ненавмисних травм, насильства і ушкодження	Безкоштовно	San Diego State University
SciDiver.com	Багатопрофільна	Служба в даний час підтримує індекс по ArXiv, служби препринт для математики, фізики, астрономії, інформатики, кількісних фінансів та суміжних дисциплін	Безкоштовно	SciDiver.com
Science-Direct	Багатопрофільна		Передплата	Elsevier
WorldCat	Багатопрофільна	Єдиний каталог каталогів бібліотек-учасниць	Безкоштовно і Передплата	OCLC
Scopus	Багатопрофільна	Показники стабільні (не зменшуються). Показники видань та профілі учених вільно доступні. Інтегрована з ORCID	Передплата	Elsevier
Search-Team	Багатопрофільна	Пошук студентами разом спільно для наукових статей і	Безкоштовно	Zakta

Назва	Профіль	Опис	Вартість доступу	Послуги
		ресурсів		
Springer-Link	Багатопрофільна		Безкоштовний перегляд. Повний текст - платний	Springer
WorldWideScience	Багатопрофільна	WorldWideScience є глобальним шлюзом наука складається з національних і міжнародних наукових баз даних і порталів. WorldWideScience прискорює наукові відкриття і прогрес, надаючи єдиний пошук баз даних з усього світу. Багатомовний WorldWideScience надає в реальному часі пошук і переклад глобально розподіленими багатомовної наукової літературі	Безкоштовно	WorldWideScience
Open-SIGLE	Література	Індекси європейської літератури	Безкоштовно	Інститут наукової і технічної інформації
SciELO	Журнали	SciELO є бібліографічна база даних і моделлю для співпраці електронних публікацій в країнах, що розвиваються родом з Бразилії. Він містить 985 наукових журналів з різних країн у вільному і загальному доступі, повнотекстовому форматі	Безкоштовно	FAPESP, CNPq і BIREME
Scirus	Наука (загальне)		Безкоштовно	Elsevier
CogPrints: Cognitive Sciences Eprint Archives	Наука		Безкоштовно	Університет Саутгемптона
<i>Соціологічні, психологічні, культурологічні (соціологія, психологія, мистецтво) та суспільно-політичні (право) науки</i>				
AgeLine	Соціологія, геронтологія	Включає інформацію за темами, що стосуються старіння населення, в тому числі економіки, суспільної охорони	Передплата	EBSCO Publishing

Назва	Профіль	Опис	Вартість доступу	Послуги
		здоров'я і політики		
Anthropo-logical Index Online	Антропологія	Тільки індекс (без тез або повнотекстові продукти)	Безкоштовно	Royal Anthropological Institute
Anthropo-logical Literature	Антропологія		Безкоштовно для Гарвардсько-го університету, викладачів та студентів, передплата – для інших	Підтримка Гарвардського університету (OCLC)
Arts & Humanities Citation Index	Мистецтво, гуманітарні науки	Частина Web науки	Передплата	Thomson Reuters
AULIMP: Air University Library's Index to Military Periodicals	Воєнна справа		Безкоштовно	Air University
Chinese Social Science Citation Index	Соціальні науки		Передплата	Нанкінський університет
ERIC: Educational Resource Information Center	Освіта	Освітня література і ресурси. Забезпечує доступ до більш ніж 1,3 млн. записів, починаючи з 1966 року	Безкоштовно	OCLC, CSA
GENESIS	Жіноча історія	Колекції жіночих історій з джерел у Великобританії, а також історії веб-сайтів жінок	Безкоштовно	Університет Метрополітан, Лондон
LexisNexis	Право	Електронна база даних для правової і пов'язаної з громадськістю запису інформації	Передплата	Reed Elsevier
PsycINFO	Психологія	Найбільший ресурс, присвячений науковій літературі в поведінкової науки і психічного здоров'я. Вона містить понад 2,6 мільйона посилань і резюме починаючи ще на початку 19 століття	Передплата	АПА
SSRN: Social Science Research Network	Соціальні науки	Містить тези бази даних і електронну колекцію паперу, організаторами якої виступили дисципліни	Безкоштовно	Соціологія електронних публікацій, Inc
SSRRN: Social Science Research	Соціальні науки	Індекси набору даних і статистичні коди	Безкоштовно	Дослідницькі ресурси мережі

Назва	Профіль	Опис	Вартість доступу	Послуги
Resources Network				
VET-Bib	Соціологія, освіта	Європейський професійну освіту і навчання (ПОО) література	Безкоштовно	Європейський центр розвитку професійного навчання
WestLaw	Закон	Загальна інформація	Передплата	Thomson Reuters
<i>Інформатичні, математичні (інформетрія) науки</i>				
Arnetminer	Інформатика	Онлайн сервіс використовується для індексування та пошуку академічних соціальних мереж	Безкоштовно	Університет Цинхуа
Association for Computing Machinery Digital Library	Інформатика, інженерія		Передплата	Association for Computing Machinery
Citebase Search	Математика, Інформатика, Фізика	Напівавтономний індекс цитування вільного онлайн дослідження	Безкоштовно	Університет Саутгемптона
CiteULike	Інформатика		Безкоштовно	
Citeseer	Інформатика	Замінені CiteSeerX	Безкоштовно	Університет штату Пенсильванія
CiteSeerX	Інформатика, статистика, математика, стала багатoproфільною		Безкоштовно	Університет штату Пенсильванія
The Collection of Computer Science Bibliographies	Інформатика		Безкоштовно	Alf-Christian Achilles
Current Index to Statistics	Статистика	Товариство з обмеженою безкоштовною системою пошуку	Передплата	American Statistical Association and the Institute of Mathematical Statistics
DBLP	Інформатика	Повний список всіх статей з основних комп'ютерних наук в конференціях і журналах	Безкоштовно	Університет Трира, Німеччина
<i>Біологічні (біометрія) науки</i>				
Bioinformatic Harvester	Біологія, біоінформатика	пошукова система для 50 великих біоінформаційних баз	Безкоштовно	Liebel-Lab

Назва	Профіль	Опис	Вартість доступу	Послуги
		даних і проектів		
Biological Abstracts	Біологія	Повне зібрання бібліографічних посилань, що охоплюють науки про життя і біомедичних досліджень, виданих з більш ніж 4000 журналів на міжнародному рівні	Передплата	Thomson Reuters
BioOne	Біологія, екологія, навколишнє середовище	Агрегація більш 78000 рецензованих, повнотекстових статей з поточних досліджень в галузі збереження біорізноманіття, біології, екології, наук про рослини, ентомології, орнітології та зоології	Безкоштовно Анотація & Література, Передплата - Колекції й Колекції відкритого доступу	
<i>Науки про життя (енваєрометрія)</i>				
СAB	Прикладні науки про життя	Бібліографічний інформаційний сервіс, що забезпечує доступ до прикладної науки про життя літератури.	Передплата	САВІ

Завдячуючи мережі наукометричних платформ удосконалено критеріальний апарат обліку та оцінювання кількісних показників для визначення стану та розвитку освіти, науки й інноватики у вищій школі, також окремих галузей науки і знань з оцінюванням лідерства рейтингу ЗВО, країн-партнерів Болонського процесу щодо вебометрії публікаційної активності та цитованості учених, педагогів, публіцистів, методологів, практиків.

Загалом бібліометрія є міждисциплінарною галуззю знань щодо практичного застосування методик дослідження документообігу задля встановлення тенденцій перспективного розвитку галузей науки і знань, функціональних особливостей самостійних авторів та авторських колективів, а також взаємовпливу наукових доробків і праць. Бібліометрична кореляція цитувань, співцитувань та посилань як у авторському, так і в колективному співавторстві сприяють соціальному та науковому комунікуванню у межах

галузей наук і знань та у міжгалузевому підтвердженні дослідницьких комунікацій.

Доктор філософії відділу бібліометрії та публікаційних стратегій Віденського університету J. I. Gorraiz слушно зауважує, що «наука має вчитися у бібліометрії», а учений бути професійно компетентним «у бібліотечній справі та загалом у бібліометрії, а сучасний бібліотекар має стати науково компетентним», в тому числі статус бібліотекаря це не «архіваріус для книжок і наглядач-опікун для читачів, але організатор ефективного простору для наукового пошуку» [85].

Учені філософи М. Бойченко та В. Зінченко зауважують, що «слід все ж дивитися на бібліометрію не лише очима бібліотечної науки, а вводити бібліотечну справу у значно ширше коло наукової комунікації»; предмет вивчення бібліометрії вважають «більше зосередженим на можливостях максимізувати облік і формалізацію як результатів наукових досліджень, так і їхніх можливих об'єктів» [9].

Понятійно-категоріальний апарат бібліометрії включає об'єкти бібліометричного аналізування видань у галузях науки і знань класифікованих завдяки сегментації документообігу організаційно-управлінських процедур у підходах кластеризації інформаційних процесів і явищ, а саме трансформації у динаміці об'єктів дослідження та встановлення кореляційних зв'язків між об'єктами дослідного пошуку; підходи і принципи предметно-об'єктного оцінювання бібліометричного аналізу розроблено та впроваджуються Інститутом наукової інформації США (з англ. – Institute for Scientific Information, <https://clarivate.com/the-institute-for-scientific-information/>).

Профільна інституція є комерційною установою, яка опікується формуванням бібліографічних баз наукових доробків, їх індексації та цитування, імпакт-чинників пропагування через презентацію статистичних доводів бібліографічного аналізу публікаційних активів. Адміністратор Інституту наукової інформації Юджин Гарфілд започаткував принципи індексування та аналізу цитування як окремої галузі наукознавства, завдяки його пропагування популяризовано індекси: індекс наукового цитування (з англ. – Science Citation

Index, SCI), індекс цитування зі соціологічних наук (з англ. – Social Science Citation Index, SSCI) та індекс цитування у галузі мистецтва і гуманітарних наук (з англ. – Arts & Humanities Citation Index, AHCI), індекс цитування для нових джерел (з англ. – Emerging Sources Citation Index, ESCI). Рівноправний доступ забезпечено Інститутом наукової інформації через службу наукометричної бази ISI Web of Knowledge (нині – Web of Science), яка задовольняє оплатні запити користувачів щодо доступу до системи інформаційних баз даних, які містять довідкову інформацію щодо цитування часописів, матеріалів конференцій у споживацько-сприйнятних форматах, а саме, що викликало нашу зацікавленість, академічних дисциплін. Це стосується окремих галузей наукознавства міждисциплінарного характеру, які не є самостійними науками, оскільки не мають нарощеного методологічного потенціалу. Модельні випробувальні полігони у вигляді платформ і баз бібліографії та бібліометрії уніфікують можливості апробації та удосконалення методик бібліометричного, статистичного та системного аналізу з метою не лише кількісного опису, а й оцінювання якості параметрів наукознавства за галузями наук та знань у системній методології управління соціокультурними формами ЗВО та забезпечення освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності у сфері освіти, науки й інноватики [35].

Як умовивід сформулюємо висновок щодо бібліометрії та відстоювання її позицій для формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти та забезпечення привабливості вебметрики сфери освіти, науки й інноватики як окремої інституції, так і України у глобальному та соціальному вимірі правового захисту представників академічної спільноти, що потребує удосконалення правового та технічного регулювання та європейської.

З розвитком науково-технічного прогресу сформувався простір можливостей для опрацювання інформації в електронній формі її візуального представлення та параметризації веб-простору та профілювання в ньому агрегованих наукових спрямувань, таких як вебметрія та кіберметрія, які семантично описуються специфічними особливостями інформетрії та інформетрії при інформатизації наукових теорій. Усталено поняття «кіберметрія»

застосовують для узагальненого визначення кількісних компонентів будови та специфіки застосування інформаційних технологій, баз , окремих ресурсів в мережі Інтернет та для її дослідження. Також кіберметрія діагностує процеси кібер-забезпечення у видах медіа-інформації, вона застосовує сукупність вищерозглянутих підходів. Сучасне бачення вебометрії полягає у переважаючому статусі трактувань учених як галузі кіберметрії, що забезпечує визначення рейтингу інституційних сайтів, мереж та їх взаємин, здійснює інформаційний моніторинг сервісів глобальної мережі Інтернет. Загалом виокремлюють напрями досліджень вебометрії – контент-аналізування веб-складових сайту, діагностика його архітектури у посиланнях, веб-аналіз пошуку та візитів користувачів, технологічне аналізування пошукової системи. Зачасту нині вебометрію застосовують у кількісній діагностиці для соціологічних і міждисциплінарних досліджень через мережевий контент – застосовують аналіз зв'язків та аналіз цитування, як приклад – інституційний рейтинг ЗВО та бібліотечних установ.

Розлога амплітуда палітри дослідницьких напрямів наукознавства – інформатизації, математизації, інформаційного документопорядження, мережевого та хмарного забезпечення, аналізу веб-ресурсів, бібліографічних джерел тощо. Систематизовано понятійно-категоріальний та методичний апарат наукознавства у структурних компонентах метрії, який представлено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Понятійно-категоріальний та методичний апарат наукознавства у структурних компонентах метрії

Метрія	Об'єкт	Предмет	Методи	Ресурси інформаційної підтримки
Наукометрія	наукова, науково-дослідницька, проєктно-пошукова,	кількісні закономірності для уніфікації та удосконалення за видами діяльності	статистичні, калькуляції публікації (публікаційна активність), «цитат індексу», контент-	[4]

	консалтингов о-дорадча діяльність		аналіз, дефінітивний та тезаурусний, сленговий	
Інформетрія	наукова інформація і наукова комунікація	об'єктивні кількісні закономірності для удосконалення ефективності інформаційної діяльності, також для економетрії, біометрії та психометрії та соціометрії	математичні та статистичні методи	[17]
Бібліометрія	бібліотечна справа	об'єктивні кількісні закономірності науково-технічної літератури та бібліографії для застосування та удосконалення в бібліотечній діяльності, бібліотекознавства та бібліографознавства	аналіз цитування (метод статистичного аналізу бібліографічних посилань); аналіз реферативних журналів; аналіз кількісних характеристик первинних документів; кількісний аналіз публікацій окремих авторів та їх цитування; кількісний аналіз публікацій вчених; теоретичні питання дослідження закономірностей росту, старіння та рангового розподілу наукових документів; контент-аналіз наукових документів; інші питання з розповсюдження наукових документів	[5]
Вебометрія	процеси і явища параметральн ого оцінювання веб-простору	веб-сторінки, веб- архітектура та веб- технології, рейтинг Вебометрікс	контент-аналіз, структурно-логічний та структурно- функціональний аналіз, веб-аналіз та веб- технологічний аналіз	[79]
Кіберметрія	процеси і явища станів, рівнів кібер- безпеки та кібер-захисту	кількісні показники, критерії, класифікаційні ознаки кібер-ризиків, кібер- небезпек, кібер- злочинів,	Системний аналіз, SWOT-аналіз, аналіз безпеки, контент- аналіз, індикативний аналіз	[63]

Альметрія	Процеси дослідження неометрій та їх галузей наук і знань, в тому числі цифрових і соціальних інсценуацій	Інноваційні методики і методи наукознавства та квалітології, системного управління		[94]
Соціометрія	Мікро- та макросередовища з соціальними каналами взаємовідносин особистості і суспільства	система офіційних соціальних та ідеологічних відносин на основі узаконених правових норм	система технічних засобів і процедур для метричного і якісного аналізу: опитування, соціологічне спостереження, метод соціального експерименту, контент-аналіз	[64]

Резонно, що наукометрію нині визначають як наукознавчий курс для метрики наукової продуктивності та встановлення об'єктивних закономірностей науки, а інформетрію визначають як дисципліну, яка обґрунтовує застосування математичних та статистичних методик, моделей і методів для кількісної характеристики архітектури і особливостей наукової джерельної бази, тенденцій і закономірностей, явищ соціальної та наукової комунікації. Також виважено трактують, що бібліометрія є також наукознавчим предметом, в якому вивчають кількісні закономірності об'єктів бібліотечного та архівного аналізу, описи та бібліографії з метою з'ясування першочергових задач бібліотекознавства.

Соціометрія як поняття міждисциплінарного напрямку соціальної психології, яка досліджує міжособисті взаємини малих різночинних соціальних груп, сформувалося в ХІХ столітті, завдяки якому і започатковано впровадження методів соціально-наукових та статистичних досліджень.

Новітнього сенсу визначенню «соціометрія» надав Г. Морено, який започаткував соціометричну теорію та запропонував методи соціальної метрики процесів та явищ. Нині соціометрію розглядають як методичний комплекс методик, засобів та інструментів вивчення міжособистісних взаємин у малих

соціальних колективах завдяки діагностиці мотивацій вибору як бажаної цілі представниками згідно соціометричних критеріїв.

Переважає серед соціометричних методів – опитування, в якості соціометричних критеріїв, формулюють перелік анкет, питальників чи формулярів, респондентам запропоновано обрати представника чи групу учасників, які підпадають дослідженню, зачасту задіяну в певній системній діяльності і в модельних ситуаціях зі заданими умовами [66].

Витоки соціометрії походять з класичного психоаналізу, який у сучасних реаліях ґрунтується на комплексі соціометричних методів технічного регулювання засобів та процедур формалізованих метрик якісного соціального аналізу, соціальних психо-емоційних взаємин особи і представників окремої групи, в якій індивідуум є професійно- чи самозайнятий.

«Socius»- товариш, партнер, соратник; «metrum» – вимірювання. Власне соціометричні дослідження є метрикою психо-емоційних зв'язків між людьми. Вперше використав термін «позитивізму» представник А.Кост з необхідністю обґрунтування потенційних груп людей на інші різночинні колективи.

Дж. Морено надав цьому терміну сенс у виокремленні класифікаційних ознак. Більшої семантики для характеристики процедур дослідження міжособистісних зв'язків .

Соціометрію окреслюють чинники обмеження:

- простір міжособистісних взаємин між представниками у суспільстві;
- суб'єктивізмом при дослідженні та тлумаченні процесів соціальних взаємин;
- встановлення залежностей переважно у співвідношеннях якісних ознак [61].

Переважно соціометрію визначають як теорію дослідження міжособових взаємин, хоча її подекуди вважають методикою вивчення внутрішньо-групових зв'язків та взаємодії архітектурно-локальних груп людей.

Під соціометрією розуміють методики та методи встановлення будови та семантики соціальної міжособистісної взаємодії в малих групах завдяки значенню пріоритетів представників за очікуванням соціальних критерій [18].

Суспільну психологічну теорію, а також соціально-психологічний метод, що застосовують для оцінювання міжособистісної психо-емоційної взаємодії у групах, в тому числі методологічний напрям соціометричних та наукових досліджень, який включає комплекс метричних алгоритмів методики зі застосуванням математичних і статистичних опрацювань вибіркової інформації, здобутої завдяки застосування формалізування з технічного нагляду регулювання.

«Соціометрія» це співвідношення опитувальної методики й алгоритмів для спеціальної математичної обробки первинних вимірів; її зміст передбачає встановлення палітри індексів; також соціометрія спрямована на вивчення соціальних ролей у малих групах та на вимірювання структури взаємовідносин у групі в цілому.

Соціометричну методику (соціометрію) використовують як дуально параметричного та непараметричного вимірювання, а саме:

- у першому варіанті респондентам пропонується обрати певну кількість пріоритетів з рекомендованого переліку критеріального апарату ;
- у другому сприяє вибору завдяки відхиленню певної кількості учасників поставляться до діагностики за їх участі з прихильністю з врахуванням «обираю всіх» або «відкидаю всіх», які можуть суттєво нівелювати дані дослідження [66].

Аналіз довідкової літератури дозволив встановити дефінітиви, аспекти тлумачення «соціометрії». Орфографічний словник-довідник визначає поняття як теорію виміру міжособистісних відносин автором якої є американський психіатр та соціальних психолог Дж.Морено [26].

У трактуваннях Великої психологічної енциклопедії *so* (cietas) - суспільство, *metro* - вимірюю. Також психологічна теорія суспільства і одночасно

соціально-психологічний тест, що застосовується для оцінки міжособистісних емоційних зв'язків у групі.

Філософська енциклопедія окреслює генезу як галузь соціальної психології, що вивчає міжособистісні відносини, приділяючи переважну увагу кількісним вимірам симпатій та антипатій між учасниками [69].

У Великому енциклопедичному словнику дефініцію «соціометрія» визначено як сферу соціальної психології, яка досліджує взаємини переважно кількісної метрики; соціологи вважають її мікросоціологією, яка базується на соціологічній дисципліні у комплексі методів, методик, засобів, способів на отримання та аналіз системних кількісних результаті взаємодії індивідумів у малих групах [52].

Спеціальний вид соціального опитування, мета якого кількісна метрика та аналіз архітектури міжособистісних зв'язків у мікро-колективах і спільнотах, завдяки виявленню переваги взаємин серед їх встановлених учасників в модельованих проблемних групах.

Основний соціометричний засіб соціального опитування укомплектованих анкет чи формулярів, завдяки добору питань яких кожен учасник групи обирає власну позицію.

Тлумачення понять «вебометрії» або «кіберметрії» (з англ. – Cybermetrics/Webometrics) – системний аналіз потоків і процесів трансформації усіх видів медіа-інформацій зі застосуванням науко-інформ-бібліометричних підходів інформатизації та цифровізації.

Сфера, яка передбачає застосування характерних особливостей мережі Всесвітньої павутини (з англ. – World Wide Web, далі – WEB), а також методологічне нарощення потенціалу WEB. Визначення, яке визначає ступінь презентації системної діяльності в Інтернет-просторі (рейтинг започатковано у 2004 р.).

В 1990 р. уперше на сайті info.cern.ch представлено термін «вебометрія» і застосовано наприкінці XX століття (Т.Алмінід, П. Інверсен) для когнітивного картування і математичного моделювання.

Витоково вебометрія презентувала «bibliometrics on the Web» – щодо застосування методів бібліометрії при аналізі Web, нині її визначають як поняття у триаді формулювань:

- як статистику цитування вебсайтів;
- як сферу, яка досліджує характер та особливості мережі WEB завдяки бібліометричним методам;
- методологія пізнання і вивчення WEB.

Вебометрія зосереджена у напрямках системного аналізу соціальних феноменів у WEB; розроблення та застосування засобів діагностики (інформатизації, систематизації та класифікації даних) дослідження проєктів, які здійснюють градування установ у сфері освіти, науки й інноватики.

Популяризацію сайтів обумовлено сукупністю користувачів, які завітали хоча б на сторінку, яка їх зацікавила; зосереджені на оцінюванні установ вищої освіти в Інтернеті, перспективи розвитку веб-публікацій при ліцензуванні та акредитації, оцінюванні інформаційних, освітніх та наукових ресурсів.

Загалом має на меті лише оцінювання WEB-сайтів, а й їх дизайну та юзєбіліті, популяризації змістового наповнення згідно активності кількості відвідувачів; WEB - показники оцінюють з урахуванням актуальності дієвості управлінського впливу на соціум. WEB-відвідування має віддзеркалювати параметральні активи рейтингу сайту. У цілому інструменталізація має засвідчити відповідальність за сайти структурних підрозділів, і тому нагляд за їх наповнення має бути постійним [82].

Наука кваліметрія (з англ. – qualimetry; з лат. quales – якість; з грец. μέτρον – міряю) вивчає та розвиває системну методологію забезпечення, обґрунтування, оцінювання, практики формування якості та проблематику комплексної метрики кількісного оцінювання якісних характеристик визначеного об'єкту (як явища чи процесу, в цілому). Структурний компонент квалітології параметрів семантики і особливостей міждисциплінарної науки про якість в сфері освіти, науки й інноватики, зокрема конкретно наукова теорія управління якістю системного, міжсистемного та надсистемного прийняття якісно доцільних та екологічно

безпечних рішень, що ґрунтується на доборі оптимальних методів і раціональних засобів дієвого впливу на об'єкт з метою нарощення їх здатності щодо розвитку потужностей спроможності задовольняти статичні та динамічні потреби людей. Предмет дослідження кваліметрії – кількісні та не кількісні оцінки якості [82].

Генезу кваліметрії запропоновано групою учених у другій половині ХХ століття, як дисципліну, яка безпосередньо та опосередковано межує зі стандартизацією та сертифікацією, метрологією, технічним і правовим регулюванням, психологією, філософією освіти та науки, безпеки життєдіяльності, яка застосовує методи дослідження лінійного та нелінійного, динамічного програмування, прогностики та моделювання експериментальної психології, математичної статистики і експертного оцінювання системного аналізу якості та ін. Дефінітивне походження кваліметрії обумовлено запитами на оцінювання якості продукції, послуг і сервісів як товару.

Історико-ретроперспективний аналіз теорії якості витоково походить від квалітатівізму Аристотеля, який обґрунтував і розвивав системний аналіз нативності, здійснив уперше таксономічну систематизацію класифікаційних ознак якості, сформулював принцип цілісності і уявлення про архітектоніку якості матеріальних процесів і явищ як об'єктів. Джерельні витoki оцінювання якості походять зі ХV століття до н.е., що виявлено при маркуванні гончарних виробів згідно переліку найменувань. Надалі зросла потреба встановлення відповідності результатів (продукції, послуг, сервісів) праці, потреб згідно бажаної якості, що сприяло виникненню спеціального наукового курсу – товарознавство і створення першої кафедри товарознавства у ХІV столітті [31].

Нині теорію кваліметрії О. Субетто засновано на пануючих персоналіях парадигми синергії кваліметрії, якою її розглядають в якості синтетичної системи, що організовано у триаді загальної аксіоматики і кваліметричних принципів компаративістики і логіки оцінювання теорій локалізації та кваліметричних усереднень та градаційних шкал; спеціальних – експертної, індексної, таксономії якості, неточної ймовірно-статистичної, тестової, рефлексивної, циклової, теорій раціональної ефективності і конкретно наукових кваліметрії праць,

управління якістю, оптимізації сталості продукції, освіти науки й інноватики, соціальної метрики управління, організацій проектування, прогностики та моделювання тощо. Наприкінці ХХ століття активно розвивається кваліметрія людської життєдіяльності, її безпеки та сталого розвитку [70].

Панівний комплекс методів кваліметрії усукупнює семантику і змістове наповнення прийомів метрики і кількісного оцінювання якості продукції, послуг, сервісів кваліфікаційних характеристик, функціональних і процесних активів, технологічних собівартісних особливостей, а саме оцінювання продуктів; розкривають способи системного вимірювання і оцінювання діагностованих особливостей, групування за категоріями з метою інтегрованого оцінювання. Кваліметрія ґрунтується на єдиних принципах : управління якістю, універсальності, планування, раціональної організації, прийняття управлінських рішень, розробки програм, раціональної структури управління, сучасного суспільного управління, формування державно-управлінських рішень [74].

Як окрема раціональна наука, медіаметрія вивчає трансформацію кількісних і якісних характерних компонентів медіаканалу та різночинних категорій аудиторії засобів масової інформації (далі –ЗМІ).

Наукові медіаметричні аудиторії – це визначення кількісних характеристик метрики оцінювання певних програм, передач.

Медіаорганізація – проектування, планування, моделювання та прогнозування розбудови мереж електронних ЗМІ, телерадіомовлення та певну різницю, яка унеможливорює розрахунок рейтингу для кожної радіопередачі. Так радіопрослуховування на противагу перегляду телетрансляцій характеризується фоновим супроводом для слухачів, які подорожують ефіром багатьох радіостанцій, що визначає метрику усередженої середньо-вагової 15-ти хвилинної аудиторії (з англ. – average quarter hour) радіослухачів за один день.

Відмінність трансляції мовлення, у тому числі полягає у прайм-таймах та певних визначених інтервалах, за які активізується максимально можлива аудиторія.

Для електронних ЗМІ застосовують методи досліджень:

- щоденникові панелі, група відібраних респондентів щоденно протягом місяця у 15-ти хвилинні інтервали нотують у щоденнику канали та телепередачі, які переглядають у зазначений час;

- інформаційні результати, що узагальнюються після обробки у рейтингах згідно періодичних інтервалів за цільовими групами слухачів і глядачів передач.

На користь методу свідчить відносно низька собівартість, до недоліків можна віднести кропітливий нагляд за достовірністю реєстрації у формулярах і тривалість обробки даних щоденників.

Метод аудіометрії передбачає застосування спеціальних приладів, які підключаються до теле- або радіоприймача представників респондентів і нотують у формулярі, який канал транслюють у даний час; зареєстрована інформація фіксується та періодично інвентаризується на центральному пульті управління узагальнюється та систематизується; до переваг методу відноситься чутливість, точність і об'єктивність, а до недоліків – матеріальну витратність та ручну фіксацію нотаток.

Метод піплметрії, який передбачає за допомогою пульта управління піплметр нотує не лише канал, який транслюється, а й хто з членів родини прослуховує або переглядає нині інформацію.

Політикометрія є міждисциплінарним курсом, розділом математичного моделювання спеціальної математики на перетині політології та математичного апарату. Це особливо стосується політичних ситуацій геополітичного, раціонального, державного та галузевого рівнів зі застосуванням оцінювання визначення рейтингу політичних партій та обладнань, системного й часткового аналізу.

Актуалізація проблематики політикометрії полягає в необхідності встановлення кореляції взаємозв'язку державної системи, їх конгломерації і невідомості.

У якості навчальної дисципліни передбачає вивчення і метрику науки політології, її методології оцінювання історичного генезу панівних політичних думок; розвитку політичних рухів в Україні; системної теорії влади і владних

відносин; політичної та державної системи політичної культури суспільства; організацій політичних рухів, партій та партійних осередків; управління політичних еліт та політичного лідерства; стратегій політичних процесів і явищ; політичного моделювання [51].

Висновки до другого розділу

Встановлено, що методика організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти обґрунтовано, розроблено і впроваджено з врахуванням теоретичних і методичних аспектів забезпечення сформованості представницької компетентності для досягнення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти, нарощення методологічного потенціалу системного аналізу якості професійної метрики відповідності з метою ефективного застосування кейсу науково-методичного супроводу й інформаційно-технологічного сервісу професійної діяльності та розвитку майбутніх викладачів вищої освіти з дотриманням соціального виміру якості й безпеки, підтримки їх життєдіяльності й кар'єрного росту в умовах глобалізації й воєнного стану.

Методика організації базується на цілісній єдності структурно-організаційних компонентів процесу формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у галузі знань 01 «освіта/Педагогіка» для спеціальності 015 «Професійна освіта (Цифрові технології)» як:

- *спосіб системного управління й організації професійної підготовки майбутніх викладачів у синергії навчальної, науково-пізнавальної, виховної, методичної, науково-дослідницької видів спільної діяльності науково-педагогічних, педагогічних працівників, керівництва й адміністраторів, науковців, допоміжного персоналу у консолідації зусиль з громадським самоврядуванням для досягнення бажаної релевантності як для здобувачів освіти, усіх учасників освітнього процесу, стейкхолдерів, так і формування позитивного іміджу ЗВО й розбудови академічних шкіл;*

- *методологічний базис* реалізації підходів і принципів, які забезпечують досягнення мети професійної підготовки майбутніх викладачів (цільового) – набуття представницької компетентності зі застосування професійно-метричного реноме завдяки систематизації (системного) кейсу науково-методичного наповнення й інформаційно-технологічного забезпечення інноваційних освітніх практик (технологій) на основі процесної ступеневості (неперервності, наскрізності) на ступнях і рівнях формування наслідування академічних і соціальних цінностей, наукового пізнання (аксіологічний), когнітивного наповнення, освоєння інформаційно-технологічного комплексу (технологій, інструментів, засобів) (неодивергентний), що формують потенційні здатності й спроможності професійно-метричного іміджу його застосування та соціального виміру реалізації у професійних середовищах для набуття статусу й кар'єрного росту викладачів вищої освіти (людино- та студентоцентричний);

- *системний методико-організаційний супровід* (за формами – змішаної, мобільної, мережевої організації освітнього процесу зі застосуванням системи методів навчання та науково-дослідницької діяльності), відповідно – *за витоками трансляції й перетворення інформації* (словесно-риторичні, візуального унаочнення, вебомтеричні, проєктного моделювання, прогностики, пізнавально-ігрові); *за логікою навчально-науково-пізнавальні аналітичні, системного аналізу якості, інформаційні, наукометричні, дослідницькі; за дотриманням вимог організації* – моніторингові внутрішнього та зовнішнього контролю й самооцінювання освітніх результатів; *за цільовим впливом* – семантичні державного впливу й нагляду, інституційної організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти в навчальних і навчально-наукових установах, спеціальні методи прямого й опосередкованого впливу щодо переконання, виховання, стимулу на основі децентралізації й демократизації управління в ЗВО;

- *кейс забезпечення соціометричного змісту і виміру* професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти в інтеграції метрики формування професійного іміджу щодо наповнення змістовних модулів – базового (інфор-

бібліо-, медіа-, вебо- та кіберметрії) для забезпечення професійних знань, умінь і навичок застосування цифрових та інноваційних освітніх технологій, інформаційно-технологічного сервісу методології наукометрії та кваліметрії; іміджевого (професійно-метричного) – для спеціальних фахових видів прикладної наукометрії, квалітології, якості й безпеки життєдіяльності майбутніх викладачів вищої освіти і забезпечення їх професійної й соціальної зайнятості, мобільності й самозайнятості;

- *набір умов організаційно-управлінського й організаційно-педагогічного характеру* для ефективної реалізації моделі формування представницької компетентності для досягнення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти.

Окреслено основні поняття такі як «імідж», «професійний імідж» та «педагогічний імідж», що дало змогу зрозуміти, що імідж є універсальною категорією зі складною структурою. Розглянуто класичний підхід іміджу викладача та виокремлено складові іміджу викладача за класичним підходом: сформовані моральні якості; високоінтелектуальні здібності; здатність до самопізнання задля формування «позитивного іміджу».

Встановлено, що за неокласичним підходом викладач вищої освіти виступає насамперед у ролі науковця, тьютора, наставника, модератора. Для цього необхідно розглядати як професійні так й особисті якості. Встановлено, що професійний та педагогічний імідж викладача вищої освіти будується на авторитеті – ролі та особистості. Зазначено, що формування професійного іміджу майбутніх викладачів вищої освіти, а саме наукового профілю за допомогою онлайн-ідентифікаторів ORCID, Google Scholar, Publons, Scopus на засадах транспарентного підходу, є головним чинником представлення особистісного професійно-метричного реноме майбутніх фахівців вищої освіти.

Педагогічна розвідка як спроба уніфікації показників кількісно-критеріального оцінювання науково-дослідної, науково-технічної та проєктної діяльності сприяла запобіганню невизначених стандартних ознак та уможливить їх класифікаційну систематизацію. Встановлено, що у методології кількісного

аналізу документально-інформаційних процедур останніх десятиліть не в повній мірі напрацьовано настанови та методики критеріального апарату системного аналізу встановлення рівнів визначення ефективності науково-пошукової діяльності. Визначено, що модерні напрями кількісної наукометрії як бібліографічні інструменти наукознавства ще більше заплутали переконливі доведення відповідності у понятійно-категоріальному апараті вебо- та медіаметрії, кіберметрії, бібліометрії та інформетрії. Зачасту розмитість сфер охоплення вищезазначених видів метрій відноситься до відсутності обізнаності авторів термінології щодо фундаментально-філософської, загально- та конкретно-наукової методології пізнання та дослідництва, насамперед у аспектах конкретно-галузевих аспектах їх оцінювання, встановлення предмету та будови як окремих наукових напрямів, а також відсутності практичного досвіду діагностики класифікаційних ознак у цілісній єдності множини індикаторів, розмежування тенденцій і закономірностей при вивченні процесів і явищ як об'єктів дослідження системної методології теорії і методики професійної освіти та їх наукознавства.

Список використаної літератури до другого розділу:

1. Акбаш К.С., Пасічник Н. О., Ріжняк Р. Я. Публікаційна активність учених педагогічних університетів України (2010–2020 рр.) через призму баз даних Scopus та Web of Science. *Наука та наукознавство*. 2021. №1 (111). С. 63–80.
2. Андрущенко В.П., Лутай В.С. Філософія освіти в Україні : стан, проблеми та перспективи розвитку. *Наукові зап. Академії наук вищої школи України*. 2004. Вип. 6. С. 59-71.
3. Асеев Г. Інформетрія або інфометрія? *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 5. С.26-28.
4. Асеев Г. Наукометрія, інформетрія, бібліометрія: визначення та розмежування. *Бібліотечний вісник*. 2016. № 2(232). С.3- 10.
5. Бережняк О. Бібліометрія як метод аналізу стану книговидавництва. *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів* : матеріали міжнародної конференції. 08 жовтня 2013. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://conference.nbuiv.gov.ua/site/reports/id17>
6. Бех В.П. Соціальні системи у дискурсі синергетичної парадигми / за наук. ред. В.П.Беха. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 328 с.
7. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Вища школа. 1997. 271 с.
8. Білявський Г. О., Падун М. М., Фурдуй Р. С. Основи загальної екології. Київ: Либідь. 1995. 368 с.
9. Бойченко М., Зінченко В. Наукометрія, бібліометрія і інфометрія: облік наукових досліджень і прогрес науки під кутом зору філософії стратегії глобального стійкого розвитку. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2022. 28 (1). С.119-138.

10. Бондаренко І.С. Іміджологія: Психологія іміджу: навчально-методичний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напрямку підготовки «Реклама і зв'язки з громадськістю». Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 122 с.
11. Вайс К.Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики / пер. з англ. А. Ткачука та М. Корчинської; наук. ред. пер. О. Кілієвич. Київ: Основи, 2000. 672 с.
12. Вакалюк Т. А., Спирін О. М., Мінтій І. С., Іванова С. М., Новицька Т. Л. Наукометричні показники оцінювання результативності педагогічних досліджень науковців та науково-педагогічних працівників. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 60. С. 167–184.
13. Ведунг Е. Оцінювання державної політики та програм / пер. з англ. В. Шульга. Київ: Всеуито, 2003. 350 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
15. Вознюк О. В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. 708 с.
16. Воронкова В. Г. Теоретико-методологічні засади розвитку сучасного соціуму в контексті синергетичної глобалізації. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2012. № 50. С. 24-31.
17. Главчева Ю., Каніщева О., Борисова Н. Огляд методів і технологій інорметрії. *Кібернетика і системний аналіз*. 2019, Т. 55, № 3. С. 182-193.
18. Гончарова В.О. Соціометрія. Комп'ютерна програма координатно-соціограмного аналізу шкільного колективу [Електронний ресурс]. URL: <https://cutt.ly/MwR7a2Nw> (дата звернення 23.03.2023).
19. Горошко М.П., Миклуш С.І., Хомюк П.Г. Біометрія. Львів : Вид-во «Камула», 2004. 236 с.

20. Гриненко А. М. Соціальна політика. Київ : КНЕУ, 2004. 309 с.
21. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія. Київ: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2004. 243с.
22. Демчук Т. П. Напрямки вивчення іміджу викладача вищої школи. Вісник Національної академії Державної. 2013. Вип. 3. Електронний
23. Драч І.І. Компетентнісна модель майбутнього викладача вищої школи. *Гуманітарний вісник*. 2012. Додаток 1. Вип. 27. Т. II (35). С. 94-102.
24. Драч І.І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади : монографія. Київ: «Дорадо-Друк», 2013. 456 с.
25. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін.
26. Золотовицький Р. А. Соціометрія Я. Л. Морено: міра спілкування. Соціс: Соціологічні дослідження. 2002. № 4. С. 103-113.
27. Зубко А.М. Теоретико-методичні засади підвищення кваліфікації педагогів у системі післядипломної освіти : монографія. Херсон : РПО, 2010. 167 с.
28. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії: монографія. Київ; Черкаси : УНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
29. Іванова С. М., Кільченко А. В., Мінтій І. С., Вакалюк Т. А. Оцінювання результативності наукової діяльності засобами інформаційно-цифрових систем окремої установи. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. № 3. С. 39–53.
30. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. І.Бурковського. Київ: Юніверс, 2000. 504 с.

31. Кваліметрія. Юридична енциклопедія : у 6 т. / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.). Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3: К., М. 792 с.
32. Клокар Н.І. Управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.06. Київ, 2011. 605 с.
33. Ковальчук В. І., Бірюк М. В. Роль інноваційних технологій навчання у розвитку педагогічної майстерності педагога професійного навчання. Молодий вчений. 2019. №4. С. 262-267.
34. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Електронний ресурс: <https://cutt.ly/0XsgBEh> (дата звернення 23.07.2022).
35. Колесникова Т. О., Матвєєва О. В. Університетська наука: бібліометричні дослідження. *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства: матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції*, 10–11 вересня 2015 року, Львів / Національний університет «Львівська політехніка», Науково-технічна бібліотека; редакційна колегія: О. В. Шишка, І. О. Белоус, Р. С. Самотий, А. І. Андрухів. Львів : Видавництво Львівської політехніки,
36. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору : монографія. Київ : Пед. думка, 2009. 520 с.
37. Кушнір В.А. Теоретико-методологічні основи системного аналізу педагогічного процесу вищої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 44 с.
38. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник. Київ; Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.
39. Лукіна Т.О. Кваліметрія // Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кремень: 2-ге вид, допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С.437-438.

40. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти : навч. посіб. Київ : Центр «Магістр-S» творчої спілки вчителів України, 1996. 256 с.
41. Матвієнко О.В., Ван Жуньдун Гносеолого-психологічний аналіз феномену іміджу сучасного педагога у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Випуск 61, Том 2, С.83 - 89
42. Матвієнко О.В., Степаненко Л.М., Височан Л.М., Височан З.Ю., Чорна Г.В., Максимчук І.А. Модель розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія №15 Науково – педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць/ За ред. Тимошенка. – Київ: Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова.2021,
43. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Професійний імідж викладача вищої школи»: для підготовки студентів магістерського рівня вищої освіти / Укладачі: Саяпіна С.А., Гарань Н.С., Дьоміна В.В. та ін. Слов'янськ: ДВНЗ „ДДПУ”, 2018. 91 с.
44. Миронова Н. С. Системний підхід до здійснення управлінських перетворень. *Актуальні проблеми державного управління* : у 2 ч. Харків : ХарРІДУ УАДУ, 2003. Вип. 2 (16). Ч. 1. С. 40-43.
45. Мінтій І. С., Вакалюк Т. А., Іванова С. М. Використання інформаційно-цифрових технологій для оцінювання результативності досліджень: результати констатувального експерименту. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Випуск 47. С. 309–315.
46. Музика О.О. О собливості роботи над професійно-орієнтованим завдання з курсу «Загальна психологія». Професійно-орієнтовані завдання з психології: навчальний посібник/ за ред.О.Л.Музики. Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2010. С.24-51.

47. Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку: монографія / за заг. редакцією Рідей Н.М., Сергієнко В.П. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 641 с.
48. Остапчук О. Педагогічна синергетика: найкоротший шлях до особистості. *Директор школи, ліцею, гімназії*. №2, 2006. С.85- 89.
49. Острроверхова Н. Синергетичний підхід до аналізу якості уроку. *Директор школи, ліцею, гімназії*. №2, 2006. С.90-94.
50. Політологічний енциклопедичний словник/ за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна. Київ: Видавництво«Генеза». 1997. С.258- 259.
51. Політологічний енциклопедичний словник/за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна. Київ:Вид-во «Генеза».1997. с. 258-259
52. Прохоров А.М. Великий енциклопедичний словник у двох томах. 1991. Т.1. Видавництво: Радянська енциклопедія 1728 с.
53. Путівник у прикладну наукометрію: навчальний посібник / Н. М. Рідей та ін.; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування. Херсон: Олді-плюс, 2014. 344 с.
54. Рейтинг університетів світу. *Webometrics*. URL: <http://www.webometrics.info/en/World> (дата звернення 12.05.2023).
55. Рідей Н.М., Рибалко Ю.В., Строкаль В.П. Європейський простір вищої освіти: міжнародні інноваційні інтеграційні процеси. *Професійна підготовка педагога в контексті європейських інтеграційних процесів*. Дрогобич: ДДП імені Івана Франка, 2013. С.270-276.
56. Русин Б. П., Варецький Я. Ю. Біометрична аутентифікація та криптографічний захист. Львів: Коло, 2007. 287 с.
57. Саркісян А. Г. Показники оцінки ефективності зовнішньої реклами. *Молодий учений*. 2014. № 8.2. С. 53-55
58. Сербін О., Ярошенко Т. Аспекти формування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 8. С. 12–15.

59. Серман Л. І. Педагогічні умови формування професійного іміджу у майбутніх учителів іноземної мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Рівне, 2020. 250с.
60. Силадій І. Демократизація як відповідь освіти на виклики глобалізованого світу. *Вища освіта України*. 2016. № 1. С. 54-59.
61. Симоненко Т. Наукова декларація – вимога часу. *Вісник Книжкової палати*. 2017. №1. С.26–28.
62. Сисоєва С., Соколова І. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження. Київ : ЕКМО, 2010. 361 с.
63. Слабецький О.М. Формування професійної компетентності безпеки майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ. 257с.
64. Соломка Е.Т., Прокопович Ю.А. Організація і проведення соціометричної методики в соціально-психологічних дослідженнях: навчально-методичний посібник. Ужгород. 2008. 32с.
65. Сорочан Т. Безперервна освіта педагогів: управлінський аспект. *Післядипломна освіта в Україні*. 2010. № 2. С. 73-75.
66. Соціологія: теорія, поняття, персоналії: навч. словник-довідник / за ред.. В.Н. Пічі. Київ : Каравелла; Л. : Новий Світ, 2000, 2002.242с.
67. Толочко С.В. Викладач-експерт у галузі освіти: суть і структура науково-методичної компетентності фахівця. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2021. № 1 (37), Ч. II. С.
68. Толочко С.В. Модернізація методологічної компетентності викладачів у системі післядипломної освіти для майбутнього. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2018. Вип. 151. У 2-х томах. Том 2. С. 73-78.
69. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

70. Циба В.Т. Основи теорії кваліметрії: навч. посіб. Київ: Ін.-т змісту і методів навч., 1997. 160 с.
71. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2014. 216 с.
72. Швецова-Водка Г.М. Загальна теорія документа і книги. Київ : Знання, 2014. 405 с.
73. Шпотя Т.В. Актуалізація формування професійного іміджу майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами медіатехнологій. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 9(14). Серія «Педагогіка»
74. Шушківський А.І. Кваліметрія. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=11519 (дата звернення
75. Akbash K. S., Pasichnyk N. O., Rizhniak R. Y a. Analysis of key factors of influence on scientometric indicators of higher educational institutions of Ukraine. *International Journal of Educational Development*. 2021. №81. pp.102330.
76. Anita R. Sh., Derta S. Mobile-Based E-Sociometry Application Development at the Counseling Guidance Laboratories of the State Islamic Institute (IAIN) Bukittinggi. *Knowbase : International Journal of Knowledge in Database*. 2021. Vol. 01 № 01. pp. 58-68.
77. Annum G. Ye. Cybermetrics Higher Educational Institution (HEI) Ranking Strategies: Useful Lessons for HEI's in Ghana to Adopt. *Open Journal of Social Sciences*, 2022, №10.6. pp. 42-54.
78. Araújo C. A. Bibliometria: evolução histórica e questões sociais. Em *Questão*, v. 12, n.1, p. 11-32
79. Bjerneborn L., Ingwersen P. Towards a basis framework for webometrics. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 2004. Vol. 55, N 14. P. 1216–1227/

80. Bobrytska V., Krasylnykova H., Beseda N., Batechko N., Spitsin Ye. Reshaping the University Curriculum through the Visiting Lectureship. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. Vol. 19, No.12, pp. 70-85.
81. Bykov V. Yu., Spirin O. M., Ivanova S. M., Vakaliuk T. A., Mintii I. S., Kilchenko A. V. Scientometric indicators for evaluating the effectiveness of pedagogical research of scientific institutions and educational institutions. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021 № 86(6). 289–312.
82. Dahal T. M. Cybermetics: The Use and Implications for Scientometrics and Bibliometrics: A Study for Developing Science & Technology Information System in Nepal. URL: <http://www.panasia.org.sg/nepalnet/ronast/cyber.html> (дата звернення 23.04.2023).
83. Edwards, T. Reviews: British Standards Institution: Glossary of documentation terms. *Journal of Librarianship*. 1977. №9(3). pp. 235-239. URL: <https://doi.org/10.1177/096100067700900313> (дата звернення
84. Giacomucci S. Experiential sociometry in group work: mutual aid for the group-as-a-whole. *Social Work with Groups*. Vol. 44, 2021. Issue 3: *The Creative Practitioner: An introduction to Psychodrama, Sociometry, and Group Psychotherapy*. pp. 204-214.
85. Gorraiz J. I. Editorial: Best Practices in Bibliometrics & Bibliometric Services. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*. 2021. № 6. pp.771999. <https://doi.org/10.3389/frma.2021.771999>
86. Kulawiak P. R., Wilbert J. Introduction of a new method for representing the sociometric status within the peer group: the example of sociometrically neglected children. *International Journal of Research & Method in Education*. 2020. Vol. 43, Issue 2, 2020. pp. 127-145.
87. Montazerian M., Dorch B. F. Editorial: Quality and Quantity in Research Assessment: Examining the Merits of Metrics. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 2022. URL: <https://doi.org/10.3389/frma.2022.991550> (дата звернення 23.04.2023).

88. Moreno J. L., Moreno, Z. T., Moreno J. *The First Psychodramatic Family*. New York: Beacon House. 1964. 136 p.
89. Mueller S. P.M. Metrics for science and technology and research funding: reflections on evaluation. URL: <https://cutt.ly/twR4XZ6S> (дата звернення 23.04.2023).
90. Owen Th., Willett P. Webometric analysis of department of librarianship and information science. *J. Inf. Sci.* 2000. Vol. 26, № 6. P. 421-428
91. Pindlowa W. Wokół informetrii, bibliometrii i naukometrii. *Aktual. Probl. Inf. i dok.* 1989. Vol. 34. № 1–2. P. 3–7.
92. Pöder E. What Is Wrong With the Current Evaluative Bibliometrics? *Frontiers in Research Metrics and Analytics*. 2022. № 6. pp. 824518. <https://doi.org/10.3389/frma.2021.824518>
93. Price D. de Solla A general theory of bibliometric and other cumulative advantage processes. *Journal of the American Society for information science*. 1976. № 5-6. Vol. 27 P. 292–306.
94. Priem J., Taraborelli D., Groth P., Neylon C. *Altmetrics: a manifesto*. Scholarly Communication, eAltmetrics. 2011. v 1.01. URL: <https://cutt.ly/ewR4ZbzM> (дата звернення 23.04.2023).
95. Pritchard A. Statistical Bibliography or Bibliometrics? *Journal of Documentation*. 1969. № 25(4). pp.348–349.
96. Shannon C. E. A mathematical theory of communication. *The Bell System Technical Journal*, 1948. Vol. 27, pp. 379–423; 623–656, July, October, Bell System Technical Journal. 27. pp. 379–423.
97. Soufyane L. Sociometry As An Attitude Scale : Theoretical Essay. *Journal of legal and social studies*. 2022. Vol. 7, № 1, pp. 83-95.
98. Topuzyan A., Markosyan N. Pedagogical qualimetry as a means of measuring the quality of the activities of the main subjects of the pedagogical process.

РОЗДІЛ 3.

ОБГРУНТУВАННЯ ТА ПРОЕКТУВАННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОФЕСІЙНО-МЕТРИЧНОГО РЕНОМЕ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ВЕРИФІКАЦІЯ

3.1 Обґрунтування, розроблення структури та змісту моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти

Застосування контент-, портфельного, аксіологічного і дефінітивного аналізів забезпечило формулювання авторської сентенції «процес формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти в умовах соціального виміру», яку визначаємо як мультисентенцію: *об'єкта наукового пізнання* формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у соціальному вимірі *задоволення вимог соціального замовлення* на підготовку викладачів вищої освіти у семантиці професійних середовищ інституційного – заклади освіти різного рівня акредитації; дослідницького – наукові установи; методичного – робочі групи та проєктні колективи розроблення відомчих та галузевих методик організації, методик дослідження, методик оцінювання результатів навчання та науки; проєктного – навчального, наукового, соціального, релігійного характеру; просвітницько-розвивального – рекреаційних та ревіталізаційних неформальних і інформальних організацій; соціального – патронату, волонтерства, опікунства; персональної практики – наставництва та педагогічного підприємництва; консультативно-дорадчого сервісу; *система професійної підготовки до формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на рівнях презентабельності неперервної освіти (впродовж життя, демократичної освіти та освіти майбутнього); процедури організаційно-управлінські та організаційно-педагогічні (умови забезпечення моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти)* – координаційно-субординаційні процедури публічного управління та

адміністрування ЗВО, самоврядування, алгоритмів документообігу, професійної підготовки і розвитку майбутніх фахівців з пролонгованою зайнятістю; *ланцюг процесної організації етапів системи професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти*, а саме першого – соціальної орієнтації та профорієнтації контингенту абітурієнтів різночинних цільових груп, другого – пропедевтики професійного становлення у здобутті програмних результатів навчання, третього – професіоналізації траєкторій навчання та фахової спеціалізації програм, четвертого – професійної адаптації, практики, стажування на першому робочому місці у професійних середовищах, п'ятого (кваліфікаційного) – підготовки кваліфікаційної роботи за вимогами і в межах проблематики у сфері професійної освіти з впровадженням цифрових технологій наукометрії, соціометрії та кваліметрії, безпекоорієнтованих на сталий розвиток галузі, забезпечення якості й безпеки соціокультурних форм майбутнього працевлаштування та самозайнятості; *акмеологічного самовдосконалення у структурно-логічному ланцюгу набуття професійного іміджу, його визнання у фаховій сфері, формування репутації для кар'єрного позиціонування соціального статусу майбутніх та діючих викладачів вищої освіти.*

Здійснено добір та обґрунтування *організаційно-управлінських й організаційно-педагогічних умов* з метою забезпечення ефективної реалізації методики організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у процесі професійної підготовки для релевантності освітніх результатів – сформованості представницької компетентності майбутніх викладачів для досягнення їх професійно-метричного реноме у вищій освіті.

Виокремлення масштабів поширення організаційно-управлінських та організаційно-педагогічних умов в умовах соціальної турбулентності та воєнного стану є достатньо розмите, оскільки, кожна з яких має цільовий і семантичний характер подвійного значення.

Актуалізовано в якості умов перспективної моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти: створення раціонального психолого-педагогічного

середовища сприяння до формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; забезпечення методологічної та інформаційно-технологічної платформи функціонування професійної метрики навчально-науково-пізнавальної та інноваційної діяльності у здобувачів освіти; розроблення та удосконалення спеціально-організаційних процедур адміністрування для формування професійної метрики іміджу майбутніх викладачів вищої освіти.

Забезпечення психолого-педагогічного середовища сприяння до формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти відповідає організаційно-педагогічним ознакам, проте організаційно не реалізується без методологічного та інформаційно-технологічного сервісу у забезпеченні професійної метрики усіх видів діяльності у здобувачів освіти.

Нарощення методологічного потенціалу традиційних і новітніх видів метрії, а саме інформетрії, бібліометрії, вебо- та медіаметрії, кіберметрії, які становлять базис навчання і дослідництва засобами цифрових технологій, складає навчально-методичне підґрунтя для забезпечення професійно-орієнтованих знань, умінь і навичок щодо цифровізації педагогічної діяльності та векторизує можливі напрями їх удосконалення у вигляді здатностей до наукознавства та системного аналізу якості, метрики безпеки життєдіяльності пересічного громадянина та діючого учасника освітнього процесу в опануванні та операційності професійно сформованих компетентностей метрики європейської освітньої аксіології, тому умова зі формування та застосування методологічної та інформаційно-технологічної платформи функціонування забезпечення професійної метрики навчально-науково-пізнавальної та інноваційної діяльності у здобувачів освіти характеризується як умова дуального характеру, класифікаційні ознаки якої знаходяться у сферах конкретно-наукових та фундаментально-наукових знань у галузях педагогіки, кібернетики, наукознавства, а також галузі управління якості й безпеки життєдільності соціокультурних форм ЗВО з позитивним моделюванням професійно-метричного іміджу установи при консолідації зусиль академічної спільноти.

Здійснено добір комплектації інформаційно-технологічного забезпечення формування професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти у сегментах функціоналу:

– програмного забезпечення організації підготовки Moodle (<https://moodle.org>), Talent (<https://www.talentlms.com>), Lessonly (<https://www.lessonly.com>), Easygenerator (<https://www.easygenerator.com/>), iSpring управління е-навчанням Learn (<https://www.ispringsolutions.com>), LearningStone (<https://www.learningstone.com>) хмароорієнтовані; платформ Litmos (<https://www.litmos.com>), Teachable (<https://teachable.com>), Gomo learning (<https://www.gomolearning.com/>); середовища систем управління інтерактивним навчанням, дизайном, відкритих онлан-курсів Easy (<https://www.easylms.com>), NEO (<https://www.neolms.com/>), Canvas (<https://www.canvas.net/>);

– інструментів – комунікації зі споживачами освітніх послуг (Kahoot ! (<https://kahoot.com/>), Socrative (<https://www.socrative.com/>), Wooclap (<https://www.wooclap.com/>), Google sites (<https://sites.google.com/new>) WIX (<https://uk.wix.com/>) індивідуальні кабінети оцінювання здобувачів, віртуальне освітнє середовище, веб-конструктори; розроблення та обміну курсами та використання системи моніторингу онлайн-навчання Articulate Rise 360 (<https://articulate.com/360/rise>), Articulate 360 (<https://articulate.com/360/storyline>); проектування та моделювання освітніх мультимедійних, візуальних та відео-ресурсів – платформи Powtoon (<https://www.powtoon.com/>), Moovly (<https://www.moovly.com/>) для відео- та мультимедіа-контентів, Camtasia (<https://camtasia.en.softonic.com>), Vyond (<https://www.vyond.com/>) відео-конструктори, PlayPosit (<https://go.playposit.com/>) платформа організації навчання; освітні сервіси – розробки презентації Prezi (<https://prezi.com>), Powerpoint (<https://office.live.com>), Google-презентації (<https://www.google.com>), Keynote (<https://www.apple.com/ru/keynote/>), хмарна підтримка спільних комунікацій у відео-конференціях VoiceThread (<https://voicethread.com/>), аудіо-редактор, оцифрування звукових треків з редагуванням звукових ефектів Audacity (<https://www.audacityteam.org/>);

– інструментів – освітнього та науково-дослідного планування та проектування командної роботи у авторських та дослідницьких колективах Google : G Suite for Education (edu.google.com/products/gsuite-for-education) забезпечення освітнього процесу та збереження активів освітніх ресурсів, Kaggle (<https://www.kaggle.com/>) організація зберігання наукових даних з пошуковою системою і комунікацією для перспективного їх використання; корпоративного документообігу Colaboratory (<https://colab.research.google.com>), Notion (<https://www.notion.so/>); інфографічні конструктори з програмним забезпеченням візуалізації та здійснення дизайну креативних проєктів Confluence (<https://www.confluence.com/>), Miro (<https://miro.com>), Adobe Photoshop (<https://www.adobe.com/ua/>), Piktochart (<https://piktochart.com/>), Draw.io (<https://drawar.io/>), Infogram (<https://infogram.com/>);

– програмні продукти для проєктної діяльності Trello (<https://trello.com/uk>); корпоративної проєктної діяльності – Asana (<https://asana.com>), віртуальної командної діяльності синхронізації споживачів Microsoft Teams (<https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365/microsoft-teams/free>); інформаційно-комунікаційної діяльності з підготовки проєктів Pyrus (<https://pyrus.com/ru>); платформа-мережа для асоціацій навчальних центрів «ТренінгСпейс» (<https://www.trainingspace.online/>), платформа ІТ-бізнесу для освіти і науки Granatum Solutions (<https://granatum.solutions/>) [1, 2].

Надзвичайно актуалізується необхідність не лише підготовка майбутніх викладачів, а й фахівців галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи, і навпаки фахівці даної галузі задіяні у сфері освіти, науки й інноватики мають мати готовність для педагогічної діяльності і реалізації професійно-метричного реноме усіх учасників освітнього процесу та ЗВО в цілому.

Тому обґрунтовано і виокремлено умову, яка формує професійну метрику іміджу майбутніх викладачів вищої освіти як розроблення, удосконалення та уніфікація спеціально-організаційних процедур адміністрування: профорієнтації, профілювання основних програм навчання і дослідництва, збільшення спектру їх спеціалізації, поєднання навчання практики і дослідництва в умовах адаптації до

професійних середовищ (навчання на першому робочому місці, залучення стейкхолдерів і практиків), соціального сервісу, консалтингово-дорадчої підтримки не лише у створенні соціальних і наукових профілів, а їх адаптації до обраних сфер майбутньої зайнятості (соціограм та професіограм), стратегії програм формування іміджу і набуття професійно-метричного реноме у досягненні соціального і кар'єрного статусу завдяки представницьким компетентностям на рівнях презентабельності реноме.

Обґрунтовано та розроблено модель формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти обґрунтовано і розроблено з метою забезпечення освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО для сталого розвитку України в умовах глобального виміру європейської освітньої аксіології та забезпечення соціально-правових гарантій у концепціях «Освіти для всіх», «Освіти впродовж життя» та «Демократичної освіти майбутнього» (рис. 3.1).

Модель спроектовано у системно-цільовому, методико-організаційному, змістовно-семантичному та результативному контенті архітектури організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти. Цільове призначення організації освітнього процесу професійної підготовки орієнтовано на задоволення соціальних запитів у забезпеченні формування професійно-метричного реноме у майбутніх та зайнятих викладачів вищої освіти.

Метою моделювання професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти в умовах модернізації соціокультурних форм ЗВО в сфері освіти, науки й інноватики, реформування вищої освіти та забезпечення її імплементації та визнання згідно вимог міжнародного правого та технічного регулювання, уніфікації портативних освітніх і освітньо-наукових програм полягає у забезпеченні нарощення методологічного потенціалу навчання та дослідництва для формування професійно-метричного реноме в умовах педагогічної інноватики.

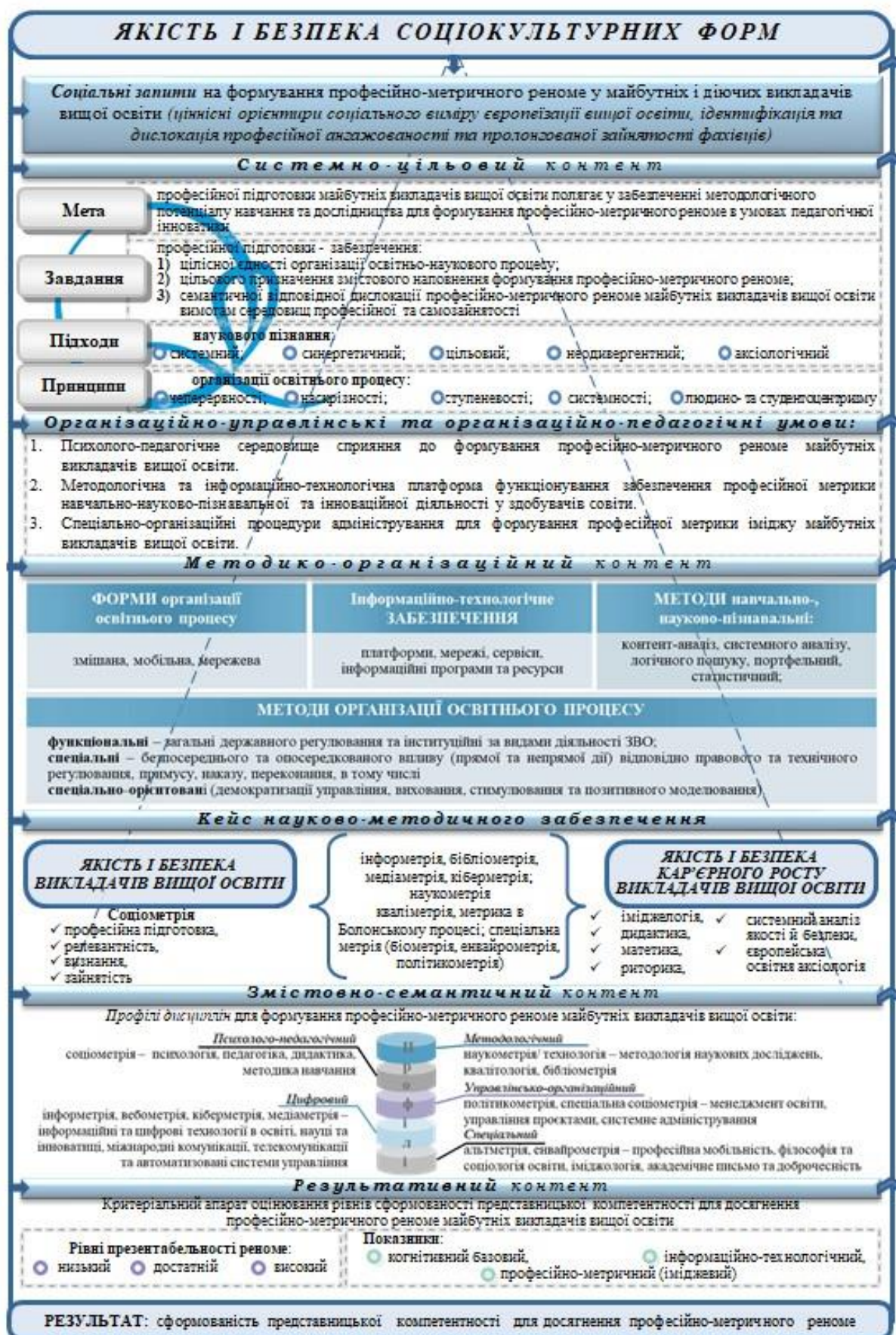


Рис.3.1 Модель формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти

Стратегії реалізації освітньої політики як проблемні завдання професійної підготовки визначено для забезпечення системної синергії організації освітнього та дослідницького процесів, функціонального призначення змістового наповнення, семантичної відповідності масштабів поширення позитивного впливу професійно-метричного реноме згідно вимог професійної зайнятості та її пролонгування.

Системно-цільовий контент враховує методологічні підходи: системний, синергетичний, цільовий, неодивергентний, аксіологічний – наукового пізнання та принципи неперервності, наскрізності, ступеневості, системності, людино- та студентоцентризму, організаційно-управлінські та організаційно-педагогічні умови ефективного впровадження моделі.

У методико-організаційному контенті моделі враховано сучасні форми організації освітнього процесу, інформаційно-технологічний сервіс підтримки змішаного, мобільного та мережевого впровадження на платформах з інформаційно-програмними та інформаційно-ресурсними послугами методичного супроводу навчально-науково-пізнавальної діяльності методами контент-аналізу, системного аналізу якості, логічного пошуку, портфельного аналізу, аксіологічного аналізу та статистичних опрацювань її організації.

Здійснено добір методів організації:

– функціональних, загально-державних та інституційних щодо забезпечення регулювання семантичних видів системної діяльності ЗВО;

– спеціальних опосередкованих і лінійних адміністративно- та організаційно-педагогічного впливу згідно унормування правового і технічного регулювання мотивації та примусу;

– спеціального призначення управління демократизацією освіти, виховання, стимулювання та позитивного моделювання реноме.

До методико-організаційного контенту включено розроблений і заргументований кейс науково-методичного супроводу у стратегемах формування – якості і безпеки життєдіяльності викладачів вищої освіти засобами діагностики соціометричних складових інтелектуального потенціалу професійної підготовки

майбутніх викладачів вищої освіти, забезпечення релевантності освітніх результатів, їх визнання професійної та соціальної зайнятості з пролонгуванням впродовж життя; якості й безпеки кар'єрного росту викладачів вищої освіти завдяки самоосвіті та самоменеджменту у запропонованих компонентах траєкторій навчання іміджології, дидактики, матетики, риторики, системного аналізу якості й безпеки соціокультурних форм, європейської освітньої аксіології з базовою основою професійного навчання інформетрії (бібліо-, медіа-, кіберметрії); наукометрії, кваліметрії, метрики Болонського процесу, сучасних видів спеціальної метрії (біо-, енвайро- та політикометрії).

Змістовно-семантичний контент враховує науково-методичне та інформаційно-технологічне забезпечення визначених профілів дисциплін для формування професійно-метричного реноме підготовки майбутніх викладачів вищої освіти:

1. Психолого-педагогічний (соціометрія – психологія, педагогіка, дидактика, методика навчання);
2. Методологічний (наукометрія/ технологія – методологія наукових досліджень, квалітологія, бібліометрія);
3. Цифровий (інформетрія, вебометрія, кіберметрія, медіаметрія – інформаційні та цифрові технології в освіті, науці та інновації, міжнародні комунікації, телекомунікації та автоматизовані системи управління);
4. Управлінсько-організаційний (політикометрія, спеціальна соціометрія – менеджмент освіти, управління проєктами, системне адміністрування);
5. Спеціальний (альтметрія, енвайрометрія – професійна мобільність, філософія та соціологія освіти, іміджологія, академічне письмо та добросовісність).

Результативний контент моделі розроблено з критеріальним апаратом оцінювання рівнів сформованості представницької компетентності для досягнення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на низькому, достатньому та високому рівнях презентабельності реноме професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти згідно визначених показників у засобах діагностики (знань, умінь та навичок, здатності та

готовності, компетентності та відповідальності): когнітивний базовий, інформаційно-технологічний, професійно-метричний (іміджевий) (Додаток Б).

Результатом процесу формування професійно-метричного реноме є сформованість представницької компетентності для досягнення професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти.

Визначено структуру і зміст авторської генези «представницька компетентність професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти», яку тлумачемо у системних компонентах:

- *сформованість професійної компетентності* майбутніх викладачів вищої освіти згідно Стандарту вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» другого (магістерського) рівня (наказ МОН України №1435 від 18 листопада 2020 р.), яка складається з *інтегральної* (системна здатність до вирішення завдань науково-пізнавального, проектно-конструкторського, інформаційно-аналітичного, консультативно-дорадчого характеру, також/чи футуристичного щодо реалізації підходів і принципів педагогічного інноватики у подоланні проблем модернізації професійної освіти), *загальних* (здатності – критичного та футуристичного мислення, абстрагування у пізнанні складно-організованих соціальних, інформаційних систем та їх моделей управління якістю і безпекою засобами загальної та спеціальної метрії, оцінювання ризиків і небезпек при розробленні стратегій раціональних/оптимальних організаційно-управлінських рішень запобігання та усунення небезпеки виникнення кризових і катастрофічних ситуацій, синтезу розроблених варіантів для оптимізації функціонування на рівнях та за цільовим призначенням систем, видів професійної діяльності майбутніх викладачів вищої освіти; інформаційного моніторингу, системного аналізу інформаційних даних, верифікації даних самостійного пошуку та інформатичних банкінгів як донорів системної та статистичної інформації; комунікативна здатність суб'єкт-суб'єктної взаємодії різноманітних професійних та професійно-орієнтованих соціальних груп різного рівня педагогічного впливу (стейкхолдерами, експертами і практиками) у різних галузях науки і знань;

взаємодіяти у інформаційних та соціальних комунікаціях міжнародної проєктної діяльності; мотиваційна здатність для досягнення цільового компоненту взаємодії в межах професійної діяльності; відповідати соціальному замовленню кадрового резерву у професійних середовищах за різними видами економічної діяльності, вимогам сертифікації педагогічних працівників; здатність суб'єкт-суб'єктної взаємодії у професійному середовищі, корпоративної етики та академічної доброчесності у сфері професійної освіти, дослідництва та інноватики, толерантності, суспільних норм, біоетики та екологічної етики, позитивного та шанобливого ставлення у міжособистісних взаєминах) та спеціальних (здатності – застосовувати сучасні підходи та розробляти механізми їх впровадження для досягнення цілей проблемних завдань навчально-науково-пізнавального, інноваційного та прогностичного характеру у сфері професійної освіти; діагностувати, ранжувати та визначати семантичну спрямованість мікро-груп студентських колективів, враховувати при плануванні та розподілі практичних завдань і курсових проєктів, кваліфікаційних робіт в межах їх ангажування за тематичною проблематикою здійснення освітнього процесу; здійснювати добір освітніх ресурсів і засобів їх застосування при плануванні і впровадженні освітніх та інформаційних технологій навчання; системної аналітики, прогностики, моделювання власних траєкторій релевантного навчання та дослідництва, застосування ефективних практик, програм ліквідації проблемних ситуацій в професійній освіті, вироблення продуктивних організаційно-управлінських та психолого-педагогічних рішень; обґрунтування, створення та планування проєктної діяльності (конкретно-наукової та міжгалузевої), інформаційно-технологічного та науково-методичного сервісу, добору органайзерів матеріального, бюджетного та кадрового забезпечення управління персоналом; корпоративної організації праці, публічного управління та адміністрування; консультативно-дорадчі навички сервісу й обслуговування інформаційних процесів організації освітньо-наукових і наукових програм і проєктів; організовувати планування наукового пошуку з дотриманням

академічної доброчесності при апробації персональних моделей педагогічної, науково-педагогічної, методичної діяльності);

- відповідність засобам *технічного регулювання інституційної організації ЗВО* – дотримання умов специфікації установи (відомчий, галузевий та інституційний вибір закладів освіти та наукових установ згідно концепції глобального виміру європеїзації соціальних гарантій правового захисту академічної та соціальної мобільності, якості безпеки здобуття освітніх, освітньо-наукових програм з визнанням періодів, кваліфікацій та дипломів, інформатизації управління професійною підготовкою на принципах студенто- та природоцентризму);

- *задоволення вимог якості в системі освіти, науки й інноватики* ((відповідність нормативно-правовим вимогам щодо діяльності ЗВО (ліцензування, акредитація, сертифікація, стандартизація, паспортизація, аудит); кваліфікаційної відповідності національним та міжнародним рамкам кваліфікацій для майбутніх викладачів вищої освіти); професійної та самозайнятості));

- *ангажованість* регіональна, адміністративно-територіальна, локальна та міжнародна ангажованість проєктної діяльності у перспективних напрямках ідентифікації презентаційних рівнів професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у процесі сертифікації, авторських і інтегрованих курсів дисциплін – бібліометрії, інформетрії (кіберметрії), наукометрії, кваліметрії, соціометрії та сучасних напрямів неометрії (біометрії, політикометрії, енвайрометрії), а також методики наукових досліджень питань наукознавства та безпекології, в тому числі методики організації підготовки майбутніх викладачів вищої освіти для нарощення методологічного потенціалу освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО для сталого розвитку України (з врахуванням квалітологічних і безпекових потреб особи викладача, усіх представників академічної спільноти та членів їх родини, соціокультурних систем у цілому).

3.2 Встановлення ефективності методики організації та моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти з кейсом науково-методичного забезпечення

Апробовано початковий план дослідження у етапах : теоретичні і методичні аспекти якості формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти (аналіз національної метрики професійної зайнятості майбутніх викладачів вищої освіти; соціальний вимір правових намірів формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; матричний контен-аналіз полі професійної нехтуваності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти); методика формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти (базові принципи психокмпентсаторної спроможності зневаги професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; складові компентсаторної конденсації професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; кейс науково-метричного забезпечення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти); алгоритм проектування портативних програм формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти (освітні траєкторії можливих апробацій професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; портативні програми формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; колективне оцінювання спроможності програм формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; план антикризового менеджменту процесу організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти).

При здійсненні педагогічних розвідок пнл дослідження скориговано за алгоритмом: теоретичні аспекти формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти (контент-аналіз національної метрики нормативного забезпечення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для професійної зайнятості; аксіологічний аналіз соціального

виміру європеїзації вищої освіти для формування професійно-метричного реноме викладачів); методичні аспекти формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти (методологічні підходи, принципи та методи пізнання й організації освітнього процесу підготовки майбутніх викладачів вищої освіти; матричний аналіз теоретичних і методичних аспектів абрису професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти) та обґрунтування та проектування моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти та її верифікація (обґрунтування, розроблення структури та змісту моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; встановлення ефективності методики організації та моделі формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти з кейсом науково-методичного забезпечення).

Експериментальною базою дослідження обрано : Криворізький національний університет, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини та Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Експериментальне дослідження проходило у етапах: мотиваційний, діагностично-констатувальний та формувально-моделюючий.

У педагогічному експерименті було задіяно 258 осіб, з них 130 здобувачів освіти віднесено до експериментальної групи (далі – ЕГ) та 128 осіб до контрольної групи (далі – КГ) галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 015 «Професійна освіта (Цифрові технології)».

На мотиваційному етапі здійснено опитування за питальником Н.Титової щодо визначення зацікавленості, інтересів та прагнень здобувачів освіти у набутті професійного іміджу, досягнення представницьких компетентностей професійно-метричного реноме та здобуття професійного статусу майбутнього викладача вищої освіти.

Питальник «презентабельності» побудовано у трикомпонентній

рубрикації, кожна з яких містить по 6 питань, оцінювання яких визначено по 5 балів за кожним і 10 балів за творче есе опису абрисів рубрик «Професійний імідж», «Професійне реноме», «Професійний статус».

Перелік питальника:

I. Зацікавленість у набутті професійного іміджу майбутнього викладача вищої освіти.

1.1. Визначте Вашу позицію як позитивного чи негативного ставлення до майбутнього викладача вищої освіти (+,-).

1.2. Висловіть Ваше бачення щодо позитивного чи негативного ставлення соціуму (вказіть категорію соціальних груп) до задіяних викладачів вищої освіти (+,-).

1.3. Схарактеризуйте ставлення Ваших одногрупників до позитивного чи негативного іміджу викладачів вищої освіти (+,-).

1.4. Здійсніть опитування представників зацікавлених сторін (членів родини, друзів) щодо позитивного чи негативного ставлення їх до викладачів вищої освіти (+,-).

1.5. Запропонуйте органу студентського самоврядування висловити точку зору щодо позитивного чи негативного ставлення до викладачів вищої освіти (+,-).

1.6. Визначте позицію представників стейкхолдерів у місцях Вашої прогнозованої зайнятості або у період стажування на першому робочому місці щодо позитивного чи негативного ставлення до викладачів вищої освіти (+,-).

II. Інтерес до набуття професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти.

2.1. Чи маєте Ви сформовані інтереси майбутнього набуття професійно-метричного реноме викладача вищої освіти (+,-).

2.2. Чи залежить Ваша майбутня професійна зайнятість від набутого професійно-метричного реноме (+,-).

2.3. Чи погоджуєтесь Ви зі твердженням, що професійно-метричне реноме – це категорія, яка потребує постійного удосконалення та підтримки для

забезпечення відповідності Вашої компетентності у професійному середовищі (+,-).

2.4. Коло Ваших особистих соціальних і професійних інтересів знаходиться у полі професійної підготовки та розвитку процесу формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів освіти (+,-).

2.5. Чи усвідомлюєте Ви, зщо набуття професійно-метричного реноме потребує ресурсозатрат – часу, матеріальних вкладень (+,-).

2.6. До якої позиції Ви схиляєтесь : професійно-метричне реноме сприятиме бажаній якості життєдіяльності майбутніх викладачів вищої освіти так (+) чи ні (-).

III. Прагнення до здобуття професійного статусу майбутнього викладача вищої освіти.

3.1. Ваші прогнення до здобуття професійного статусу майбутнього викладача вищої освіти у різних середовищах зайнятості є усталеними (+,-)?

3.2. Здійсніть самоаналіз щодо можливості реалізації Ваших прагнень у здобутті професійного статусу майбутнього викладача вищої освіти за допомогою товаришів Вашої групи (+,-).

3.3. Підтвердіть або спростуйте позицію Вашого наставника під час практики щодо можливостей набуття професійного статусу (+,-).

3.4. Чи є дієві підтвердження з Вашої точки зору усвідомлених прагнень набуття професійного статусу для професійної зайнятості та її пролонгування – позитивне (+) і негативне (-).

3.5. Як Ви вважаєте, яким є ставлення роботодавців до спонукання чи гальмування набуття професійного статусу майбутнього викладача вищої освіти і забезпечення кар'єрного росту – позитивне (+) і негативне (-).

3.6. Чи спонукає адміністрація ЗВО під час професійної підготовки до здобуття професійного іміджу, реноме та статусу – так (+) і ні (-).

Окремо здобувачами освіти пропонується підготовка творчого есе опису абрисів рубрик «Професійний імідж», «Професійне реноме», «Професійний статус» за планом:

1. Соціальні запити на професійний імідж, реноме, статус, їх актуальність у суспільній діяльності.
2. Мета та цілі набуття професійного іміджу, реноме, статусу майбутніх викладачів вищої освіти у контексті особистих потреб, професійної необхідності та соціальної зайнятості.
3. Абриси особистого бачення, рефлексії та очікувань від набуття професійного іміджу, реноме, статусу майбутніх викладачів вищої освіти.

Наприкінці виконання завдань питальника та творчого есе максимальна кількість балів складає 100 балів.

Під час діагностично-констатувальному етапу педагогічного експерименту здійснено скринінг складових представницької компетентності майбутніх викладачів вищої освіти за аудиторською діагностикою (інтегральних, загальних та спеціальних компонентів за низьким, достатнім та високим рівнями), який забезпечив ідентифікацію професійних здатностей (визначених у державних стандартах галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (Додаток А)) цільових груп здобувачів освіти, охоплених педагогічним експериментом.

Складові професійної компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти згідно анкетування аудиторської діагностики враховує тріаду обов'язкових інтегральних, загальних і спеціальних компонентів компетентності, які оцінювали за рівнями – низький (С, D), достатній (В, С), високий (А).

Діагностику професійної компетентності майбутніх викладачів вищої освіти проведено згідно розробленої анкети встановлення відповідності вимогам Стандарту вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» другого (магістерського) рівня (наказ МОН України №1435 від 18 листопада 2020 р.) представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Діагностика професійної компетентності майбутніх викладачів вищої освіти

Складові компетентності	Рівні		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
Інтегральна :			
Системна здатність до вирішення завдань науково-пізнавального, проектно-конструкторського, інформаційно-аналітичного, консультативно-дорадчого характеру, також/чи футуристичного щодо реалізації підходів і принципів педагогічного інноватики у подоланні проблем модернізації в професійній освіті			
Загальні :			
Здатність до критичного та футуристичного мислення, абстрагування при дослідженні, пізнанні складно-організованих соціальних, інформаційних систем та їх моделей управління якістю і безпекою засобами загальної та спеціальної метрії, оцінювання ризиків і небезпек при розробленні стратегій раціональних/оптимальних організаційно-управлінських рішень запобігання та усунення небезпеки виникнення кризових і катастрофічних ситуацій, синтезу розроблених варіантів для оптимізації функціонування на рівнях та за цільовим призначенням систем, видів професійної діяльності майбутніх викладачів вищої освіти			
Здатність до інформаційного моніторингу, системного аналізу інформаційних даних, їх узагальнення, систематизація та функціональний розподіл для обґрунтованості та верифікації даних самостійного пошуку й інформатичних банкінгів як донорів системної та статистичної інформації			
Комунікативна здатність субект-субектної взаємодії різноманітних професійних та професійно-орієнтованих соціальних груп різного рівня педагогічного впливу (стейкхолдерами можливих професійних середовищ, експертами і практиками) у різних галузях науки і знань			
Здатність взаємодіяти у інформаційних та соціальних комунікаціях міжнародної проектної діяльності (наукової, освітньої, соціальної, дозвіллевої, художньо-естетичної, конфесійної, громадської)			
Мотиваційна здатність переконання, заохочення та стимулювання для досягнення цільового компоненту взаємодії в межах професійної діяльності			
Здатність відповідати соціальному замовленню кадрового резерву у професійних середовищах за різними видами економічної діяльності, вимогам сертифікації працівників у сфері професійної освіти та суміжних і дотичних галузях			
Здатність субект-субектної взаємодії у професійному середовищі, корпоративної етики та академічної доброчесності у сфері професійної освіти, дослідництва та інноватики, толерантності, суспільних норм, біоетики та екологічної етики, позитивного та шанобливого ставлення у міжособистісних			

Складові компетентності	Рівні		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
взаєминах			
спеціальні :			
Здатність застосовувати сучасні підходи та розробляти механізми їх впровадження для досягнення цілей проблемних завдань навчально-науково-пізнавального, інноваційного та прогностичного характеру у сфері професійної освіти			
Здатність діагностувати, ранжувати та визначати семантичну спрямованість мікро-груп студентських колективів, враховувати при плануванні та розподілі практичних завдань і курсових проєктів, кваліфікаційних робіт в межах їх ангажування згідно тематичної проблематики здійснення освітнього процесу в професійній підготовці			
Здатність здійснювати добір освітніх ресурсів і засобів їх застосування при плануванні, впровадженні освітніх та інформаційних технологій навчання			
Здатність до системної аналітики, прогностики, моделювання власних траєкторій релевантного навчання та дослідництва, застосування ефективних практик, програм запобігання, усунення та ліквідації проблемних ситуацій в професійній освіті, вироблення продуктивних організаційно-управлінських та психолого-педагогічних рішень			
Здатність до обґрунтування, створення та планування проєктної діяльності (конкретно-наукової та міжгалузевої), інформаційно-технологічного та науково-методичного сервісу, добору методичнихз органайзерів матеріального, бюджетного та кадрового забезпечення управління персоналом			
Здатність до корпоративної організації праці, публічного управління та адміністрування			
Консультативно-дорадчі навички сервісу й обслуговування інформаційних процесів організації освітньо-наукових, наукових програм і проєктів			
Здатність організувати планування наукового пошуку з дотриманням академічної доброчесності при апробації персональних моделей педагогічної, науково-педагогічної, методичної діяльності			

На діагностично-констатувальному етапі встановлення реальний стан початкового контролю сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за показниками – когнітивний базовий, інформаційно-технологічний та професійно-метричний (іміджевий) за рівнями – низький (C, D), достатній (B, C) та високий (A).

Розроблено анкету оцінювання рівня сформованості професійної компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти, обґрунтування яких викладено в таблицях нижче.

I. Особиста картка здобувача освіти охоплює складові сегменти персональних даних біометрії, результатів відповідності вимогам до представницької компетентності професійно-метричного реноме:

1. Прізвище, ім'я, по батькові _____

2. ЗВО _____

3. Спеціальність 015 «Професійна освіта»

4. Спеціалізація Цифрові технології

5. Види діяльності освітнього процесу (*необхідне підкреслити*):

навчально-науково-пізнавальна

навчальна

практично-стажувальна– організаційна

апробаційна

організаційно-управлінська

психолого-педагогічна – контролююча

У процесі професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти здійснюється формування представницької компетентності професійно-метричного реноме у триетапному нарощенні потенціалу презентабельності складових кейсу науково-методичного забезпечення: 1) бібліометрії, інформетрії, кіберметрії; 2) наукометрії, кваліметрії; 3) спеціальної метрії та соціометрії на рівнях (низькому, достатньому та високому) критеріями:

Потенціал презентабельності складових кейсу науково-методичного забезпечення першого етапу формування знань, умінь і навичок, здатностей та готовності до застосування у галузях бібліометрії, інформетрії (кіберметрії) оцінювали за когнітивним базовим показником відповідно за розробленою авторською анкетною (таблиця 3.2) та рефератом пропедевтичного змісту на тему «Інформетрія як засіб удосконалення інформаційного менеджменту»:

Таблиця 3.2

**Анкета діагностування рівнів презентабельності професійно-метричного
реноме майбутніх викладачів вищої освіти
у галузі бібліометрії за когнітивним базовим показником**

Показники професійно та фахово-орієнтованих знань, умінь, навичок, здатності та готовності	Рівні презентабельності професійно-метричного реноме		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
1	2	3	4
Професійно та фахово-орієнтовані знання:			
Бібліометрії, електронної наукової періодизації			
Змісту і структури наукової періодизації			
Ролі наукової періодизації у розвитку стратегічних напрямів наукознавства			
Історичної ретроспективи генезису бібліометрії як галузі знань			
Історичних етапів культури бібліометрії			
Бібліометричних законів наукометрії: Парето, Бенфорда, Бредфорда, Ципфа, Лотки			
У сфері монополізації системи комунікацій між постачальниками зі споживачами			
Символіки позначень та термінології симіотики в бібліометрії			
Аксіологічного футуризму контракторів видавців, донорів видань			
Проблематики цитування, академічного цитування, самоцитування			
Бібліографічних платформ інформаційних даних, засобів та інструментарію, інформаційно-технологічного сервісу			
Архітектури методичних взірців бібліометричних активів			
Принципів метрики наукових часописів, визначення їх імпаکت-фактору, класифікаційних ознак, різниці між синхронним та діахронним цитуванням та самоцитуванням			
Встановлення напів-періоду цитування та самоцитування			
Метрики та опрацювання Eigenfactor, AI, SNIP, SJR			
Аргументації зиску Eigenfactor			
Ролі ранжування індексів Хірша часописів (hJ)			
Генезису метрії періодичних видань			
Перспектив неометрії			
Методики компаративістики журнальних метрик			
Наукових шкіл і фундаторів бібліометрії			
Вміння та навички:			

Показники професійно та фахово-орієнтованих знань, умінь, навичок, здатності та готовності	Рівні презентабельності професійно-метричного реноме		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
Процедури рецензування та експертного оцінювання наукових видань та публікацій			
Застосування електронної наукової періодизації			
Розпізнавання цифрових моделей наукової періодизації			
Незалежного оцінювання товарів (періодичних видань, наукових робіт, видавничої діяльності), продукції та сервісів науково-метричних платформ			
Незалежного оцінювання наукових продуктів та оцінювання на замовлення (господарчо-договірних умов)			
Уповноваженого оцінювання товарів			
Тривимірного вивчення об'єктів бібліометрії (процесів і явищ)			
Визначення авторського статусу, репутації наукових публікацій та видань			
Формування персональної метрики авторів наукових публікацій, видавничого статусу і профілів автора: метрія h-індексу, ядро Хірша, обрахування, семантика та критика; метрія a- та m-індексів			
Компаративного аналізу h-індексу зі стандартними показниками: метрії, подібні h-індексу; зразків g-, hg-, h2-, A і R-, AR-, e - індексування			
Компаративісти метрик h, e, A, R			
Встановлення індивідуального h-індексу, m-, p-, h-, індексів та ієрархічного h-індексу			
Анотація розюме метрик			
Здатності та готовність до:			
Корпоративного застосування методів бібліометрії			
Аналізування конкурентоспроможності монополістів постачальників часописів			
Визначення контент- конкурентоздатності надавачів видавничих послуг			
Діагностування та моніторингу моделей калейдоскопічних ринків реалізації періодики та опублікованих напрацювань авторів			
Встановлення та застосування методик нелінійного ціноутворення видань			
Прогнозування невизначеності ціноутворення нелінійної ангажованості видань			
Прогностики перспектив презентабельності професійно-метричного реноме учених і педагогів методами бібліометрії			
Системного аналізування соціально- економічних активів ринків періодичних видань			

Показники професійно та фахово-орієнтованих знань, умінь, навичок, здатності та готовності	Рівні презентабельності професійно-метричного реноме		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
Планування електронної підписки та її пролонгування			
Системного аналізу організації мереж цитування			
Критики індексів цитування			
Релевантності науково-дослідницької, проектно-комунікативної, експертно-аналітичної, організаційно-управлінської та психолого-педагогічної наукової діяльності			
Визначення та добору показників параметральної метрики результативності наукового пошуку			
Аналізувати напрацювання щодо визначення та застосування індексів наукової спеціалізації країн			
Застосування метрики презентабельної продуктивності наукових публікацій країн (ефект Мавія для країн, Euro-Factor)			
Оцінювання продуктивності науково-дослідної діяльності			
Застосування метрики наукових часописів та опрацювання Eigenfactor, AI, SNIP, SJR			
Метрії встановленої взаємодії R(A, B, T) Оцінювання здобутків JIF			

Реферат на тему «Інформетрія як засіб удосконалення інформаційного менеджменту» для встановлення залишкових знань пропедевтичного змісту у здобувачів освіти:

I. Основоположні засади понятійно-категоріального апарату інформаційного менеджменту.

II. Інформаційний менеджмент як мистецтво та система формування якості й безпеки управління в сфері освіти, науки й інноватики.

- 1.1. Інформаційні продукти й ресурси для сталого розвитку.
- 1.2. Продукування і споживання інформаційних продуктів, ресурсів та сервісів.
- 1.3. Патронат спеціалізовано-уповноважених служб інформаційних ринків.
- 1.4. Стратегії менеджменту інформаційних організацій.
- 1.5. Міжнародне співробітництво і національна інформаційна політика.

1.6. Міжнародне упорядкування інформаційних процесів та політики держави за копорук аефективності інформаційної діяльності.

III. Інформаційне середовище як сфера професійної діяльності та розвитку фахівців.

3.1. Інформаційна архітектура державного апарату управління.

3.2. Соціальні та психолого-педагогічні чинники системного впливу на організацію інформаційної системи установи.

3.3. Порядок формування сприятливого інфопростору організації.

3.4. Організаційно-управлінські та психолого-педагогічні аспекти операційністю інформаційних процесів установ.

3.5. Метрика взаємодії зовнішнього середовища з інформаційним простором організації.

3.6. Семантика спеціалізованих структурно-організаційних підрозділів інформаційного документопорядження.

IV. Роль інформаційної безпеки у системі національної безпеки.

4.1. Архітектоніка і трансформація інформаційних потоків у ЗВО.

4.2. Організаційно-управлінські та психолого-педагогічні умови забезпечення ефективності роботи інформаційно-аналітичних та інформаційно-технологічних підрозділів.

4.3. Інноваційна діяльність та інформметрія в наукознавстві та квалітології для інформаційного менеджменту сфери освіти, науки й інноватики.

4.4. Метрика комунікаційних невідповідностей і небезпек втрати інформації, інформаційна та кібербезпека.

4.5. Технічне регулювання стандартів ISO.

4.6. Консалтингово-дорадчий сервіс інформаційних мереж проектування , удосконалення інформаційної системи організаціях.

4.7. Технологічний базис інформаційного менеджменту.

4.8. Формування резерву та розвиток кадрового потенціалу.

4.9. Інформаційні ризики, проблеми інфобезпеки сучасних об'єктів інформаційного підприємства.

V. Управління документооборотом у порядку позитивного іміджу установи.

5.1. Система інформаційного моніторингу у педагогічній інновації.

5.2. Інформаційний сервіс web-сайту ЗВО.

5.3. Моделі модернізації інформаційних систем.

5.4. Інформаційний консалтинг і дорадництво.

5.5. Інноваційна діяльність інформаційних систем.

5.6. Мотивація набуття представницької компетентності професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти.

Інтелектуальний потенціал презентабельності складових кейсу науково-методичного забезпечення другого етапу формування знань, умінь і навичок, здатностей та готовності до застосування у галузях наукометрії, кваліметрії оцінювали згідно творчого завдання за алгоритмом рубрик та розробленою анкетною за інформаційно-технологічним показником (таблиця 3.3).

Алгоритм виконання здобувачами освіти (майбутніми викладачами) творчого завдання «Наукометрія для наукознавства» з почерговим викладом власних знань і роздумів за виокремленими чотирма рубриками (I, II, III та IV), по кожній з них студенти формулювали власні умовиводи у вигляді висновків та здійснювали добір літературних і довідкових джерел:

I. Наукознавство, як філософсько-фундаментальна галузь знань прикладної наукометрії.

II. Методологічні основи функціонування науково-метричних платформ.

2.1 Роль наукометрії у забезпеченні доступу до сучасних наукових знань.

2.2 Наукометрія як галузь сучасного наукознавства.

2.3 Конкретно-наукова та прикладна наукометрія.

III. Систематизація та класифікація наукометричних платформ.

3.1 Особливості класифікаційних ознак наукометричних баз даних.

3.2 Архітектура глобальних, регіональних і локальних наукометричних баз даних.

3.3 Національні наукометричні платформи.

IV. Методологія практики оцінювання наукових результатів і продуктів.

- 4.1 Технічне регулювання наукометрії .
- 4.2 Наукометричні практики.
- 4.3 Визначення опрацювання наукометричних показників.
- 4.4 Процедури інформаційного пошуку.
- 4.5 Практичні рекомендації, щодо апробації у наукометричних виданнях і їх цитування.
- 4.6 Особливості електронних видань і публікацій.
- 4.7 Семантика часописів у галузях сучасних наукових знань.

Таблиця 3.3

Анкета діагностування рівнів презентабельності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у галузі кваліметрії за інформаційно-технологічним показником

Показники професійно та фахово-орієнтованих знань, умінь, навичок, здатності та готовності	Рівні презентабельності професійно-метричного реноме		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Показники професійно та фахово-орієнтованих знань:			
Концептуальних засад менеджменту якості та кваліметрії			
Тезаурусу квалітології та менеджменту якості			
Панівних моделей якості менеджменту			
Ролі квалітології у методології наукового пізнання			
Менеджменту якості та кваліметрії в методології системного управління			
Методологічних підходів і принципів менеджменту якості та кваліметрії наукових досліджень в сфері управління освітою			
Системи менеджменту якості Фейгенбаума, Етінгера-Сітінга, Джурана			
Механізмів, засобів та інструментарію якості продукції товарів і послуг та квалітометрії відповідності стандартам Міжнародної стандартизації ISO серії 9000			
Триади моделей систем менеджменту якості (стандарти ISO 9001, ISO 9002, ISO 9003)			
уміння та навички:			
Застосовувати методики кваліметрії менеджменту якості			
Впроваджувати міжнародні практики кваліметрії у менеджменті якості: США, Японії та країн ЄС			
Враховувати Національні особливості менеджменту якості і кваліметрії в Україні			

Показники професійно та фахово-орієнтованих знань, умінь, навичок, здатності та готовності	Рівні презентабельності професійно-метричного реноме		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
Дотримуватися підходів менеджменту ресурсним потенціалом в системі TQM (з англ. – Total Quality Management) та принципів стратегії TQM			
здатності та готовність до:			
Застосування системи менеджменту якості TQM			
Дотримання системного і процесного підходів в менеджменті якості			
Організаційно-управлінських процедур стандартів ISO 9001			
Документовпорядження інституційного застосування стандартів ISO серії 9000			

Інтелектуальний потенціал презентабельності складових кейсу науково-методичного забезпечення третього етапу формування знань, умінь і навичок, здатностей та готовності до застосування у галузях спеціальної метрії, соціометрії психолого-педагогічних досліджень оцінювали згідно авторської анкети та виконання здобувачами освіти персонального самостійного завдання «Енвайрометрія малої Батьківщини» за професійно-метричним показником (іміджевим) (таблиця 3.4).

Таблиця 3.4

Анкета діагностування рівнів презентабельності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у галузі спеціальної метрії, соціометрії психолого-педагогічних досліджень за професійно-метричним (іміджевим) показником

Показники професійно та фахово-орієнтованих знань, умінь, навичок, здатності та готовності	Рівні презентабельності професійно-метричного реноме		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
<i>I</i>	2	3	4
Професійно та фахово-орієнтованих знань:			
Загальних положень методології соціометрії в наукознавстві			
Генезису і перспектив соціометрії у науковому пізнанні			
Ймовірних індикаторів доповненої уявної, реальності сприйняття			
Класифікаційних ознак характеристик соціометричного критеріального апарату			
Підходів і принципів метрики вимірювань соціометрії			
Методики і логіки соціометричних вимірювань			

Показники професійно та фахово-орієнтованих знань, умінь, навичок, здатності та готовності	Рівні презентабельності професійно-метричного реноме		
	Низький (C, D)	Достатній (B, C)	Високий (A)
Характеристик соціо-психологічних якостей особи, які підлягають соціометрії			
Процедури соціометричних тренінгів та опитування			
уміння та навички:			
Діагностики, ідентифікації, визначення показників й параметрів соціометрії – психолого-педагогічні взаємини різночинних соціальних груп (цільові, функціональні, оперативно-тактичні, технологічні, організаційно-управлінські, педагогічні)			
Визначення соціометричного статусу особистості у потенціалі якостей			
Здійснення соціометричного тестування – комунікативного скрінінгу взаємодії (індикативні, міжособисті, семантичні, неформальні міжособисті соціально-психологічні, альтеративні (валентні) дихотомічні, діаметрально протилежного позиціонування, проблемно-рольові)			
Встановлення соціометричних індексів (персональних, групових)			
Обґрунтування, встановлення достовірності і верифікації результатів соціометрії психолого-педагогічних досліджень			
Формування кейсу процедур соціометрії			
Застосування внутрішньо системної і міжсистемної, колективної і міжгрупової соціометрії			
здатності та готовність до:			
Організації методично-організаційних процедур соціометрії			
Використання методики соціометрії в психолого-педагогічних дослідженнях			
Застосування алгоритмів математичного опрацювання інформаційних даних соціометрії			
Розроблення соціометричних матриць			
Впровадження методик формування соціограм			
Побудови концентричної соціограми студентської групи			
Опрацювання показників групової згуртованості			
Розроблення індивідуальних соціограм лідерів різночинних груп			
Облікування соціометричних персональних індексів			
Підготовки психолого-педагогічної характеристики груп здобувачів освіти			
Визначення соціальної поведінки у мікро-середовищах			
Визначення структурно-функціональних угруповань в суспільстві			
Здійснення соціометричного моніторингу			

Персональне самостійне завдання «Енвайрометрія малої Батьківщини» побудовано з врахуванням загальних положень енвайрометрії, методик, методів, засобів та обладнання дослідження станів навколишнього середовища за територіальною прив'язкою до місць народження студентів.

Завдання включало не лише теоретичні й методичні засади дослідження параметральної метрики екологічних ситуацій в межах обраних адміністративно-територіальних об'єктів визначення, а й враховувало необхідність формування кейсу науково-методичного забезпечення з методичним органайзером теоретичних і практичних досліджень довкілля (еколого-географічні джерела, статистичні дані національної доповіді про стан довкілля в Україні, архівні матеріали селищних рад та територіальних громад).

Завданням включало перелік змісту основних положень метрології екологічних параметрів, порядку вимірювання, статистичного опрацювання результатів параметральної метрики, основних засобів вимірювальної техніки у сфері екології, методик та методів параметрії навколишнього середовища як-то: еколого-кліматичних, енергетичних, хімічних, біологічних та фізичних параметрів стану довкілля.

Рубрикацію самостійного завдання визначено у складових:

1. Історія генезису енвайрометрії.
2. Основоположні засади метрології екологічних параметрів.
 - 2.1 Поняття одиниці виміру показників.
 - 2.2 Міжнародна система одиниць та система показників фізичних величин.
 - 2.3 Еталони фізичних показників.
 - 2.4 Національна метрологічна сфера в Україні.
 - 2.5 Синергетика та стандартизація метрології.
 - 2.6 Міжнародні практики метрології екологічної метрики.
 - 2.7 Роль енвайрометрії у оцінювальному визначенні.
 - 2.8 Понятійно-категоріальний апарат енвайрометрії вимірювань.
 - 2.9 Класифікація та методи вимірювань.
 - 2.10 Ідентифікація вимірювання.

- 2.11 Класифікація аналізу ненавмисних та системних похибок.
- 2.12 Інформаційно-технологічні засоби вимірювальної техніки.
- 2.13 Класифікація похибок та класи точності.
- 3. Статистика опрацювання результатів енвайрометрії.
 - 3.1 Організація вимірювальних процедур.
 - 3.2 Обробка результатів метрії.
 - 3.3 Способи та механізми встановлення і усунення систематичних помилок.
 - 3.4 Експериментальна площадка усунення помилок.
 - 3.5 Встановлення меж охоплення неусунених систематичних помилок.
 - 3.6 Опрацювання концентратів результатів прямих мультिवимірювань.
 - 3.7 Нормальний закон розподілу.
 - 3.8 Доведені межі результатів метрії.
 - 3.9 Графоаналітичний метод верифікації відповідності комплексу результатів метрії згідно закону розподілу.
 - 3.10 Встановлення та усунення похибок.
 - 3.11 Процедура опрацювання результатів багаторазової метрики.
 - 3.12 Опрацювання одноразових прямих та непрямих визначень.
 - 3.13 Обробка даних дотичних вимірювань.
 - 3.14 Нерівнозначні вимірювання та їх опрацювання.
 - 3.15 Кореляційні залежності , вагові співставлення результатів коефіцієнтних опрацювань декількох вибірок.
- 4. Засоби метричної техніки в сфері екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування.
 - 4.1 Класифікація засобів метрії та техніки вимірювання.
 - 4.2 Індикатори вимірювальних даних (аналогові, індикативні).
 - 4.3 Неперервні та дискретні сигнали за інформативним параметром.
 - 4.4 Архітектура системи засобів метрії неелектричних величин.
 - 4.5 Генераторна метрика перетворювачів неелектричних показників.
 - 4.6 Термоелектричні, фотогальванічні, індукційні, п'єзоелектричні, фотоелектричні перетворювачі.

4.7 Параметричні перетворювачі неелектричних показників.

4.8 Резистивні перетворювачі (реостатні, тензометричні, терморезистивні, фоторезисторні, електрохімічні резистивні, ємнісні, індуктивні, іонізаційні).

4.9 Таксономія електровимірювального обладнання.

5. Методи параметрії навколишнього середовища.

5.1 Будова навколишнього середовища (геосфери, біосфери, атмосфери, гідросфери, лотосфери, природних ресурсів).

5.2 Чинники та параметри навколишнього середовища (екологічні).

5.3 Класифікація методів параметрії навколишнього середовища.

6. Методики енвайрометрії.

6.1 Екологічна роль кліматичних чинників (сонячної інсоляції, температури екологічних процесів і явищ, вітряної активності, атмосферної та педосферної вологості).

6.2 Методико-технічне визначення сонячної інсоляції (спектральний аналіз параметрів).

6.3 Методи й засоби температурної діагностики (атмосферного повітря, води, ґрунтів).

6.4 Безконтактні методи температурного вимірювання.

6.5 Методи і засоби визначення атмосферного тиску.

6.6 Методи й засоби встановлення швидкості векторів рози вітрів (утворення вітру, екологічні чинники, його параметри, швидкість напрямку вітру).

6.7 Методи і засоби параметрів атмосферної та педосферної вологості.

6.8 Методи і засоби визначення параметрів атмосферних опадів.

7. Визначення енергетичних параметрів об'єктів довкілля.

7.1 Методи і засоби дослідження електромагнітного та електричного полів.

7.2 Параметрія магнітного поля.

7.3 Параметрія електромагнітних хвиль.

7.4 Методи і засоби метрії іонізуючих випромінювань.

7.5 Семантика випромінювань та параметри іонізуючого випромінювання.

7.6 Методи і засоби вимірювання параметрів фізичного забруднення (шумове та вібраційне забруднення довкілля, властивості звуку та параметри шуму).

7.7 Акустична діагностика .

7.8 АСК техніки контролю та вимірювання параметрів шуму та вібрації.

8. Дослідження хімічного складу об'єктів довкілля.

8.1 Відбір проб об'єктів довкілля та визначення їх хімічного вмісту.

8.2 Вимоги до забору повітряних проб.

8.3 Особливості визначення шкідливих речовин.

8.4 Аспіраційні та поглинальні системи.

8.5 Дистанційний контроль атмосфери.

8.6 Точність пробовідбору для достовірної доведеності аналізу.

8.7 Нормативи відбору водних проб.

8.8 Місця обладнання відбору та види пробовідбору води.

8.9 Консервування водних речовин мікроелементного та органічного вмісту.

8.10 Дистанційний контроль вивчення стану водного середовища.

8.11 Правила забору ґрунтових проб.

8.12 Переміщення та зберігання ґрунтових проб.

8.13 Обладнання для ґрунтового відбору.

8.14 Дистанційні методи дослідження суші.

8.15 Класифікація методів аналізу хімічного складу об'єктів довкілля.

8.16 Хімічні методи аналізу складу об'єктів (травиметричний та титриметричний).

8.17 Методики аналізу (фотометричний, хроматологічний, електрохімічний, радіохімічний, експрес-метод) вмісту об'єктів довкілля (спектральний, атомно-абсорбційний, оптична спектроскопія, ядерно-магнітний резонанс, молекулярна мас-спектрометрія).

9. Біологічні методи визначення станів об'єктів довкілля.

9.1 Біомоніторинг, біотестування та біоіндикація довкілля.

10. Характеристика екологічних ситуацій об'єкту енвайрометрії.

10.1 Визначення потенційних ризиків та небезпек порушення меж витривалості гомеостазу природних і антропогенно змінених екосистем.

10.2 Екологічна безпека об'єкту енвайрометрії.

III. Самоаналіз здобувачів освіти, рекомендації випускаючої кафедри та стейкхолдерів, відгуки інших зацікавлених сторін.

1. Самоаналіз діяльності здобувача освіти: _____

2. Методичні рекомендації випускаючої кафедри щодо удосконалення системи управління якістю професійної підготовки майбутніх викладачів вищої освіти: _____

3. Практичні рекомендації стейкхолдерів щодо удосконалення змісту професійно-орієнтованих фахових дисциплін: _____

4. Відгуки та рекомендації зацікавлених представників органів студентського самоврядування _____

Результати дослідження візуалізовано у таблицях (3.5 – 3.6) і діаграмах за національною шкалою оцінювання рівнів :

- низький рівень презентабельності професійного метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти охарактеризовано як задовільно (70–69 балів, «С, D»);
- достатній – як добре (70–89 балів, «В, С»);
- високий – як відмінно (90 – 100 балів, «А»).

Таблиця 3.5

Рівні сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на діагностично-констатувальний етапі експерименту у ЕГ та КГ

Рівні	Критерії
-------	----------

	Когнітивний базовий				Інформаційно-технологічний				Професійно-метричний (іміджевий)			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Високий	55	42,3	53	41,4	51	39,2	52	40,6	45	34,6	43	33,6
Достатній	34	26,2	35	27,3	39	30	35	27,4	34	26,2	35	27,3
Низький	41	31,5	40	31,3	40	30,8	41	32	51	39,2	50	39,1
Усього	130	100	128	100	130	100	128	100	130	100	128	100

Встановлено, що високий рівень сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за когнітивно-базовим критерієм мають 42,3 % респонденти ЕГ та 41,4 % КГ; за інформаційно-технологічним критерієм – 39,2 % респонденти ЕГ та 40,6% КГ; за професійно-метричним (іміджевим) критерієм – 34,6 % респонденти ЕГ та відповідно 33,6 % КГ.

Достатній рівень сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за когнітивно-базовим критерієм мають 26,2 % респонденти ЕГ та 27,3 % КГ; за інформаційно-технологічним критерієм – 30 % респонденти ЕГ та 27,4% КГ; за професійно-метричним (іміджевим) критерієм – 26,2 % респонденти ЕГ та аналогічно 27,3 % КГ.

Низький рівень сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за когнітивно-базовим критерієм мають 31,5 % респондентів ЕГ та 31,3 % КГ; за за інформаційно-технологічним критерієм – 30,8 % респондентів ЕГ та 32 % КГ; за професійно-метричним (іміджевим) критерієм – 39,2 % респондентів ЕГ та відповідно 39,1 % КГ.

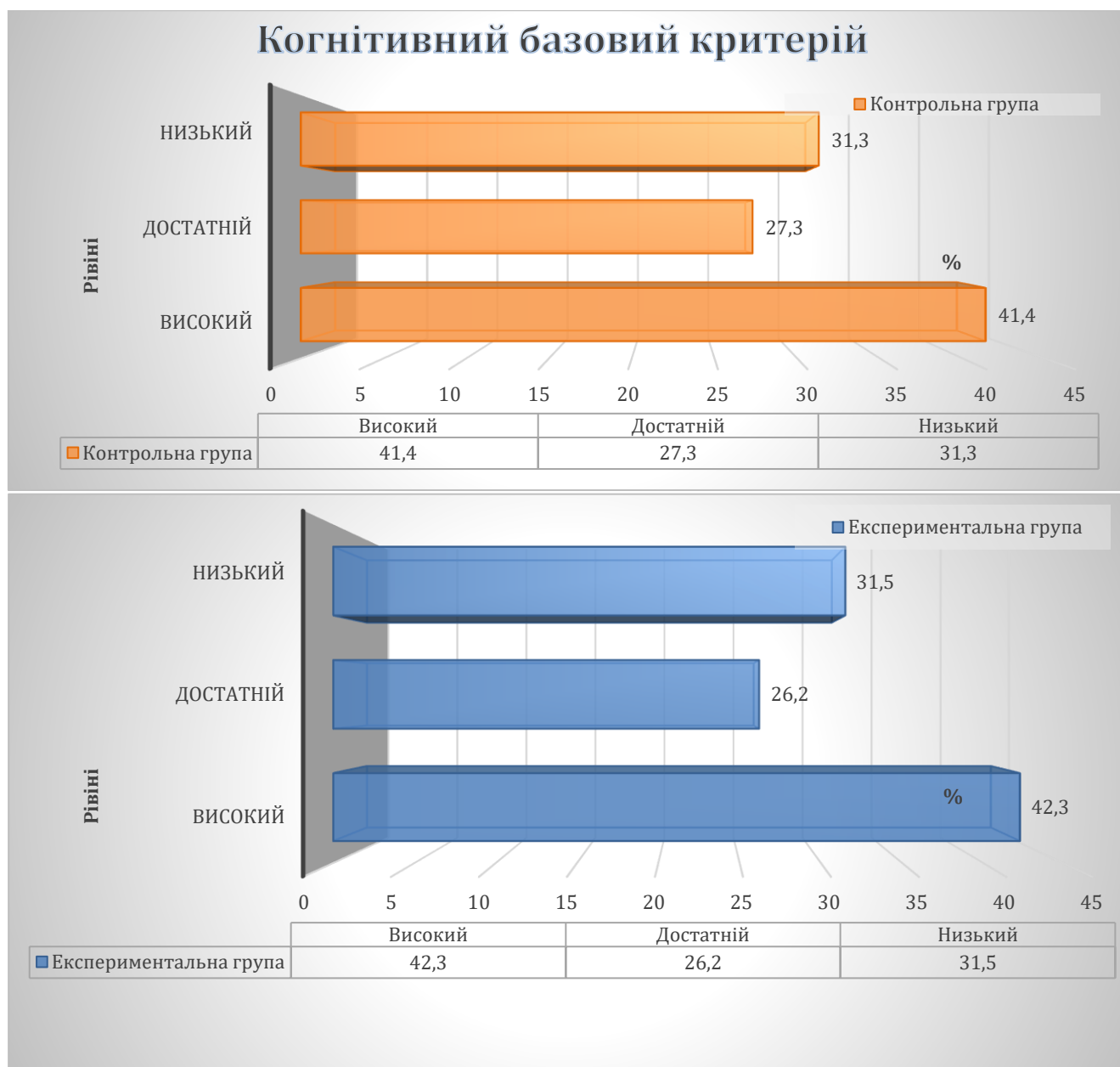


Рис. 3.2. Рівні сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за когнітивно-базовим критерієм на діагностично-констатувальному етапі експерименту у КГ та ЕГ

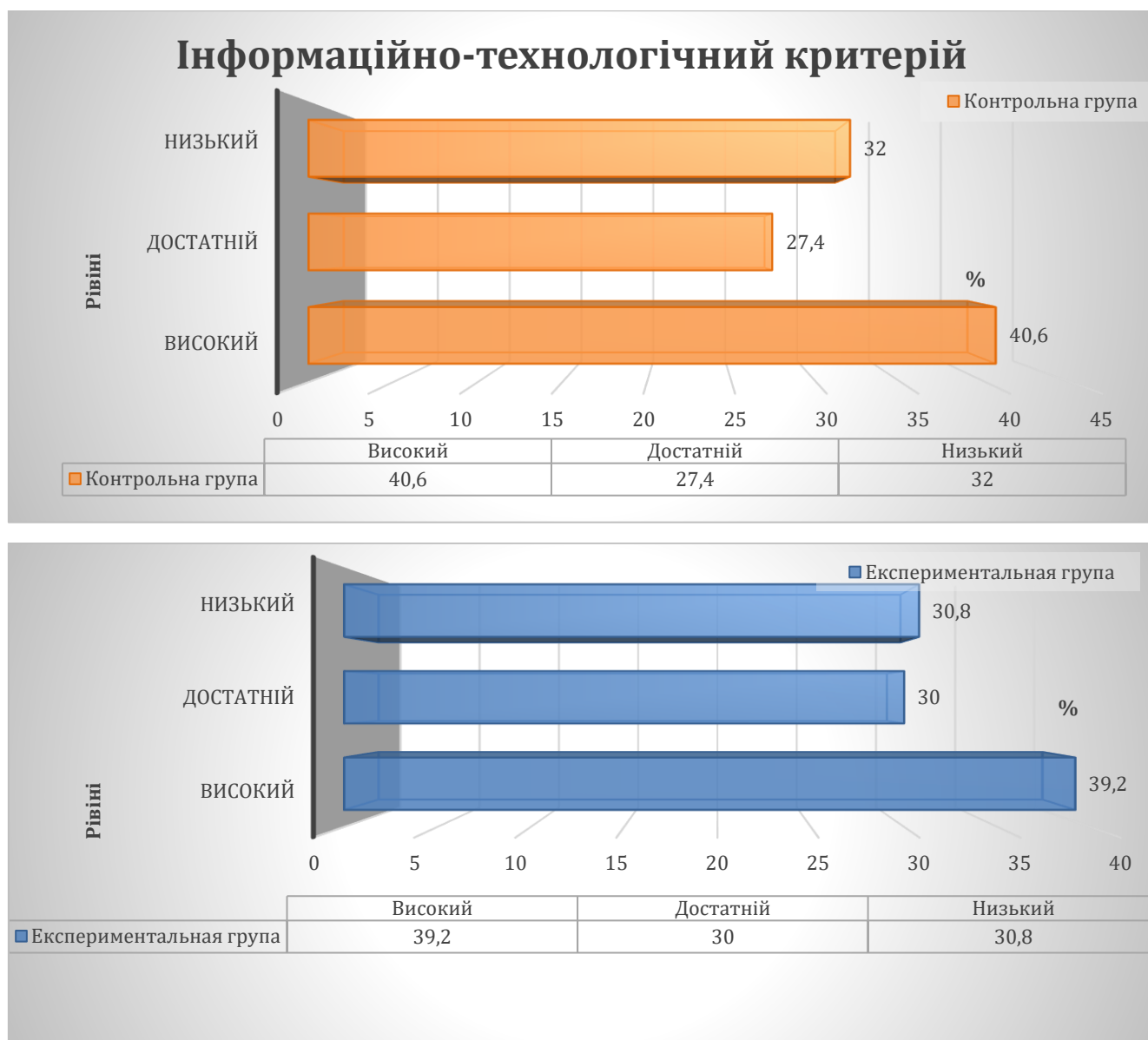


Рис. 3.3 Рівні сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за інформаційно-технологічним критерієм на діагностично-констатувальному етапі експерименту у КГ та ЕГ

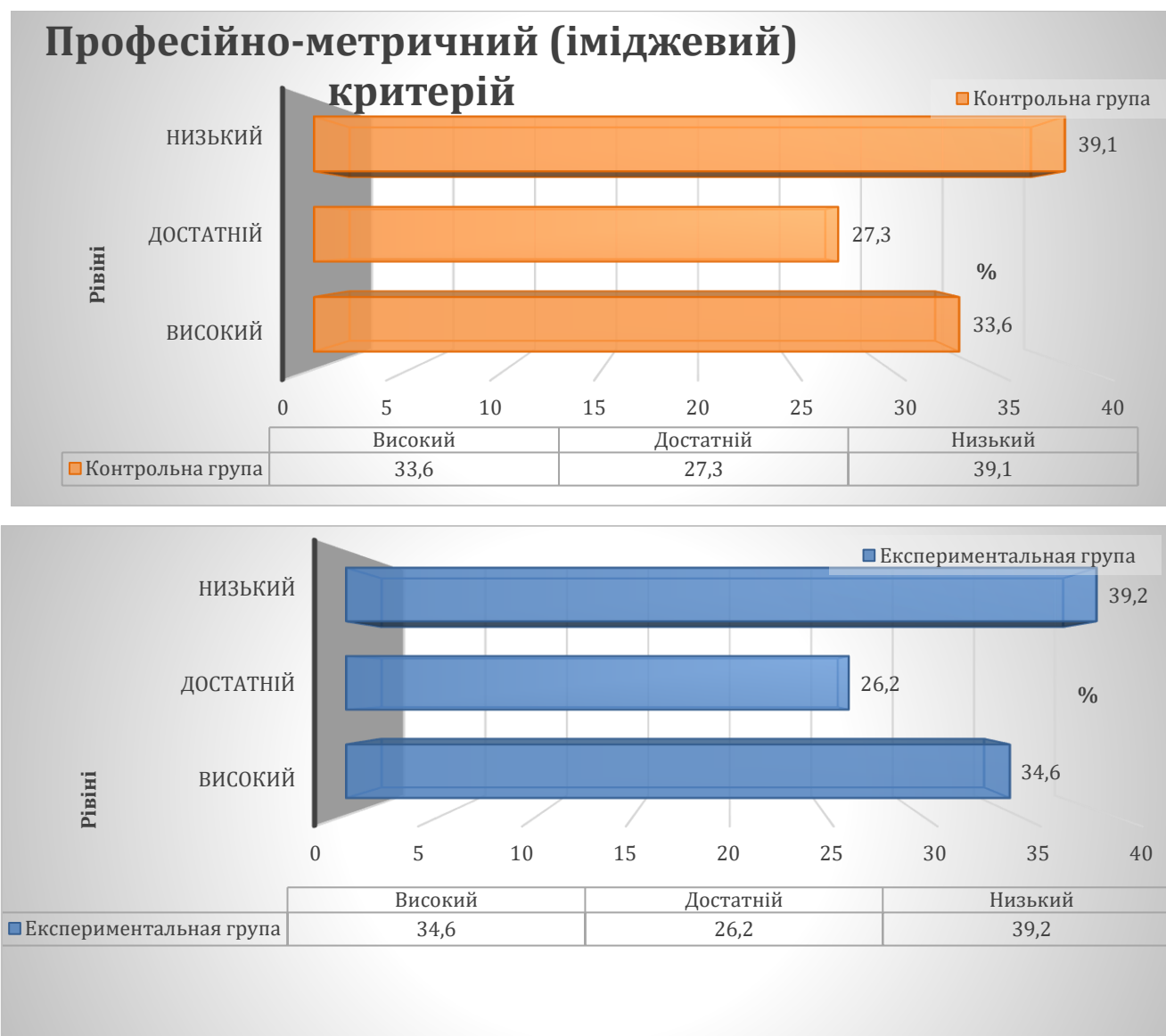


Рис. 3.3 Рівні сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за професійно-метричним (іміджевий) критерієм на діагностично-констатувальному етапі експерименту у КГ та ЕГ

На формувально-моделюючому етапі дослідження продовжено анкетування та оцінювання рівня сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за авторською методикою .

Результати відображені в таблиці 3.6. та представлено на рисунку 3.3.

Таблиця 3.6

Рівні сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на формувально-моделюючому етапі експерименту у ЕГ та КГ, у %

Групи	Критерії	Рівні								
		Високий			Достатній			Низький		
		до	після	Δ	до	після	Δ	до	після	Δ
ЕГ	Когнітивний базовий	42,3	67,3	+25,0	26,2	31,4	+5,2	31,5	14,3	-17,2
КГ		41,4	44,3	+2,9	27,3	30,4	+3,1	31,3	25,3	-6
ЕГ	Інформаційно-технологічний	39,2	49,3	+10,1	30	35,5	+5,5	30,8	15,2	-15,6
КГ		40,6	41,1	+0,5	27,4	35,6	+8,2	32	23,3	-8,7
ЕГ	Професійно-метричний (іміджевий)	34,6	50,3	+15,7	26,2	39,8	+13,6	39,2	9,9	-29,3
КГ		33,6	37,5	+3,9	27,3	31,2	+3,9	39,1	31,3	-7,8

Однорідність вибраних для формуально-моделюючому етапу педагогічного експерименту груп підтверджено критерієм узгодженості К. Пірсона на рівні достовірності 0,95. Перевірка рівнів сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на формуально-моделюючому етапі досліджувалась у контексті позитивного впливу розроблених освітньо-змістовних модулів кейсу науково-методичного забезпечення у профілях дисциплін психолого-педагогічному, цифровому, методологічному, управлінсько-організаційному та спеціальному, методики організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти та вдало підібраних організаційно-управлінських та організаційно-педагогічних умов, а також конструктивного критеріального апарату оцінювання релевантності освітніх результатів.

Фіксована позитивна динаміка рівнів сформованості сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти в ЕГ за узагальненими результатами формуально-моделюючого етапу педагогічного дослідження.

Встановлено, що формуально-моделюючому етапі педагогічного експерименту є позитивна динаміка рівнів сформованості сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти в ЕГ, а саме зросла кількість здобувачів освіти з високим рівнем сформованості показників за когнітивним базовим критерієм з 42,30 % до

67,30 %; за інформаційно-технологічним – з 39,20% до 49,30 %; за професійно-метричним (іміджевим)– з 34,60 % до 50,30% (рис.3.4).

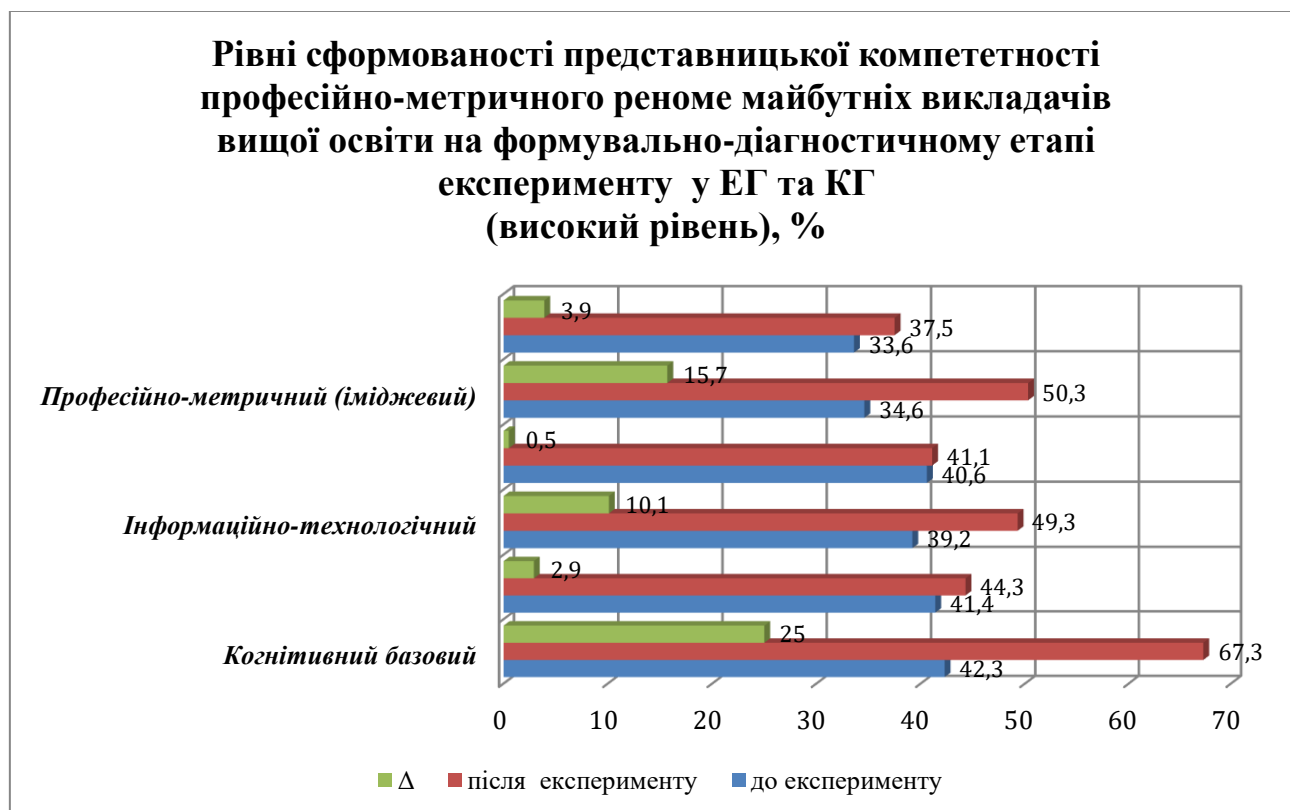


Рис. 3.4 Високий рівень сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на формуально-моделюючому етапі експерименту у ЕГ та КГ

Також встановлено у ході дослідження позитивну динаміку рівнів сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти в ЕГ за достатнім рівнем, а саме за когнітивним базовим критерієм – з 26,2 % до 31,4 %; інформаційно-технологічним – з 30,00 % до 35,50 % та професійно-метричним (іміджевим) – з 26,20 % до 39,80 % (рис.3.5).



Рис. 3.5. Достатній рівень сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на формувальньо-моделюючому етапі експерименту у ЕГ та КГ

Логічно, що кількість респондентів за низьким рівнем у ЕГ зменшилась за когнітивно-базовим критерієм з 31,50 % до 14,30 %; за інформаційно-технологічним критерієм – 30,8 % до 15,20 %; за професійно-метричним (іміджевим) – 39,20% до 9,9 % критерієм сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти (рис.3.6).

У ході дослідження встановлено позитивну динаміку високого і достатнього рівнів сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у ЕГ і КГ за всіма критеріями

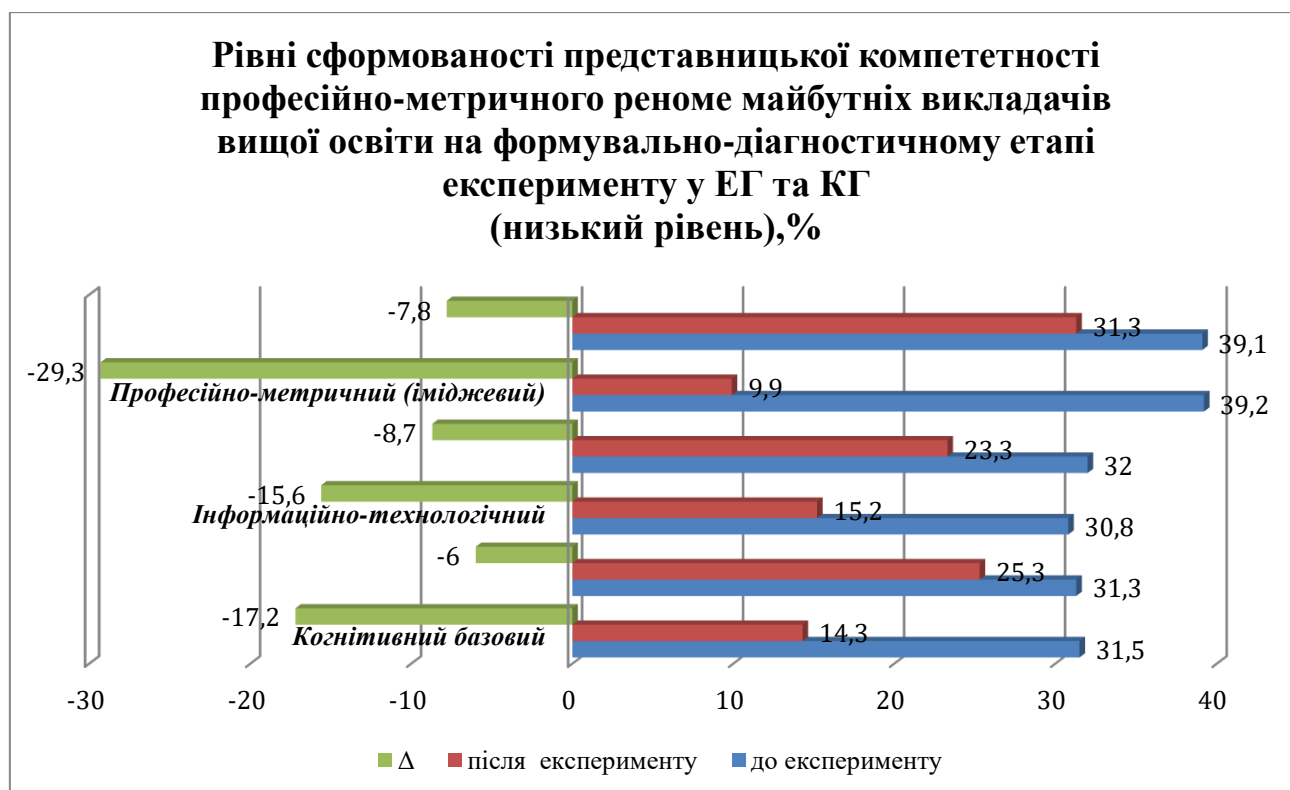


Рис. 3.6 Низький рівень сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти на формульовально-моделюючому етапі експерименту у ЕГ та КГ

Встановлено, що під час формульовального-моделюючого етапу педагогічного експерименту виявлено, що для $\alpha=0,05$ всі спостережувані значення критерію χ^2 перевищують його критичне значення, отже з достовірністю 95% можна стверджувати, що у майбутніх викладачів вищої освіти ЕГ (в порівнянні з КГ) відбувся суттєвий приріст високого (до 25,0%) та достатнього (до 13,6 %) рівнів сформованості представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти.

Висновки до третього розділу

Розроблено критеріальний апарат оцінювання сформованості представницької компетентності формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. *За когнітивно базовими критерієм* : низького рівня – фаховий інтерес до набуття професійного іміджу; здатність до пізнання організації соціальних та інформаційних систем, моделей управління їх якістю і

безпекою інструментальними засобами загальної та спеціальної метрії; інформаційного моніторингу та системного аналізу даних; встановлення функціонального призначення; комунікативна здатність у професійно зайнятих соціальних групах у міжнародній проєктній діяльності; *достатнього* рівня – професійно та фахово-орієнтовані знання з: бібліометрії, змісту та структури наукової періодизації, проблематики цитування (в т.ч. академічного цитування); бібліографічних платформ, інструментарію їх засобів та технологічного сервісу, принципів метрики наукових часописів, перспектив неометрій; наукових шкіл і фундаторів бібліометрії; тезаурусу інформаційного менеджменту як мистецтва та системи формування якості й безпеки управління в академічній сфері; основних сервісів інформаційних продуктів і ресурсів управління сталістю; їх розроблення і споживання, функціонування служб інформаційних ринків; стратегії інформаційного менеджменту організацій; міжнародного співробітництва та національної інформаційної політики; регулювання інформаційних процесів; структури та змісту інформаційного середовища як сфери професійної діяльності та розвитку фахівців, інформаційної будови держуправління; соціальних та психолого-педагогічних чинників системного впливу на організацію інформаційної системи установи; порядку формування сприятливого інфопростору організації; організаційно-управлінських та психолого-педагогічних аспектів підтримки інформаційних процесів установ; метрики взаємодії зовнішнього середовища з інформаційним простором організації; семантики спеціалізованих структурно-організаційних підрозділів інформаційного документопорядження; високого рівня – профільно-орієнтовані знання з наукознавства та методологічних основ функціонування науково-метричних платформ; щодо ролі наукометрії у забезпеченні доступу до сучасних наукових знань; наукометрії як галузі сучасного наукознавства; конкретно-наукової та прикладної наукометрії; концептуальних засад менеджменту якості та кваліметрії; тезаурусу квалітології та менеджменту якості; панівних моделей якості менеджменту; значення квалітології у методології наукового пізнання; менеджменту якості та кваліметрії в методології системного управління;

методологічних підходів і принципів менеджменту якості та кваліметрії наукових досліджень в сфері управління освітою; систем менеджменту якості ; механізмів, засобів та інструментарію якості продукції товарів і послуг та квалітометрії відповідності стандартам; міжнародної стандартизації ISO серії 9000 триади моделей (ISO 9001, 9002, 9003); основ методології соціометрії в наукознавстві, генезису і перспектив соціометрії у науковому пізнанні; ймовірних індикаторів доповненої уявної, реальності сприйняття; класифікаційних ознак характеристик соціометричного критеріального апарату; методик, підходів і принципів метрики вимірювань соціометрії; характеристик соціо-психологічних якостей особи,; процедур соціометричних тренінгів та опитування.

За інформаційно-технологічним критерієм: низького рівня – фахова зацікавленість до необхідності набуття професійного іміджу; здатність застосовувати сучасні підходи та механізми для досягнення цілей проблемних завдань навчально-науково-пізнавального, інноваційного та прогностичного характеру; діагностувати, ранжувати та визначати семантичну спрямованість мікро-груп, враховувати при плануванні завдань; здійснювати добір освітніх ресурсів і засобів їх застосування; системної аналітики, прогностики, моделювання власних траєкторій релевантного навчання та дослідництва; корпоративної організації праці; організувати планування наукового пошуку з дотриманням академічної доброчесності консультативно-дорадчого сервісу й обслуговування інформаційних процесів; *достатнього рівня* – вміння та навички рецензування наукових видань та публікацій, розпізнавання цифрових моделей наукової періодизації; незалежного оцінювання наукових продуктів та оцінювання на замовлення згідно господарчо-договірних умов; персональної метрики авторів наукових публікацій; видавничого статусу і профілів автора; анотації резюме метрик; застосовувати механізми і сервіси інформаційної безпеки у системі національної безпеки; встановлювати структуру і тенденції трансформації інформаційних потоків у ЗВО; визначати організаційно-управлінські та психолого-педагогічні умови забезпечення ефективності роботи інформаційно-технологічних підрозділів; здійснювати інноваційну діяльність у

питаннях інформметрії в наукознавстві та квалітології для інформаційного менеджменту сфери освіти, науки й інноватики; застосовувати метрики комунікаційних невідповідностей і небезпек втрати інформації, інформаційної та кібербезпек; технічного регулювання стандартів ISO; консалтингово-дорадчого сервісу інформаційних мереж проектування, удосконалення інформаційної системи в організаціях; формування резерву для розвитку кадрового потенціалу установи; усунення інформаційних ризиків проблем інфобезпеки сучасних об'єктів інформаційного підприємства; *високого рівня* – вміння та навички :систематизувати та класифікувати наукометричні платформи, використовувати особливості класифікаційних ознак, визначати структуру глобальних, регіональних і локальних наукометричних баз даних; використовувати національні наукометричні платформи; застосовувати методики кваліметрії менеджменту якості; впроваджувати міжнародні практики кваліметрії у менеджменті якості: США, Японії та країн ЄС; враховувати національні особливості менеджменту якості і кваліметрії в Україні; дотримання підходів і принципів стратегії менеджменту ресурсним потенціалом в системі TQM; діагностувати, ідентифікувати, визначати показники й параметри соціометрії; визначати соціометричний статус особистості у потенціалі якостей; здійснювати соціометричне тестування; встановлювати соціометричні індекси; встановлювати достовірність і верифікацію результатів соціометрії психолого-педагогічних досліджень; формувати кейс процедур соціометрії – застосувати внутрішню системну і міжсистемну, колективну і міжгрупову діагностику.

За професійно-метричним (іміджевим) критерієм: низького рівня – професійна вмотивованість відповідати вимогам професійного іміджу; системно-інтегральна здатність до вирішення завдань навчально-науково-пізнавального, інформаційно-аналітичного, консультативно-дорадчого характеру, також/чи реалізації підходів і принципів педагогічної інноватики у подоланні проблем модернізації професійної освіти; *достатнього рівня* – мотивації набуття представницької компетентності професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти; здатності та готовності до: корпоративного застосування методів

бібліометрії, визначення контент- конкурентоздатності надавачів видавничих послуг; прогностики перспектив презентабельності професійно-метричного реноме учених і педагогів методами бібліометрії; системного аналізу організації мереж цитування; критики індексів цитування, релевантності науково-дослідницької, проектно-комунікативної, експертно-аналітичної, організаційно-управлінської та психолого-педагогічної наукової діяльності; застосування метрики презентабельної продуктивності наукових публікацій країн; оцінювання продуктивності науково-дослідної діяльності; управління документопорядженням позитивного іміджу установи; розроблення системно-інформаційного моніторингу у педагогічній інноватиці; інформаційного сервісу web-сайту ЗВО; застосування моделей модернізації інформаційних систем; інформаційного консалтингу і дорадництва; інноваційної діяльності інформаційних систем; *високого рівня* – здатність до практики оцінювання наукових результатів і продуктів; технічного регулювання наукометрії, наукометричних практик визначення опрацювання показників, процедур інформаційного пошуку; розробляти практичні рекомендації, щодо апробації у наукометричних виданнях; встановлювати особливості електронних видань і публікацій, також семантику часописів у галузях сучасних наукових знань; застосувати системи менеджменту якості TQM; дотримуватися системного і процесного підходів в менеджменті якості, організаційно-управлінських процедур стандартів (ISO серії 9000) документопорядження інституційного застосування; організації методично-організаційних процедур соціометрії; використання методики соціометрії в психолого-педагогічних дослідженнях; застосування алгоритмів математичного опрацювання інформаційних даних; розроблення соціометричних матриць; впровадження методик формування соціограм; побудови соціограми студентської групи; опрацювання показників групової згуртованості; розроблення індивідуальних соціограм лідерів різночинних груп; облікування соціометричних персональних індексів; підготовки психолого-педагогічної характеристики груп здобувачів освіти; визначення соціальної

поведінки у мікро-середовищах; визначення структурно-функціональних угруповань в суспільстві; здійснення соціометричного моніторингу.

Обґрунтовано *організаційно-управлінські та організаційно-педагогічні умови* забезпечення процесу формування з метою забезпечення ефективної реалізації методики організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у процесі професійній підготовці для релевантності освітніх результатів – сформованості представницької компетентності майбутніх викладачів для досягнення їх професійно-метричного реноме у вищій освіті. Виокремлення масштабів поширення організаційно-управлінських та організаційно-педагогічних умов в умовах соціальної турбулентності та воєнного стану є достатньо розмите, оскільки, кожна з яких має цільовий і семантичний характер подвійного значення. Актуалізовано в якості умов перспективної моделі формування представницької компетентності для досягнення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти: створення раціонального психолого-педагогічного середовища сприяння до формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; забезпечення методологічної та інформаційно-технологічної платформи функціонування професійної метрики навчально-науково-пізнавальної та інноваційної діяльності у здобувачів освіти; розроблення та удосконалення спеціально-організаційних процедур адміністрування для формування професійної метрики іміджу майбутніх викладачів вищої освіти. Забезпечення психолого-педагогічного середовища сприяння до формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти відповідає організаційно-педагогічним ознакам, проте організаційно не реалізується без методологічного та інформаційно-технологічного сервісу у забезпеченні професійної метрики усіх видів діяльності у здобувачів освіти. Нарощення методологічного потенціалу традиційних і новітніх видів метрії, а саме інформетрії, бібліометрії, вебо- та медіаметрії, кіберметрії, які становлять базис навчання і дослідництва засобами цифрових технологій, складає навчально-методичне підґрунтя для забезпечення професійно-орієнтованих знань, умінь і навичок щодо цифровізації педагогічної

діяльності та векторизує можливі напрями їх удосконалення у вигляді здатностей до наукознавства та системного аналізу якості, метрики безпеки життєдіяльності пересічного громадянина та діючого учасника освітнього процесу в опануванні та операційності професійно сформованих компетентностей метрики європейської освітньої аксіології, тому умова зі формування та застосування методологічної та інформаційно-технологічної платформи функціонування забезпечення професійної метрики навчально-науково-пізнавальної та інноваційної діяльності у здобувачів освіти характеризується як умова дуального характеру, класифікаційні ознаки якої знаходяться у сферах конкретно-наукових та фундаментально-наукових знань у галузях педагогіки, кібернетики, наукознавства, а також галузі управління якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО з позитивним моделюванням професійно-метричного іміджу установи при консолідації зусиль академічної спільноти. Надзвичайно актуалізується необхідність не лише підготовка майбутніх викладачів, а й фахівців галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи, і навпаки фахівці даної галузі задіяні у сфері освіти, науки й інноватики мають мати готовність для педагогічної діяльності і реалізації професійно-метричного реноме усіх учасників освітнього процесу та ЗВО в цілому. Тому обґрунтовано і виокремлено умову, яка формує професійну метрику іміджу майбутніх викладачів вищої освіти як розроблення, удосконалення та уніфікація спеціально-організаційних процедур адміністрування: профорієнтації, профілювання основних програм навчання і дослідництва, збільшення спектру їх спеціалізації, поєднання навчання практики і дослідництва в умовах адаптації до професійних середовищ (навчання на першому робочому місці, залучення стейкхолдерів і практиків), соціального сервісу, консалтингово-дорадчої підтримки не лише у створенні соціальних і наукових профілів, а їх адаптації до обраних сфер майбутньої зайнятості (соціограм та професіограм), стратегії програм формування іміджу і набуття професійно-метричного реноме у досягненні соціального і кар'єрного статусу завдяки представницьким компетентностям на рівнях презентабельності реноме.

Список використаної літератури до третього розділу

1. Кашина Г.С. Теоретико-методичні засади інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти: дис. ... док. пед. наук.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ. 2020. 496с.
2. Тимошенко В.І. Формування комунікативної компетентності зв'язку в майбутніх менеджерів у закладах вищої освіти: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ. 2019. 258с.
3. Shpotia T. Means of informational and technological service for instructors' professional reputation metrics = Засоби інформаційно-технологічного сервісу професійно-метричного реноме викладачів. Frankfurt. ТК Meganom LLC. *Paradigm of knowledge*. 2023. № 2(56). p. 87-101
4. Шпотя Т., Яшанов С.М. Е-learning (електронне навчання) у фаховій підготовці майбутнього вчителя : організаційно технологічні основи. *Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених з міжнародною участю «Новітні інформаційні технології в освіті і науці»*. 27 квітня 2021 р., м. Переяслав. С 159-163.
5. Шпотя Т.В. Інформаційно-технологічне забезпечення професійно-метричного реноме викладачів ЗВО. *«Концептуальні, методологічні та практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики»: матеріали доповідей та виступів учасників Міжнародної-науково практичної конференції*. м. Київ, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 11 травня 2023 року. С. 107-114.

ВИСНОВКИ

1. Здійснено контент-аналіз національної метрики нормативного забезпечення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти для професійної зайнятості.

Встановлено, що національна метрика, яка відображає вимоги до освітніх стандартів, досліджень, кваліфікацій та інших аспектів наукової та професійної діяльності викладачів вищої освіти, є важливою складовою сфери освіти, науки й інноватики та сталого розвитку будь-якої країни. Уточнено, що зачасту виникає проблема різночинності вимог національної метрики, що стає перешкодою на шляху до міжнародної співпраці, визнання здобутків освіти, академічної мобільності та професійного розвитку фахівців.

Визначено, що національна метрика тяжіє до нагляду й контролю і не пропонує механізми забезпечення відповідності вимогам. Виокремлено, актуалізовано педагогічну проблематику необхідності розроблення, обґрунтування та апробації методичних засобів забезпечення форм професійної метрики для представників сфери освіти, науки та інноватики.

Розкрито, що міжнародне визнання фахівців є важливим аспектом у глобалізованому світі, де мобільність, обмін знанням і співпраця відіграють ключову роль. Конкретизовано, що визнання наукових, інноваційних здобутків і навчання забезпечує можливість для інтеграції в міжнародну академічну та професійну спільноту, а порівнюваність навчання та здобутків є основою для міжнародного визнання. Актуалізовано необхідність створення єдиної системи вимірювання та оцінювання якості освіти, дослідництва, завдяки гармонізації освітніх стандартів, наукового пізнання та стратегій інноваційного розвитку ЗВО.

2. Конкретизовано абриси соціального виміру міжнародної імплементації професійної підготовки для зайнятості майбутніх викладачів вищої освіти на принципах європейської освітньої аксіології.

Встановлено ціннісні орієнтації особистісної та соціокультурної ідентичності філософського бачення місії європейської освітньої аксіології.

Здійснено їх системний аналіз у соціальній ідентичності сучасного бачення встановлено, що конкретно-наукова методологія психолого-педагогічних і соціологічних досліджень виражає систему метрики превалюючих теоретичних концепцій, методик, методів і засобів технічного регулювання, що об'єднує комплекс теоретико-методологічного базису і визначальну архітектоніку абрису соціологічної галузі наук і знань.

Виокремлено ціннісні орієнтації особистісної та соціокультурної ідентичності місії європейської освітньої аксіології, а саме: формування потенціалу особистісної самоідентифікації як психологічного процесу набуття суб'єктом усталених якостей, присвоєння атрибутів інших суб'єктів/об'єктів як взірців, а також повноцінна або часткова асиміляція (перетворення) еталонного аналогу для адаптації самостановлення, самосприйняття власної унікальності взаємопов'язаної когерентно у єдності просторово-часового виміру – забезпечує *соціокультурну ідентичність індивідуума*; соціально-філософський феномен продукування ідентичності визначає *соціокультурну ідентичність* як більш складне утворення, яке охоплює взаємини особистісної, культурної та соціальної рясності її компонентів; *особистісні ціннісні орієнтації ідентичності* є усукупненням соціальних цінностей складових компонентів мультимодусної орієнтації індивідуума (майбутнього і діючого викладача, педагога) у процесах взаємодії з іншими особами і їх спільнотами у взаємозалежності з персональним життєвим досвідом, які виявляються в якості цілей життєдіяльності та в основних засобах і механізмах їх досягнення, здійснюють регулюючу функцію упорядкування соціальної поведінки особи; виявляється у прихильності особи до певного сприйняття умов, стилю життя і суспільної діяльності, а також притаманні поведінці в довгостроковій перспективі; їх роль полягає у базових основах щодо прийняття індивідуально значимих рішень; виокремлюють цільові особистісні орієнтації, які виражають ціннісні ідеали, взірці, цілі та завдання сенсу життєвих орієнтирів – здоров'я, волі та особистої свободи, благополуччя та щастя, а також інструментальні, які забезпечують суспільно-схвальні засоби досягнення цілей, в тому числі колективні щодо професійної підготовки,

самоосвіти та самоменеджменту у саморозвитку; ідентифікуються в егонаративах Людини, у значенні (сенсі) виявах інтересу, запитах і потребах, очікуваннях і сподіваннях, життєдіяльнісних позиціях, які відносяться до якісно значущих компонентних складових, що забезпечують динамічно спроможну соціальну модель особистості майбутнього і діючого викладача.

3. Обґрунтовано та систематизовано тезаурус дослідження процесу формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у ході портфельного аналізу. Сформовано у авторському трактуванні визначення поняття «процес формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти в умовах соціального виміру».

Розкрито наукову проблему формування професійно-метричної репутації та образу, позиції та дислокації, статусу та реноме викладачів закладу вищої освіти актуалізується у зв'язку зі встановленням відповідності його кваліфікаційного рівня, характеристики та ступеня сучасним вимогам правового та технічного регулювання сфер метрій (процедур ліцензування, акредитації, стандартизації та сертифікації) кваліметрії (контролю, моніторингу, аудиту, паспортизації об'єктів у системі управління якістю в сфері освіти, науки й інноватики, суб'єктів та суб'єкт-суб'єктних відносин в сфері якості й безпеки життєдіяльності, професійної діяльності й розвитку на принципах людино- та природоцентризму, академічної етики та доброчесності), енвайронметрії (екологічного контролю та нагляду, моніторингу, управління, моделювання та прогнозування стану й розвитку природних та антропогенно змінених систем – соціальноекологічних, соціальних, біосоціальних урбосфери, техносфери, агросфери, біосфери та геосфер), соціометрії (структури міжособових взаємин, діагностики та класифікації тенденцій та закономірностей соціальних процесів та явищ; соціального моніторингу різночинних категорій груп, їх зв'язків у ієрархії соціуму; ідентифікація соціальних ролей, проєктування персональних і групових соціограм, соціальних інтересів вподобань та антипатій), наукометрії (оцінювання та експертизи продуктивності наукової діяльності та її інформаційних

результатів; інфометрія наукової комунікації; академічний контроль видавцями та дослідними установами, статистика структури науково-дослідних робіт, динаміка, інтенсивність та векторизація процесів дослідження, ідентифікація наукових посилань та цитувань, інформатизація та цифровізація наукових надбань, їх архівування та бібліографія; формування потенціалу наукових доробків наукознавства – бібліометрії, кіберметрії, вебометрії, альтметрії, політикометрії, медіаметрії) у процесі самоосвіти та самоменеджменту, здобуття кваліфікацій, перекваліфікації, підвищення кваліфікацій, набуття дотичних та перехресних кваліфікацій із підтвердженням представницької компетентності та спроможності для пролонгованої зайнятості упродовж життя.

Сформульовано дефініцію авторського трактування «професійно-метричного реноме викладача вищої освіти», яке тлумачимо як: акмеологічне позиціонування та ідентифікація власного представлення особи викладача за персонально прийнятними активами бажаної якості життя (особиста презентація власного «Я», яке задовольняє самосприйняття і усвідомлення); біометричного підтвердження особи згідно власних потреб і соціальних вимог, в тому числі документопорядження (професійне, суспільне, медичне); культурідентифікації – етики, академічної етики, біоетики; соціальне позиціонування у суспільній діяльності за визначеними нормативами соціометрії та історіометрії суспільно-корисної репутації (або деструктивної) та громадянської ідентифікації (сімейної історіографії родоводу); професійну відповідність (орієнтація, апробація, становлення, самоосвіта, самоменеджмент), удосконалення та розвиток з пролонгованою зайнятістю та самозайнятістю у фахових середовищах за семантикою цільового призначення сфер системної діяльності (просвітницька, освітньо-наукова, дослідницька, управлінська, адміністративна, рекреаційна, безпекова, квалітологічна, експертна та метрологічна діяльність, в тому числі правового та технічного регулювання і безпеки й оборони держави); наукометричної репутації (академічної доброчесності, підтвердження відповідності кваліфікаційним вимогам академічних активів особи або інституції, посадових інструкцій, процедур акредитації, ліцензування, сертифікації та

стандартизації, атрибуції наукових доробків і продуктів, освітніх, освітньо-професійних, освітньо-наукових, науково-дослідних і науково-технічних проєктів, програм і планів на рівнях координаційно-субординаційної взаємодії управління і адміністрування, представлення в наукометричних базах і платформах систематизованої бібліографії, індексації наукових продуктів) набуття фаху та професійного розвитку, соціальної ангажованості завдяки сформованій представницькій компетентності викладачів та презентабельності їх реноме за цільовим призначенням.

4. Розроблено критеріальний апарат сформованості представницької компетентності для досягнення професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти за рівнями презентабельності (низький, достатній, високий) та показниками (когнітивний базовий, інформаційно-технологічний та професійно-метричний (іміджевий)). Обґрунтовано зміст і структуру представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти, сформульовано авторську дефініцію «представницька компетентність професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти».

Обґрунтовано організаційно-управлінські та організаційно-педагогічні *умови* забезпечення освітнього процесу з метою ефективною реалізації моделі та методики організації формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти у професійній підготовці для набуття сформованості представницької компетентності (створення раціонального психолого-педагогічного середовища сприяння для формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти; забезпечення методологічної та інформаційно-технологічної платформи функціонування професійної метрики навчально-науково-пізнавальної та інноваційної діяльності у здобувачів освіти; розроблення та удосконалення спеціально-організаційних процедур адміністрування для формування професійної метрики іміджу майбутніх викладачів вищої освіти). Встановлено, що раціональність психолого-педагогічного середовища сприяє до формування професійно-метричного реноме

майбутніх викладачів вищої освіти та відповідає організаційно-педагогічним ознакам і реалізується завдяки методологічному та інформаційно-технологічному сервісу формування професійної метрики усіх видів діяльності у здобувачів освіти. Визначено, що нарощення методологічного потенціалу традиційних і новітніх видів метрії, а саме інформетрії, бібліометрії, вебо- та медіаметрії, кіберметрії, які становлять базис навчання і дослідництва засобами цифрових технологій, складає навчально-методичне підґрунтя для забезпечення професійно-орієнтованих знань, умінь і навичок щодо цифровізації педагогічної діяльності та векторизує можливі напрями їх удосконалення у вигляді здатностей та готовності до наукознавства та системного аналізу якості, метрики безпеки життєдіяльності пересічного громадянина та діючого учасника освітнього процесу в опануванні та операційності професійно сформованих компетентностей метрики європейської освітньої аксіології та галузі управління якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО з позитивним моделюванням професійно-метричного іміджу установи при консолідації зусиль академічної спільноти.

Встановлено, що удосконалення та уніфікація процедур адміністрування - профорієнтації, профілювання програм навчання і дослідництва, збільшення спектру їх спеціалізації, поєднання навчання практики і дослідництва в умовах адаптації до професійних середовищ, соціального сервісу, консалтингово-дорадчої підтримки створення соціальних і наукових профілів, їх адаптації до сфер майбутньої зайнятості (соціограм та професіограм), стратегії програм формування іміджу для набуття професійно-метричного реноме у досягненні соціального і кар'єрного статусу забезпечено завдяки представницькій компетентності на рівнях презентабельності реноме викладачів вищої освіти.

5. Розроблено, обґрунтовано та верифіковано методику організації процесу та модель формування представницької компетентності професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. Підтверджено вірогідність експериментальних даних за критерієм Пірсона (χ^2). Під час формувально-моделюючого етапу педагогічного дослідження встановлено, що для $\alpha=0,05$ всі значення спостереження показника критерію χ^2 перевищують його

критичне значення, а відповідно досягається достовірність 94%, що уможлиблює твердження позитивної проєкції моделювання, що у майбутніх викладачів вищої освіти експериментальної групи (в порівнянні з контрольною групою) досягнуто переваги нарощення високого (до 25,0%) та достатнього (до 13,6%) рівнів сформованості представницької компетентності формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти, що розширює горизонти майбутньої професійної та соціальної зайнятості і самозайнятості.

ДОДАТКИ

Додаток А



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

18 11 20 20 р.

м. Київ

№ 1435

Про затвердження стандарту
вищої освіти за спеціальністю
015 «Професійна освіта
(за спеціалізаціями)»
для другого (магістерського)
рівня вищої освіти

На виконання частини шостої статті 10, підпункту 16 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту», підпункту 12 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630, з урахуванням Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 року № 600 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30 квітня 2020 року № 584),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити стандарт вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, що додається.

2. Установити, що стандарт вищої освіти, затверджений пунктом 1 цього наказу, вводиться в дію з 2020/2021 навчального року.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Вітренка А.

Т. в. о. Міністра

Сергій ШКАРЛЕТ

2

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
18.11.2020 р. № 1435

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Другий (магістерський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Магістр
(назва ступеня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 01 Освіта / Педагогіка
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
(код та найменування спеціальності)

Видання офіційне

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Київ
2020**

І Преамбула

Стандарт вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень, галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка, спеціальність – 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Стандарт затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 18.11. 2020 р. № 1435.

Стандарт розроблено робочою групою підкомісії 015-1 – 015-6 науково-методичної комісії № 1 із загальної та професійної освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.04.2016 р. № 375):

Шеремет Марія Купріянівна <i>голова НМК № 1</i>	доктор педагогічних наук, професор, почесний член НАПН України, завідувач кафедри логопедії факультету корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;
Горбатюк Роман Михайлович <i>заступник голови НМК № 1</i>	доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерних технологій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;
Доброскок Ірина Іванівна	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
Борисов В'ячеслав Вікторович	доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії;
Брюханова Наталія Олександрівна	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії;
Козуб Юрій Гордійович	кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри фізико-технічних систем та інформатики Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;
Рябчиков Микола Львович	доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри технологій і дизайну Української інженерно-педагогічної академії;
Сидорчук Людмила Андріївна	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;
Сопівник Руслан Васильович	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Шайко-Шайковський Олександр Геннадійович	доктор технічних наук, професор професор кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;
Шерман Михайло Ісаакович	доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики і комп'ютерних технологій Херсонського державного університету;
Шишкіна Марія Павлівна	доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу хмаро орієнтованих систем інформатизації освіти Інституту інформаційних технологій і засобів навчання Національної академії педагогічних наук України.

Стандарт розглянуто та схвалено членами підкомісії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) Науково-методичної комісії № 1 із загальної, професійної освіти та спорту Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, які призначені наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2019 р. № 582 (зі змінами) :

Брюханова Наталія Олександрівна, <i>голова підкомісії</i>	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії;
Заплатинський Василь Миронович, <i>заст.голови підкомісії</i>	кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри екології та економіки довкілля Технічного університету «Метінвест політехніка»;
Доброскок Ірина Іванівна, <i>секретар підкомісії</i>	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;
Волкова Наталія Павлівна	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля;
Ковальчук Василь Іванович	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;
Лаврентьева Олена Олександрівна	доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання Криворізького державного педагогічного університету;
Осадчий В'ячеслав Володимирович	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького;

Остряньска Олена Анатоліївна	доктор педагогічних наук, професор, доцент відділу науково-організаційної роботи Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України;
Поясок Тамара Борисівна	доктор педагогічних наук, професор, декан факультету права, гуманітарних і соціальних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського;
Сопівник Руслан Васильович	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України;
Хоменко Віталій Григорович	доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні й інформатики Бердянського державного педагогічного університету;
Шайко-Шайковський Олександр Геннадійович	доктор технічних наук, професор, професор кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;
Щербина Олександр Андрійович	кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій Київського національного університету будівництва і архітектури

III. Фахівці, додатково залучені до розробки стандартів:

Стандарт розглянуто та схвалено на засіданнях:

робочої групи підкомісії 015-1 – 015-6 зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) науково-методичної комісії № 1 із загальної та професійної освіти 13.04.2016 (протокол №1); 16.05.2017 р. (протокол № 3); 30.11.2017 р. (протокол №5); 26.06.2018 р. (протокол №7);

засіданнях підкомісії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) Науково-методичної комісії № 1 із загальної та професійної освіти та спорту 3 червня 2019 (протокол №1); 9 жовтня 2019 (протокол №2); 27.04.2020 р (протокол №1); 25.05.2020 (протокол №2); 21.08.2020 (протокол №3); 5.10.2020 (протокол №4).

Стандарт розглянуто та схвалено на засіданні сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України 20.11.2018 р., протокол № 23.

Фахову експертизу проводили:

Войтович Ігор Станіславович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Прошкін Володимир Вадимович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерних наук і математики Київського університету імені Бориса Грінченка;

Черняцук Наталія Леонідівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерних наук Луцького національного технічного університету.

Методичну експертизу проводили:

- Захарченко Вадим Миколайович, д.тех.н., проф., проректор, Національний університет «Одеська морська академія», Національна команда експертів;
- Калашнікова Світлана Андріївна, д.пед.н., проф., директор Інституту вищої освіти НАПН України, Національна команда експертів;
- Таланова Жаннета Василівна, д.пед.н., с.н.с., доц., менеджер з аналітичної роботи НЕО в Україні;
- Червона Леся Миколаївна, к.філос.н., п.н.с. відділу лідерства та інституційного розвитку вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Стандарт розглянуто Федерацією роботодавців України.

Стандарт розглянуто після надходження усіх зауважень та пропозицій та схвалено на засіданні підкомісії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) Науково-методичної комісії № 1 із загальної та професійної освіти та спорту (протокол №5 від 12.11.2020).

Стандарт погоджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (протокол від 05.11.2020 № 21).

II. Загальна характеристика

Рівень вищої	Другий (магістерський) рівень
Ступінь вищої	Магістр
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
Форми навчання	Інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева, дуальна)
Освітня (і) кваліфікація(ї)	Магістр з професійної освіти (зазначити назву спеціалізації)
Професійна(і) кваліфікація(ї)	
Кваліфікація в дипломі	Ступінь вищої освіти магістр; Спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями); Галузь знань – (для міждисциплінарних освітніх програм); Спеціалізація – Назва спеціалізації Професійна кваліфікація (у разі її присвоєння).
Додаткові вимоги до правил прийому	
Опис предметної області	<p><i>Об'єкти вивчення та/або діяльності:</i> структура та функціональні компоненти системи професійної освіти; теоретичні основи, технології та обладнання для виконання спеціальних робіт, пов'язаних із використанням інноваційних методів відповідних наук на підприємствах, в установах та організаціях галузі/сфери відповідно до спеціалізації.</p> <p><i>Цілі навчання:</i> підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні задачі і проблеми за спеціалізацією професійної освіти у професійній діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.</p> <p><i>Теоретичний зміст предметної області:</i> основні поняття, концепції, принципи та їх використання для пояснення фактів та прогнозованих результатів у галузі професійної освіти за спеціалізаціями.</p> <p><i>Методи, методики та технології:</i> методи організації, здійснення, стимулювання, мотивації та контролю за ефективністю і корекції навчально-пізнавальної діяльності; бінарні, інтегровані (універсальні) методи навчання; професійно-орієнтовані методики; навчальні, виховні розвивальні освітні та технології коучингу.</p> <p><i>Інструменти та обладнання:</i> спеціалізовані лабораторне і технологічне обладнання та програмне забезпечення відповідно до спеціалізації.</p>

Академічні права випускників	Мають право продовжувати навчання на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти та набувати додаткові кваліфікації в системі освіти дорослих.
Працевлаштування випускників	Наукова, освітня, аналітична, експертна, консультативна, управлінська, культурно-просвітницька діяльність у сфері освіти.

III. Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами відповідної спеціальності, та їх результатів навчання
для здобуття освітнього рівня «магістр» можуть вступати особи, що здобули освітній рівень «бакалавр».

IV. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти

- для освітньо-професійної програми становить 90 кредитів ЄКТС;
для освітньо-наукової програми становить 120 кредитів ЄКТС, з них обсяг дослідницької (наукової) компоненти обов'язково складає не менше 30%.

Мінімум 35% обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення результатів навчання за спеціальністю, визначених Стандартом вищої освіти.

Для освітньо-наукових програм мінімальний обсяг кредитів ЄКТС, призначених для науково-дослідницької практики – 10 кредитів ЄКТС. Враховано в редакції:

Для освітньо-професійних програм мінімальний обсяг кредитів ЄКТС, призначених для практики – 20 кредитів ЄКТС.

Для освітньо-професійних програм мінімальний обсяг кредитів ЄКТС, призначених для магістерського дослідження – 10 кредитів ЄКТС.

Заклад вищої освіти має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, отримані за попередньою освітньою програмою підготовки магістра (спеціаліста) за іншою спеціальністю. Максимальний обсяг кредитів ЄКТС, що може бути перезарахований не може перевищувати 25 % від загального обсягу освітньої програми.

V. Перелік обов'язкових компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру і проблеми у професійній освіті.
Загальні компетентності	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 3. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК 4. Здатність працювати в міжнародному контексті.

	<p>ЗК 5. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК 6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p> <p><i>Додатково для освітньо-наукових програм:</i></p> <p>ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК 1. Здатність застосовувати і розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру і проблем професійної освіти.</p> <p>СК 2. Здатність враховувати різноманітність студентів при плануванні і реалізації освітнього процесу в професійній освіті.</p> <p>СК 3. Здатність застосовувати і створювати нові освітні інструменти і технології та інтегрувати їх в освітнє середовище професійної освіти.</p> <p>СК 4. Здатність аналізувати, прогнозувати, критично осмислювати проблеми у професійній освіті, приймати ефективні рішення щодо їх розв'язання.</p> <p>СК 5. Здатність розробляти і реалізовувати проекти у професійній освіті, у тому числі міждисциплінарні, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.</p> <p>СК 6. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності.</p> <p>СК 7. Навички консультування у сфері професійної освіти.</p> <p><i>Додатково для освітньо-наукових програм:</i></p> <p>СК 8. Здатність планувати і виконувати наукові дослідження у галузі професійної освіти.</p> <p>СК 9. Здатність забезпечувати право інтелектуальної власності на результати дослідницької/інноваційної діяльності в галузі професійної освіти.</p> <p>СК 10. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.</p>

VI. Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

<p>РН 1. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції сталого розвитку суспільства, освіти і методології наукового пізнання у сфері професійної освіти.</p> <p>РН 2. Ефективно використовувати сучасні цифрові інструменти, інформаційні технології та ресурси у професійній, інноваційній та/або дослідницькій діяльності.</p> <p>РН 3. Ефективно формувати комунікаційну стратегію, здійснювати ділову комунікацію і доносити зрозуміло і недвозначно свої думки та аргументи до фахівців та широкого загалу, вести професійну дискусію.</p>

РН 4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення і презентації результатів професійної діяльності, досліджень та проєктів.

РН 5. Обирати оптимальну стратегію колективної діяльності, міжособистісного спілкування та взаємодії для реалізації комплексних проєктів у професійній освіті та міждисциплінарних проєктів з урахуванням етичних, правових, соціальних та економічних аспектів.

РН 6. Організувати освітній процес у сфері професійної освіти на основі людиноцентрованого підходу та сучасних досягнень педагогіки і психології, керувати пізнавальною діяльністю, здійснювати ефективне та об'єктивне оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

РН 7. Створювати освітнє середовище професійної освіти, що є сприятливим для здобувачів освіти і забезпечує досягнення визначених результатів навчання.

РН 8. Здійснювати у науковій та професійній літературі, базах даних, інших джерелах пошук необхідної інформації з професійної освіти і дотичних питань, систематизувати, аналізувати та оцінювати відповідну інформацію.

РН 9. Будувати і досліджувати моделі процесів у галузі професійної освіти.

РН 10. Здійснювати консультативну діяльність у сфері професійної освіти.

Додатково для освітньо-наукових програм:

РН 11. Планувати та виконувати експериментальні і теоретичні дослідження в сфері професійної освіти, формулювати і перевіряти гіпотези, аргументувати висновки, презентувати результати досліджень.

РН 12. Знати і застосовувати в практичній діяльності законодавчу базу щодо захисту права інтелектуальної власності, комерціалізації результатів науково-дослідної, винахідницької та проєктної діяльності у сфері професійної освіти.

РН 13. Розробляти і викладати спеціальні дисципліни з професійної освіти у закладах вищої освіти.

VII. Форми атестації здобувачів вищої освіти

Форма атестації здобувачів вищої освіти	Атестація здійснюється у формі публічного захисту (демонстрації) кваліфікаційної роботи.
Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)	Кваліфікаційна робота має бути спрямована на розв'язання задачі дослідницького та/або інноваційного характеру або проблеми професійної освіти за спеціалізацією, що включає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог. Кваліфікаційна робота не повинна містити академічний плагіат, фабрикацію, фальсифікацію. Кваліфікаційна робота має бути розміщена на сайті закладу вищої освіти або його структурного підрозділу, або у репозитарії закладу вищої освіти.

VIII. Вимоги до створення освітніх програм підготовки міждисциплінарних освітньо-наукових програм магістрів

У разі створення міждисциплінарної освітньо-наукової програми обов'язковим є забезпечення формування загальних компетентностей: 1, 2, 3, 4, 7, 8; спеціальних компетентностей 1, 2, 5, 7, 8, 9, 10 та результатів навчання 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13.

IX. Вимоги професійних стандартів за їх наявності

Національні та міжнародні професійні стандарти, які могли бути враховані у Стандарті вищої освіти, відсутні.

X. Перелік нормативних документів, на яких базується Стандарт вищої освіти

1. Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>;
2. Закон України від 05.09.2017 р. «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>;
3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. №266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>;
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>;
5. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 р. №600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. №584) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://edumns.org.ua/img/news/8982/Metodichni_rekomendaciji_2020_z_Nakazom.pdf.

Міжнародні документи:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf;
2. International Standard Classification of Education ISCED 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>
3. International Standard Classification of Education: Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>

4. [Manual to Accompany the International Standard Classification of Education 2011](http://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isc2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isc2011>

5. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>

6. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. / авт.-уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В.Г.Кременя.– К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014.– 100 с.

Генеральний директор директорату
вищої освіти і освіти дорослих

Олег ШАРОВ

Пояснювальна записка до Стандарту вищої освіти

Стандарт вищої освіти містить компетентності, що визначають специфіку підготовки магістрів зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» та результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки.

Результати навчання корелюються з визначеним переліком загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей.

В Таблиці 1 представлено матрицю відповідності визначених стандартом компетентностей дескрипторам Національної рамки кваліфікацій. В Таблиці 2 – відповідність визначених стандартом результатів навчання та компетентностей. Заклад вищої освіти самостійно визначає перелік дисциплін, практик та інших освітніх компонентів, необхідний для набуття означених Стандартом компетентностей. Стандарт визначає обов'язкові вимоги і не забороняє ЗВО встановлювати вищі вимоги, у тому числі стосовно обсягу (в межах, встановлених Законом).

Наведений в Стандарті перелік компетентностей і результатів навчання не є вичерпним. Заклади вищої освіти при формуванні освітніх програм можуть вказувати додаткові компетентності і програмні результати навчання.

Відмінність навчальних цілей за освітньо-професійними та освітньо-науковими програмами освітнього рівня магістра може бути підставою для визначення різних форм атестації осіб, які навчаються. Заклад вищої освіти має право вводити додаткові форми атестації здобувачів вищої освіти.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 23.09.2019 № 1223 затверджено перелік спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), за якими здійснюється формування та розміщення державного замовлення:

Шифр	Спеціалізація
015.31	Будівництво та зварювання
015.32	Електроніка, метрологія та радіотелекомунікації
015.33	Енергетика, електротехніка та електромеханіка
015.34	Машинобудування
015.35	Видобуток, переробка та транспортування корисних копалин
015.36	Технологія виробів легкої промисловості
015.37	Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології
015.38	Транспорт
015.39	Цифрові технології

Область професійної діяльності, де випускник освітніх програм за спеціальністю може працювати відповідно до Національного класифікатора України: Класифікатор професій (ДК 003:2010) та International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08)) (вказано невичерпний перелік професій (професійних назв робіт):

- 23 Викладачі
- 235 Інші професіонали в галузі навчання
- 2351 Професіонали в галузі методів навчання
- Професіонали в галузі відповідної спеціалізації.

Таблиця 1

Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК.

Класифікація компетентностей (результатів навчання) за НРК	Знання Зн Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань	Уміння/Навички Ум 1 Спеціалізовані уміння /навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур Ум 2 Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах Ум 3 Здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності	Комунікація К Зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	Відповідальність і автономія АВ 1 Управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів АВ 2 Відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів АВ 3 Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії
Загальні компетентності				
ЗК1.	Зн			
ЗК 2.		Ум1		АВ3
ЗК 3.	Зн		К	
ЗК 4.	Зн	Ум2	К	
ЗК 5.		Ум1		АВ2
ЗК 6.	Зн	Ум2	К	АВ2
ЗК 7.		Ум3	К	АВ2
ЗК 8.	Зн	Ум3		АВ1
Спеціальні (фахові) компетентності				
СК 1.	Зн	Ум1		АВ1
СК 2.		Ум2	К	АВ2
СК 3.	Зн	Ум3		АВ1
СК 4.	Зн	Ум3		АВ1
СК 5.	Зн	Ум3		АВ3
СК 6.		Ум1	К	АВ1
СК 7.	Зн	Ум3	К	АВ2
СК 8.	Зн	Ум1		АВ3
СК 9.		Ум1		АВ2
СК10.	Зн	Ум3	К	АВ2

Критерії оцінювання сформованості представницької компетентності формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти

Критерії Рівні	КОГНІТИВНИЙ БАЗОВИЙ	ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ	ПРОФЕСІЙНО-МЕТРИЧНИЙ (ІМІДЖЕВИЙ)	ШКАЛИ		БАЛ
				H*	E**	
НИЗЬКИЙ	<p>Фаховий інтерес до набуття професійного іміджу. Здатність до: пізнання організації соціальних та інформаційних систем та їх моделей управління якістю і безпекою інструментальними засобами загальної та спеціальної метрії; інформаційного моніторингу, системного аналізу інформаційних даних; профілювання функціонального призначення для обґрунтованості та доведення даних самостійного пошуку. Комунікативна здатність у професійно та фахово-орієнтованих зайнятих соціальних групах. Здатність : взаємодіяти у інформаційних та соціальних комунікаціях у міжнародній проектній діяльності; відповідати соціальному замовленню кадрового резерву професійних середовищ</p>	<p>Фахова зацікавленість до необхідності набуття професійного іміджу. Здатність застосовувати сучасні підходи та механізми для досягнення цілей проблемних завдань навчально-науково-пізнавального, інноваційного та прогностичного характеру. Здатність: діагностувати, ранжувати та визначати семантичну спрямованість мікро-груп, враховувати при плануванні та розподілі практичних завдань; здійснювати добір освітніх ресурсів і засобів їх застосування; системної аналітики, прогностики, моделювання власних траєкторій релевантного навчання та дослідництва; корпоративної організації праці; організувати планування наукового пошуку з дотриманням академічної доброчесності. Консультативно-дорадчі навички сервісу й обслуговування інформаційних процесів</p>	<p>Професійна вмотивованість відповідати вимогам до формування професійного іміджу. Системно-інтегральна здатність до вирішення завдань науково-пізнавального, проектно-конструкторського, інформаційно-аналітичного, консультативно-дорадчого характеру, також/чи футуристичного щодо реалізації підходів і принципів педагогічної інноватики у подоланні проблем модернізації в професійній освіті</p>	3	C, D	69-70

Критерії Рівні	КОГНІТИВНИЙ БАЗОВИЙ	ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ	ПРОФЕСІЙНО-МЕТРИЧНИЙ (ІМІДЖЕВИЙ)	ШКАЛИ		БАЛ
ДОСТАТНІЙ	<p>Професійно та фахово-орієнтовані знання з: бібліометрії, змісту та структури наукової періодизації, проблематики цитування (в т.ч. академічного цитування), бібліографічних платформ інформаційних даних, засобів їх інструментарію та технологічного сервісу, принципів метрики наукових часописів, перспектив неометрій, наукових шкіл і фундаторів бібліометрії; понятійно-категоріального апарату інформаційного менеджменту, як мистецтва та системи формування якості й безпеки управління в сфері освіти, науки й інноватики; основних сервісів інформаційних продуктів і ресурсів управління для сталого розвитку; їх розроблення і споживання, функціонування служб інформаційних ринків; стратегії інформаційного менеджменту організацій; міжнародного співробітництва та національної інформаційної політики; міжнародного регулювання інформаційних процесів; структури та змісту інформаційного середовища як сфери професійної діяльності та розвитку фахівців, інформаційної архітектури державного управління; соціальних та психолого-педагогічних чинників системного впливу на організацію інформаційної системи установи; порядок формування сприятливого інфопростору організації; організаційно-управлінських та психолого-педагогічних аспектів підтримки інформаційних процесів установ; метрика взаємодії зовнішнього середовища з інформаційним простором організації; семантики спеціалізованих структурно-організаційних підрозділів інформаційного документопорядження</p>	<p>Вміння та навички рецензування наукових видань та публікацій, розпізнавання цифрових моделей наукової періодизації; незалежного оцінювання наукових продуктів та оцінювання на замовлення згідно господарчо-договірних умов, щодо персональної метрики авторів наукових публікацій, видавничого статусу і профілів автора: метрія визначення h-індексу, ядро Хірша, анотування резюме метрик; вміння застосовувати механізми і сервіси інформаційної безпеки у системі національної безпеки (архітектоніка структури і тенденції трансформації інформаційних потоків у ЗВО); визначати організаційно-управлінські та психолого-педагогічні умови забезпечення ефективності роботи інформаційно-аналітичних та інформаційно-технологічних підрозділів; здійснювати інноваційну діяльність у питаннях інформетрії в наукознавстві та квалітології для інформаційного менеджменту сфери освіти, науки й інноватики; застосовувати метрики комунікаційних невідповідностей і небезпек втрати інформації, інформаційної та кібербезпеки; технічного регулювання стандартів ISO; консалтингово-дорадчого сервісу інформаційних мереж проектування, удосконалення інформаційної систем в організаціях; формування резерву для розвитку кадрового потенціалу установи; усунення інформаційних ризиків, проблем інфобезпеки сучасних об'єктів інформаційного підприємства</p>	<p>Здатності та готовність до: корпоративного застосування методів бібліометрії, визначення контент- конкурентоздатності надавачів видавничих послуг; прогностики перспектив презентабельності професійно-метричного реноме учених і педагогів методами бібліометрії; системного аналізу організації мереж цитування; критики індексів цитування, релевантності науково-дослідницької, проектно-комунікативної, експертно-аналітичної, організаційно-управлінської та психолого-педагогічної наукової діяльності; застосування метрики презентабельної продуктивності наукових публікацій країн; оцінювання продуктивності науково-дослідної діяльності; управління документопорядженням позитивного іміджу установи; розроблення системно-інформаційного моніторингу у педагогічній інноватиці; інформаційного сервісу web-сайту ЗВО; застосування моделей модернізації інформаційних систем; інформаційного консалтингу і дорадництва; інноваційної діяльності інформаційних систем; мотивації набуття представницької компетентності професійно-метричного реноме викладачів вищої освіти</p>	4	B	70-89

Критерії Рівні	<i>КОГНІТИВНИЙ БАЗОВИЙ</i>	<i>ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ</i>	<i>ПРОФЕСІЙНО-МЕТРИЧНИЙ (ІМІДЖЕВИЙ)</i>	ШКАЛИ		БАЛ
ВИСОКИЙ	<p>Профільно-орієнтовані знання з: наукознавства та методологічних основ функціонування науково-метричних платформ; ролі наукометрії у забезпеченні доступу до сучасних наукових знань; наукометрії як галузі сучасного наукознавства; конкретно-наукової та прикладної наукометрії;</p> <p>концептуальних засад менеджменту якості та кваліметрії; тезаурусу квалітології та менеджменту якості; панівних моделей якості менеджменту; ролі квалітології у методології наукового пізнання; менеджменту якості та кваліметрії в методології системного управління; методологічних підходів і принципів менеджменту якості та кваліметрії наукових досліджень в сфері управління освітою; систем менеджменту якості; механізмів, засобів та інструментарію якості продукції товарів і послуг та кваліметрії відповідності стандартам; міжнародної стандартизації ISO серії 9000; триади моделей систем менеджменту якості ISO 9001, 9002, 9003; загальних положень методології соціометрії в наукознавстві; генезису і перспектив соціометрії у науковому пізнанні; ймовірних індикаторів доповненої уявної, реальності сприйняття; класифікаційних ознак характеристик соціометричного критеріального апарату; підходів і принципів метрики вимірювань соціометрії; методик соціометричних вимірювань; характеристик соціо-психологічних якостей особи, які підлягають соціометрії; процедур соціометричних тренінгів та опитування</p>	<p>Вміння та навички: систематизувати та класифікувати наукометричні платформи, використовувати особливості класифікаційних ознак, визначати структуру глобальних, регіональних і локальних наукометричних баз даних; використовувати національні наукометричні платформи; застосовувати методики кваліметрії менеджменту якості; впроваджувати міжнародні практики кваліметрії у менеджменті якості: США, Японії та країн ЄС; враховувати національні особливості менеджменту якості і кваліметрії в Україні; дотримання підходів і принципів стратегії менеджменту ресурсним потенціалом в системі TQM; діагностувати, ідентифікувати, визначати показники й параметри соціометрії; визначати соціометричний статус особистості у потенціалі якостей; здійснювати соціометричне тестування; встановлювати соціометричні індекси; обґрунтовувати, встановлювати достовірність і верифікацію результатів соціометрії психолого-педагогічних досліджень; формувати кейс процедур соціометрії; застосувати внутрішню системну і міжсистемну, колективну і міжгрупову діагностику методами соціометрії</p>	<p>Здатність до : практики оцінювання наукових результатів і продуктів; технічного регулювання наукометрії, наукометричних практик; визначення опрацювання наукометричних показників, процедур інформаційного пошуку; розробляти практичні рекомендації, щодо апробації у наукометричних виданнях; встановлювати особливості електронних видань і публікацій, також семантику часописів у галузях сучасних наукових знань; застосувати системи менеджменту якості TQM; дотримуватися системного і процесного підходів в менеджменті якості, організаційно-управлінських процедур стандартів ISO 9001, документовпорядження інституційного застосування стандартів ISO серії 9000; організації методично-організаційних процедур соціометрії; використання методики соціометрії в психолого-педагогічних дослідженнях; застосування алгоритмів математичного опрацювання інформаційних даних соціометрії; розроблення соціометричних матриць; впровадження методик формування соціограм; побудови концентричної соціограми студентської групи; опрацювання показників групової згуртованості; розроблення індивідуальних соціограм лідерів різночинних груп; обліку соціометричних персональних індексів; підготовки психолого-педагогічної характеристики груп здобувачів освіти; визначення соціальної поведінки у мікросередовищах; визначення структурно-функціональних угруповань в суспільстві; здійснення соціометричного моніторингу</p>	5	А	89-90

Примітка: * Н – шкала оцінювання за національною системою; ** Е – шкала оцінювання відповідно до системи ECTS

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

Монографії

1. **Шпотя Т.** Теоретико-методичний аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців засобами медіатехнологій. *Методологія неперервної освіти та наукового дослідження*: колективна монографія/ за ред. Н.М. Рідей, Е.В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. С. 219-232.

Статті в наукових фахових виданнях України

2. **Шпотя Т.В.** Актуалізація формування професійного іміджу майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами медіатехнологій. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 9(14). Серія «Педагогіка» С. 495-503.

3. **Шпотя Т.В.** Портфельний аналіз модерних напрямів методологічного сервісу наукометрії для вищої освіти. *Наука і техніка сьогодні. Серія "Освітні, педагогічні науки"* / за ред. І.М. Сопілко. Київ 2023. Вип. №8(22). С. 435-449.

4. **Шпотя Т.В.** Структура і зміст процесу формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково- педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): збірник наукових праць* / за ред. О. В. Тимошенка. 2023. Вип. 10 (170). С.102-107.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях

5. **Shpotia T.** Means of informational and technological service for instructors' professional reputation metrics = Засоби інформаційно-технологічного сервісу професійно-метричного реноме викладачів. Frankfurt. TK Meganom LLC. *Paradigm of knowledge*. 2023. № 2(56). p. 87-101 doi: 10.26886/2520-7474.2(56)2023.6

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. **Кравець Т.** Використання тренінгів як засіб розвитку комунікативної компетентності фахівців у сфері ресторанного господарства. *Збірник матеріалів звітно-наукової конференції студентів «Освіта та наука - 2016».* 11-15 квітня 2016 р. Київ, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. 2016. С. 393-394.

7. **Шпотя Т., Яшанов С.М.** E-learning (електронне навчання) у фаховій підготовці майбутнього вчителя : організаційно технологічні основи. *Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених з міжнародною участю «Новітні інформаційні технології в освіті і науці».* 27 квітня 2021 р., м. Переяслав. С 159-163.

8. **Шпотя Т.** Використання медіатехнологій в організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Нова модель інформаційного образу бібліотеки: зміна традиційного сприйняття її призначення та функцій : матеріали III науково-практичної інтернет-конференції.* 21 жовтня 2021 р., м. Ужгород. С. 203-208.

14. **Шпотя Т.** Вплив медіатехнологій на організацію освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Збірка матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інформаційна діяльність: історія, сьогодення, майбутнє».* 30 червня 2022 р., м. Київ. С. 121-124.

9. Рідей Н.М., Титова Н.М., Петровська О.В., Павлів О.В., **Шпотя Т.В.** Глобальні виклики загроз якості й безпеки життя у соціокультурному вимірі освіти. *Збірка матеріалів міжнародної науково-практичної конференції за участю молодих науковців «Галузеві проблеми екологічної безпеки – 2021».* Харків, 27 жовтня 2021р. С.157-161.

10. **Шпотя Т.** Формування професійно-метричного реноме майбутніх викладачів вищої освіти. *Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції «Vin Smart Eco».* Вип. №3(36). 18–20 травня, 2023, м. Вінниця. С.340-343.

11. **Шпотя Т.В.** Інформаційно-технологічне забезпечення професійно-метричного реноме викладачів ЗВО. *«Концептуальні, методологічні та*

практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики»: матеріали доповідей та виступів учасників Міжнародної-науково-практичної конференції. м. Київ, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 11 травня 2023 року. С. 107-114.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

12. **Шпотя Т.** Методика навчання ресторанної справи майбутніх фахівців індустрії гостинності. *Наукові записки: збірник наукових статей. Серія: Педагогічні науки.* Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018. Випуск СХХХІХ (139). С. 257-264.

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

№ п/п	Назва конференції, конгресу, симпозіуму, семінару	Місце та дата проведення	Форма участі
1.	Звітно-наукова конференція студентів «Освіта та наука - 2016»	Київ, 2016	
2.	Всеукраїнський студентський форум молодих науковців. Секція 4 «Становлення майбутнього фахівця в сучасному освітньо-інформаційному просторі»	Київ, 2016	
3.	V Міжнародна науково-практична конференція пам'яті член-кореспондента НАПН України В.К. Сидоренка «Актуальні питання графічної підготовки : теорія, практика та шляхи розвитку»	Київ, 2018	
4.	Морозівські читання	Київ, 2020	
5.	III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція молодих вчених з міжнародною участю «Новітні інформаційні технології в освіті і науці»	Переяслав, 2021	тези
6.	III науково-практична інтернет-конференція «Нова модель інформаційного образу бібліотеки: зміна традиційного сприйняття її призначення та функцій»	Ужгород, 2021	
7.	II Всеукраїнська науково-практична конференція «Інформаційна діяльність: історія, сьогодення, майбутнє»	Київ, 2021	тези
8.	IV Міжнародна науково-практична конференція «Концептуальні, методологічні та практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики»	Київ, 2023	тези
9.	III Міжнародна науково-практична конференція «Vin Smart Eco»	Вінниця, 2023	тези